

הישיבה השלוש-מאות-ושבעים-ושש של הכנסת האחת-עשרה

יום רביעי, י"ח בכסליו התשמ"ח (9 בדצמבר 1987)

ירושלים, הכנסת, שעה 11:00

א. שאלות בעל-פה

מעטות במשרד החוץ שראויות לא פחות מהרכה גברים אחרים להתמנות לתפקידים בכירים יותר. אני מבקשת לשאול אותך:

1. האם אתה מודע למצב הזה?

2. מה אתה מתכוון לעשות? תודה.

חז"ר א' שוסטק:

רשות לשאלה נוספת לחבר הכנסת שבח רייס, בבקשה. ואחריו — לחבר הכנסת דוד מגן.

שבח רייס (המעריך):

אדוני ממלא-מקום ראש הממשלה ושר החוץ, לאור הכרתי את עמדותיך הנאורות בנושא הזה, אני רוצה לשאול: מאחר שייצוג הנשים בכל המערכת הפוליטית בישראל הוא מן הנמוכים בעולם המערבי — 8% כממוצע בכנסת, 2.5% בכל השלטון המקומי, ואחרים נמוכים עוד יותר במוסדות ציבוריים אחרים ובתחום הפקידות הבכירה — שאלתי היא: האם לא היית מעלה על דעתך אפשרות של העדפה מכוונת לטובה? זאת אומרת, כאשר יש לך שני מועמדים מתאימים בעלי אותם כישורים לאותו תפקיד, ולאור הצורך לתת כיסוי דמוקרטי למעמדן של הנשים, האם לא ראוי במקרה כזה להעדיף במודע אשה?

חז"ר א' שוסטק:

תודה. רשות לשאלה נוספת לחבר הכנסת דוד מגן. בבקשה.

דוד מגן (הליכוד):

אדוני שר החוץ, אם אומנם תמונה הגברת קולט אביטל לתפקיד הקונסול הכללי בניו-יורק, אני חושב שההחלטה תהיה חכמה וטובה. אבל, עם זאת, אני מבקש לדעת האם המינוי הזה של אשה מוכשרת, שהיא גם פעילה מרכזית במפלגת העבודה, הוא מתוך מכסת המינויים הפוליטיים, או שהוא מינוי שנעשה במשרד החוץ במסגרת מכסה אחרת? האם המינויים הללו מברצעים על-ידי המנכ"ל המדיני או על-ידי המנכ"ל הלא-מדיני? ומתי יש בדעתך לבטל את שיטת המינויים הפוליטיים במשרד החוץ? היא אומנם הונהגה לא בימך, אבל לדעתי הגיע העת לבטלה ולדאוג שהמינויים יהיו על בסיס כישורים בלבד.

כדי להדגיש אני שב ואומר: הגברת קולט אביטל, גם אם היא פעילה פוליטית, אם היא תמונה לתפקיד הזה, אני חושב שההחלטה תהיה חכמה וטובה.

חז"ר א' שוסטק:

תודה רבה. כבוד שר החוץ, נא להשיב על השאלות הנוספות.

שר החוץ ש' פרס:

אני מודה שמספר הנשים הממלאות תפקיד מרכזי במשרד החוץ רחוק מלהשביע רצון. לצערי הרב, זוהי התפתחות

חז"ר א' שוסטק:

הנני מחבר, בזה לפתוח את ישיבת הכנסת. הסעיף הראשון בסדר-היום: שאלות בעל-פה. אני מזמין את שר החוץ להשיב על שאלתא בעל-פה מס' 356 מאת חברת הכנסת אורה נמיר, בנושא: מינוי אשה לתפקיד קונסול כללי.

בבקשה, חברת הכנסת אורה נמיר.

356. מינוי אשה לתפקיד קונסול כללי

אורה נמיר (המערך):

אדוני ממלא-מקום ראש הממשלה ושר החוץ, כרצוני לשאול:

1. האם נכונות הידיעות שלפיהן נפסלה אשה על-ידי חוגים ותיים אורתודוקסים ממעמדות לתפקיד קונסול כללי בניו-יורק?

2. אם כן — מה היא עמדתך?

3. מתי תמונה הגברת קולט אביטל לקתסול כללי של ישראל בניו-יורק?

חז"ר א' שוסטק:

תודה. כבוד שר החוץ, בבקשה.

שר החוץ ש' פרס:

1. החוגים האורתודוקסים בניו-יורק אינם ממנים קונסולים במדינת ישראל, גם לא ידוע לי, חוץ ממה שקראתי בעיתונים, על פנייה שלהם בנושא זה. גם אילו הייתה פנייה כזאת, לא הייתי מתחשב בה.

2. דעתי היא שאשה, כמו גבר, אין הברל בין השניים, יכולים למלא כל תפקיד לפי הכשרונות שלהם. האבחנה היא לפי כשרון ולא לפי היות האדם אשה או גבר. עובדה היא, שקולט אביטל עצמה מונחה לתפקיד חשוב מאוד במשרד החוץ והייתה אשה לא הפריעה כהוא זה למעירה.

3. בעניין מינוי קונסול כללי בניו-יורק אוכל להודיע לאחר שייקבע מי יהיה הקונסול.

חז"ר א' שוסטק:

תודה רבה. רשות לשאלה נוספת לחברת הכנסת אורה נמיר, בבקשה.

אורה נמיר (המערך):

אני מודה לשר החוץ על התשובה, אבל אני רוצה להסב את תשומת לבו לאחד הממצאים שעלו בדיון-השבוע של ועדת ראש הממשלה למעמד האשה, והוא: שבתחום זה של מינוי נשים לתפקידים בכירים במשרדי הממשלה, משרד החוץ הוא השני, אחרי משרד הדתות, בין משרדי הממשלה שבהם אין נשים מקודמות לתפקידים בכירים.

גם אני חושבת שצריך לאבחן על-פי כשרון ולא על-פי מינוי של האדם, אבל אתה מכיר בודאי טוב ממני נשים לא

כל ההערכות והאומדנים לגבי היקף ההון השתור בישראל ובעולם אינם מחולקים, וקיימים חילוקי דעות לגבי הערכות אלה הן בצד המתודולוגי הן בצד האמפירי. אילו ידעו כמה, היו יודעים כנראה גם את המרכיבים והיו יודעים גם להגיע אליהם.

הערכות לגבי היקף הכלכלה השתורה, ההון השתור והעלמות ההכנסה הן הערכות הנעשות בדרך כלל בטוחי סטייה של כ-20%, ואמינותן חלקית כמובן.

על-פי הערכותיו של יעקב קתור, טוח שיעור העלמות המס בישראל נע אי-שם בין 12% ל-32%. במחקרים אחרים הוטח הוא בין 10% ל-15%. כל אלה הן, כאמור, הערכות על-פי מיקום שנתוני בחרן-לארץ, טוח העלמות בארצות-הברית, למשל, נע בין 14% ל-27%. לאור כל האמור לעיל, מודר בעינינו לקרוא הערכות לגבי היקף ההון השתור בסכומים מדרקים, יהיו אשר יהיו.

ותהא לתשובות לפי השאלות:

1. לא.

2. קשה להעריך את היקף הכלכלה השתורה, אולם הערכה בסדר גודל של כ-10% — ואני מרגיש שזוהי הערכה — לא נראית בלתי הגיונית.

3. אגף מס הכנסה עושה כמיטב יכולתו במסגרת התקציב המאושר על-מנת להילחם בתופעה. בשנים האחרונות, לא כמעט עקב הפעלת גישה חדשה בטיפול בהעלמת הכנסות, הן במעלימי מס גדולים והן על-ידי הפעלת כוח הרחצה של מבקרי חרן אשר הופעל החל מראשיתה של תוכנית הייצוב ביולי 1985, גדלו הכנסות אגף מס הכנסה מהסקטור העסקי כ-60% לעומת גידול החליג בשיעורים מועטים בלבד.

יש לציין, שבתחילת הפעלת כוח מבקרי החרן נחשדו באי-דיוח נכון כ-20% מהנבדקים, ואילו רמת שיעור זה הצטמצמה לאחרונה לכ-8% בלבד. הרעת נתונות שאולי גם להפעלת הכוח הזה היתה השפעה.

4. הכנסות המדינה הנקבעות בחוק התקציב מביאות בחשבון את ההערכות לגבי אפסויות גביית המס, לרבות העמקת הגביית, הרחבת הבסיס והמלחמה בהון השתור.

הי"ר א' שוטסק:

תודה רבה. רשות לשאלה נוספת לחברת הכנסת חייקה גרוסמן.

חייקה גרוסמן (מפ"מ):

אדוני הישכיראש, לפי הערכות של כל הכתבים הכלכליים בעיתונות — ונראה לי כי יש ביניהם גם כמה רציניים — הרי בזמן האחרון, אולי בשנתיים האחרונות, נפסקה המלחמה בהון השתור. היו המלצות של ועדת-צדפתי, שהוקמה בשנת 1984. בין ההמלצות היתה אחת שדרכה על תוספת של מקומות, הקמת בתי-משפט למסים, אי-מתן ירשו לעסקים אלא באישור שלטונות המס, ושורה ארוכה נוספת של המלצות שאינן רוצה למנות עתה מתוסר זמן. לכן, אדוני סגן השר, כל מה שאמרת איננו תואם את הערכות הכלכלנים במדינת ישראל. לכן, אני מבקשת לדעת, מה הם האמצעים הקונקרטיים שנקטו לאחרונה באופן מיוחד כדי להילחם בתופעה החמורה הזאת? תודה רבה.

הי"ר א' שוטסק:

תודה. רשות לשאלה נוספת לחבר הכנסת חיים רמון, בבקשה.

היסטורית, ולשר החרן יש מעט מאוד השפעה על מינויים, אולי בניגוד לרדשם הקיים, שכן רוב המינויים נעשים לפי סדר מסוים. לפי חוק, ונקבעים על-ידי ועדת המינויים, שבה יושבים חברי ועד העובדים. פרט למספר מצומצם של מינויים פוליטיים, שאיננו עולה על 12, אם איננו טועה, כל המינויים נעשים אוטומטית כמעט מתוך משרד החרן. אבל, אני מסכים בהחלט שיש להגדיל את מספר הנשים במשרד החרן המכהנות בתפקידים חשובים, כמו גם במשרדי ממשלה אחרים.

להערתו של חבר הכנסת שבח וייס, אני מוכן ברצון לעיין בה וגם לתמוך בהעדפת אשה במקרה של שוויון בין שני מועמדים. אני חושב שזה סביר. בהתחשב במספר הקטן מאוד של נשים המצויות בתפקידי מפתח במדינת ישראל בכל התפקידים הקיימים.

להערה של חבר הכנסת דוד מגן, הגברת קולט אביטל עובדת במשרד החרן. אין מדובר במינוי הראשון שלה. היא היתה יועצת בשגרירות שלטו בפריס, ולחפסיק זה מינה אותה שר שאינו בהכרח חבר המפלגה שלי. כי כישוריה הוכחו. גם עכשיו, אם היא תתמנה לתפקיד גבוה יותר, זה ייחשב למינוי מתוך משרד החרן, שכן היא עובדת במשרד החרן ומוכרת בתור שכזאת.

אשר למינויים פוליטיים, כבר אמרתי שלשר החרן יש אפשרות למנות בסך הכול 12 אנשים מתוך למשרד, ורובם מונו לא על-ידי השר הנכחי כי אם על-ידי השר הקודם. יכול מאוד להיות שהיו גם שיקולים פוליטיים במינויים האלה.

הי"ר א' שוטסק:

תודה לשר החרן על תשובותיו. אבקש מסגן שר האוצר להשיב על שאלתא בעל-פה מס' 355. מאת חברת הכנסת חייקה גרוסמן, בנושא: היקף הכלכלה השתורה בארץ. בבקשה, חברת הכנסת חייקה גרוסמן.

355. היקף הכלכלה השתורה בארץ

חייקה גרוסמן (מפ"מ):

אדוני הישכיראש, על-פי נתונים שהתפרסמו לאחרונה בעיתונות, מגיע היקף ההון השתור בישראל לסכומים הגיעים בין 51 מיליארד דולר ל-62 מיליארד דולר. לפי נתונים אלה חל בשנה שעברה גידול של 7.37 מיליארדי דולר בכלכלה השתורה. לפי אומדן נמוך יותר היוותה הכלכלה השתורה 15% מהחליג — התוצר הלאומי הגולמי — בשנה שעברה.

ברצוני לשאול:

1. האם הנתונים שפורסמו תואמים את הערכותיו של משרד האוצר בנושא זה? אני אומרת ככוונה הערכות, מכיוון שפה כולם מוכרים בהערכות.

2. אם לא — מה הן ההערכות של משרד האוצר?

3. בכל מקרה, מה הן התוכניות, אם יש כאלה, שמתכוון האוצר להפעיל כדי להילחם בתופעה זאת?

4. נוכח התוכניות לקצץ בתקציב על חשבון שירותי הרווחה, האם מובאח בחשבון האפשרות להמיר תוכניות אלה בשאיבה משוק ההון השתור?

הי"ר א' שוטסק:

תודה רבה. אבקש מסגן שר האוצר להשיב על השאלתא.

סגן שר האוצר ע' אמרתי:

כבוד הישכיראש, כנסת נכבדה, בתשובה על שאלתא של חברת הכנסת חייקה גרוסמן, הריני מתכבד להשיב כדלקמן:

שכר ביחידה לטיפול נמרץ בבית-החולים בבאר-שבע ייאלצו לעזוב את הארץ ולהחזיר את המחלקה ללא כוח-אדם, מפאת דרישות המכס.

ברצוני לשאול:

1. האומנם אין באפשרות המכס ליצור תנאים מיוחדים לגבי אלה שעובדים ללא שכר? האם יש צורך באי-הסדר?

2. מה דינן של התרומות למכשור רפואי המועברות לבתי-החולים השונים?

הי"ר א' שוסטק:

תודה רבה. בבקשה, אדוני סגן השר.

סגן שר האוצר ע' אמוראי:

כבוד היושב-ראש, כנסת נכבדה, בתשובה על השאלות של חבר הכנסת בני שליטא הרני להשיב כדלקמן: המתנדבות הבנינו לישראל רכב ללא תשלום מסים במסגרת האמנה הבין-לאומית לתיירים. תוקפו של היתר כזה הוא לשישה חודשים. בתום תקופה זו על בעל הרכב להוציא אוטומטית את הרכב מהארץ או לשלם את המסים. אין כל אפשרות מעשית להבחין לעניין זה בין חיר, הבא לתור את הארץ וכן חיר המנצל את שהותו כארץ לעבודה התנדבותית.

עד הבוקר הזה לא היתה כל פנייה בעניין זה אל מנהל המכס. כל הידוע לנו הוא מידעה שהתפרסמה בעיתונות בלבד. ייתכן שבית-החולים עצמו יכול היה למצוא את הפתרונות הכספיים, אם עבודתן של שתי המתנדבות היתה כה חיונית, כפי שמתואר בעיתונות.

דינם של מכשירים רפואיים שנתרמו לבתי-החולים הוא כדון מכשירים רפואיים הנרכשים מכספי בית-החולים, דהיינו, אין אפשרות חוקית לפטור תרומות מחובת תשלום מס יבוא. עם זאת יש לציין, שמרבית המכשירים הרפואיים פטורים ממסי יבוא, למעט מע"מ, אם אינם מהסוגים המיוצרים בישראל.

הי"ר א' שוסטק:

תודה רבה. רשות לשאלה נוספת לחבר הכנסת בני שליטא, בבקשה.

בני שליטא (הליכוד):

אדוני סגן השר, אני חש שיש כאן גם נוקשות, גם התאבנות וגם חוסר רצון למצוא מוצא. הדבר חמור בעיקר בבתי-החולים הפרפרים. כאים אנשים טובים, מציעים לתרום דברים — מוניטורים, מכשירי אולטרה-סאונד — ובגלל הנוקשות הזאת, משום שלא מצאו שום פתרון אדמיניסטרטיבי, נסוגים התורמים, בבתי-החולים נמצאים חסרים וכולנו פשוט מפסידים.

אני שואל: מדוע לא תחקינו תקנה שתהיה כתובה וטובה לכל מקום ותאמר, שתורמה הניתנת ללא מטרת רווח למסד ללא כוונת רווח — מלכ"ר — תהיה פטורה מכל התשלומים והמסים?

הי"ר א' שוסטק:

תודה רבה. שאלות נוספות לחברי הכנסת, חבר הכנסת אהרן הראל, בבקשה.

אהרן הראל (המערך):

אדוני היושב-ראש, אדוני סגן שר האוצר, אינני בטוח שהשאלה שאני רוצה לשאול היא בתחומך, ותקן אותי בבקשה לאחר שאשאל אותה.

חיים רמון (המערך):

אדוני היושב-ראש, אדוני סגן השר, לפני כארבעה חודשים העליתי בכנסת הצעה לסדר-היום בנושא ההון השחור, ובה מסרתי נתונים על כך שלא רק לגבי ההון השחור הלא-ידוע לא נעשה דבר, אלא לא נעשה דבר גם לגבי נישומים שידוע שהם מעלימים הכנסות, וזאת מטעמים של מחסור בכוח-אדם, באמצעים ובבקרה בלתי מספקת.

אמרתיו אז, ואדוני סגן השר אישר את דברי, שבהשקעה של 40 עד 50 מיליון דולר ניתן יהיה להכניס לקופת המדינה סדר גודל של קרוב למיליארד שקל.

אני רוצה לדעת, האם נעשה משהו בעניין על-פי המלצות ראשי ועיבות מס הכנסה? תודה.

הי"ר א' שוסטק:

תודה רבה. אני מבקש מסגן שר האוצר להשיב על שתי השאלות הנוספות.

סגן שר האוצר ע' אמוראי:

אני מודה לישראלים, כי זו הזדמנות למסור לכנסת, שבמסגרת ביצוע המלצות ועדת-צדקתי, וגם בעקבות ההצעה לסדר-היום של חבר הכנסת חיים רמון, כמו גם פעולות נוספות שנעשו על-ידי אחרים במישורים אחרים, נתקבלו בראשית שנת התקציב הזאת שתי החלטות בתחום כוח-האדם במישור הזה. האחת — מתוך אותו כוח שאני קורא לו "מבקר חרץ", חיפשתי את השם הרשמי, לא רציתי להגיד את השם אבל כך אני קורא להם, וזה בודינגן שלנו — 150 במספר, אני מקווה שאני לא טועה במספרים, נמצא להם תקציב והוארכה העסקתם. מה שלא פחות חשוב, לפי דעתי אפילו יותר חשוב, חבר הכנסת חיים רמון, נמצא תקציב והופשר הסכום עוד ל-100 משרות של מפקחים.

שוב, אני מקווה שדיכרנו אינו מטעה אותי, אבל, כדי להסביר לכנסת, ואולי השר מודעי זוכר זאת טוב ממני, באגף מס הכנסה יש מפקחים, והגדרה זו מכוונת לאלה העובדים על החקיקים וקובעים את השומות. נדמה לי שהמספר הכולל הוא 400 בערך, ועל אלה נוספו השנה עוד 100 תקנים.

אנחנו נמצאים עכשיו בתהליך מתקדם של איוש תקנים אלה, והבעיה כעת איננה כסף וגם לא חקן, אלא בניגוד האנושים ובהכשרתם בסמינר מיוחד. השנה כבר התקיימו שני סמינרים זה בצד זה במאמץ מואץ להכשירים, שכן אם רק מנערים את החקיקים שעליהם דיבר חבר הכנסת רמון משיגים את התוצאה שעליה דיברה חברת הכנסת חייקה גרוסמן. הבעיה של הון שחור איננה רק ההון השחור הקלסי, נגיח שוק הסמים, ששם בודאי לא מדווחים למס הכנסה, או הפרוצות, או הפריצות, המהורים כמובן חלק קטן ממנו. לדעתי הכסף הגדול, אם כי זוהי הערכה כמו כל הערכה, מועלם על-ידי גופים חוקיים שאינם משלמים מס אמת כפי שהיינו רוצים שישלמו. חלק ממנו מועלם על-ידי ניצול מקלטים, וזה מותר על-פי חוק. אנחנו צריכים לסגור את המקלטים, ועושים מאמץ גדול כדי להגיע אליהם.

הי"ר א' שוסטק:

אבקש מסגן שר האוצר להשיב על שאלתא בעלי-פה מס' 359, של חבר הכנסת בני שליטא, בנושא: דרישות המכס כלפי מתנדבים. בבקשה, חבר הכנסת שליטא.

359. דרישות המכס כלפי מתנדבים

בני שליטא (הליכוד):

אדוני סגן השר, שתי מתנדבות מגרמניה הפועלות ללא

חשובים. הם גם מקבלים חרומות. היה זמן שהמדינה נתנה "מצייג" לתרומות. אחרי כן המדינה נתנה פטור ממסים לתרומות. בסופו של דבר קבעו נותני התרומות את התקציבים. אחת משתיים: אם אכן יש צורך במכשיר חיוני, ירכוש אותו המוסד, או ידאג לקבלו במתנה, אך לכל הפחות ישלם את המסים החלים עליו. הלוא זה רק עניין של סדר קדימות של המפעל. לעומת זה, אם המכשיר לא כל כך חשוב — אני מזכיר לחברים שאחרי שיש המכשיר — — —

בני שליטא (הליכוד):

אבל אין למוסד כסף לרכוש את המכשיר.

סגן שר האוצר ע' אמוראי:

אני מציע להיזהר. אני מכיר הרבה מאוד מקרים שבהם בגלל הפטורים התפתו לקבל את המכשיר, ואחר כך הכשילו האחזקה וההפעלה. שלא היו בסדר הקדימות של המוסד, את המוסד עצמו.

לכן, אם מכשירים אלה באמת חשובים, חזקה שבהסדרים ובהתחשבויות של משרד הבריאות וקופות-החולים עם משרדי הממשלה יובא העניין הזה בחשבון ויתקצב, כפי שעשינו עם פטורים מוצדקים ביותר, למשל רכב נכים, או כפי שהפכנו הוצאות אחרות לחלק מהתקציב.

הי"ר א' שוסטק:

תודה על תשובות סגן השר על כל השאלות. חברי הכנסת, אני מזמין את שר החינוך והתרבות להשיב על שאלתא בעל-פה מס' 350. מאת חבר הכנסת מיכאל רייסר, בנושא: ממצאים בדוח מבקר ההסתדרות על משחקי כינוס "הפועל". בבקשה, חבר הכנסת רייסר.

350. משחקי כינוס "הפועל"

מיכאל רייסר (הליכוד):

לאחרונה פורסם דוח מבקר ההסתדרות, המצביע על ליקויים, בעיקר בתחום התקציבי, במשחקי כינוס "הפועל" ה-13. במקום שהכספים המועטים המוקצבים לספורט יופנו לטיפוח הספורט העממי או התחרות, ברכוב סכומים על מפגני ראווה והוצאות פרסום.

ברצוני לשאול את כבוד השר:

1. מה היא התייחסות כבוד השר לממצאי הדוח?
2. מה יש בכונת כבודו לעשות כדי למנוע תופעות כאלה בעתיד?

הי"ר א' שוסטק:

תודה רבה. מבקש משר החינוך והתרבות להשיב על השאלות.

שר החינוך והתרבות י' נבון:

תרשה לי לשאול אותך, חבר הכנסת רייסר, האם קראת את דוח המבקר?

מיכאל רייסר (הליכוד):

אכן.

שר החינוך והתרבות י' נבון:

קראת.

דוד מגן (הליכוד):

זה בניגוד לתקנון. לשר אסור לשאול את חבר הכנסת.

האם נכון הדבר שמדינת ישראל — אולי המדינה היחידה בעולם — אינה מוכנה להעניק אזרחות למתנדבים העובדים בקיבוצים כעבודות שונות, כיניהם אנשים העובדים גם במערכות הביטחון וזמן רב — שנה, שנתיים ויותר — ואחר כך רוצים להישאר אזרחי המדינה הזאת, אם אין להם אישור על גיור כהלכה, אם לא מוכח שהם יהודים? בקיבוצים משיאים לפעמים גיוראים פיקטיביים, אבל אם לא עושים זאת — האם יכולים מתנדבים אלה, אף שאין הם יהודים, להישאר בארץ הזאת אחרי שהרימו לה תרומה ניכרת ובאו מרצונם לחיות בה?

הי"ר א' שוסטק:

תודה רבה. רשות לשאלה נוספת לחבר הכנסת דוד מגן, בבקשה.

דוד מגן (הליכוד):

אדוני סגן השר, מדוע לא תיענה להצעתו של חבר ועדת הכספים, חבר הכנסת דן תיכון, למקרה הקונקרטי הזה — להעניק לשתי המתנדבות פטור על תנאי? דהיינו, שכאשר תעזובנה את הארץ יהיה עליהן לעזוב עם הרכב.

עתה למקרה הגלובלי יותר, ברצוני להזכיר לך שאלתא שהפניתי אליך בעניין פטור ממס לרכב להסעת קשישים ונכים בבתי-ראבות. הכינותי שהמשרד יעיין בחיוב בהצעה, אך בינתיים לא נעשה דבר.

ובכלל, מדוע לא תוקם ועדה שאפשר יהיה לערער בפניה על קשיחותו של המס בכל מיני נושאים הקשורים לתחום הבריאות?

דן תיכון (הליכוד):

ועדה ציבורית.

הי"ר א' שוסטק:

תודה רבה. מבקש מסגן שר האוצר להשיב על השאלות הנוספות.

סגן שר האוצר ע' אמוראי:

אני רוצה להבהיר בין שני מישורים. אשר למקרה הקונקרטי, הרגשתי ואמרתי שלא היתה שום פנייה למס והמס לא מכיר את המקרה. כל מה שאנחנו יודעים הוא מהעיתונות ומהשאלתא וגם היא מסתמכת בוודאי על העיתון. לא היתה פנייה, ועל כן לא הועמד הנושא אפילו במבחן.

בני שליטא (הליכוד):

אני אדאג שהן תפנינה.

סגן שר האוצר ע' אמוראי:

אם הנהלת בית-החולים חושבת שעבודתן כל כך חיונית — תספר היא לכל הפחות על המקרה, ותבקש משהו. עד עתה היא לא ביקשה שום דבר. נחמה ונראה.

אשר לפטור מתנה, אני מתנגד לזה באופן מוחלט.

פנחס גולדשטיין (הליכוד):

דן תיכון (הליכוד):

פטור על תנאי.

סגן שר האוצר ע' אמוראי:

אם על תנאי — זה דבר אחר. אם תהיה פנייה, יידבק העניין.

אשר לשאלה על מכשירים רפואיים. במדינת ישראל יש מפעלים רבים ומלכ"דים רבים וכולם עוסקים בעניינים

שר החינוך והתרבות י' נבון:

אני שואל, כי החשובה על השאלה שלי יכולה להשפיע במקצת על תשובתי.

היו"ר א' שוסטק:
זה גם נוהג יהודי טיפוסי.

שר החינוך והתרבות י' נבון:
נכון.

קודם כול קראתי את הדוח של מבקר ההסתדרות. הוא מצביע על ליקויים מסוימים, אבל הוא גם מפליג בשבחים, וכן התמונה שונה מזו שאתה ציירת בדברך.

דן תיכון (הליכוד):

קראת את קטעי העיתונות?

שר החינוך והתרבות י' נבון:

אדוני, דוח המבקר נמצא בידי ופיניתי לי זמן כדי לקרוא אותו. הנח לי רגע מהעיתונות.

קודם כול יש בו הצבעה על נקודות שיש להקנן. אם היתה חריגה בהוצאות הביטחון, האבטחה, ריבוי הסדרנים; אם היה החישוב של מערכות שונות נמוך ממה שהוצא בפועל וכו' — הרי שזה יכול לקרות בדברים המתרחשים בהיקף גדול כזה, וכבר מדברים שם על כך שיש לראוג שזה לא ישנה. הנה, למשל, תקציב אגף תחבורה נקבע בסך של 164,000 שקל — ולמעשה עלות התחבורה הייתה 381,000 שקל. תקציב הביטחון נקבע כשיעור של 275,000 שקל, והיתה תוספת של 70,000 שקל. אבל, בסך-הכול מציין הדין-וחשבון את החשיבות הגדולה שהיתה למפגן הזה של "הפועל". אני חושב שזה היה מפגן יפה ביותר. השתתפו בו 1,900 ספורטאים מ-38 מדינות, ועוד כ-5,000 ישראלים. אני חושב שזה היה מפגן יפה.

אם יש ליקויים, יש לתקנם. הדוח הכספי הסופי עדיין לא הגיע. כאשר יגיע, תקיים רשות הספורט דיון עם מנהל כינוס "הפועל", ותסיק מכך מסקנות בנוגע לעתיד. אם יהיה צורך בדבר.

היו"ר א' שוסטק:

תודה רבה. רשות לשאלה נוספת לחבר הכנסת רייסר.

מיכאל רייסר (הליכוד):

האם אין כבוד השר חושב שהגיעה העת להפסיק את ההגיגות העצמאיות כמו כינוס "הפועל", אליצוריה, בית-ריאדה, כדי למנוע בזבזן כספים מצד אחד וכדי להעמיד את הספורט על הרגליים מצד אחר? האם לא עדיף להפנות 50% מהמאמץ להאדרת ה"מכביה", שהיא האירוע הספורטיבי היהודי המסורתי, ולהעביר את 50% הנותרים שייחסכו לספורט התחרותי או לספורט העממי? כך נוכל לערוך אחת לארבע שנים אירוע רציני באמת. קראתי את הדוח, ולם כל הכבוד לו, אני מכיר גם את המציאות ואני אומר, ש"כינוס "הפועל" האחרון היה כישלון מבחינה ספורטיבית —

היו"ר א' שוסטק:

חבר הכנסת רייסר, יש לך רשות רק לשאלה נוספת.

מיכאל רייסר (הליכוד):

השאלה שלי היא, האם השר, כמו שצריך להתוות את מדיניות הספורט, אינו חושב שהגיע הזמן לעשות את מה שהצעת?

היו"ר א' שוסטק:

מה אתה שואל?

מיכאל רייסר (הליכוד):

שאלתי, אם לא הגיע הזמן לכטל את כינוס "הפועל" ואת יתר הכינוסים.

היו"ר א' שוסטק:

תודה. רשות לשאלה נוספת לחבר הכנסת אפרים שלום, ואחריו — לחבר הכנסת דן תיכון.

אפרים שלום (המערך):

אדוני היושב-ראש, כבוד השר, כרצוני, לשאול שתי שאלות:

1. כמה מסתכמת השתתפות משרד החינוך והתרבות ברשויות הספורט, ובאיוזה סכום שנתי משתתף המשרד בענפי הספורט השונים?

2. איזה אחוז מהתקציב הכולל של המשרד מופנה לספורט ולתרבות?

היו"ר א' שוסטק:

תודה. רשות לשאלה נוספת לחבר הכנסת דן תיכון.

דן תיכון (הליכוד):

אדוני שר החינוך והתרבות, המשחקים היו אכן כישלון. כדי לחסוך כספים, שהם חסרים כל כך לפיתוח הספורט, הצעתי כשעה שהתקיים כאן דיון על הצעתו לסדר-היום של חבר הכנסת נחמן דן, לאחר את משחקי "הפועל" ומשחקי ה"מכביה". כדברי חשוכתך, אדוני השר, אמרת שתשקול את העניין, אף כי לגבי משחקי "הפועל" נראה שכבר איחרנו, כי הם כבר התקיימו. האם תשקול עתה פעם נוספת את העניין, תגבש מסקנות ותפרסם אותן כאן במליאה?

היו"ר א' שוסטק:

תודה. אני מבקש משר החינוך והתרבות להשיב על השאלות הנוספות.

שר החינוך והתרבות י' נבון:

בעניין האירועים, לפי דיווח אגף הספורט הרי מבחינה ספורטיבית טהורה היו תוצאות טובות. נשכרו 8 שיאים בין-לאומיים של ישראל, 21 שיאי משחקים, שני שיאי ישראל ושיא אחד של רומניה. אל תשאל אותי יותר, כי אינני יודע את הפירוט המדויק של ההישגים.

כפי שאמרו כאן חברי הכנסת, קראנו כעיתונים דיווח על הצד הספורטיבי, ואני יכול רק לקוות שבתחרויות יהיו לנו תוצאות שונות.

לנושא השני, הייתי מברך אילו היו כל התאחדויות הספורט מוכנות לערוך — — —

דן תיכון (הליכוד):

אגודות הספורט. התאחדויות הספורט זה משהו אחר.

שר החינוך והתרבות י' נבון:

כן, אגודות הספורט. הייתי מברך אילו הסכימו אגודות הספורט לקיים אחת לכמה שנים אירוע בין-לאומי כללי ומכובד. אם ינסה כל אחד מאתנו לדבר עם האנשים הקרובים אליו ולהצביע על הכיוון הזה, אברך על כך.

לשאלה של חבר הכנסת אפרים שלום אני רוצה לומר, שההשתתפות שלנו, ער כמה שזכור לי, היא של כחצי מיליון

שמדינת ישראל תקציב לתרבות ולאמנות סכום של כ-39 מיליון שקל בלבד.

היו"ר א' שוסטק:

תודה רבה לשר החינוך והתרבות על תשובותיו.

ב. שאילות ותשובות

נערכו בדיקות לכיתות ג'. בעקבות הממצאים רוכז מאמץ חינוכי רב לטיפול באוכלוסיית המתקשים בקריאה. אין לנו ספק שאחזק המתקשים ירד.

המשרד מקיים עתה מערכת משוכ, העוקבת אחר ההישגים ומכוונת את העבודה החינוכית בכיתות היסוד.

3776. סירוב תלמידי תיכון לשרת בשטחים.

חבר הכנסת ח' קופמן שאל את שר החינוך והתרבות ביום כ"ז בחשוון התשמ"ח (19 בנובמבר 1987):

ב"5 בנובמבר 1987 פורסמה ב"ידועות אחרונות" ידיעה על פגישה שקיים נאפו עוסייליה במרכז לחקר אי-אלימות בתל-אביב עם 60 תלמידי תיכון המסרבים לשרת בשטחים.

מר נאפו עוסייליה הוא סגנו של מובארק עוואד מהמרכז לחקר אי-אלימות. על-פי אותה ידיעה, קיבל מר עוסייליה את התלמידים בלבביות רבה ואף הזמין לביקור במזרח-ירושלים. הוא חזיקם ועודדם בגישתם.

ברצוני לשאול:

1. האם הפגישה נערכה כידועת משרד החינוך והתרבות?

2. אם לא — מה היא עמדת המשרד בנוגע לפגישות מעין אלו?

תשובת שר החינוך והתרבות י' נבון:
(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. התשובה שלילית.

2. משרד החינוך והתרבות דואה בחומרה רבה מפגשים מסוג זה. ברם, מאחר שהם נערכים שלא במסגרת בתי-הספר, אין הם נוגדים את החוק ואין לנו שליטה עליהם.

3782. טלפונים ממשלתיים בבתי-הם של בכירים.

חבר הכנסת ד' בן-מאיר שאל את שר החינוך והתרבות ביום כ"ז בחשוון התשמ"ח (19 בנובמבר 1987):

בעקבות הדיון בכנסת על טלפונים ממשלתיים בבתי-הם של נבחרים ועובדים בכירים ועקב הדעתו של סגן שר האוצר, כי אין בידי נתונים על הנעשה בתחום זה במשרד הממשלה השונים, ברצוני לשאול:

1. לכמה עובדים ונבחרים, המועסקים עתה במשרדך, מותקנים טלפונים ממשלתיים בבתי-הם?

2. לכמה מאלה המוזכרים בשאלה מס' 1 יש הגבלה על מספר השיחות השנתי?

3. לכמה עובדים ונבחרים שהועסקו בעבר במשרדך מותקנים גם היום טלפונים ממשלתיים, שחשבותיהם משולמים על-ידי המדינה?

4. לכמה מאלה המוזכרים בשאלה מס' 3 יש הגבלה על מספר השיחות השנתי?

שקל לשנות תקציב. יש שתי שנות תקציב, חצי מיליון שקל ועוד חצי מיליון שקל, לעניין כינוס "הפועל".

אשר לתקציב הכללי לתרבות, נוצר, ספורט, אמנות וכדומה, זה תקציב קטן ביותר, ולצערי אפשר לומר שהוא עלוב. כבר דיברתי עם שר האוצר ואמרתי לו, שזה בלתי סביר.

היו"ר א' שוסטק:

אני מזמין את שר החינוך והתרבות להשיב על שאילות בכתב של חברי הכנסת.

3632. טקס חזיון ללוחמי החי"ל.

חבר הכנסת א' ולדמן שאל את שר החינוך והתרבות ביום ד' בכסליו התשמ"ח (25 בנובמבר 1987):

כפי שנמסר לי, טקס האזכרה לאנשי הבריגדה, חללי החי"ל — החטיבה היהודית הלוחמת — נערך ביום השואה, אף שלוחמים יהודים אלה נפלו לא בקורבנות האויב הנאצי אלא כחיילים.

ברצוני לשאול:

מדוע לא נקבע לטקס האזכרה יום אחר, שידגיש את משמעות לחימתם והקרבתם?

תשובת שר החינוך והתרבות י' נבון:
(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

ההחלטה על מועד עריכת טקס חזיון ללוחמי החטיבה היהודית הלוחמת, אשר נפלו בעת מלחמת תפקידם במלחמת העולם השנייה, נתקבלה בוועדת השרים לסמלים ולטקסים ב"18 במאי 1981.

בדעתי להביא את הצעתך לדיון בפני ועדת השרים לטקסים ולסמלים בישיבתה הקרובה.

3681. אנאלפביתים בישראל.

חבר הכנסת א' וינשטיין שאל את שר החינוך והתרבות ביום כ' בחשוון התשמ"ח (12 בנובמבר 1987):

בעיתון "ידועות אחרונות" מ"18 באוקטובר 1987 פורסם, כי 14% מן התלמידים בישראל הם אנאלפביתים, דהיינו: אינם קוראים וכותבים כרמה של כיתה ד'. יש מקומות כארץ שבהם 37% מן התלמידים הם אנאלפביתים, וכמדינת 40% מן האסירים היהודים הם כאלה. נתונים אלו לקוחים מרדח של משרד החינוך והתרבות.

ברצוני לשאול:

1. האם שיעור זה הוא סביר?

2. אם לא — מה יש בדעת השר לעשות לחיזוק המצב?

תשובת שר החינוך והתרבות י' נבון:
(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1-2. הכתבה בעיתון מתבססת על נתונים שהובאו בעבודתה של ד"ר גיליס לקבלת תואר דוקטור. העבודה פורסמה בספר שיצא לאור באייר התשמ"ד, 1984: נתונים אלה נאספו לפני הבדיקות שערך המשרד וממצאיהן פורסמו לידיעת הציבור.

משרד החינוך והתרבות ערך בדיקות הישגים בקריאה בשנת התשמ"ב במרגם ארצי, בשנים התשמ"ג והתשמ"ד.

לפי אומדנינו שיעור הלומדים מקצועות מדעיים מתוך כלל השנתון גבוה יותר במגזר העברי מבמגזר הערבי. רצוני להדגיש, כי משרד החינוך והתרבות פועל בשני המגזרים, כדי לקדם בשניהם את החינוך המדעי ללא הבדל.

2. המשרד פועל על-ידי פיתוח תוכניות לימודים מתקדמות, המוצגות סטודנטים להכשיר עצמם להוראה מדעיים בעזרת מלגות מיוחדות, עיבוד תוכניות ייחודיות ויחזמות של בתי-ספר, סיוע מיוחד לאזורים מרוחקים ולבתי-ספר קטנים על-ידי תגבור ההוראה, הקמת מרכזי לימוד אזורים, מלגות להכשרת מורים מיישובי פיתוח ועוד.

3. כאמור, הנתונים שנמצאו במפקד הלשכה לסטטיסטיקה בנוגע למקצועות המדעיים מתייחסים גם הם רק לחלק מן האוכלוסייה. כיתות י"ב בבתי-ספר עיוניים בלבד: פסיקה — בתי-ספר עבריים 14.3% ובתי-ספר ערביים 10.2%; כימיה — בתי-ספר עבריים 12.7% ובתי-ספר ערביים 11.4%.

4. מגוון מקצועות הבחירה בבתי-הספר העבריים גדול יותר ומאפשר לתלמידים לבחור מקצועות נוספים. חשוב לציין, שהדבר מונע נשירתם של תלמידים מהלימודים. גם המחזור במורים במגזר הערבי חריף פחות מבבתי-הספר העבריים, משום שמגוון התעסוקה של כוגר האוניברסיטאות העבריים מצומצם יותר, ולכן מספר הפונים להוראה רב יותר מבחינוך העברי.

3842. הוראת המדעים

חבר הכנסת ב' בן-אליעזר שאל את שר החינוך (התרכנת גיום ד' בכסליו התשמ"ח (25 בנובמבר 1987):
במחקר שנערך במכון-ירצמן והשתתפו בהכנתו מדענים ואנשי חינוך התברר, שרק 10% מהשיעורים בחטיבות הביניים מוקדשים למדעים.

ברצוני לשאול:

1. האם משרד החינוך מאשר מחקר זה?
2. אם כן — מה היא הסיבה שמספר מועט כזה של שעות מוקדש ללימודי מדעים בחטיבות הביניים?
3. מדוע אין המורים מיישמים חידושים, וחומרי למידה חדשים אינם נקלטים בבתי-הספר?
4. האם יש בסיס למסקנה, שהמורים לפיסיקה מתמעטים?
5. האם נכונה ההאשמה, שלימודי הביולוגיה מחנכים את התלמידים לשטחיות?

6. מה דעת כבוד השר על הקביעה, שמחזורים אלה הם כיוון למערכת החינוך הישראלית?

תשובת שר החינוך והתרבות י' נבון:
(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. אחוז השיעורים המוקדשים למדעים בחטיבת הביניים הוא 10% — 12%.
2. מחמת הקיצוצים בתקציב נפגעו וקוצצו במהלך השנים גם שעות ההוראה במדעים.

3. הכללה זאת אינה נכונה. עם זאת, יש לציין שקיימים קשיים אוניברסיטאיים בהוראת הפיסיקה החדישה, ותופעה זאת קיימת בעולם כולו ולא רק בישראל. זאת היתה ההערה של ראש המחלקה להוראת המדעים במכון-ירצמן בעניין זה.

5. לכמה עובדים של המרכז לסלולריה לימודית, מרכז ההסברה, המועצה להשכלה גבוהה, האקדמיה הלאומית הישראלית למדעים ורשות השידור מוחקנים טלפונים ממשלתיים בבתי-הספר?

6. לכמה מאלה המחזורים בשאלה מס' 5 יש הגבלה על מספר השיחות השנתית?

7. לכמה עובדים בכירים, שעבדו בעבר במרכז לסלולריה לימודית, במרכז ההסברה, במועצה להשכלה גבוהה, באקדמיה הלאומית הישראלית למדעים וברשות השידור מוחקנים כיום טלפונים ממשלתיים בבתי-הספר?

8. לכמה מאלה המחזורים בשאלה מס' 7 יש הגבלה על מספר השיחות השנתית?

שר החינוך והתרבות י' נבון:
1. לשניים — השר והמנכ"ל.

2. אין הגבלה.

3 — 4. גם לא לאחד.

5. לשלושה עובדים כרשות השידור בלבד.

6. אין הגבלה.

7 — 8. גם לא לאחד.

3841. פער בלימודים ורליגיוניים לטובת החינוך הערבי
חבר הכנסת פ' גולדשטיין שאל את שר החינוך והתרבות ביום ד' בכסליו התשמ"ח (25 בנובמבר 1987):

פורסם כי שיעור תלמידי החינוך הערבי הלומדים לימודי מתמטיקה מוגברים, מארבע יחידות ויותר, עולה במידה ניכרת על שיעורם בחינוך העברי. 48% מהתלמידים הערבים לומדים מתמטיקה מוגברת, לעומת 41% מהתלמידים הערבים. 32% מהתלמידים הערבים לומדים ביולוגיה, לעומת 23% מהתלמידים הערבים.

ברצוני לשאול:

1. האם הרברים נכונים?

2. אם כן — מה יש בדעת השר ומשרד החינוך לעשות כדי לשנות מצב זה?

3. מה היתם בין החינוך הערבי לעברי בלימודים ורליגיוניים אחרים?

4. מה הן הסיבות הידועות להיווצרות מצב זה?

תשובת שר החינוך והתרבות י' נבון:
(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. הנתונים הנכונים הם: מתמטיקה — בחינוך העברי 41.6% (לעומת 36.5% בהתשס"ג) ובחינוך הערבי 46% לעומת 46.9% בהתשס"ג. ביולוגיה — בחינוך העברי 23.7% ובחינוך הערבי 32.8%. הנתונים הם חלקים ומחייחים לבתי-הספר העיוניים בלבד. הם אינם כוללים את התלמידים בנתיב הטכנולוגי, שבחלק ממגמותיו, לימודי המתמטיקה, ולעיתים גם מקצוע מדעי נוסף — הם חובה. כמובן, אין הנתונים מתייחסים לכלל השנתון אלא לתלמידי י"ב בבתי-הספר העיוניים בלבד.

בחינוך העברי חזרו בנתיב הטכנולוגי כמחצית מכלל התלמידים, ושיעורי הלמידה מתוך השנתון גבוהים יותר, ואלו בחינוך הערבי עדיין מצומצם הנתיב הטכנולוגי ושיעורי הלמידה נמוכים בו מאלה שבחינוך העברי.

3846. הצגות תיאטרון בשבת

חבר הכנסת א"י שמירא שאל את שר החינוך והתרבות ביום ד' כסליו התשמ"ח (25 בנובמבר 1987):

בעיתונים פורסם, כי האגף לתרבות ולאמנות במשרד החינוך והתרבות שותף לקיום הצגות תיאטרון בשבת פרשת "ידרא" בקיבוצים אליפו, אילות, יוטבתה, קטורה, גרופית ולוטן ובאולם האזורי של חבל-אילות.

ברצוני לשאול:

1. האם ידועים לך הדברים הנ"ל?

2. האם הצגות תיאטרון בשבת, הגורמות בהכרח גם לחילול שבת, מחייבות בהתאם למדיניות משרדך, או שמקרה זה הוא בגדר חריג?

3. האם ברעתך למנוע מקרים דומים בעתיד? אם כן — כיצד?

תשובת שר החינוך והתרבות י' נבון:
(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. התשובה שלילית.

2 — 3. אין זו המדיניות של משרד החינוך והתרבות. הפעולה היתה פעילות תיאטרונית של "אמנות לעם" בערבה. משרדנו סייע בפרסום הפעילות, אך ההופעה בשבת היתה חריגה.

3881. עמותות הורים למען "החינוך האפור"

חברת הכנסת א' סרטני שאלה את שר החינוך והתרבות ביום י" כסליו התשמ"ח (1 בדצמבר 1987):

נוכח הידיעות על התרבות מספר עמותות ההורים בבתי-הספר ועמדת משרד החינוך, המחייבת הפעלת תוכניות העשרה בין כותלי בתי-הספר כשעות הלימודים, ברצוני לשאול:

1. מה הוא מספר עמותות ההורים הפועלות ברחבי הארץ?

2. מה עושה משרד החינוך כדי לבלום את התופעה?

3. האם משרד החינוך מתכוון לתת לגיטימציה למציאות המוזכרת להלן ולעגנה במסגרת ההנחיות המוצאות על-ידו?

שר החינוך והתרבות י' נבון:

1. ביקשנו ממכון סאלד לכדוק את מספר העמותות הקיימות ואת סוגיהן. הבדיקה נמצאת בעיצומה. כאשר נקבל את הנתונים נוכל לפרסם אותם. אני מוכן גם לדאוג להעביר אלייך, חברת הכנסת סרטני, את הנתונים האלה.

2 — 3. אני מבקש להזכיר לחברת הכנסת סרטני, שביום 24 באוגוסט 1987 השבתי בהרחבה על נושא זה במסגרת הצעה לסדר-היום. איני רוצה להשיב עכשיו על כל הדברים בפירוט. תוכנית לימודים נוספת מותרת על-פי החוק. בכל מקום שבו יש שותפות הורים בבתי-ספר, זה דבר חיובי, אבל אנחנו לא נסכים למצב שבו במסד מסרים בנים להורים שאינם יכולים לשלם יוצאו מכלל הפעילות הזאת. בשום פנים ואופן לא נאפשר זאת. שנית, אנחנו בדקנים כיצד במקומות שאין בהם תוספת שעות של לימודים נוספים אפשר יהיה לרכז יותר אמצעים כעזרת הכספים שיש באגף הרווחה או במפעל שיקום השכונות.

העובדה שיש לכך בסיס חוקי ידועה לך. תופעה זו רווחת גם בקיבוצים. ואת דואי מכירה מקרוב את צורת העבודה שם.

4. מספר המורים לפסיקה העוזבים את ההוראה היה גדול ממספרם של הנכנסים להוראה. גם הגידול במספר התלמידים הבוחרים ללמוד פסיקה, כלי שנוספו מורים בוגרי אוניברסיטאות חדשים, החריף את המצב. אנו מקווים שפעולות הנוקטות על-ידינו, כגון מלגות לסטודנטים המכשירים עצמם להוראה, יצמצמו את המחסור במורים.

5. לא. ההיפך הוא הנכון. ביולוגים ידועים העובדים במוסדות שונים של ההשכלה הגבוהה מאשרים, שחוכנית הביולוגיה הנלמדת בבתי-הספר העלייסודיים כוללת את הביולוגיה המודרנית ומחנכת את התלמידים לחשיבה חוקרת. זאת ועוד, חוקרים ומדענים מהמוסדות להשכלה גבוהה שותפים לחיבור תוכניות לימודים.

6. הקשיים האלה אינם בלעדיים למערכת החינוך הישראלית, אלא קיימים גם במדינות אחרות במערב. משום כך אין המושג "כיוון" הולם אותם. אנו מקווים שאם נתגבר על הקשיים התקציביים, נוכל לפתור את הבעיות.

3845. פיטורי מורה בשל נישואיה לחילוני

חברת הכנסת א' סרטני שאלה את שר החינוך והתרבות ביום ד' כסליו התשמ"ח (25 בנובמבר 1987):

המורה י"ע (שמה המלא מופיע במקור), אשר פוטרה מעבודתה בבית-ספר ממלכתי-דתי משום שנישאה לחילוני, מובטלת מעבודה זה חמש שנים, למרות פסיקתו של בית-הדין האזורי לעבודה, שיש לבטל את הפיטורין.

ברצוני לשאול:

1. האם המקרה ידוע לך?

2. האם משרד החינוך מתעלם מקביעת השופט כי הפיטורין בטלים?

3. מה אתה מתכוון לעשות כדי להחזיר המורה לעבודתה?

שר החינוך והתרבות י' נבון:

1. התשובה חיובית. המורה פוטרה מעבודתה אחרי שהמועצה לחינוך ממלכתי-דתי פסלה את המשך עבודתה כמורה במוסד ממלכתי-דתי. מכוח סמכותה לפי סעיף 18 לחוק חינוך ממלכתי, התשי"ג, המורה הגישה תביעה לבית-הדין האזורי לעבודה, והוא פסק את הדין ב"4 באוגוסט 1987. על פסק-הדין הוגש ערעור.

2. מאחר שהוגש ערעור על פסק-הדין לבית-הדין הארצי לעבודה, הרי שאין הוא פסק-דין סופי, ולכן אין עדיין מקום להוצאות לפועל. בשלב זה העניין הוא בבחינת סוביידיצה.

3. אם ייתן פסק-דין סופי, אנחנו נקים אותו כמוכן.

היוזר א' שוסטק:

רשות לשאלה נוספת לחברת הכנסת אמירה סרטני.

אמירה סרטני (מפ"ם):

אדוני השר, אני מבינה שה סוביידיצה ואינן יכול להתייחס לעניין אף על-פי-כן, עבר זמן ממושך והמורה עדיין מובטלת. האם אין אפשרות להחיש את התהליך כדי שהמורה לא תמשיך לשבת בכיתה עוד חודשים רבים?

שר החינוך והתרבות י' נבון:

אני שותף לראגה שלך. אבל איני רואה דרך להחיש את עבודתו של בית-הדין. אני יכול להביע משאלה, שבית-הדין יסיים את עבודתו בהקדם.

1. ככל יחידות החקירות והפיקוח בארץ יש סורגים לצורך ביטחון המשרדים בלבד ועל-פי קביעת קצין הביטחון של האגף.

2. ביחידות חקירות ופיקוח חל-אביב וחיפה לא הותקנו סורגים בקומות העליונות. מאחר שלא היה צורך בהם מבחינה ביטחונית, על-פי קביעת הקבי"ט כאמור. לאור ניסיון ההתאבדות שהיה החלטנו להתקין סורגים רגילים למניעת ניסיונות דומים בעתיד.

3. העלות הדרושה להתקנת הסורגים היא כ-12,000 ש"ח. מתוך התחשבות בקשיים התקציביים נעשה הכול כדי לבצע את ההתקנה בהקדם.

3622. מניות מייסדי "בנק אוצר החייל"

חבר הכנסת ח' רמון שאל את שר האוצר ביום כ' בחשוון התשמ"ח (12 בנובמבר 1987):

חיילי היישוב שהתנדבו לצבא הבריטי הפרושו ממשכורתם כספים ששימשו לאחר מכן להקמת "בנק אוצר החייל", ובעבורן קיבלו מניות מייסדים בבנק. כיום נתקלים אזרחים אלה כסידור הבנק להכיר בערכן הממשי של המניות. בטענה שאלו מניות כבוד ולא מניות בעלות ערך.

ברצוני לשאול:

האם יש דרך למתן פיצוי נאות למתנדבי היישוב כעבור מניות המייסדים שהוקצו להם?

תשובת סגן שר האוצר ע' אמורי:
(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

חיילי היישוב שהתנדבו לצבא הבריטי הפרושו משכרם כספים לקופות חיילים "יחידות". בתום מלחמת העולם השנייה, ב-23 בנובמבר 1946, החליטה "ועידת קופות החיילים" לרכוש את יתרת כספי הקופות במוסד מימוני "אוצר החייל בע"מ". גוף ציבורי זה שהקים את "בנק אוצר החייל" הוא גם זה שקבע את הכללים להקצאת המניות לחברי הקופות. החברים זכו במניות רגילות ולא במניות מייסדים.

כאשר התרחבה פעילות "אוצר החייל בע"מ", היה צורך להגדיל את הון המוסד כדי לקבל רשיון בנק. ותיקי חברת הנאמנות של קופות החיילים בע"מ לא יכלו לעמוד בתנאי הגדלת ההון וביקשו לפדות מהשחפות ובכספים שקיבלו כפיצוי הם הקימו קרן עומדת, שפירוחיה מממנים את פעילות "אגוד החיילים המשותתפים".

זכותו הפורמלית של כל אחד מבעלי המניות הרגילות היא: השתתפות בחלוקת מניות הטבה; השתתפות בחלוקת ריבית/גידים; השתתפות בעודף הרוכש — במקרה של פירוק החברה.

ידוע לנו כי קבוצת בעלי השליטה ב"בנק אוצר החייל" הציעה הצעת רכש לאותם בעלי מניות רגילות — לרכוש את המניות במחיר המחושב על-פי הערך הנכסי של הבנק. אין חובה על בעלי המניות הרגילות למכור את מניותיהם.

מכל האמור עד כאן עולה אפוא שמתנדבי היישוב קיבלו בתמורה להפרשותיהם מניות רגילות ב"בנק אוצר החייל". ערך המניות נקבע על יסוד הערך הנכסי של הבנק.

לארגון היציג שלהם היו מניות מייסדים והוא מכר אותן מרצונו. בתמורה הוא הקים קרן מיוחדת. לא נראה לנו אפוא כי בנק ישראל או האוצר יכולים או צריכים להתערב בעסקאות שבין בעלי מניות של חברה.

יש שם הנכרה שעות הלימוד ויש תוספת פעילויות על חשבון המשק. כך גם ברשות המקומית בשיתוף ההורים.

בשכונות אלה ממש עשינו כדירה רחבה של כל הנושא בקירוב נוציא הנחיות לכלל בתי-הספר, לכלל המורים וההורים. הנחיות שיורו להם כיצד לנהוג בנושא המורכב הזה. אנחנו מנסים להגיע לגיבוש עמדתנו בנושא תוך החייעצות עם ארגוני המורים ועם ארגון ההורים. מכאן שגם הצד הפרופסיונלי, גם אופן העסקתם של המורים וגם העמדה של ההורים יובאו בחשבון לפני שנוציא הנחיות. בדרך כלל המשרד יכול להוציא הנחיות על דעת עצמו, לפי התרשמותו. אנחנו נמנעים מלעשות זאת. אני רוצה שבגלל המורכבות של הנושא תצאנה הנחיות שבהן יבואו לידי ביטוי גם העמדות של ארגוני המורים וההורים.

הי"ר א' שוסטק:

רשות לשאלה נוספת לחברת הכנסת סרטני.

אמירה סרטני (מפ"ם):

אני מרצה מכך שהמשרד נותן את דעתו על כך. שמעתי שכבר הופצה טיוטה של חוזר מנכ"ל בנושא זה, שיגדיר את הזכויות ואת החובות. כבר היה מקרה חריג שבו שלחו ילדים כשעות הלימודים לספרייה, כי הם לא יכלו להשתתף בלימודי העשרה. זה קרה בבית-ספר מסרים בירושלים. אני מקווה שזה היה מקרה חריג, ושהוא לא יקרה שוב. אני רוצה להפנות את תשומת לבך, לדוני השר, לבעיה, ולשאלה אילו אמצעים ינקוט המשרד כדי לפקח על התופעה כדי שלא יקרו מקרים חריגים מסוג אלה שאתה ציינת, שילדים שאין להם אפשרות לשלם לא יוצאו מהמסגרת, ולא ייתנו שיעורים כאלה כשעות הלימודים בכורך שישפיעו על השתתפות החלמיים.

שר החינוך י' בנק:

על המקרה המסרים שתיארת תואילי לכתוב לי, ואני אבדוק אותו. אינני מכיר את המקרה הזה. אינני יודע על קיום שיעורים כאלה באמצע הלימודים. זה דבר שלא יעלה על הדעת. תמיד מדובר על תוספת שעות לאחר שעות הלימודים. ובעניין זה אין לי מה להוסיף. אנחנו בודקים את העניין ונוציא הנחיות לגבי. אותה טיוטה ששמעת עליה היא הטיוטה שאנחנו נראה לארגוני המורים וההורים, ולאחר שנגבש את עמדתנו בנושא תשמע את דעתם, נוציא הנחיות.

הי"ר א' שוסטק:

תודה לשר החינוך והתרבות על תשובותיו. אני מזמין את סגן שר האוצר להשיב על שאלותיו.

3620. העדר סורגים באגפי חקירות

חבר הכנסת ב' שליטא שאל את שר האוצר ביום כ' בחשוון התשמ"ח (12 בנובמבר 1987):

הטבו את תשומת-לבי להיעדרם של סורגים על החלונות במחלקת החקירות כיפו. שברחוב יפת מס' 42, המצויה בקומה השמינית — עובדה שיש בה משום סיכון לנחקרים.

ברצוני לשאול:

1. האם תפרים סורגים גם באגפי חקירות כפרים אחרות?

2. האם ברצת משרדך לתקן מצב זה?

3. איזה תקציב דרוש כדי להתקין סורגים בכל אגפי החקירות של המכס ברחבי ישראל?

תשובת סגן שר האוצר ע' אמורי:
(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

נמסר לי מפי מומחים בתחום המינהל הציבורי, כי במגזר הציבורי שלנו קיימות יחידות שונות שאינן עוסקות בקבלת קהל ביום שישי ודפוסי עבודתן הם כאלה ההופכים את העבודה ביום שישי ליום מבזבז.

ברצוני לשאול:

האם נשקלת בביצוע שירות המדינה האפשרות להתחיל באופן הדרגתי תישיני — בהסכמה עם העובדים — את המעבר לשבוע עבודה של חמישה ימים ביחידות מיוחדות, כמתואר לעיל?

תשובת מנן שר האוצר ע' אמרתי:
(לא נקראה, נמסרה לפורטוקול)

שבוע עבודה מקוצר כבר קיים בחלק מן המגזר הביטחוני כשירות המדינה — בראשית, בתעשייה, בקמ"ג — קריה למחקר גרעיני — ובדו"ר לאוניברסיטה אסומית.

על-פי ההסכם הקיבוצי עם ההסתדרות הכללית מ-27 בספטמבר 1987 מותנית הפעלת שבוע עבודה מקוצר במליון שני תנאים מצטברים: א. קביעת הסדרים מפורטים לביצוע המעבר על-ידי צוות משותף של ההסתדרות והמעסיקים הציבוריים; ב. ביצוע המעבר במסגרת ההסכם לתקופה שבין 1 באפריל 1988 ל-31 במרץ 1990.

העובדה שיש משרדים ממסלחיים שאינם עוסקים בקבלת קהל ביום ר' היא נכונה, אך המסקנה שיום זה הוא יום "מבזבז" איננה נכונה. בדרך כלל ביום זה מבצעים במשרדים את כל הפעילות הפנימית הקשורה במתן השירותים לקהל וכן ישיבות ועבודות פנימיות אחרות. הסדר זה מתע פגיעה כשעות בקבלת קהל בימי השבוע האחרים.

עם זאת, אפשר בהחלט להגיע שביחידות אלה, ביתר קלות מאשר ביחידות אחרות, ניתן יהיה לעבור לשבוע עבודה של חמישה ימים, זאת על-ידי פיזור העבודה של יום שישי בימי השבוע האחרים, בשעה שחיתוסוף ליום העבודה.

בימים אלה מתקיימים דיונים בביצוע שירות המדינה וביחידות הממונה על השכר, בתאום עם מעסיקים ציבוריים ואחרים, ובהם נבונים ההיבטים השונים ותקצות ההכנות הדרושות למעבר לשבוע עבודה של חמישה ימים. בסיכומם של דיונים אלה יתקיימו הדיונים בדו"ר המשותפת עם ההסתדרות ויעשו הניסויים הראשונים ביחידות שונות למעבר לשבוע עבודה מקוצר כאמור לעיל.

3816. "סעיף החשמל" בביטוח דירות

חבר הכנסת ח' רמון שאל את שר האוצר ביום כ"ז בחשוון התשמ"ח (19 בנובמבר 1987):

חברת הביטוח הגישו למפקח על הביטוח פוליסות חדשות לביטוח דירות ללא "סעיף החשמל", המפצה על נזק כתוצאה מקצר חשמל. הודות הסעיף נעשתה כבת אחת ועל-ידי כל חברות הביטוח.

ברצוני לשאול:

1. האם נבדקה על-ידי משרד האוצר האפשרות שנעשה תיאום מוקדם בין חברות הביטוח לביטול "סעיף החשמל"?
2. אם כן — אילו אמצעים נקט השד כדי למנוע תיאום הפוגע בציבור המבטחים בביטוח דירות?

תשובת מנן שר האוצר ע' אמרתי:
(לא נקראה, נמסרה לפורטוקול)

3628. הוצעה במס הכנסה

חבר הכנסה ג' שפס שאל את שר האוצר ביום כ' בחשוון התשמ"ח (12 בנובמבר 1987):

משרד העניק הוצה ממס הכנסה בשיעור של 7% ליישוב הקהילתי הרחלוך שבגוש חפן, בין סמיאל למעלות. משרדן גם העניק, על-פי אותו סעיף, הוצה של 5% ליישוב כפר חרדי, השוכן בין סמיאל למעלות. למעלות העניק הוצה בשיעור של 10% לפי סעיפים 11 ו-243 לפקודת מס הכנסה.

ברצוני לשאול:

מה הן אמות המידה להצעת יישוב אחד על פני יישוב אחר באזור גוש?

תשובת מנן שר האוצר ע' אמרתי:

(לא נקראה, נמסרה לפורטוקול)

בשנת 1975 הוחקו שלוש חקקות המעניקות הטבות במס לתושבי יישובים מסוימים: 1. חקקת מס הכנסה (הנחות ממס על הכנסות של תושבי אילת ויישובי הערבה); התשל"ז-1975, שהעניק הוצה במס בשיעור של 7% לתושבי יישובי הערבה; 2. חקקת מס הכנסה (הנחות ממס על הכנסות בשטחי התיישבות חדשה ובשטחי פיתוח); התשל"ז-1975, שהעניק הוצה במס בשיעור של 3% ו-5% לארבע קבוצות שונות של יישובים; 3. חקקת מס הכנסה (הנחות ממס ביישובים מסוימים ובאזוזות נזיל); התשל"ז-1975, שהעניק הוצה במס ליישובי נזיל וליישובים אחרים, בשיעורים שבין 3% ל-7%. כותילה היו התקנות האמורות בתוקף שנה אחת בלבד, וחלו על רשימה מצומצמת של יישובים, אך תוקפן הואך מצה לצד ולרשימה נוספת יישובים רבים, הוספת היישובים לא נעשתה תמיד לפי קריטריונים קבועים וחדים, ותוצר מצב שבו תושבי יישובים מסוימים זוכים ביום להנחות בשיעורים שאינם אחידים.

כמה דעות בין משרדיות בדקו את הנושא במטרה לגבש קריטריונים ברורים למתן הטבות במס. עד כה לא עלה יפה הניסיון לגבש הסדר כלל חדש.

בימים אלה בוחנת ועדת מומדים בראשותו של פרופסור ששינסקי את נושא הפטורים ממס, ויש לקוות כי היא חיות את דעתה גם על נושא זה ותמליך על הסדר חדש ומקיף.

כל עוד לא נבנו קריטריונים חדשים בנושא זה, אנו פועלים להספת יישובים אחרים לתקנות, כמו במקרה של הרחלוך, המהיר בשאלות, רק כאשר מדובר ביישוב חדש, ואנו מחילים עליו את הוצה המס המיזיכה — 7%.

סעיף על שלוש התקנות האמורות הוחקו בשנת 1985 חקקת מס הכנסה (הנחות ממס ביישובי גבול הצפון), התשמ"ז-1985. תקנות אלה מעניקות הוצה ממס בשיעור של 10% לתושבי היישובים המגויים בון. יישובים אלה נקבעו כותאם לקריטריונים שקבעה מערכת הביטחון, כמו קרבה לגבול והצורך בהשקעת משאבים לצורכי הגנה. הן מהוות חריג לעומת הטבות המס המוענקות לתושבי היישובים הכלולים בשלוש התקנות האחרות שמגיע לעיל, ותועד לתח הטבות מס מיוחדות לתושבי קו העימות. התקנות האמורות חלות בין השאר על היישוב למעלות, ולכן תושביו זוכים להנחה במס בשיעור של 10%.

3629. שבוע עבודה מקוצר

חבר הכנסה י' צנן שאל את שר האוצר ביום כ' בחשוון התשמ"ח (12 בנובמבר 1987):

כיוון שמדובר בסעיף וולונטרי שלדעת המפקח על הביטוח כלילתו בפוליסה אינה חיונית, לא ראה המפקח מקום להתערב בנושא.

התיאום בין החברות הוא בתחום אחריותו של הממונה על ההגבלים העסקיים במשרד התעשייה והמסחר. למפקח ידוע כי הממונה נדרש לנושא אך לא ידועים לו הצעדים שהוא נקט.

הי"ר א' שוסטק:
תודה לסגן שר האוצר על תשובותיו.

ג. הצעה לסדר-היום

דברי ד"ר חיים גורדון מאוניברסיטת באר-שבע ב"ערכ חדש"

אדוני השר, אין זה סוד שבכמה קמפוסים בחלק מן האוניברסיטאות שלנו יש עבודה מעמיקה להשרשת רעות אנטי-ציוניות, אנטי-יהודיות, ולית דין ולית דיין — הכול בשם החופש האקדמי.

אני משווה את זה למה שנעשה בכמות התיאטרון, בעיקר בתיאטרון חיפה ובעכו. כבר אמרתי מעל הדוכן הזה ואני חוזרת ושונה: אי אפשר להשתמש במסווה של אמנות ובמסווה של עיסוק אינטלקטואלי כדי להביא את המסרים האלה מדי יום, מדי בוקר, בצורה חוקית ומאוד מאוד אינטליגנטית.

אני חושבת שיש לקרוא לסדר את המרצים, והאמנים המגויסים לתיזה מסוימת. הם לא רשאים להסתתר מאחורי האצטלה של חופש האמנות, חופש היצירה והחופש האקדמי, כדי להרעיל את הבאות שמהם שותים ולדרגו. אין ללדרגו כתובת להתלונן בפניה. הם פוחדים עכשיו גם מן הציונים, והם אומרים לי את זה בצורה מפורשת.

אני רוצה להעביר לדיעתך עוד דבר. אני מציעה, שיכוא צוות חינוכי ויבדוק את הנעשה בימני העין בגבעת-חביבה, מי הם המרצים ומה הם מרצים שם.

חייקה גרוסמן (מפ"ם):

יאיר צבן (מפ"ם):

מר"ם גלזר-תעסה (הליכוד):

יש לי זכות הדיבור עכשיו, ואני רוצה לדבר. הורים מבית-ספר תיכון ברמת-השרון סיפרו דברים קשים מאוד על המרצים בגבעת-חביבה ואמרו, שהם "משווים את גוש אמונים" ואת הדברים שנעשים בהתנחלויות למשטר הנאצי.

מאיר כהן אבידב (הליכוד):

הי"ר א' שוסטק:

חבר הכנסת אבידב, תאר לך שאתה מנהל את הישיבה.

מר"ם גלזר-תעסה (הליכוד):

הדברים ביד, חומר הלימוד הוא ביד. אותו אדם הקורא לעצמו פרופסור לפילוסופיה של החינוך ומרצה בלימודי ההשלמה לתעודת הוראה — מי יהיו התלמידים שלו? מה ילמדו התלמידים שלו את תלמידיהם?

1 — 2. "סעיף החשמל" לא היה בעבר וגם איננו כיום חלק מהפוליסה התקנית לביטוח דירות. חברות הביטוח מכרו אותו באופן וולונטרי למי שרצה בכך.

בשנים האחרונות הגיעו למפקח על הביטוח יותר ויותר תלונות של חברות ביטוח על ש"סעיף החשמל" הופך אותן למעשה לשירות תיקונים של מכשירי חשמל, וכי זה אינו תפקיד של חברת ביטוח.

הנושא הועלה גם עלידי נציגי איגוד חברות הביטוח, ומכך ניתן אולי להסיק כי האיגוד דן בבעיה המשותפת במסגרת הורעות המקצועיות שלו. אם כי קשה לקבוע אם נקבע קו פעולה אחיד.

הי"ר א' שוסטק:

אנחנו עוברים לסעיף הבא בסדר-היום: הצעות לסדר-היום. נתחיל בהצעה לסדר-היום מס' 6439 בנושא: דברי ד"ר חיים גורדון מאוניברסיטת באר-שבע ב"ערכ חדש" — מאת חברת הכנסת מרים גלזר-תעסה. בבקשה.

מר"ם גלזר-תעסה (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, אני שמחה מאוד על ששר החינוך והתרבות נמצא כאן עמנו.

אחד הנושאים שמערכת החינוך עוסקת בו בצורה אינטנסיבית מאוד הוא נושא הדמוקרטיה: צפוי היה שכל שרמת המחנכים גבוהה יותר והשכלתם נרחבת, כן ייטיבו לפרש את הנושא ולשכנע את הנוער בחשיבותו, בטיבו ובחיוניותו לחברת אנוש.

אלא מאי? הנה למדים אנו שפרופסור לפילוסופיה של החינוך ומרצה בכיר להלכות הדמוקרטיה: כמחלקת החינוך באוניברסיטת באר-שבע, ד"ר חיים גורדון — אני קוראת בשמו כדי שלא להפנות חלילה את הטרגדיות שלי אל אחרים — מפרש את הנושא ואת המושג "חופש אקדמי" על הדרך השלילית ביותר: האנטי-דמוקרטית, הנצלנית והאנטי-אנושית במובן האלמנטרי ביותר.

אני מתכוונת לדבריו של ד"ר חיים גורדון בהופעתו ב"ערכ חדש", כאשר קבל עם ועדה — הוא לא הסתפק כנראה בדבריו כחומר התרצאות או בקמפוס — ניבל את פיו כלפי הסטודנטים במלים שמפאת כבוד הבית וכבוד השפה העברית לא אחזור עליהן. אני רוצה להתעכב רק על משפט אחד שהוא אמר ב"ערכ חדש". על שאלת המראין הוא ענה במלים: הייתי שמח אילו היה אריק שרון בין המתים. את זה הוא אומר לסטודנטים שלו באוניברסיטת באר-שבע.

מאיר כהן אבידב (הליכוד):

הוא אמר זאת בטלויזיה.

מר"ם גלזר-תעסה (הליכוד):

הוא אמר זאת קבל עם ועדה בריאיון ב"ערכ חדש" שנערך ב-15 בנובמבר 1987. מובן שהצהרה זו היא כנראה בגשמוחו. שכן הוא חזר עליה גם באוניברסיטה באזורי הסטודנטים, הסטודנטים התלוננו, כתבו מכתבים, ואלה הגיעו גם לאמצעי התקשורת. כמובן, כאשר פנו להנהלת האוניברסיטה, היא אמרה: זהו חופש אקדמי, אין אנו נכנסים לדרכי ההוראה של המרצים.

מרים גלזר-תעסה (הליכוד):

אתם לא יודעים כנראה מה נעשה באוניברסיטאות שלכם ובסמינריונים שלכם.

הי"ר א' שוסטק:

אני אבקש לפחות מסגני יושב-ראש הכנסת שלא להפריע. תארו לעצמכם שאתם מנהלים את הישיבה.

מרים גלזר-תעסה (הליכוד):

גם לי יש חופש דיבור וחופש דעה.

אדוני השר, אני מציעה שנוד מהאולימפוס ונכדוק מה נעשה בשדה. קיימים דברים חמורים ביותר. לילדים אין פתחון-פה ולומר מה קורה בכיתות, כי הם מפחדים מהמורים. היום יש זרם אנטי-רציוני ואנטי-יהודי של ממש המסתתר תחת האצטלה של הדמוקרטיה, ונושאי הם בחלקם אש"פיסטים פלשתינים מובהקים, ואילו אנחנו מסתתרים מאחורי כל הדקלרציות היפות של חופש הביטוי וחופש היצירה.

הי"ר א' שוסטק:

חברת הכנסת גלזר-תעסה, יש פה שתי בקשות לשאלות, האם את מסכימה?

מרים גלזר-תעסה (הליכוד):

בסוף דברי, אני רוצה לסכם, לפני-שש שנים התרעתי מעל דוכן זה על הנעשה בכמות התיאטרון, והיום יש בהן כבר גידולי פרא. להקה מזרח-ירושלמית לא מופיעה על במת עכו, אלא אם יורד הדגל הלאומי, ואכן, הדגל הלאומי הורד, כדי שהלהקה המזרח-ירושלמית תעלה.

בפקולטה למשפטים באוניברסיטת תל-אביב, אדוני השר, אמרה עורכת-דין מרמאללה שבאה לדון על המשפט הישראלי, שהיא לא תתחיל את דבריה עד שיורידו את הדגל מעל כמה, והדגל הורד.

אני שואלת: האם זהו חופש אקדמי? האם זוהי דמוקרטיה? האם זוהי מדינת יהודים? בברלין ובהולנד מפגינים נגד כל מיני הצגות ומורידים אותן. חלקן מורדות וחלקן אינן מורדות, ואילו אצלנו מפחדים מהמלים "ביקורת" ו"צנזורה". מה יש לפחד? צריך למתוח את הביקורת המתאימה לא על-ידי פוליטיקאים, אלא על-ידי אנשי שם, יודעי דבר, ויש בינינו רבים כאלה — אנשים אוניברסיטאיים, אנשי רוח, שופטים בדימוס, אנשי חינוך המסוגלים לכדוק את הנעשה על הבמות ובקתדראות של האוניברסיטאות שלנו. ואיני מדברת על אנג'יאח ועל בירדית, שברור לשמש שבהן יש קנים של אש"ף.

אני מבקשת לקרוא את הפרופסור לכירורג ולהסיק את המסקנות הראויות. תודה רבה.

עכשיו לשאלות.

הי"ר א' שוסטק:

שאלה לחברת הכנסת עדנה סולודר.

עדנה סולודר (המערך):

כבוד הישב-ראש, חברת הכנסת גלזר-תעסה, אני מבקשת לשאול אותך וגם להעיר. אני לא ראיית את התוכנית ששודרה ב"ערוץ חדש". אם הדברים שנאמרו על-ידי הפרופסור גורדון אכן נאמרו, אני רואה זאת בחומרה ואני חושבת שיש לכדוק את העניין.

עם זה, את אמרת פה דברים כלליים חמורים מאוד, בלי לצטט ובלי להביא הוכחות. האם הדברים האלה נכדוק, האם הדברים האלה מבוססים? את מציינת מוסד מסוים בלי לכדוק

אחר כך יבואו ויתלוננו על הש"ג במחנה נח"ל, לא, בשום פנים ואופן לא. כולם תולים את הקולר במערכת החינוך. אני אומרת, זה מתחיל במקום גבוה יותר ממקומם של המורים. זה מתחיל במרצים, במרצים לעובדי ההוראה, במרצים בהשתלמויות בגבעת-חביבה ובדומיהם. אני מציעה שלא לפחד מהמלה ביקורת, אלא להקים מועצה מיעצת, שפשוט תקשיב להרצאות. זה הכול, רק להקשיב. מועצה זו תביא את הדברים בפניך, בפני הצוות החינוכי של משרד החינוך, ואתם תשקלו.

אתם לא יודעים מה נעשה בשדה. המרצה הזה קם ואמר: הייתי שמח לו היה אריק שרון בין המתים. אני חושבת. שהאוניברסיטה היתה צריכה להעמיד אותו לדין במקום להסתתר תחת האצטלה של חופש אקדמי. יש גבול גם לחופש הביטוי במדינה שלנו. הדברים לא נאמרו בבירדית, לא באנג'יאח ולא בדמשק, אפילו לא בטריפולי של קדאפי, זה נאמר באוניברסיטת בן-גוריון שכנגב. באוניברסיטה שבן-גוריון כל כך חלם עליה.

לכן, אדוני, אני חושבת שהוא עבר על החוק, וכאדם המופקד על שמירת החוק והדמוקרטיה, מן הדין שהוא קודם כול יכבד את החוק. בסעיף המרדה נאמר: — — —

חייקה גרוסמן (מפ"ם):

הי"ר א' שוסטק:

חברת הכנסת גרוסמן.

מרים גלזר-תעסה (הליכוד):

לדעתי הוא עבר עבירה של המרדה. כתוב: להמריד פירושו להביא לידי שנאה, בוז או אי-נאמנות למדינה או לרשויות השלטון או המשפט שהוקמו כדין. אני כבר לא מספרת מה הוא אמר על כל השרים, שלא בפניהם. הוא יכול לומר שהוא אמר את דבריו כדי ללמד את התלמידים. אבל הוא לא יכול להתחמק מן המשפט הקשה הזה שהוא אמר על אריק שרון. היום היה זה על אריק שרון, מחר יהיה זה על שר אחר. היום אומרים על שר הבטחון כל מיני דברים.

לכן, במקום לגדל פרויטים על חשבון המדינה ומרעלי כארות של תלמידיו ובנינו, עלינו לקרוא להם לסדר לאלתר.

אמירה סרטיני (מפ"ם):

מי הם הפרויטים?

יאיר צבן (מפ"ם):

— — —

מרים גלזר-תעסה (הליכוד):

ואם הם רוצים, בכקשה, ימצאו להם מרחב מחיה אחר, אך לא באוניברסיטאות במדינה שלנו.

אתם לא תפריעו לי. זה לא נעים לכם.

יאיר צבן (מפ"ם):

על מה את מדברת?

מרים גלזר-תעסה (הליכוד):

אני אביא לך את החומר של גבעת-חביבה: ההשוואות בין ערפאת ל"גוש אמונים", ההשוואות בין הנאציזם ל"גוש אמונים". אני אביא לך את החומר של הסמינריון בגבעת-חביבה. בעבר כבר הראיתי אותו לשר החינוך.

אמירה סרטיני (מפ"ם):

מה אומרים בישיבות?

אכן אמר זאת, וההקשר לא מעניין אותי. דבריו צריכים להיבדק, ויש להסיק מסקנות. תודה רבה.

הי"ר א' שוסטק:

אני מזמין את שר החינוך והתרבות להתייחס להצעה.

שר החינוך והתרבות י' נבון:

אדוני היושב ראש, חברי הכנסת, האם מותר לי לדבר על הנושא עצמו, עלת ההצעה לסדרהיום?

ובכן, לגבי דבריו של ד"ר חיים גורדון בטלוויזיה הלימודית — אני לא ראיתי את התוכנית. שמעתי כי אומנם הוא התבטא במלים דומות לאלה, שחברת הכנסת גלוריה תעסה אמרה, ציטטה.

מה שקשור לדעתי האישית, אם אומנם הוא אמר את הדברים האלה, לא זו בלבד, שזה אינו חינוכי, אלא זה אנטי-חינוכי ואנטי-דמוקרטי, וראוי לכל גנאי.

בדקנו באוניברסיטת כן-גוריון והם אומרים את הדברים האלה: הופעתו לא היתה בשום פנים ואופן על דעת האוניברסיטה וגם לא בידעתה. דעותיו אינן מקובלות בשום פנים ואופן על דעת הנהלת האוניברסיטה — — —

מאיר כהן אבידב (הליכוד):

מדוע מחזיקים אותו?

שר החינוך והתרבות י' נבון:

אדוני, אני מבקש. כיוון שצורת ההתבטאות של ד"ר גורדון פוגעת בצורה חמורה בכבוד המוסד שבו הוא מועסק, יובא העניין לדיון בפני הוועד הפועל של האוניברסיטה בישיבתו הקרובה. בנקודה זו אני מציע, שחברת הכנסת מרים גלוריה תעסה תסתפק בדברי אלה ותשאיר את הטיפול בעניין בידי הוועד הפועל של האוניברסיטה, שהוא המוסמך לכך.

שבח וייס (המערך):

ברשותך, שאלה קטנה, אם ירשה לי היושב ראש.

הי"ר א' שוסטק:

המשיב צריך להסכים.

שר החינוך והתרבות י' נבון:

חברת הכנסת גלוריה תעסה פרסה כאן ידיעה רחבה לגבי גבעת-חביבה, היא מציעה לרדת מהאולימפוס ולראות מה קורה בשטח. ירדתי מהאולימפוס והייתי בגבעת-חביבה. מה שאני ראיתי הוא שזהו מוסד רענן, חיוכי, שעושה דברים חשובים מאוד. אם יש דבר קונקרטי כלשהו שלא נראה לך — אם זה עניין של השקפות, זה סיפור אחר — אם יש משהו בכיוון שאת אומרת, אנא תשלחי לי את הדברים בכתב, ואני אבדוק. זה מוסד חינוכי, ומחיימות בו פעולות מבורכות. ביקרתי במקום וראיתי את הפעולות האלה.

אשר לדבריה של חברת הכנסת גלוריה תעסה על מעשים בבתי-הספר שתלמידים פוחדים להתלונן עליהם, איוו תמונה קודרת את מתארת? אני יודע על פחד של תלמידים להתלונן בפני ההורים על מה שקורה בבית-הספר. יום יום שומעים מה שקורה. אם את מדברת — — —

מרים גלוריה תעסה (הליכוד):

שר החינוך והתרבות י' נבון:

גברתי, הרי אמרת משפט כללי, כוללני, והצטייר מדברייך מין משטר של אימה, של השתקה, פחד ואימה — אולי תגדי

— זהו מעשה חמור. אני מבקשת לדעת, אם אכן דברים אלה בדוקים.

הי"ר א' שוסטק:

תודה. שאלה לחברת הכנסת חייקה גרוסמן.

חייקה גרוסמן (מפ"ם):

אדוני היושב ראש, חברת הכנסת הנכבדה צירפה כל מיני עובדות. היא צירפה את ההתבטאות של המרצה גורדון עם דברים לא מוכחים ולא מצוטטים מהסמינריונים בגבעת-חביבה. הציון הזה אומר דורשני. חוץ מזה, נדמה לי, שאם מאשימים משהו, צריך להוכיח זאת.

הי"ר א' שוסטק:

חברת הכנסת חייקה גרוסמן, למה את מדברת בגוף שלישי. תשאלי אותה את השאלה שאת רוצה לשאול.

חייקה גרוסמן (מפ"ם):

זו צורת הפנייה. לא על זה הוריוח.

אדוני היושב ראש, נדמה לי שאם מטיחים אשמה במוסד כל כך חשוב כמו גבעת-חביבה, האשמת כלליות, בלי הוכחות, ואיש אינו יכול לקום ולהוכיח את ההיפך מכיוון שאין מדובר בעובדות — זו שיטה פסולה, שאינה יכולה להתקבל על הדעת.

הי"ר א' שוסטק:

זו לא שאלה. חברת הכנסת גלוריה תעסה, השיבי על השאלה שנשאלת.

מרים גלוריה תעסה (הליכוד):

וראי, יש כאן שתי שאלות. ראשית, מי שצפה כתוכנית "ערב חדש" שמע את הפרופסור כמו אחיני, שמע איך הוא אומר: הייתי שמח אילו הייתי רואה את אריק שרון בין המתים. נקודה.

שבח וייס (המערך):

הוא ד"ר, אל תעלי אותו לדרגת פרופסור.

מרים גלוריה תעסה (הליכוד):

סליחה. אני מורידה אותו בדרגה, ולדידי אף פחות מזה: הסמיכו אותו וזה כבוד. הוא השקיע כזה עבודה רבה.

אם כן, ד"ר חיים גורדון אמר את הדברים האלה בקולו הטבעי, בריאיון עם דן מרגלית.

שנית, בעניין גבעת-חביבה, יש בידי תוכנית לימודים. אראה אותה לנוגעים בדבר בשבוע הבא.

שלישית, ביקשתי מהשר לברר את הנושא ולבדוק ולהסיק מסקנות. בינתיים אני מאשימה איש. אם אני מאשימה, הרי האשמה מופנית אל כולנו, שהגענו לאן שהגענו. יש לבדוק את מה שנעשה.

אדוני השר, הורים מפחדים להתלונן על דברים שמורים או מרצים מבחור אומרים, והם אינם יכולים להתנגד להם. אני רוצה לסטות מהנושא.

כרצוני לסכם את דברי כיחס לדבריו של הפרופסור חיים גורדון על אריק שרון.

שבח וייס (המערך):

ד"ר, לא פרופסור.

מרים גלוריה תעסה (הליכוד):

סליחה. יש לבדוק את דבריו של ד"ר חיים גורדון, אם הוא

במקומות שונים — בוודאי יש 8,500 מוסדות הקשורים למערכת החינוך. מהם 2,500 בתי-ספר. באוקיינוס הגדול הזה יש הרבה מאוד דגים. יש ודאי דג מיוחד כלשהו באיזה מקום. כאשר תעלי בחכתך דג שהוא שונה מכל חבריך, הגידי לי מהו, ואז נוכל לטפל בו.

לגבי עצם העניין המוכא בהצעה, ההתבטאות של ד"ר גורדון, אני מציע להסתפק בתשובתי, ולא לרוץ בהצעה ולא להעבירה לוועדה.

היו"ר א' שוסטק:

האם חברת הכנסת גלור-תעסה מסכימה לכך?

מר"ם גלור-תעסה (הליכוד):

אני מסתפקת בתשובתך השר.

היו"ר א' שוסטק:

תודה.

ד. הצעות לסדר-היום

מוסד "יד-ושם" — רשות הזיכרון לשואה ולגבורה

גביית עדרות. מסמכים, רכישת ארכיונים וכו'. ההכנסות הנוספות של המוסד הן מינימליות — כחצי מיליון ש"ח מהסוכנות, 250,000 ש"ח ממקורות נוספים. רק לקופת קרן "מקפת" מעביר המוסד מדי שנה 340,000 ש"ח.

חברי הכנסת, אודה ולא אבוש: אינני שלם עם כל הפעולות הנעשות על-ידי "יד-ושם". זה שנים אני זועק על האפליה כלפי יהדות התורה, שבאה לידי ביטוי במכלול המחקרים של המוסד ובהוצאה של ספרי השואה על-ידי. עבודות המחקר אינן משקפות כשום פנים ואופן את כל האמת. וכמו כן, ואני מצטער על שעלי להזכיר זאת במעמד זה, מנסים להתעלם מהעולם היהודי שלפני השואה באירופה, שהיה עשיר במעשים ובהישגים בכל תחומי החיים היהודיים, ומתרומתה של היהדות הדתית על כל גווניה לחיי הקהילות היהודיות באירופה המזרחית, אשר התבלטו באורח חיתן הדתי, התורני, הדיוני ורב קהילות ישראל. אבל, כמובן, לא כאן המקום לכך.

חברי הכנסת, אדוני היושב-ראש, נזכרתי במעמד המרומם והרציני של ישיבת הכנסת ביום שלישי, כ"ז באייר התשי"ג, לפני 35 שנים, כאשר נשיא תנועתנו, חבר הכנסת והשר בנימין מינץ, עליו השלום, ביקשני להיות נוכח בה, באותה ישיבה היסטורית של הכנסת, שהוא ישב בראשה כסגן יושב-ראש הכנסת. הקשבתי לדבריו של שר החינוך והתרבות דאז, הפרופסור בן-ציון דינור המנוח, אשר הביא בהתרגשות לפני הכית את החוק, חוק זיכרון השואה והגבורה — "יד-ושם", התשי"ג — 1953, לקריאה ראשונה.

השר גולל בפני הכנסת את הטרגדיה של עמנו בחקופת השואה, שלא הייתה כמוה בתולדות האדם עלי אדמות, הרגיש את חורבנה של יהדות אירופה, חורבן של אלפי קהילות, רבבות מוסדות תורה וחסד, בתי-כנסת, בתי-מדרש, בתי-אולפנה, בתי-ישיבות, בתי-חולים, מעונות חינוך ומושב יזקנים, וכמובן — עקירתם והשמדתם של 6 מיליוני יהודים מארצות שהיו מושבים בהן במשך אלף שנים ויותר. על-ידי חוק זה, אמר שר החינוך והתרבות דאז, חוק זיכרון השואה והגבורה, מצווה להקים "יד-ושם" לגבורתם, לעוז רוחם ולמסירות נפשם של היהודים. תפקידו של גוף זה יהיה

בבקשה מה אירע, מתי אירע, איפה זה אירע, אם אירע מקרה מסוים. את מחנכת במקצועך. היית גם סגנית שר החינוך —

מר"ם גלור-תעסה (הליכוד):

אתה יודעת שאני מאוד מאוד מקפידה על הדברים האלה. יש בתי-ספר מסורמים, לא כל בתי-הספר.

שר החינוך והתרבות י' נבון:

תסלחי לי, אני באמצע המשפט, קטעת אותי ורוקא כרגע שנתתי לך מחמאות.

את היית סגנית שר החינוך, את בעצמך מחנכת, ואת יודעת שאי-אפשר לעשות הכללות בגלל מקרה מסוים, זה או אחר. יש לדון בכל מקרה לגופו. אם כל המקרים יצטברו יחד לתמונה המשקפת מציאות — זה דבר אחר. אני חושב שאם מציירת תמונה שאין לה קשר עם המציאות, מקרים שהתרחשו

היו"ר א' שוסטק:

אנו עוברים לסעיף הבא של ההצעות לסדר-היום, הצעות מס' 6461 ו-6468 בנושא: מוסד "יד-ושם" — רשות הזיכרון לשואה ולגבורה, מאת חברי הכנסת אברהם ורדיגר וישיב. בבקשה חבר הכנסת ורדיגר.

אברהם ורדיגר (מורשה-פא"י):

אדוני היושב-ראש, כנסת. נכבדה, לפני כשבועיים התפרסמה בעיתון "מעריב" וכעיתון "ידעיה אחרונות" ידיעה שהדהימה את כלנו, ולפיה על "יד-ושם" מאיימת סכנת סגירה. מתברר שיושב-ראש הנהלת "יד-ושם", ד"ר יצחק ארד, טוען כי הקופה ריקה — למוסד לא נותר כסף לכיסוי הוצאות אחזקה שוטפות — וכי פעולות חיוניות שלשמן הוקם המוסד, כגון: גביית עדויות מינצול השואה, רכישת ארכיונים ומסמכים חשובים, פעולות מחקר ופעולות חשובות אחרות, אינן מתבצעות עוד בשל המצב. הגירעון הולך ומצטבר, הולך ותופת, ורשות הזיכרון לשואה ולגבורה — "יד-ושם" — שהוקמה על-פי החלטת הממשלה וחוק הכנסת עומדת בפני סגירה.

אדוני שר החינוך והתרבות, כאזרח, כניצול השואה וכחבר מועצת "יד-ושם" התקשרתי לד"ר ארד כדי לברר את אמיתות הידיעה, ואם אין כאן הגזמה, לצערי ולכושתי אישר ד"ר ארד את ידיעה ועוד הוסיף פרטים על המשבר הפוקד את "יד-ושם" ועל התוצאות הצפויות מכך, אם לא ימצא פתרון מיידי לבעיה.

במצוקתו פנה ד"ר ארד לשר האוצר, הומינו לבקר ב"יד-ושם" כדי לעמוד על צרכיו של המוסד, אך אפילו לא זכה, לפי דבריו, לחשובה.

מתברר, חברי הכנסת, כי חלקה של הממשלה בתקציב "יד-ושם" הוא בסך הכול 1,540,000 ש"ח, כאשר המינימום הדרוש למוסד הוא 3,600,000 ש"ח. ההקצבה הממשלתית איננה מכסה את הוצאות המשכורות לעובדים, זה עשר שנים לא השתנה תקן העובדים. במצב הנוכחי אין כסף לתשלומי המשכורות. לתשלום לחברת השמירה נדרש סכום של 340,000 ש"ח, לניקיון — 100,000 ש"ח, לשירותים שונים — 100,000 ש"ח, וזה אינו כולל מה שצינתי קודם — מחקר,

שאותם בעצמכם צורכים להגביר אותה? מכל הדפרטמנטים חייבים להציג דוחקא את זה: אתם צורכים להביא אלינו את החיל הישראלי שמכה בכת והזכה על כספה של עריכה והנה?"

וממשיך ואומר אריה גלבלום: "אם תיאטרון ויפה הציג את הישראלי בפני הגרמנים, בא התיאטרון הלאומי 'הבימה' ומרחיב את היריעה ומציג בפני הגרמנים את היהודי, ואיזה יהודי? ראשון בין שלושת המחזות 'שזיבימה' הציגה זה עתה כבולין היה 'השקיעה' של באבל, זהו פשוטו כמשמעו מחזה אנטישמי, שהיהודים מוצגים בו כזיוק כמו בטרנסים של גבלס. הכול כעור, 'עכשור', אך חק כעור, אין שום נקודת אור בדיונים ובאופיים של היהודים המוצגים. מולם כאחד כרמה קרובה לבהמות. כך מציגים לגרמנים את היהודים, גסי רוח, אלימים, מושחתים, ורופי בצע חיסה, ואין חק אלה עיטוריהם, אפילו כשבת, אפילו בבית הכנסת. זה מה שהתיאטרון היהודי הלאומי מהמדינה הציונית מציג לכבוד 750 שנה לעיד ברלין".

זה רק חלק מהאשמתיו של אריה גלבלום, אשר התיאטרונים הדפרטמנטים שלהם נהנים לו היטב. אני אינני מומחה לתיאטרונים בישראל, אני מרשה לעצמי למסור לשר החינוך והתרבות את התמליל המלא של אותה תוכנית ברדיו של מר גלבלום, כדאי, כדאי להעלות את הרכים, כיחן, שאני קראתי כאן רק קטע אחד מהם.

אם על ברכי המחזיקים והשנאה העצמית מתעבים את הנער הישראלי, והתיאטרונים הנהנים מקופת המדינה — משוד החינוך מממן אותם, רהיבימה הוא תיאטרון לאומי — הם חלק חשוב מהתרבות הישראלית, מה פלא, מה פלא שאין התיאטרון ראויה לשואה ולגבורה, והתוצאה — היחס למפעל ה"יחידן י"ד ושם".

אני בכל זאת מקווה ששר החינוך והתרבות, אשר חתן באסכולה אחת, וגם חושב אחרת, יזיחם לזעקת "י"ד ושם" וימצא את הדרך לתת פתרון נאות ומכובד למסוקה, פתרון שיאפשר ל"י"ד ושם" למלא את השליחות אשר הוטלה עליו על ידי הכנסת, על ידי חוק ועל ידי ממשלת ישראל.

הידר א' שוטסקי:
תודה רבה, באותו נושא הצעה לחבר הכנסת שבח וייס.

שבח וייס (המעקד):
אדוני הושב ראש, אדוני מנן ראש הממשלה ושר החינוך, רבותי חברי הכנסת, אני מרגיש אי-נחת מסימט כאשר קבוצה קטנה של חברים בבית הזה, אברהם ודריי, חייקה נדסמן, יצחק ארצי, דב שילנסקי ואני, זה תחור על עצמו, מרי פעם בפעם מעלים נושאים הקשורים לשואה, ליחידן השואה ולשימור היחידן, תוצרת הרגשה שאנחנו מעין "לוח שואה" בכנסת הזאת. הייתי שמח, כמובן, אילו טופל נושא זה על ידי קשת רחבה יותר של חברי הכנסת, פה ושם יש כמה חברי כנסת שמצטרפים אלינו לפעולה זו, אבל, אני חושב שעצם העובדה שנושאים כאלה הופכים לנושאים של לוח מצביעה על הושיבות היחידה דופן של שימור היחידן. כי יכול להיות שהאפי המצומצם של הטיפול בנושאים אלה בבית הזה, שבא מיהמם של נוגעים מאוד בדבר, של מי שבא "משם", מצביע על כך שהחברה מתרחקת מן האמת.

אני לומד על כך גם על ידי התגובה על משפט וסיאניוק. קבוצה נלה הולחם של פרשים — לראשון לבי הם שייכים כדובם לאנף פליסי אחד שהוא דוחקא קרוב לי — מתחילה לפתח תרבות של הלצה על המשפט הזה. לפני שברעות אחרים הם עשו סאטירה על המהוק. כותליכי המשפט

לאסוף ולהביא למולדת את זכרם של כל אלה שנהרגו והומנו והושמדו; לאסוף את התעודות, המסמכים, הרשימות, הזיכרונות, הפנקסים, העדויות וכו' ולשומרו להורות הבאים, לבח נשכח את אשר עשה לו עמלק הנאצי בדורנו.

החוק נתקבל פה אחד, המדינה נטלה על עצמה להיות המממנת העיקרית של המפעל הזה. אל נשכח כי המדינה קיבלה שילומים בסכומים אדירים מממשלת מערב-גרמניה כירשת של העם היהודי שהושמד וחוסל באירופה. היא האחראית העיקרית לתפקודו של "י"ד ושם" ולמטרותיו היס.

חברי הכנסת, 35 שנה אחרי קבלת החוק על ידי הכנסת, בשנת ה-40 להקמת המדינה, כאשר דוד השואה נעלם לאס לאס מחינו, צומד יזכיראש ההנהלה ומזיק ומתירע מפני מגיד המוסד. הייתכן?

אני רוצה גם לציין בצער, שחוק משתי הידיעות האינפורמטיביות על המצב ב"י"ד ושם" ב"מערב" וב"ידיעות אחרונות", לא התייחסה העיתונות הישראלית כלל לנושא זה. לא נכתב על כך שום מאמר. למי זה אכפת מהשואה, מדיכדן, מ"י"ד ושם"? אותה עיתונות הידיעה להגיב כמאמר-מערכת ובמאמרים שונים בכל נושא שולי שבשולי, ובמיוחד כאשר הנושא נוגע ליהודים שומרי מצוות ושבח, במובן השלילי כמובן, וידיעה להגיב על כל פריעה בכיכר, לפי רעה, בלא-יהודים שבקרבו — עיתונות זו אינה מצאה לנכון, לצער, לכתוב כמה שורות על העול שנגרם לזכר השואה בעצם העובדה ש"י"ד ושם" נמצא בסכנת מגידה עקב משבר כספי קשה.

אבל, אינני מתפלא על כך. כאשר התיאטרונים הישראליים מציגים הצגות אנטי-יהודיות ואנטי-לאומיות מובהקות בפני הגרמנים במדינתם ובצריחם, כאשר ראש עיריית חדרה כותב ברית ידידות בין חדרה לנירנברג, העיר אשר ממנה יצאו "חוקי נירנברג" הידועים לשמצה; כאשר במימון גרמני יוצאות מכאן מאות קבוצות של נער ועסקנים להתבשם מריחה של גרמניה, אשר עוד היום שורצים בה עשרות אלפי נאצים ומשתפי פעולה עם היטלר הנאציזם — מה לנו כי נליץ?

הרשו לי לצטט מדבריו של מר אריה גלבלום ביקול ישראל" כיום שיש, ערכ תג הסוכות השנה, תוכנית "פומה". וכן הוא אמר: "התיאטרון הלאומי 'הבימה' חזר בימים אלה הביתה ממסע בגרמניה, שם עסק בהפצת תעמולה אנטישמית כמעטה אמונת כמובן, ומתעוררת שוב השאלה: מדוע אנו זה חולים בשנאה עצמית, שלא זו בלבד שאנו מתבשלים בשנאה עצמית כל הזמן כאן בבית, אנו עוסקים בהפצת השנאה העצמית בקרב הגרמים? קדם ל'הבימה' תיאטרון חיפה, שכחו להציג בגרמניה את 'הפולשתינאית' — דוחקא 'הפולשתינאית' ודוחקא בגרמניה. ישבתי זה לא כבר עם ויפלוטס גרמני והוא הטיח בי שאלות שלא ידעתי להשיב עליהן: מה קורה לכם? שאל. אין לכם מספיק צרות?"

אמען לין (המעקד):
לא רק את "הפולשתינאית" הציגו, גם את "נפש יהודי".

שבח וייס (המעקד):
ריגור.

אברהם ודריי (מורשה-פא"):
תיאטרון חיפה עשיר מאוד בפרפורטור האנטישמי האנטי-יהודי שלו.

אני ממשיך ומצטט מדבריו של מר אריה גלבלום: "הוא שאל: אין לכם מספיק צרות? אין די איבה לישראל בעולם,

האננים והאיסטניסים שבקרב הפובליציסטים בישראל בזה שאנחנו מעלים את הנושא, ודורשים שיוציאו את התעודות וישפטו כל נאצי, כדי שלא יסתובב ולא ינשום את האוויר של פני כדור הארץ, אם יש אקולוגיה — זוהי אקולוגיה. הם מטמאים את האוויר של פני כדור הארץ. צריך לאסוף את העדויות, יש נאצים שעדיין חיים. אפשר לתעד את הדברים לדורות הבאים.

במשפט רמאינוק בא לידי ביטוי הקושי הנורא של גביית העדויות. במחנות התרחשה זוועה נוראה, אבל מטרבלינקה נשארו מעט מאוד עדים. חלק מן הקושי הפרוצדורלי, בלי להתערב בתהליכי המשפט, הוא שהשופטים עושים אותו כפי שעושים משפט במדינת ישראל — נקי, מסודר, עם כל דקדוקי העניינים של פרוצדורה, למרות הקושי הרגשי לעשות זאת. איזה קושי יש לנו עם עדויות. אולי נצטרך לשפוט בעתיד הקרוב עוד פושעים, כי מיליון איש היו שותפים בפועל בעשייה של ההרג, ככל מיני צורות. עשרות אלפים עמדו ממש ליד כוורת ההמחאה וליד הקרמטוריומים. נשפטו רק כמה אלפים מהם, והם עוד מסתובבים בעולם. באומות המאוחדות יש ארכיון, וממנו נוכל כוודאי להשיג חומר. זה חשוב לעשיית הצדק, זה חשוב מבחינה היסטורית.

ולכסוף, יש גם בעיה של חסידי אומות העולם; אחי גיבורי התהילה, חסידי אומות העולם, אני עצמי ניצלתי בעזרת שתי משפחות חסידות עולם, אחת אוקראינית ואחת פולנייה — משפחת לסוטובה ומשפחת פוטרו'נה. יש עוד כמה אלפים החיים בפולין ובמקומות אחרים, והם זקוקים לסיוע, סיוע קטן. אנחנו מעניקים להם 20 דולר. הם היינו יכולים להגדיל זאת ל-100 דולר, היינו משנים את חייהם של אנשים זקנים, עייפים וחולים אלה בשנות חייהם האחרונות.

מוסד "יד ושם" צריך אולי לגמול לעיירה הצרפתית שליד וישי, להישמכון, שבכורת כל חושביה, חסידי אומות העולם, נתגלחה לאחרונה באחוס קולנועי.

לכל הדברים האלה נדרש תקציב מסוים, לא גדול, פעוט. כל מה שאנחנו מבקשים זה תוספת של כמה מיליוני שקלים בשנה, שהם לא רק פרומיל אחד מאותה קרן מוות שדיברתי עליה, אלא הם פרומיל אחד מטעות משרדית של משרד ממשלתי גדול אחד בזמן הדיון על התקציב. יש לנו חובה מוסרית לעמוד על כך שזה ינתן, ואני מבקש ממך, אדוני סגן ראש הממשלה, שתעשה הכול כדי שהדבר יתרחש מהר מאוד. תודה רבה.

הי"ד א' שוסטק:

תודה רבה. אני מזמין את שר החינוך והתרבות להתייחס לשתי הצעות.

שר החינוך והתרבות י' נבון:

אדוני הישכיראש, חברי הכנסת, אעיר כמה הערות כלליות, ברשותך, ואני מבקש רשות קצת להאריך, כי בעניין זה יש לעיין עובדות רבות.

הי"ד א' שוסטק:

בסדר, לא הקפתי על הזמן גם לפני כן.

שר החינוך והתרבות י' נבון:

בנושא כזה הייתי נוטל לעצמי רשות להרחיב במקצת.

כללית, אינני חושב שיש משהו אשר יוכל, לא היום ולא בעתיד, להתעלם מהפרק הקודר, הטרגי הזה בחיינו, בתולדותינו. נכון, יש הבדל. כל העולם היהודי מתולק

הישראליים המדוקדקים, שבו דיני הראיות הם ציר העניין, דנים בהן על-פי התרבות המקובלת של הפרוצדורה, היא המגנה-כרטה של נאשם, של כל נאשם וגם של נאשם-מפלצת. במקום להתגאות בכך שמדינת ישראל הריבונית בירושלים מסוגלת לשפוט אדם עם עומס האשמות כאלה ולהעניק לו משפט צדק, הם לגלגו על המהדק.

שר החינוך והתרבות י' נבון:

מי זה הם?

שבח וייס (המערך):

קבוצה של אנשים נאורים בדרך כלל, הומניסטים. השבוע פרסמתי ב"דבר" רשימה עם שמותיהם.

מרע אני מזכיר את העניין הזה? נוצרת מין אזהרה, של הרחקה ושימוש מאוד מרחק באירוע נורא שקרה לא מכבר ועדיין יש אנשים כאן, בבית הזה, ולא זקנים, שעברו אותו.

יש זרם של הכחשת השואה, או של הענקת ממד נורמלי לקטסטרופה, לרבות השם קטסטרופה — תקריט. זהו זרם מתרחב והולך בגרמניה של נולטה, ברכה, הילגרבר, פסט ואחרים.

חייקה גרוטמן (מ"ס):

חבר הכנסת וייס, ברכה גם?

שבח וייס (המערך):

לא, נולטה, ברכה — לא, אני התבלבלתי. יש שם קבוצה שנולטה הוא המרכז שלה.

בארץ יש קבוצה שמתרחשת מגדול האירוע, אבל כאשר רוצים לעסוק במשפט, מפתחים סביבו את תורת הכורג, רוצים לעשות איזו אבסטרקטיזציה של גודל הזוועה וגיוסה לזרם כלשהו ולמסקנות פוליטיות עתידיות, תוך הגמדה של חשיבות עצם ההבאה למשפט ותייעוד נושא הזוועה.

אינני רוצה להפליג כאן בדברים על ממדי הרשעות הטמונים בגישות האלה — אטימות הלב, חוסר הרגישות, פסכודריאנטלקטואליזם וכושר אינטלקטואלי שבא במקום יושר אינטלקטואלי — על כך צריך להתחשבן אחס לחוד.

על רקע זה ובלי רקע זה, "יד ושם" הוא המוזיאון החשוב ביותר בעולם. אין עוד מוזיאון חשוב כזה; שלא לדבר על כך שזה המוזיאון החשוב ביותר לעם היהודי לדורותיו, בעבר ובעתיד, והוא חשוב לאין שיעור יותר מכל מוזיאון במדינת ישראל. לא ייתכן שדווקא הוא יהיה שריר במצוקה כלכלית.

אדוני השר, אני מכיר את עמדתך בנושא. אני יודע שאתה נאבק לחיקון המצב, ובזימתך פנית לשר האוצר, ואני בא לתת לך כאן, יחד עם עמיתי, עידוד פרלמנטרי, ולהפעיל לחץ פרלמנטרי. הטענות אינן מופנות אליך. אני מכיר את יחסך לנושא לאורך שנים, גם בתפקידך הקודם כנשיא המדינה ובתפקידך הקודמים. אנחנו מבקשים ממך שבעניין זה תתפעל את כל סמכותך ותשים את כל כובד משקלך. במה מדובר כאן? — בפרומיל אחד של ריבית מקרן המוות של השילומים. פרומיל אחד. שניים-שלושה מיליוני שקלים נוספים בשנה יכולים לתת תנופה למפעל החינוכי הזה.

עכשיו נרקמת שם רקמה מחיאותיות מונומנטלית אדירה נוספת. אתה יודע — מדובר בעמק הקהילות, שבו תנוצח כל קהילה. יבוא זמן, והוא לא רחוק, שאנחנו, מי שעברו את השואה, האודים המוצלים מאש, לא נחיה עוד. עוד בחיינו כבר מלגלים עלינו פה ושם על שאנחנו מטרידים את מנוחתם של

עוד לפני שעלו ההצעות לסדרהיים פניתי לשר האוצר במכתב — נתתי לו גם פרסום — ובו פירטתי את הדרישות שלנו מן האוצר. נוסף על כך, פניתי לוועדת השרים העוסקת בעיצובות והצעות, ש-5% מכל העיצובות יופרשו ל"יד ושם". מכלל ההקצבות של העיצובות. אני מצפה לחשובה של יתר השרים, ואני מקווה שהדבר יתקבל. זה יכול להקל. זה עדיין לא פותר את הבעיה, אבל זה יכול להקל. אין לי ספק שגם מבחינה מוסרית זה נכון, כי רבים מבעלי העיצובות היו ניצולי השואה שאין להם יורשים.

ב"יד ושם" מבקרים למעלה ממיליון איש בשנה. ביניהם כל האורחים הרשמיים של ישראל ומשלחות ונציגים של העם היהודי. כ-40,000 תלמידים וחיללים משתתפים בימי לימוד ועיון בנושא השואה והגבורה מדי שנה. הארכיון הגדול ביותר בעולם מצוי ב"יד ושם". כ-50 מיליון מסמכים, מחקרים וכדומה. ברגע יש פריקט בין לאומי של כתיבה והוצאה לאור של ההיסטוריה הכוללת של תולדות השואה כ-24 כרכים. למפעל זה שותפים מיטב החוקרים בעולם. כידוע, יש שני מחזיאונים: מחזיאון היסטורי, המציג את תולדות השואה, וגם תצוגה נוכחית של המחזיאון לאמנות השואה. אמנות שנעשתה בזמן השואה, בגטאות ובמחנות המוות. המחזיאון הזה נפתח לפני כחמש שנים. יש ספרייה גדולה, ובה כ-100,000 ספרים, כתבי עת וכדומה.

הביקורים במסד נעשים כלא חשלוש. היו ריונים אם לתבוע תשלום בעד כניסה ל"יד ושם". לאחר שיקלס הוחלט שלא לעשות זאת. ואני מצרף את ההחלטה. ב"יד ושם" אי אפשר לבקש תשלום, אבל הנטל הנובע מכך מוטל על המדינה.

לפני פירוט התקציבים של משרד החינוך, של הסוכנות, פירוט של הדרישות וכדומה, אם ירצה לי היושב ראש להכניס את הקטע הזה לפרוטוקול, אדלג עליו בדברי כאן. חשוב שידעו חברי הכנסת כיצד בנו התקציב.

היו"ר א' שופטק:
בסדר.

שר החינוך והתרבות י' גבון:

התקציב שאותו ביקשתי דרשתי משר האוצר היה: לשנת תקצב זו דרשתי השלמה של מיליון שקל חדש לכיסוי גירעונות, לבסיס התקציב מהשנה הבאה. תוספת של 3 מיליוני שקלים. יש גם בעיה של שיפוצים ותיקונים, ולא הבניין יתמוטט. לכך דרוש תקציב חד-פעמי של עוד 3 מיליוני שקלים.

(הקטעים להלן צורפו לפרוטוקול לפי בקשת השר: משרדנו עשה ככל יכולתו כדי לאפשר מדי שנה סיום שנת העבודה על ידי הקצבות מיוחדות שבאו ממקורות המשרד או מקרן העיצובות העומדת לרשות המשרד.)

כך לדוגמה הקצבנו ב-1987/88, נוסף על ההקצבה השוטפת: א. 400,000 שקל — השתתפות בהרחבה של פעולת החינוך לצורך הקמת מרכז עולמי להוראת השואה. ב. 137,000 שקל — לחיזוק מערכת הבינוי. ג. 50,000 שקל — להשגת חומר ארכיוני מארצות מזרח אירופה. ד. המלצנו להקציב סך של 150,000 שקל מקרן העיצובות, שיאושר בישיבה הקרובה.

בשנים קודמות הקצבנו: א. 250,000 שקל מקרן העיצובות בשנים 1985 — 1986, ב. 160,000 שקל לצילום ופיזור, במיקרופיש, לצורך ביטחון. ג. 100,000 שקל לרכישת

לשניים: אלה שהיו שם ואלה שלא היו שם, ומי שלא היה שם לעולם לא יוכל לחוש ממש מה היה ומה אירע. אני עצמי מנסה לקרוא חומר על הנושא הזה, וקראתי לא מעט וגם שוחחתי ושמעתי, כמו בורדאי כל אורח המתעניין ועוסק בזה. לאחרונה קראתי את שני ספרי העדות של קיבוץ לוחמי-הגטאות, ואם עד אז חשבתי שאני כבר יודע הכול, הנה התברר לי שלא הכול ידעתי, ושאיני גבול למפלצתיות של אותה חיה נאצית גרמנית. לכן, כאמת כאב לי לשמור את הביטוי "לובי של השואה". כולנו בלובי הזה, ואיני חושב שיהיה מישהו שירשה לעצמו שלא להיות בלובי הזה.

בעניין המשפט: דאי זכור לך, חבר הכנסת שבח רייס, כי נתתי הוראה, כאשר לא היו תקציבים, להסריט, לצלם, לתעד את המשפט הזה כולו, אף שהוא נמשך חודשים, אף שהיו קשיים, ולא קיבלתי לכך תקציב לא ממשרד האוצר ולא מגוף אחר. חשבתי שזו חובתי קודם כולל להיסטוריה ולזכרם של הקרבנות.

בעניין ההקצבה לחסידי אומות העולם: אודה לך אם תיתן לי פירוט כלשהו בדבר חסידי אומות העולם. אני יודע ששר העבודה והרווחה אמר מעל דוכן הכנסת, שהוא מקבל עליו את האחריות לספק את ההקצבות לחסידי אומות העולם.

שבח וייס (המערך):

זה סדר בארץ, אבל יש חסידי אומות עולם כתוך לארץ.

שר החינוך והתרבות י' גבון:

אני זוכר שאמרתי לו לפני כן: אם אתה לא תסדר זאת, אני אסדר. הוא אמר: אני אסדר. אבל אם מדובר בחסידי אומות העולם כתוך לארץ — חן לי בבקשה פירוש בכתב. נראה אם אפשר לעשות זאת עם אנשי "יד ושם". אנחנו נטפל בדבר. מי יופקד על כך בממשלה — זה איננו חשוב, אבל הנושא צריך להיות מטופל.

לגבי המוסד "יד ושם": זה מוסד שאין דומה לו בעולם. הייתי רוצה גם שלא ידמו לו מוסדות אחרים שקמים בעולם. כמו זה שבשווייטציה, בנייריק ובמקומות שונים בעולם. טוב אולי שיהיה בכל קהילה יהודית מוסד שיחזק ממצאים של השואה, אבל מוסד כמו "יד ושם" אינו מכיר כמוהו ואיני חושב שאכן יכול להיות דומה לו.

בהזמנות זו אני רואה חובה להזכיר את שמו של מרדכי שנהבי ממשרד העמק, אשר בעיקר בזכותו, לפי דעתי, הוקם המוסד הזה. אני זוכר את ההטדות שלו. הוא היה יהודי עקשן, לא חייכן, אבל בזכות אנשים כאלה, בזכות ההתמסרות והשיגעון לדבר, אם אפשר לומר כך, של אנשים כדודים קמו כמה מפעלים במדינת ישראל. מרדכי שנהבי — אני חייב להזכיר את שמו בהקשר הזה ולכבד את זכרו. בזכותו קם המוסד הזה. בלעדיו איני יודע אם היה קם, ואם היה קם — איני יודע מתי. אני זוכר את שנהבי משנות ה-50, השנים שבהן עסק במלאכה הזאת.

יש חוק "יד ושם" אשר למשרד החינוך והתרבות — אנחנו מעבירים למוסד את מה שמקצב לו, ואיני זוכר פניה להגדלת ההקצבה מעבר להקצבה הרשמית שלא עשינו מאז. להיענות לה, גם כשהסכומים לא נגעו בתחומים שאינם שייכים לנו, כגון טיפול בבינוי, בצננה, במפעלים מיוחדים כמו רישום קניית דוקומנטים, ואיני רוצה לפרט — סדרה של דברים, אבל כך זה לא יכול להימשך. צריך בהחלט להוכיח לפני חבר הכנסת ורדיגו וזכר הכנסת שבח וייס, שהדגיש את החשיבות של המוסד ואת הצורך לשמור אותו מהמעוקה הזאת של ריצה אחר הקצבות.

על תשובתו. אני מסכים להצעתו. ומבקש שיואיל להעביר כמהרה את ההצעות לוועדת הכספים, כדי שגם אני וגם חבר הכנסת ורדיגר נוכל להפעיל את כל הלחץ האפשרי על ועדת הכספים למען קידום הנושא.

אברהם ורדיגר (מורשה-פא"י):
אני מצטרף לדבריו של חבר הכנסת שבח וייס. כתבר ועדת הכספים גם אני אעלה את הנושא ואשתדל לקדמו.

היו"ר א' שוסטק:
אם כך, לפנינו הצעה אחת בלבד, ואני מעמיד אותה להצבעה. מי בעד העברת הנושא לדיון בוועדת הכספים? מי נגד?

ה צ כ ע

ההצעה להעביר את הנושא לדיון בוועדת הכספים נתקבלה.

ה. הצעות לסדר-היום

דיוור ומלגות לסטודנטים ערבים באוניברסיטאות בארץ

במיוחד, ובתחום זה מופלים הסטודנטים הערבים אפליה כואבת. חוק החיילים המשוחררים דוחק את רגלי הסטודנטים הערבים ומעניק לסטודנטים היהודים עדיפויות רבות בקבלה לאוניברסיטאות, בקבלת מלגות ובקבלת דיוור במעונות.

חמורה מכול היא כעיית הדיוור של הסטודנטים הערבים. יש לציין, שהתאחדות הסטודנטים הערבים בישראל קובלת על שבעיית הדיוור וחלוקת המלגות לסטודנטים הערבים במוסדות אקדמיים בישראל היא חריפה וכואבת ככל האוניברסיטאות, למעט האוניברסיטה העברית בירושלים.

באוניברסיטת בראילן לומדים כ-200 סטודנטים ערבים, אולם במעונות הסטודנטים אורסנו השנה רק 10 סטודנטים. שם יש בכלל איסור על אכסון סטודנטים ערבים. באוניברסיטת באר-שבע לומדים כ-350 סטודנטים ערבים, אולם רק 35 מהם נמצאים במעונות. באוניברסיטת תל-אביב מתגוררים במעונות כ-80 סטודנטים ערבים מתוך 300. בטכניון בחיפה מתגוררים במעונות כ-150 מתוך 400 — לעומת 200 בשנה שעברה. ב-250 בשנת 1985. באוניברסיטת חיפה הסטודנטים הערבים כמעט אינם זקוקים למעונות, היות שהם חוזרים לכפריהם בצפון הארץ. יש לציין לטובה את המצב הקיים באוניברסיטת ירושלים לעומת יתר האוניברסיטאות, מבחינת אכסון הסטודנטים הערבים במעונות.

אם כן, מתוך 1,200 סטודנטים ערבים. בטכניון ובאוניברסיטאות תל-אביב, בראילן ובאר-שבע, רק 275 נקלטו במעונות, והיתר מצויים במצבים קשים ביותר. פרט לאוניברסיטת תל-אביב, אין קריטריונים גלויים שלפיהם סטודנטים מקבלים דיוור במעונות. באוניברסיטת באר-שבע, למשל, מתגוררים במעונות כ-1,500 סטודנטים. בתחילת שנת הלימודים הגישו 2,500 סטודנטים יהודים בקשה למעונות, ומהם נתקבלו 1,350, כלומר, כ-62% מהפונים. מתוך 300 הסטודנטים הערבים הוומדים שם, ואני מניח שכולם זקוקים בכאר-שבע לקבלת מעונות, רק 35 נתקבלו. כלומר 10%. איך נסביר מצב חמור זה? כרוך שגם כאן חוק החיילים המשוחררים עושה את שלו ומוסיף קשיים גם על קבלת הסטודנטים הערבים למעונות.

הומר ארכיוני ממזרח-אירופה: ד. כ"ו מיליון שקל לכיסוי גירעונות ולהשלמת התקציבים השנתיים ב"1984—1986 — פירוט: כ"300,000 — 1984; כ"380,000 — 1985; כ"300,000 — 1986. סך-הכול — 980,000).

לא בשמים היא ולא מעבר לים, כשביל מוסד גדול אדיר ומיוחד כמינו זה.

אדוני היושב-ראש, חבר הכנסת, אני מציע שהנושא החשוב והנכבד הזה יעבור לוועדת הכספים של הכנסת. אני אודה לכל חברי ועדת הכספים אם הם יואילו לתמוך בכל התוספות הכספיות המתבקשות כאשר יעלה נושא זה בוועדה.

היו"ר א' שוסטק:
תודה רבה. האם המציעים מסכימים להצעת שר החינוך והתרבות?

שבח וייס (המערך):
אני מודה מאוד לסגן ראש הממשלה ושר החינוך והתרבות.

היו"ר א' שוסטק:

חברי הכנסת, אנו עוברים להצעות לסדר-היום מס' 6529 ו-6558 בנושא: דיוור ומלגות לסטודנטים ערבים באוניברסיטאות בארץ. יעלו את ההצעות חבר הכנסת תופיק טובי וחבר הכנסת עבר-אלוהב דראושה. בבקשה, חבר הכנסת תופיק טובי.

תופיק טובי (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
כבוד היושב-ראש, כנסת נכבדה, מצוקת הדיוור של הסטודנטים הערבים באוניברסיטאות בישראל היא אחד הביטויים החריפים לאפליה הלאומית המתקיימת כלפי האוכלוסייה הערבית בכלל. הצעירים הערבים, בוגרי בתי-הספר התיכוניים, צריכים להתגבר על מכשולים רבים כדי להתקבל לאוניברסיטאות. בין המכשולים הקיימים — רמת המטען החינוכי שהם באים עמו לבחינות הקבלה. זה מטען הנמוך מהרמה הממוצעת בארץ, בגלל אפליית החינוך הערבי. המתקיימת זה שנים רבות. מכשול נוסף הוא השליטה הלא-מספקת בשפה העברית. אחוז קטן מקרב הצעירים הערבים הם בוגרי בתי-ספר תיכון, למרות הגידול שחל בשנים האחרונות במספר המסיימים.

מחסום נוסף העומד בפני הצעירים הערבים הוא רלות האמצעים הכספיים של רוב המשפחות הערביות. בגלל המצוקה הכלכלית ואי-יכולתן של המשפחות לעמוד בהוצאות הלימודים, נמנעו במהלך יכולת רבים מלהצטרף ללימודים האוניברסיטאיים.

לכן, אם מספר הסטודנטים הערבים באוניברסיטאות בישראל מגיע השנה לפחות מ-4,000, והם מהווים כ-5% מכלל הסטודנטים בישראל, אף שהאוכלוסייה הערבית בכללה מהווה 16% מכלל האוכלוסייה בישראל, וזה אחרי 40 שנות קיום המדינה, הרי זה כשלעצמו אומר שעדיין רחוק הוא השוויון.

אני מדבר על הקשיים המיוחדים שהסטודנטים הערבים נתקלים בהם כאשר הם מנסים להתקבל לפקולטות כמו רפואה, משפטים, הנדסה ואלקטרוניקה.

נאוי קבלת מלגות ממוסדות רשמיים וציבוריים הם קשים

מחסור במלגות ובמקומות במעונות ועוד. כשליש מהסטודנטים הערבים נושרים בשנה א', או מחליפים את החוגים מסיבות לימודיות, בגלל קשיי הסתגלות, קשיים חומריים ומחסור בדירות. יש לטפל בתופעה זו לעומקה.

בראשית החודש הזה, דצמבר 1987, הפגינו הסטודנטים הערבים באוניברסיטת תל-אביב במחאה על המספר הזעום של מקומות במעונות ומלגות שניתנו לסטודנטים הערבים. מרצים וסטודנטים יהודים תמכו במאבקם. הם זכו גם לתמיכת הציבור הערבי כולו. מעל במת הכנסת אני מביע את מלוא הודותי עם מאבקם הצודק.

הסטודנטים הערבים הפגינו, כי הנהלת האוניברסיטה הפלחה אותם לרעה. השנה חלה ירידה משמעותית במספרם. זכויותיהם נפגעו. בשנה שעברה נתנו לסטודנטים הערבים 140 מקומות במעונות האוניברסיטה בתל-אביב, ואילו השנה נתנו 80 מקומות בלבד. הירידה חלה בעקבות חישוב מפלה לקריטריון השירות הצבאי ניתנו 20 נקודות, ואילו בשנה שעברה ניתנו לו רק 5 נקודות. הסטודנט הערבי מפסיד אפוא מלכתחילה 20 נקודות שלא באשמתו, ומתוך 300 סטודנטים ערבים שהגישו בקשות קיבלו רק 80 מקום במעונות.

באוניברסיטאות האחרות חמוץ המצב עוד יותר. באוניברסיטת בר-אילן הגישו 200 סטודנטים ערבים בקשות, ואושרו 10 מקומות — לסטודנטיות בלבד. באוניברסיטה זאת מסתתרים מאחורי טענות דתיות, ומפלים לרעה את הסטודנט הערבי.

באוניברסיטת באר-שבע לומדים 350 סטודנטים ערבים. רק 10% מהם קיבלו דיור במעונות, ואילו בשנה שעברה קיבלו דיור סטודנטים רבים יותר: 95 לפני שנתיים ו-80 לפני שנה. השנה רק 35 מקומות. הקריטריונים באוניברסיטת בן-גוריון עלומים, נסתרים, לא ידועים.

דן תיכון (הליכוד):
גם הבן שלי לא קיבל שם דיור.

עבד-אלוהב דראושה (המערך):
בטכניון בחיפה קיבלו 150 סטודנטים ערבים מתוך 450. בשנה שעברה קיבלו 200.

שר החינוך והתרבות י' נבון:
300.

עבד-אלוהב דראושה (המערך):
450 סטודנטים ערבים לומדים בטכניון. בחיפה, אלה הנתונים המדויקים.

הי"ר א' שוסטק:
בטכניון או באוניברסיטה?

עבד-אלוהב דראושה (המערך):
בטכניון בחיפה. עוד מעט אתייחס לאוניברסיטה.

בשנה שעברה קיבלו 200 ולפני כן 250. הבוקר וירדתי את המספרים הללו.

מרדכי גור (המערך):

עבד-אלוהב דראושה (המערך):
השנה קיבלו 150. בשנה שעברה קיבלו 200, ובשנה שלפניה — 250. בטכניון לומדים 450 סטודנטים ערבים. אלה הנתונים של המדור לאקדמיים באוניברסיטת חיפה, שדוקטור

הכעיה נעשית חמורה במיוחד נוכח העובדה, שקשה מאוד לסטודנטים הערבים למצוא דיור באזורים יהודיים או בין משפחות יהודיות בתל-אביב, ברמת-גן, בגבעתיים, בבאר-שבע וגם בחיפה. האייסכמה להשכיר חדר לסטודנט ערבי לא נובעת תמיד מהתנגדות בעל הדירה או בעל הבית עצמו, אלא מתוך פחד מהסביבה, מתוך התחשבות באווירה הגזענית, מתוך פחד מה יגידו כסביבה. קיימת גם תופעה מדיאגה של איומים גלויים על משפחות המוכנות להשכיר דירה לערבי. איומים החוזרים ונשנים של כהנא בנויים על עובדה שיטתית של חיפוש יומימי של ערבים הגרים בדירות של יהודים או באזורים יהודיים. איומים אלה מטביעים את חותמם לרעה על הנוף הציבורי.

לא נשכחו אירועי רמת-עמידר בסוף שנת הלימודים שעברה, כשמסיתים שרפו דירה שהתגוררו בה סטודנטים ערבים והכו באכזריות צעירים ערבים שמצאו דיור כשכונה. אירוע סטודנטים ערבים בבית פרטי של ידידים בתל-אביב גרר כשבעה שעבר התנפלות בריגנית של שכנים, שצעקו שאינם רוצים שילדיהם יראו כלל ערבים. תופעות גזעניות אלה חוזרות ונשנות. מקשות על הסטודנטים הערבים למצוא דיור ומקשות בכלל את אווירת הדו-קיום והחיים המשותפים. תופעה גזענית זו היא פרי הבעיות של החברה הישראלית העומדת בצל המשך הכיבוש והעמקת האכזבה והשנאה, שמשמעותם אובדן צלם אנוש ביחסים שבין שני העמים.

ואולם, מה שעומד על סדר-היום בהצעה הזאת הוא מצוקת הדיור של הסטודנטים הערבים במעונות האוניברסיטאות תל-אביב, בר-אילן ובאר-שבע והטכניון בחיפה. האוניברסיטאות במקומות אלה מצוות גלגות יחס של הכנת יתר לבדיעה זאת ולהגדיל את מספר המקומות לסטודנטים ערבים במעונות בהתחשב במצבם ובאווירה השוררת בארץ.

חברי הכנסת, רבות הן תופעות האפליה הלאומית בישראל, אבל האפליה קשה-וחמורה שבעתים כשקורבנה הוא צעיר בשנות חייו הראשונות כסטודנט. לכן, חמורה במיוחד בעיית האפליה של הסטודנטים הערבים בקבלת דיור במעונות. אין זו הפעם הראשונה שאנו מעלים נושא זה, אך לא נרפה ממנו עד שנקדם את המאבק לשוויון, ובאופן קונקרטי — את המאבק לפתיחת אפשרויות נוספות במעונות הסטודנטים בפני הסטודנט הערבי. תודה רבה.

הי"ר א' שוסטק:
תודה רבה. אבקש מחבר הכנסת עבד-אלוהב דראושה להביא את הצעתו.

דן תיכון (הליכוד):
חבר הכנסת דראושה, אפשר לשאול אותך שאלה? מדוע לא נותנת קרן-פולברייט מלגות לערבים ישראלים בארצות-הברית?

הי"ר א' שוסטק:
תתייחס לשאלה הזאת אחר-כך.

עבד-אלוהב דראושה (המערך):
בסדר, במשך הדברים אתייחס לשאלה.

אירועי ה'שבר-ראש' כנסת נכבדה, כ-4,000 סטודנטים ערבים לומדים השנה באוניברסיטאות במדינה. הם מהווים כ-5.4% מכלל הסטודנטים במדינה, אף שהאוכלוסייה הערבית במדינה היא כ-17% מכלל האוכלוסייה. הסיבות לפער זה מגוונות: הרקע הסוציאו-קונומי, בחינות כניסה במתכונת מערבית, פער בין בית-הספר היהודי לבין בית-הספר הערבי,

דן תיכון (הליכוד):

חבר הכנסת דראושה, אולי תתייחס לשאלה שלי?

עבדיאלהב דראושה (המערך):

בקשר לשאלה שלך, אכן לא נהגו בעבר להתלסטרונטים ערבים מלגות מקרן-פולברייט. גם האוניברסיטה הערבית לא היתה מודעת די הצורך לקיומן של מלגות כאלה. פעלתי לאחרונה בתחום זה. התקשרתי ללי המילטון, יושב-ראש התת-ועדה של ועדת החוץ של הקונגרס, וביקשתי ממנו שיקדיש כספים ומאמץ לנושא הזה. בשבוע שעבר קיבלתי ממנו מכתב, ובו נאמר כי הוא פועל להבטיח 750,000 דולר בשנה הזאת כדי שסטודנטים ערבים ישראלים יוכלו ללמוד באוניברסיטאות בארצות-הברית. הוא אמר שהוא יעביר את הטיפול בזה לקרן-פולברייט, הקרן חטפל בנושא המיון, הבריקה וחלוקת המלגות. אני מקווה שתשקבתו זו מספקת אותך.

הי"ר מ' כהן אבידב:

תודה לחבר הכנסת דראושה. אני מבקש משר החינוך והתרבות להשיב על שתי ההצעות.

שר החינוך והתרבות י' נבון:

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, הנושא שהעלו כאן חברי הכנסת תופיק טובי ועבדיאלהב דראושה מציק באמת לסטודנטים ערבים רבים המבקשים להתגורר בקרבת מקום לאוניברסיטה או במעונות הסטודנטים עצמם. ודאי שהמחסור במעונות ואינכותונם של חלק ממשכירי הכתים להשכיר חדרים לסטודנטים ערבים מקשה את פתרון הבעיה הזאת.

נושא הסיוע לסטודנטים בכלל ולסטודנטים הערבים בפרט עלה לדיון בהנהלות האוניברסיטאות בהודמוניות שונות. כידוע, אין במסדרות השונים קריטריונים אחידים להקצאת מקומות במעונות לזכאי המלגות. עם זאת, בכל האוניברסיטאות קיימים ברמות שונות הקריטריונים האלה: א. מצב סוציו-כלכלי; ב. שירות בצה"ל, ולעיתים ניתן משקל יתר לשירות מילואים פעיל בשנה האחרונה, או לחיל משוחרר משירות סדיר בשנתו הראשונה; ג. מרחק האוניברסיטה ממקום מגוריו הקבוע של הסטודנט; ד. הישגים בלימודים. אבל, כאמור, אין קריטריונים אחידים, למסדרות הללו.

איני יודע על קיומם של קריטריונים חסויים. אם יש קריטריונים חסויים — אני חושב שאסור שיהיו. על הכול לדעת מה הם הקריטריונים. אני מודה ששמעתי עכשיו לראשונה על קריטריונים חסויים. אני יודע שיש קריטריונים הפועלים על-פי ניקוד, והם ידועים ומפורסמים.

אחד הדברים המקשים את פתרון הבעיה החריפה-הוא, כמובן, העובדה שבשש אוניברסיטאות לומדים כ-67,000 סטודנטים, ויש רק כ-13,000 מקומות במעונות. התפלגות מספר המעונות מול מספר הסטודנטים היא כדלקמן — חברי הכנסת שיבחו פה בצדק את האוניברסיטה העברית בירושלים, ואני מניח שהסיבה לכך, בין היתר, אינה רק בגישה אלא גם במצאי של המעונות. מפני של-17,000 סטודנטים באוניברסיטה העברית בירושלים יש 6,500 מקומות במעונות, ואילו באוניברסיטת תל-אביב, כ-20,000 סטודנטים יש רק 1,000 מקומות במעונות. לכן אין כאן רק עניין של גישה-רחס לסטודנטים ערבים או יהודים, יש פה מצב אובייקטיבי חריף נתון.

אודה-נמיה (המערך):

אדוני השר, כמה סטודנטים יש בחיפה?

מגיד אל-חג' עומד בראשו. היום בבוקר התקשרתי וידאתי את הנתונים.

מלבד הבעיה של מחסור במקומות במעונות נחקלים הסטודנטים הערבים בבעיות מסוג אחר. רבים מבעלי הדירות היהודים מסרבים להשכיר את דירותיהם לסטודנטים ערבים. הם מפרסמים בעיתונים, שיש להם דירה להשכרה, וכשמסתבר להם שהסטודנט הוא ערבי, הם מבטלים את החוזה ומסרבים להשכיר לו את הדירה. המצב החמור השורר כיום, שאנו עדים בו לתופעות של גזנות ושוכינות, מביא לידי כך שמשפחות יהודיות מסרבות להשכיר חדרים לסטודנטים הערבים, ולכן גוברת אחריותן של האוניברסיטאות. הסטודנט הערבי נתקל בבעיות קשות ביותר. עד היום לא הצליחו עשרות סטודנטים למצוא לא מקומות במעונות ולא דירות, ולכן הם חייבים לנסוע יום יום לכפריהם המרוחקים או להצטופף בחדר אחר. נוצרו מצבים נוראים ממש, והם מחייבים פעולה מהירה.

המצב באוניברסיטת חיפה ובאוניברסיטה העברית בירושלים טוב יותר, כי הנהלות האוניברסיטאות האלה גילו הבנה לענייני הסטודנטים הערבים וסייעו להם לפתור את הבעיות. ואני מבין אותן על כך.

גם בעניין המלגות סובלים הסטודנטים הערבים קשות. הסטודנט היהודי זוכה למלגות ממקורות מגוונים, ואילו מספר המלגות שזוכה להן הסטודנט הערבי מוגבל ביותר. גם בחלוקת המלגות קובע הקריטריון של השירות הצבאי. באוניברסיטת חיפה הוקם מדור לאקדמאים בראשותו של ד"ר מגיד אל-חג', והוא שוקד על ענייני הסטודנטים והאקדמאים הערבים. לדעתי, יש צורך שמשדר החינוך והתרבות והנהלות האוניברסיטאות ישתפו פעולה עם המדור הזה לטובת הסטודנטים והבוגרים.

על משרד החינוך והתרבות ועל הנהלות האוניברסיטאות לדאוג לפתרונות מידיים לבעיית המחסור בדירות. לסטודנטים הערבים, יש לפתור מיידית את הבעיה, כי אלה שעדיין לא מצאו מקומות במעונות ודירות להשכרה סובלים קשות. אי-אפשר להשלים עם המציאות שנוצרה השנה.

אני פונה אליך, אדוני שר החינוך, ומבקש את התערבותך האישית לפתרון הבעיה. זאת האחריות של משרד החינוך ושל הנהלת האוניברסיטאות. יש להתלסטרונטים הערבים מספר גדול יותר של פתרונות במעונות הסטודנטים.

אני מבקש לשאול: למה חלה השנה ירידה במספר המקומות המעונות? כיצד אפשר לפתור את הבעיה הזאת? לדעתי, יש לבנות קריטריונים חדשים וגלויים, שלא יהיה בהם קיפוח של הסטודנטים הערבים. תוספת הניקוד לשירות הצבאי, אשר מפלה לרעה את הסטודנטים הערבים, מבטלת את עקרון השוויוניות ופוגעת בפרעל בסטודנט הערבי על לא עוול בכפו. האוניברסיטאות חייבות להיות מבצר של צדק ושוויון ולא מקום של אפליה וקיפוח. על עקרונות הצדק והשוויון מצוות לשמור הנהלת האוניברסיטאות.

הרגשת המרידות והתסכול של הסטודנטים הערבים תגרום לתוצאות שליליות. הם פתחו במאבק צודק לפתרון בעיותיהם, והוא ילווה בהפגנות, בשביתות ובמחאה. מעשים שישבשו את מערכת החינוך ויפגו את האווירה הטובה השוררת באוניברסיטאות.

יש לגשת מייד לפתרון הבעיה, לא לחכות. הבעיה בוערת ומחייבת תיקון מייד.

שר החינוך והתרבות י' נבון:

באוניברסיטת חיפה יש 7,000 סטודנטים ו-500 מקומות במעונות. בהשוואה, מספר המקומות שניתנו לסטודנטים הערבים הוא סביר יחסית.

אורה נמיר (המערך):

בחיפה אחוז הסטודנטים הערבים הוא הגבוה ביותר בארץ. אחריה — באר-שבע.

שר החינוך והתרבות י' נבון:

כן. בטכניון יש 9,000 סטודנטים לעומת 2,200 מקומות במעונות. באוניברסיטת בר-אילן — 10,100 תלמידים, אבל רק 1,000 מקומות במעונות. באוניברסיטת חיפה, כאמור, רק 500 מקומות במעונות.

עבד-אללה דראושה (המערך):

נתנו רק 10 מקומות.

שר החינוך והתרבות י' נבון:

באוניברסיטת בן-גוריון יש 5,000 סטודנטים לעומת 1,500 מקומות במעונות.

הנושא הזה הוא חשוב דיו כדי שאמליך להעבירו לדיון בוועדת החינוך והתרבות של הכנסת. משרד החינוך והתרבות אינו יכול לכפות על האוניברסיטאות קריטריונים אלה או אחרים, אבל, כדא שהנושא יעבור לדיון בוועדת החינוך והתרבות, בעיקר לשם ליכון שאלת הקריטריונים החסויים.

אינני עוסק כרגע בנושא המלגות. זהו נושא בפני עצמו, ואפשר לדון בו. בעניין המעונות — זה מה שיש ביכולתי להשיב.

אני מציע להעביר את שתי ההצעות לדיון בוועדת החינוך והתרבות של הכנסת.

הי"ר מ' כהן אבידב:

תודה לאדוני השר. הצעה אחרת לחבר הכנסת דוד מגן, בבקשה. מה אתה מציע?

דוד מגן (הליכוד):

אני מציע להסיר את ההצעה של חבר הכנסת דראושה מסדר-היום של הכנסת.

הי"ר מ' כהן אבידב:

בבקשה, נמק במסגרת של שלוש דקות.

דוד מגן (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, אני מבקש להסיר את הצעתו של חבר הכנסת דראושה מתוך התבססות דווקא על הנתונים שהוא עצמו השמיע כאן. הנתונים הללו יכולים בהחלט להישמע מרשימים, אבל, אני חייב לומר בכנות, אדוני סגן ראש הממשלה, אותי הם גם מדאיגים.

חבר הכנסת דראושה, מה'ך כי תלין, אם בטכניון, למשל, זוכים 150 סטודנטים ערבים למעונות, לפי דברך אתה. הרי יש כאן דיספרופורציה חמורה לרעת יתר הסטודנטים שאינם ערבים.

יושב כאן חבר הכנסת דן תיכון, והוא יכול לספר לך כי הנדיבות היחידה הזאת, בטכניון למשל, אותה אפליה לטובה של הסטודנט הערבי, במקרה זה יכול להיות הבן שלך. מנעה מבנו — הדר תיכון — את הזכות למעון. הדר, בניגוד לסטודנט הערבי המצוי, שירת שלוש שנים בצה"ל, ממלא את כל חובות האזרח כלפי המדינה, אבל, כאשר הוא מתמודד על זכות לתנאים סבירים בלימודים, יש — — —

עבד-אללה דראושה (המערך):

אני רוצה לשאול אותך: אילו זכויות ואילו חובות מתוך מה שהמדינה דורשת ותוכעת מהסטודנט הערבי הוא איננו ממלא?

דוד מגן (הליכוד):

אם יאפשר לי היושב-ראש לענות לך במסגרת הזמן המצומצם שיש לי, אני מוכן להשיב על כך.

הי"ר מ' כהן אבידב:

חבר הכנסת דראושה, זו לא הצעה לסדר-היום שלו שאתה יכול לשאול, אבל הפעם הזאת ארשה.

דוד מגן (הליכוד):

אני רוצה פשוט לזעוק את זעקתו של הסטודנט הישראלי המתמודד על זכותו — —

צירלי ביטון (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

זעק את זעקת הגזענות.

דוד מגן (הליכוד):

— — — לתנאים סבירים בלימודים, כיוון שכאשר הוא מתמודד על התנאים האלה יש העדפה ברורה של הסטודנט הערבי על פניו.

אדוני היושב-ראש, אני מתקומם על השיטה שתכר הכנסת דראושה, ואני מעריך אותו כפרלמנטר נמרץ וחרוז, נוקט לאחרונה, במיוחד בשנה האחרונה, תוך התעלמות מתופעות חברתיות נפוצות של כלל האזרחים הישראלים, הוא מרים רק את נס המגזר הערבי בתחום הלימודים, בתחום הדיון ובכל תחום אחר.

אורה נמיר (המערך):

הוא מייצג אותם, וכי את מי הוא מייצג?

דוד מגן (הליכוד):

אני מתקומם — — —

הי"ר מ' כהן אבידב:

תודה רבה, חבר הכנסת מגן. רכותי, אין זו הצעה לסדר-היום.

דוד מגן (הליכוד):

אם יורשה לי, אני רוצה לומר רק עוד משפט אחד.

הי"ר מ' כהן אבידב:

משפט אחד בלבד.

דוד מגן (הליכוד):

אני מתקומם על כך, וזאת אני רוצה לומר לסגן ראש הממשלה, שר החינוך והתרבות, אשר מטה אוזן רק למגזר הזה. ייתכן שהוא זקוק אומנם לכל מיני הטבות, אבל כאשר ההטבות הללו ניתנות על חשבון סטודנטים תושבי ערי פיתוח, על חשבון חמריצים במוסדות הלימוד בערי הפיתוח, יש כאן עיוות — — —

הי"ר מ' כהן אבידב:

חבר הכנסת דוד מגן, אני מבקש ממך. סיימת.

דוד מגן (הליכוד):

אני קורא לחיקון העיוות הזה.

צירלי ביטון (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

תתבייש לך.

עבד-אללה דראושה (המערך):

— — — הרי אני מייצג את הציבור הזה.

הכנסת ח' טובי לוועדת החינוך והתרבות
נתקבלה.

היו"ר מ' כהן אבידב:
לגבי ההצעה לסדר-היום של חבר הכנסת דראושה יש שתי
הצעות: האחת — להעביר אותה לוועדת החינוך והתרבות;
השנייה — שלא לכלול את הנושא בסדר-היום של הכנסת. אני
מעמיד אותן להצבעה.

ה צ ב ע

בעד ההצעה להעביר את הנושא
לדיון בוועדת החינוך והתרבות — רוב
בעד ההצעה שלא לכלול את
הנושא בסדר-היום של הכנסת — מיעוט
ההצעה להעביר את הנושא שהעלה חבר
הכנסת ע' דראושה לוועדת החינוך והתרבות
נתקבלה.

היו"ר מ' כהן אבידב:
אני שואל את המציעים. חבר הכנסת תופיק טובי, האם
אתה מסכים להעברת הנושא לוועדת החינוך והתרבות?
תופיק טובי (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
כן.

היו"ר מ' כהן אבידב:
חבר הכנסת דראושה, האם אתה מסכים להעברת הנושא
לוועדת החינוך והתרבות?

עבד-אלוהב דראושה (המערך):
כן.

היו"ר מ' כהן אבידב:
אנחנו עוברים להצבעה על ההצעה לסדר-היום של חבר
הכנסת תופיק טובי. יש הצעה אחת בלבד — להעביר אותה
לוועדת החינוך והתרבות. אני מעמיד הצעה זו להצבעה.

ה צ ב ע

ההצעה להעביר את הנושא שהעלה חבר

ו. הצעות לסדר-היום

רביזיה בשחרור בחורי ישיבה בעקבות דבריו של ראש הממשלה בנושא זה

יוסי שריד (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
— — — כאילו אין כוח ואין רצון לשנות או לתקן את
המעוות, כאילו מדובר בכוח עליון, רבתי. הרי כלנו יודעים
בינינו לבין עצמנו ובינינו לבין אחרים, שמדובר בדבר איום
ונורא שהרעת איננה סובלתו, וצריך לתקן אותו. ושוב אני
אומר: כאילו אי-אפשר, אין כוח, בכל האומה הזאת אין מספיק
כוח כדי לעשות זאת.

בנתונים האלה ולנוכח ההיסטוריה של הנושא הזה, אני
מייחס חשיבות גדולה לדברי ראש הממשלה, אם כי בינתיים
ראיתי כל מיני תקונים לידעיה זו, וידעיות אחרות שלפיהן כבר
הצליח ראש הממשלה לחזור ולהתרפס בפני המפלגות
הדתיות. אך בכל זאת, צריך לרשום את הדברים האלה של ראש
הממשלה במידה של סיפוק ושביעות רצון, משום שזו פעם
ראשונה, לפי מיטב זיכרוני, אלא אם כן אני טועה, שאדם
במעלתו, כלומר ראש ממשלה בישראל, מנפץ את השקר
המוסכם הזה ומתאר את המציאות כפי שהיא.

והמציאות כפי שהיא: קרע בעם. כך הוא אמר, ואני חושב
שהוא תרם תרומה חשובה מאוד, לפחות לדיון הציבורי —
קרע בעם. כי הרי מציגים את העניין כאילו הוא נעשה בשם
העם או מטעמו, ובוודאי למענו, מתוך אהבת ישראל; הכול
בשם אהבת ישראל, גורלו ועתידו בעבר, בהווה ובעתיד. הנה,
כא ראש הממשלה וקבע את המצב כפי שהוא באמת: קרע
בעם. זאת אומרת, לא עוד השתמטות ברוח ישראל, סבא, כפי
שמנסים לתאר זאת לפעמים, לא השתמטות באופן נינוח
ופסיני, אלא דווקא השתמטות ברוח רעה, רוח רעה המשכרת,
מפרקת, קורעת, בעיקר קורעת קרעים קרעים.

אני רוצה לקרוא לכם, חברי הכנסת, קטע מזעזע שנתקלתי
בו בזמן האחרון, קטע הלקוח מתוך ספרו של הפרופסור
ישעיהו ליכוביץ "יהדות, עם יהודי ומדינת ישראל". הוא מתאר
שם מעשים שהיו, דברים שקרו בירושלים במלחמת השחרור:
"לפני הוועדות הציבוריות שפיקחו בירושלים הנצורה על
הגיוס הופיעו לעשרות ולמאות בניהם וחתניהם, גיסיהם

היו"ר מ' כהן אבידב:
חברי הכנסת, אנו עוברים להצעות לסדר-היום מס' 6519,
6526, 6556 ו-6569, מטעם כמה חברי הכנסת, בנושא:
שחרור בחורי ישיבה בעקבות דבריו של ראש הממשלה בנושא
זה. רשות הדיבור למציע הראשון, חבר הכנסת יוסי שריד,
בבקשה.

עבד-אלוהב דראושה (המערך):

דוד מגן (הליכוד):
מדוע אתה עוצם עיניך ואינך רואה את מצוקתו של
הסטודנט היהודי? מדוע אינך רואה את מכלול הבעיות?

אוריה נמיר (המערך):
ההצעה עוסקת בסטודנטים הערבים. חבר הכנסת דראושה
מייצג את הסטודנט הערבי.

היו"ר מ' כהן אבידב:
חבר הכנסת דוד מגן, חבר הכנסת דראושה, סיימו בזה.
יש לי בקשה: כשהיושבי-ראש מדבר, ולא חשוב מיהו
היושבי-ראש באותו רגע, אין להיכנס לדבריו אלא יש לאפשר
לו לומר את מה שיש לו לומר. זאת אני מבקש מכם.

חבר הכנסת יוסי שריד, בבקשה.

יוסי שריד (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
אדוני היושבי-ראש, רבותי חברי הכנסת, הבוקר שמעתי
ברדיו שיחה של הכתב הפרלמנטרי חיים יוסוביץ', והוא תיאר
איך הנושא שאנחנו עומדים לדון בו כאן היום עולה ויורד,
עולה ויורד —

שרה דורון (הליכוד):
אבל האורות כבר נדלקו.

פנחס גולדשטיין (הליכוד):
והיה אור.

הגדולות ביותר פורצות כאן לא בגלל נושא זה או אחר אלא בגלל כיכר אורות.

היו"ר מ' כהן אבידב:

הנושא מעניין. תאמץ לי שאני מקשיב.

יוסי שרד (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
כיכר האורות הוא הנושא הכי מרגש כאן.

היו"ר מ' כהן אבידב:

זה לא מרגש, אבל כאשר אתה יושב כאן על הבמה —

יוסי שרד (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
אבל האור הרי אינו מצלם.

היו"ר מ' כהן אבידב:

האור מפרע לעיניים.

יוסי שרד (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
עיני כל כך חלשות ועששות שלי זה כבר לא יכול להפריע.

היו"ר מ' כהן אבידב:

ההבדל בינינו הוא שאני יושב מול האורות כל הזמן ואתה נואם חמש דקות.

יוסי שרד (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
אם זה מפרע ליושב־ראש לעיניים, אני הראשון שאמנע זאת.

היו"ר מ' כהן אבידב:

שידליקו את האורות כל הזמן, אבל שלא ידליקו ויכבו מדי רגע; כיכר אורות והדלקת אורות.

יוסי שרד (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
רבתי. על שלושה פשעי היהדות החרדית ועל ארבעה לא נוכל להשיב ולא נוכל לסלוח. אני רוצה לומר מהם הפשעים האלה.

הפשע הראשון הוא עצם תופעת ההשתמטות, ההולכת ומתרחבת. אני רוצה לקרוא לכם מסמך הכתוב בצורה אופיינית מאוד, כמוכן בכתב־יד — כך, אגב, מנהלים אצלנו את המדינה. במקרה זה אדם שהוא טוב בעיני חתום על המסמך, וזהו רק הוכחה שגם אדם טוב יכול לעשות מעשה רע. גורל הנושא הנורא הזה נחרץ על פתקים.

אני קורא: לכבוד סיעת אגודת ישראל — המסמך הוא מ־1977. אגב, זה יכול היה להיות גם מ־1976. אני לא חושב שהיו צדיקים ב־1976 ורשעים ב־1978. אני מבקש סליחה, אני לא רוצה שייחסו לי בעניין זה את שנת 1977 כקו פרשת המים.

פנחס גולדשטיין (הליכוד):
תגיד אולי באיזה חודש.

יוסי שרד (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

ב־1977. על המסמך חתום אדם טוב, באמור, עוזר ויצמן, שעשה מעשה מביש ורע מאין כמוהו בהיותו שר הביטחון.

הוא כתב על פתק בכתב־יד: לכבוד סיעת אגודת ישראל, הנני להודיעכם שהוסכם בינינו: 1. לא תהיינה הגבלות למספר הישיבות ולמספר התלמידים שיוכלו ללמוד בישיבה — שום הגבלות; 2. בעלי תשובה יוכלו להתקבל לישיבות בכל־גיל ויקבלו דיחוי לשירות בצה"ל כמו כל בני הישיבות; 3. בעלות תשובה תקבלנה שחרור משירות בצה"ל גם אם הן כבר משרתות והן חוזר בתשובה; 4. תהיה התחשבות מירבית

ודודניהם, תלמידיהם ושמשיהם של הרבנים וראשי הישיבות, וכיום תעודות מאת אבותיהם, חותניהם, דודניהם ומוריהם המשחררות אותם מן הגיוס ומן המלחמה בחורב בני ישיבה. שחרור זה חל אפילו על תפקידי שמירה בתוך העיר. רבנן לא צריכי נטירותא. אולם, כשנפלו פגזי הלגיון בחוצות ירושלים ובכתיה, הוכחה הנמקה זו בצביעות וכאמתלת השתמטות גרידא. מרגן ורבנן לא הסתפקו בקביעת כתובת בדירותיהם, "כאן גר תלמיד חכם, הכניסה לפגזים אסורה", אלא ירדו למקלטים ככל ההדיוטות, אך הוסיפו להשתמט ולדרוש שיהודים אחרים יילחמו למענם ויגנו עליהם.

"בזיכרוננו של כותב הטורים האלה חררט לילה אחד שבו נאספו לחצר 'ביקור חולים' גוויותיהם של 55 אנשים, נשים וילדים, שנהרגו בו ביום בהפגזות, וראשי רוב הישיבות לא נענו לבקשה לשלוח את תלמידיהם המשוחררים מן הקרב לעשות בשמירה על המתים ובקבורתם. לחמו אנשי כל המפלגות, אף הקומוניסטים, אשכנזים, ספרדים, תימנים, כורדים, אנשים נשנים, בניהם ובנותיהם של סוחרים ובנקאים, ושל סבלים ופושטיידי, מורי האוניברסיטה ואנאלפביתים. רק ציבור אנשי התורה הוציא עצמו מן הכלל. הדם שנשפך על הגנת ירושלים חוצץ היום בין הציבור ההוא ובין עם ישראל." עד כאן התיאור שחרוט בזיכרוננו על הלילה ההוא.

ואני אומר היום, רבותי, שלא רק הדם שנשפך על הגנת ירושלים, אלא כל הדם שנשפך מאז ועד היום הוא זה שחוצץ בין הציבור החרדי לבין עם ישראל. אני רוצה לומר, רבותי, שיש בודאי יוצאים מן הכלל, יש גם אחרים. מובן שאנחנו חוטאים כאשר אנחנו אומרים בהכללה: הציבור החרדי, כי אם יש אפילו יוצא מן הכלל אחד, זו הכללה. ברור אפוא לגמרי שהדברים מיתרעים ומכוונים — וזאת צריך לומר — אך ורק למי שכלול בכלל הזה. מי שאינו כלול בו — אליו אין הדברים מכוונים.

אני אומר שכל הדם הזה עכשיו חוצץ בינינו לביןם, והדם הזה כבר הפך לנהר רחב וגועש. אין עליו שום גשר. על הנהר הזה, וגשרים שהיו אולי אי־פעם גם הם קרסו ונשטפו.

אני רוצה לומר, שלהיסטוריה של ההשתמטות יש עבר ארוך ומפואר. כשנות 50, כך נזכרתי בימים האחרונים משום שהרבנים הוזכרו, שלם אחד, בצרי שמו, שוחד כדי שיוכר כחוליה־רוח ולא ישרת כבצא. עכשיו, כידוע, הוא מועמד לכית־הרוץ הרבני העליון. ואני אומר: התהפכו היוצרות, רבותי חברי הכנסת, היום אנחנו משלמים לו ולחבריו שוחד, הרבה שוחד, כי לא הוא אלא אנחנו חוליה־הרוח. אם אנחנו מסכימים לסכול את זה, אנחנו חוליה־הרוח ולא הוא. התהפכו היוצרות לחלוטין, היום אין שום צורך שהאחד הזה, בצרי, ישלם שוחד לפסיכולוג או לפסיכיאטר כדי שיוכר כאיש משוגע.

אני רוצה לומר, רבותי, שעל שלושה פשעי היהדות החרדית ועל ארבעה לא נוכל להשיב ולסלוח — — —

היו"ר מ' כהן אבידב:

לא ייתכן שכל דקה ידליקו את האורות ויכבו אותם. או שמדליקים את החשמל כל הזמן או שמפסיקים את החשמל. האם לפי מצב רוחו של מישהו מדליקים ומכבים חשמל? אני מצטער, אבל זה מפריע לי לראות. זה מפריע לעיניים. אני מצטער, זה לא ייתכן.

יוסי שרד (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

לעולם אין התרגשויות כל כך גדולות בכנסת, על שום דבר. לא מתרגשים כל כך בכנסת כמו על כיכר אורות. הסערות

בשלב השני, וכזה אני מסיים, לקראת הבחירות יתחייבו שתי המפלגות במפורש, כי תבטל ההשתלטות הזאת מעיקרה. צריך לקרוא לכל אדם הגון במדינת ישראל, צריך לקרוא לכל הציבור בישראל, שלא יצביע בעד שום מפלגה שלא תתחייב מראש לבער את התרבות הטפילית הזאת, את התרבות הטפילית הזאת מקרבנו, משום שמדובר בסוג מיוחד מאוד של טפילות וטפילים, אלה שאינם חודרים למחזור הדם של האומה אבל יודעים להתחשב על עורקי ההקצבות וההזרמות שלה, ומשם למצוץ.

היו"ר מ' כהן אבידב:
תודה לחבר הכנסת יוסי שריד. רשות הדיבור לחבר הכנסת חייקה גרוסמן, ואחריה — לחבר הכנסת אמנון רובינשטיין.

חייקה גרוסמן (מפ"ם):
אדוני היושב ראש, כנסת נכבדה, לפני הישיבה הזאת פנה אלי אחד מחברי הכנסת מהסיעות החרדיות ואמר לי: אגא, אל באפכם — לא במלים אלה, זאת העברית שלי — אל תכעסו כל כך, צריך לדון בזאת במתינות.

דוד מגן (הליכוד):
זה לא הוגן לצטט שיחות פרטיות מעל במת הכנסת. זה גם אסור לפי התקנון.

היו"ר מ' כהן אבידב:
רק מוועדה, חבר הכנסת דוד מגן, את סומכת עלי שאני אעיר לו בנושא זה?

חייקה גרוסמן (מפ"ם):
אני לא אמרתי מ.

דוד מגן (הליכוד):
נהוג שלא לצטט משיחות פרטיות.

היו"ר מ' כהן אבידב:
אני אדאג, חבר הכנסת מגן, שהיא תפעל כפי שצריך.

חייקה גרוסמן (מפ"ם):
אינני מצטטת אדם שקראתי בשמו. אמרתי שמישהו אמר לי, זה לגיטימי בהחלט, ואינני מכינה על מה אתה מטפס.

אדוני היושב ראש, אולי לא היינו נזעקים לנושא הזה, ודאי שלא יוצאים מגדרנו, אלמלא ראינו את ממדי התופעה. מדובר במספרים מדהימים, אותה מחווה שעשה ב־1948 בן־גוריון, שאמורה הייתה להיות צנועה, הוליכה לתופעה השתלטות רחבה, גדלה והולכת, והיום אנחנו עומדים בפני צבא שלם של בחורי ישיבה שאינם משרתים בצה"ל.

חבר הכנסת יוסי שריד, לא יעזור כל הציטוטים מהרמב"ם, מהתורה, מהתנ"ך. בחורי הישיבה המשותתרים משירות בצה"ל אינם רק משוחררי או משתמטי צה"ל, אלא הם ציבור נפרד. קטגוריה אחרת. הם אינם משרתים במילואים, אבל הם חיל מילואים, לצערי חיל מילואים הנענה לקריאה של משהו ומתחייב לקרב, אבל לא לקרב המתחולל בנבול, אלא לקרב המתחולל ברחוב.

אני מאשימה בכך את כל ראשי הממשלה שהיו במדינת ישראל. מכ"ג גוריון ז"ל ועד לראש הממשלה הנוכחי לא קם שום ראש ממשלה שהעז לסרב לקבל את הירישה הזאת מקודמיו. אני צריכה לציין, שראש הממשלה הרהיב עוז בנפשו ובאומץ־לב אמר בנושא זה את האמת, שאף דבר המפלג יותר את העם מן הסירוב לשרת בצה"ל בגלל השקפות דתיות, כביכול. זה ציטוט.

באישור מורים לחינוך העצמאי, ליישובי ספר. דינו של הסכם זה כדינו של ההסכם הקואליציוני שנחתם.

אני אומר: גועל נפש. חרפה. הרי החימה כוערת להשחית בכל אדם הגון למקרא הדברים האלה.

מוכן שזה עוד כאין וכאפס לעומת מה שבא אחר כך, כי אם יש דבר רע, תמיד בא — ואין לא? מי אם לא הוא? — בא אריאל שרון ועושה זאת גרוע עוד יותר. זה כמעט חוק, זה כלל. אם תרצו, תקראו את הכלל הזה על שמי: אם יש דבר רע, יבוא אריאל שרון וירע אותו עוד יותר, ישחית אותו עוד יותר. משנת 1981 הדבר נעשה, כמובן, עוד יותר מושחת. זה פשע אחר.

פשע שני — קוראים לזה "דחיית שירות". רבותי, שקר וכזב. אין שום דחייה, לא מתגייסים אחר כך. ראש אכ"א — אגף כוח אדם — אומר: אם יש מקרים כאלה, הם בודדים. מספרם זעום, אפסי. זה לא נכון. הם מגיעים לגיל 26 המפורסם. אחר כך, אם בכלל, הם משרתים שלושה חודשים, וגם אלה שמשלמים שלושה חודשים הם בסך־הכול 2% או 3% או 4% מכלל הדוחים.

הפשע השלישי הוא בזה שהם עוסקים בכל עבודה ולא דווקא לומדים, כפי שנדרש, או כאילו זה דבר הלמד מעניינו. לכן, לא תורחם אומנותם או אמונתם, אלא תורחם השתמטותם.

הפשע הרביעי הוא שהישיבות הפכו מקלט ומפלט למשתמטים, אלה הקרויים "חוזרים בתשובה". לכן המרשם של הימים האלה הוא: הרוצה להשתמט — יחזור בתשובה.

לו היה לי זמן רב יותר הייתי מתיימר ומביא כאן הרבה מאוד פסקי הלכה של רבנים, אפילו גדולים מרבני הדור הזה. מה דעתכם? אולי אפילו פסק הלכה של הרמב"ם, הקובע כי "כמלחמת מצווה הכול יוצאין, ואפילו חתן מחדרו וכלה מחופתה". הייתי יכול להביא לפניכם חלי־תלים של הלכות המאפשרות לצאת למלחמת מצווה ואף למלחמת רשות, אבל, דווקא בעניין זה רבני הדור, שהם כל כך מהוהים ודהויים לכל עניין, דווקא בעניין זה הם קובעים הלכות. וידוע פסק ההלכה המפורסם שלהם בעניין נקש, לדוגמה, או בעניין עצורי המתחרת. דווקא כאן הם החליטו להטביע את חותמם המיוחד.

אם כן, מניין נובעים הפשעים האלה? צריך לדעת שהם נובעים מתורת חיים שלמה, האומרת שהמפעל הציוני איננו ראוי להגנתם — לא הכרה במדינת ישראל ולא הנפת דגלה, לא הכרה בסמלה ולא התגייסות לצבאה.

לסיים. כיוון שזמני תם — — —

היו"ר מ' כהן אבידב:
זמן עבר.

יוסי שריד (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

אני רוצה לומר רק עוד משפט אחד, ובו לסיים. אינני תמים ואינני יכול להשלוח את עצמי שהתופעה תיעלם, אבל, אולי דברי ראש הממשלה צריכים לשמש פתח כלשהו, מבוא לשינוי, משום שהעוול הזה מחלחל כבר 40 שנה ומרעיל גם את הנשמות וגם את האזורים. הייתי אומר, שלפחות בשלב הראשון יחזרו ההגבלות למקומן: לפחות זה, ריבונו של עולם. לפחות יחזרו ההגבלות למקומן. אין זו דרישה מרחיקת לכת. לפחות שיהיה מספר כלשהו קבוע של ישיבות ומספר קבוע של לומדים, ורק לומדים בפרעל. האם מותר לבקש שיהיו רק לומדים בפרעל? האם מותר לבקש רק דחיית שירות ולא ביטול השירות, ושזה לא יחול על כל חוזר בתשובה שרוצה בעצם להשתמט מצה"ל, ואולי לכן הוא תחר בתשובה?

כינויהם, ואני מסכימה שאסור לעשות הכללה, לא כל בחור ישיבה הוא משמט. יש ישיבות הסדר — עובדה, הם בחורים מצוינים בצה"ל, אבל, ככל זאת, אולי כדאי שכמה חברי כנסת ידעו את המספר הכולל שמדובר בו, ואין לי ברירה אלא להשוות זאת למספר התלמידים בכלל, למספר הסטודנטים, כי מי שהולך לישיבה תיכונית ימשיך, כפי הנראה, גם אחר כך ללמוד בישיבה.

מכל מקום, אם המספר הכולל הוא 75,000 — גיח שנוריד חלק — אינני רוצה שנגיע למצב שבו, כפי שאמר ראש הממשלה, יהיה לנו ציבור החי בנפרד, בטנו, שאינו שייך לפלנטה הזאת, למדינת ישראל. אין לנו שתי מדינות, יש לנו מדינה אחת. במדינה הזאת צריכים להיות כל החושבים, על כל גוניהם, על כל אמונותיהם. המצב הזה אינו יוצר רק פילוג בין ציבור זורקי האבנים לבין הציבור האחר, העומד מנגד וצועק, זה פילוג רוחני, כמו נתק בין דורות שונים.

ההצעה לבנות רבעים נפרדים בערים הגדולות, או בירושלים לפחות — זה לא יעזור. לקודת המוצא צריכה להיות שאנחנו עם פלורליסטי, עם יהודי פלורליסטי, שחי במדינה אחת, ואין לנו מולדת אחרת, ואין לנו מקום אחר.

קראתי בספר כלשהו הגדרות של מולדת. אחד הגדיר כך: מולדת זה קבר אבות פלוס שדות הלחם; אני אומרת שזה איננו מספיק. ייתכן לחלק, שנית, קבר אבות בלי שדות הלחם זה עדיין לא מולדת. שדות הלחם בלי קבר אבות, גם זה עדיין לא מולדת. מולדת זה גם קבר אבות וגם שדות הלחם וגם היסטוריה משותפת. ואם אנחנו נחיה בנפרד, נפג לא רק את ההווה אלא גם את העבר.

לכן, ארונ' היושב-ראש, הנושא עמוק ורחב ביותר, לא נוכל להסתפק עוד בהסכם קואליציוני על הסטטוס-קוו שבו. ייתכן שיש עוד לחיות עם זה, כי מזמן, מזמן עברנו את הרוביקון.

היו"ר מ' כהן אדיב:

תודה לחברת הכנסת חייקה גרוסמן, רשות הדיבור לחבר הכנסת אמנון רובינשטיין, ואחריו — לחבר הכנסת מנחם הכהן.

אמנון רובינשטיין (שינוי — מפלגת המרכז):

ארונ' היושב-ראש, כנסת נכבדה, פטור שהחל כמתן היתר לקומץ קטן של תלמידי ישיבות להמשיך את המסורת שנהרסה בשואה הפך להיות פטור סיווגי לא לתלמידי ישיבות אלא למקטור מסוים באוכלוסייה.

והרי המספרים המתרחבים: בשנת 1976 כבר היה מספר גדול מאוד של פטורים, וזאת לאחר הרחבה עצומה של ההיתר על-ידי שר ביטחון — ואני אומר במפורש — מטעם המערי; ניתנו פטורים ל-2.45% מכלל הצעירים חייבי הגיוס. משנת 1977 עלה השיעור במהירות מדהימה, אך שנים השתנויים עצמם גדלו, ובשנה שחלפה הוא הגיע ל-4.6%. השנה הזאת, אני מתאר לעצמי שמדובר כבר בפרחית ב-5%. אחד מכל 20 חייבי גיוס משוחרר היום באורח אוטומטי משירות בצה"ל. אם תימשך המגמה הזאת, הרי בתוך פחות מ-10 שנים, אחד מתוך 10 חייבי גיוס יהיה משוחרר מגיוס לצה"ל, יקבל באורח בלתי חוקי את כל טובות ההנאה של יוצא צבא, לרבות קצבאות לידים, רימונים על-ידי המדינה, אינני יודע כיצד אפשר בכלל לשאת את המצב הזה. אינני יודע כיצד אפשר לעבור בשתיקה על שערורייה זאת, ואני חייב לומר שמלוא היקפה נודע לי לאחר שקיבלתי את הנתונים האלה.

לא עברו יום או יומיים, וראש הממשלה נבהל כנראה מאומץ לבו וחזר בו מתקיפת ההסדרים הקיימים בנושא זה.

ארונ' היושב-ראש, אם זה 12,000 משמטים, אם זה 20,000 או 30,000 — המספר גדל והולך, אילו האמנתי שאפשר היה בהצעת פשרה, או בהצעה לשירות מוגבל, או חלקי, של בחורי ישיבה לשבור את הטבו הזה, הייתי מצטרפת אולי להצעותיו של חבר הכנסת מנחם הכהן וגם להצעותיו של חבר הכנסת יוסי שריד, שהיה מתון בהחלט בדבריו, אבל, הממשלה הזאת, על שני חלקיה, מחזרת אחרי החרדים ואינה מסוגלת לעצור את הסחף של ההשתמטות. לכן, אין לי אלא לרבוך בעיקרון של שוויון האזרחים.

ארונ' היושב-ראש, אנחנו התנגדנו תמיד לפגיעה כקצבת לידים של מי שלא שירת בצה"ל. כאשר קיבלו את החוק הזכרתי גם את בחורי הישיבות ואמרת, לא ייתכן שקצבת הילדים של בחורי ישיבה שלא שירתו בצה"ל תהיה קטנה יותר. אבל, בכל זאת מעניין אותי לדעת — אינני יודעת אם משהו יודע — איך הם מצליחים לעקוף את החוק המפלה הזה, כשמדובר במשתמטים תלמידי ישיבות.

ארונ' היושב-ראש, כאשר תייל המשרת בצה"ל ורוצה לשרת בצה"ל איננו מסכים לשרת בשטחים, כולנו מתקוממים נגדו. אנחנו מקבלים החלטות מרחיקות לכת נגד כאלה, גם אם הם נגד הכיבוש, נגד הישיבה בשטחים ונגד השליטה בעם אחר. אנחנו אומרים: צה"ל יושב, אחת חייב לשרת במקום ששולחים אותו, אבל, יש כמובן קריטריונים שונים, והיו ראשי ממשלה שאפילו התלהבו מכך. היה אפילו שר ביטחון שאמר שהם דומים ל"מתמיד" של ביאליק, כאשר היה שמעון פרס שר הביטחון, ב-1975, הוא הרחיב את הפטור בעקבות לחץ שהפעיל גוף הנקרא "ועד הישיבות בארץ-ישראל".

בהסכם הקואליציוני מ-1977 יש סעיף הרן במפורש בזכויות מיוחדות. ב-1981 היה אריק שרון שר הביטחון, והוא שלח מכתב התחייבות לאגודת ישראל, ובו הוא הסכים לדרישות השונות של האגודה. בצורה כזו קיבלו את המעמד המיוחד 360 ישיבות, בהן 132 בירושלים, 74 בבני-ברק, שתיים בעמנואל ואחת בלוד-מורה. אלה מוסמכות לתבוע מצה"ל את אישור הרשימה ואת הרחבתה.

אחוזי הפטורים אינם של מי שיש להם רחיה. הרי זה שקר. כולם חיים בשקר — הם רק מקבלים רחיה משירות. אחוז המשמטים מכלל המגויסים עולה כמעט מדי שנה. השנה הגענו ל-5%. מתוך 20 בנים שמתגייסים אחד מהם משוחרר; אם לא יבוא שינוי בחוק, יהיה בתוך 10 שנים שיעור בני הישיבות הפטורים מגיוס 10%.

כמה חודשי שירות ייתוספו לכל בחור המשרת בצה"ל? אפשר לחשב, איני רוצה לעשות כאן את החישוב.

אשר לבנות — על כך לא מדברים כלל. כמה אפשר לדבר? כבר נמאס. בכל אופן, בשנה האחרונה לא גייס צה"ל מטעמי דת 28% מכלל הבנות החייבות בגיוס.

רבתי, אני יודעת שיש מי שמלמדים זכות על התופעה ואומרים, שלימוד התורה תורם גם הוא לביטחון ישראל. מי שמאמץ שלימוד תורה תורם לביטחון ישראל, אדרבה ואדרבה, משהו אוסר עליו להאמין בכך? אבל, כולנו יודעים שכמקרה זה לימוד התורה בא במקום השירות בצה"ל, ואין לכך שם אלא השתמטות. אין לכך שם אחר.

מספר התלמידים בכלל הישיבות: יש ישיבות תיכוניות, ישיבות-הסדר, "כוללים" ועוד. אני יודעת להפריד ולהבחין

חברי הכנסת, אני אומר, אסור לשחוק. מליאת הכנסת אסור לה לשחוק. מדוע? — משום ששיר הביטחון כולם מפירים בריש גלי חוק של הכנסת. נכון, בית-המשפט העליון סייר בעבר להתערב בעניין זה, אבל לא משום שהוא מצא שהנוגה הוא חוקי אלא אך ורק משום שהוא מצא שאין לעותר זכות עמידה בבג"ץ. העובדה היא, שמה שעושים כל שרי הביטחון הוא בלתי-חוקי בעליל.

רבותי, עיון קצר בחוק שירות הביטחון, שקיבלנו אותו בנוסח האחרון בשנת 1986, מעיד על כך כמאה ערים. ושימו לב, רבותי, הכנסת התייחסה לשאלת האמונה הדתית. היא פוטרת בנות דתיות, כתנאים מסוימים, מחובת שירות הביטחון. כלפי כולם היא עושה את הדבר שהוא הקיצוני ביותר אולי בעולם — היא מטילה חובת שירות כללית, אוניברסלית, על כל כן. ואינה פוטרת משירות אפילו מתנגדים מטעמי מצפון. רק בנות דתיות יכולות להשתחרר, ורק בנות יכולות להשתחרר מטעמי מצפון. הכנסת עושה את ההבחנה הזאת במפורש. בניגוד למדינות אחרות. גם אם מיישרו יכרא ויטען שהוא פציפיסט, שהוא מתנגד עקרונית לשירות, כזה"ל, שאמונתו הדתית אוסרת עליו שירות כזה"ל, חל עליו דין גיוס.

מה אומר החוק? החוק אומר דבר אחד. הוא נותן סמכות לשר הביטחון לפטור יוצא צבא מחובת שירות סדיר, או לקצר את תקופת שירותו, או לפטור אותו משירות מילואים. שר הביטחון אינו משתמש בסמכות הזאת. הוא משתמש בסמכות שנועדה לדחות שירות בעצם למין עתודות אקדמיות. חוק אומר: "לפי בקשת יוצא צבא או המיועד לשירות ביטחון, שאינו יוצא צבא, רשאי שר הביטחון לדחות בצו לתקופה שקבע בו את מועד ההתייצבות שנקבע לאותו אדם לפי חוק זה". ומוסיף הוועק ואומר: "ובתום תקופת הדחייה שניתנה לפי סעיף זה — כפי שקראתי — חייב מי שצו הדחייה חל עליו להתייצב לרישום ולבדיקה רפואית לשירות ביטחון".

מה עושים שרי הביטחון, כולם, ללא הברל? בעניין זה יש קונסנזוס לאומי. הם משתמשים בסמכות שהכנסת נתנה לשר הביטחון לדחות שירות לתקופה מוגבלת, והם דוחים את השירות — תוך ציוות ממש של לשחוק. תוך סילוף רצון המחוקק, תוך התנכרות לכל מה שכתוב בחוק — עד לתקופה שאין עוד לקרוא לאותו יוצא צבא או לאותו חייב גיוס.

זה חוקי? אם זה חוקי, תבוא מתר סיעה קואליציונית אחרת ותדרוש גם היא להחיל על ציבור מצביעה את הסידור המעוות הזה, את הסידור המשחית הזה, את ההסדר המאוס הזה, העומד בניגוד לחוק של הכנסת. למה לא? אם מותר להבטיח לאגודת ישראל, למה לא מותר להבטיח לאחרים?

ומה לכל זה וללימודי דת? אם היתה כאן באמת כוונה לאפשר למספר מוגבל של תלמידי ישיבה, הממחים עצמם באוהלה של תורה, לשמור על מסורת מסוימת ולא להתגייס לצה"ל, יכול שר הביטחון להשתמש בסמכותו לפטור מספר קטן של אנשים, ויבוא ויאמר את מי הוא פוטר. אבל מה הפרוצדורה היום? הפרוצדורה היום היא זו, שבא מבקש השתמטות מצה"ל ללשכת הגיוס, מציג מכתב מכל ישיבה, לפי הקטלוג האין-סופי שקבעו השרים ויצמן ושרון, ואינו מגיש תצהיר בשבועה. רבותי, הנשמע כדבר הזה? הנעשתה בישראל נכלה כזאת, לפטור כל אחד ללא תצהיר, ללא בדיקה, באורח סיטונאי, על יסוד מכתבים ששלחו שרי ביטחון לאגודת ישראל? הנשמע דבר כזה, שחיללי צה"ל יצטרכו לשרת יותר בשירות סדיר ובמילואים על סמך מכתבים מופקפקים מסוג זה? בניגוד לחוק של הכנסת? לא נשמע כדבר הזה.

הסדר קואליציוני שפוטר משירות כזה"ל בני עדה מסוימת, העדה החרדית או האוכלוסייה החרדית, ויוצר שתי אוגדות של מה שאני חייב לכנות "משתמטים מורשים" — זה הסדר בלתי מוסרי, בלתי ציוני, אנטי-ישראלי, אנטי-יהודי, וגם, כפי שאנסה להראות, אדוני היושב-ראש — בלתי חוקי בעליל.

חייקה גרוסמן (מפ"ם):

כשהיית בממשלה לא ידעת על ההסדר הקואליציוני הזה?

שרה דורון (הליכוד):

גם אתם הייתם בממשלה.

אמנון רובינשטיין (שינוי — מפלגת המרכז):

חברת הכנסת חייקה גרוסמן, הפטור הגדול ביותר והגורף ביותר, אל תמשכי אותו כלשוני. ניתן בשעה שאתם כיהנתם בממשלה, אני מוכרח לומר, שבהסדר הקואליציוני שאני הייתי בו לא הוזכר העניין. אני התחלתי לשאול שאלות בנושא זה כשהייתי בממשלה, העליתי או את הנושא הזה.

אני חייב לומר, שעליתי על השיעורים הגדולים האלה אגב אורחא, כאשר החילוני לטפל בשאלת משך השירות הצבאי. כך נודע לי, שהשיעור הוכפל ב-10 שנים. אני מבטיח לך, חברת הכנסת גרוסמן, שאילו ידעתי זאת לפני כן, הייתי מעלה את הבעיה, כמלוא חומרתה בממשלה. אני חושב שבעניין זה מפ"ם מנועה, מלהעלות את בעיית ההשתתפות בממשלה שמקורה את הרצועה.

המכתבים של השרים שרון ויצמן לאגודת ישראל, לסיעה פרלמנטרית — יש לנו כאן מכתבים הסותרים ממש בעיקרון חוקתי עליון, סותרים בחובת הגיוס האוניברסלית, סותרים בקורבן הגדול ביותר שאזרחי ישראל נדרש לתת למען ארצו. המכתבים האלה פוצו כל סכר, הכפילו את השיעור, לא את המספר — את המספר הם שילשו — והם בגדר שעוררייה ציבורית ומשפטית, חמירה לאן אפשר להגיע כאשר מכפיפים עקרונות ברזל לסחר-מכר מפלגתי מהסוג המביש והמתועב ביותר.

שימו לב, רבותי חברי הכנסת, הפטור הסיטוני הזה, השולל מצה"ל היום 5% מכוח האדם שלו, ובכל שנה ילך האחוז ויגדל, מונע מצה"ל, בין השאר, לקצר את משך השירות הצבאי. יש בעיה רצינית מאוד לגבי אורך השירות הצבאי. הוא הוגדל על-פי החלטה של ועדת החוק והביטחון, משנתיים פיקטיביים. אין זה מקרה שהשילוב הזה של הארכת השירות הצבאי לשלוש שנים, ובנסיבות מסוימות, לראבובי הרב, אורך השירות הזה לא נבדק מחדש במערכת הפרלמנטרית, על כל פנים לא על-ידי מליאת הכנסת.

אם כן, מה נוצר כאן? — נוצר כאן מעגל קסמים. ככל שגדלה ההשתמטות המורשית כן יש צורך בשירות ארוך. מעיק וקשה: ככל שאורך השירות הצבאי גדול יותר, כן גדל הפיתוי למצוא מחסה: משירות צבאי בישיבה חרדית וגם בלימודים פיקטיביים. אין זה מקרה שהשילוב הזה של הארכת השירות הצבאי ומחן פיתוי כספי למשתמטים הוא שהביא אותנו לתוצאה הזאת.

צאו וראו מה יקרה בעשור הבא. בעשור הבא, אם נמשך בדרך זו של מחן פטור סיטוני למשתמטים מורשים, יהיה צורך להגדיל עוד יותר את משך השירות, וכך ייווצר מעגל קסמים מעיק, מקשה, מכביש של אפליה בין יהודי ליהודי, אפליה בעניין המהותי ביותר, בעניין שירות החובה, שירות המילואים, כתחום שבו נדרש מן האזרח הקורבן העילאי ביותר למען ארצו. האם נעמוד מזהר ונשתוק?

שתישכח תורה מִישראל. לפיכך מן הראוי לאפשר — ואני מדגיש — לגרעין מצומצם להמשיך לשמור על הגחלת. בן-גוריון הסכים לשחרורם של לא יותר מ-400 תלמידי ישיבות שתורתם אומנותם.

וזאת ועוד, בערב קום המדינה, ב-9 במרס 1948, יצאה מן המטה הארצי של "ההגנה" הוראה בדבר שחרור בני הישיבות, ובה נאמר, ואני מצטט: —

שה התחבורה ח' קורפו:
להתגייס לאצ"ל.

מנחם הכהן (המערך):

זה היה אז טרנס-צ"ל.

— — — "נתקבלה החלטה כן בני ישיבות לפי רשימות מאושרות יקבלו פטורים משירות בצבא לתלמידים המסוגלים ייתכן אימון להגנה עצמית במקום תלמודם. באופן שלא יערער משטר הלימודים בישיבות". הווי אומר, גם אותם 400 ששחררו הוגבלו בכך שיתאמנו ויהיו מוכנים להגן על עצמם.

חשוב גם לציין, כי כאשר נשאל באותם ימים, דוד בן-גוריון, מה יהיה אם "יתברר שהמספר הזה של 400 בני ישיבות משוחררים גדול, הוא ענה בצורה שאינה משתמעת לשתי פנים, שאם אומנם כן יהיה, יצטרכו לבחון מחדש את כל נושא שחרור "המעטים שישמרו על הגחלת".

עמדה זו, המדברת על מעטים, משתקפת היטב גם בפנייתו מיום כ"ז בטבת התש"ט של הרב הראשי דאז, הרב הרצוג, אל דוד בן-גוריון, ובה הוא כותב: "אחרי העיון הראוי וההתבוננות התודרת מבחינת קיומה של תורתנו הקדושה, אחרי השואה האיומה, שבה הושמדו רבבות תלמידי הישיבות באירופה, ראשיהם וחכמיהם היד, ולא נשאר מהם רק שריד מעט, אחד מעיר ולא שניים ממשפחה, דעתי שיש לשחרר אותם מחובת הצבא בכדי לתת למעטים הללו" — מדגיש הרב הרצוג — "להמשיך בלימוד תורתנו הקדושה, שהוא גם לצורך ולכבוד למדינתנו".

מאז הימים של "מעטים שישמרו על הגחלת" הפכה מדינת ישראל, בעזרת השם, להיות מרכז גדול ביותר ללימוד תורה, עד כי אפשר לומר ללא היסוס, כי בכל ההיסטוריה של עם ישראל לא היה מרכז כה גדול וכה רבים שלמדו תורה כמו במדינת ישראל של היום. ואשוב אין חס וחלילה סכנה שתישכח תורה מישראל.

ואולם, כצד הדברים האלה צריך לקבוע ככאב ובצער, שמלבד 3,500 לומדי התורה בישיבות ההסדר ובקיבוץ הדתי, המשלבים תורה ושירות ביטחון, ספרא וסייפא, ומקדשים שם שמים ושם ישראל, לא היה בתולדות עמנו ניכור כה קיצוני של בני ישיבות לבעיות העם והמדינה, ניכור שהפך במידה מסוימת גם לאיבה כלפי כל המפעל הציוני של תקומת ישראל כמולדתו.

צר וכואב לקבוע, כי את הגישה הבראיה של בן-גוריון והרב הרצוג על הצורך הבלתי מעורער של "המעטים שישמרו על הגחלת", הפכו עם השנים למפלצת מאיימת של כ-20,000 משתמטים, מהם 17,000 תחת הכותרת התמימה "דחויי שירות", ועוד כ-2,000 שאינם מחיצבים כלל כי אינם מבינים במדינת ישראל, ועוד כמה מאות יחסנים שמקבלים שחרור כמורים של החינוך העצמאי של אגודת ישראל, ועוד כאלה שהם נושאי תפקידים כתוך הישיבות. מי נודע עוד אילו קטגוריות של השתמטות שמקורן בהתחייבויות קואליציוניות מתגלגלות כיום מתחובי הנפשות הפוליטיות, היודעים להבחין בין דם לדם ובין דמים לדמים.

אני רוצה לומר מלה אחת לנציגי הציבור החרדי. אני אינני שייך לאלה שרוצים להגדיל את הקיטוב בעם. אחת הדרכים שבה אנו מקטינים את הקיטוב בתורה הישראלית היא השירות בצה"ל. אני עצמי, כילד תל-אביב, מודה בכך, שהפעם הראשונה שבה פגשתי עולם שלם, את מגוון החברה הישראלית, על מצוקותיה ובעיותיה, היתה כעת שירותי בצה"ל. ובצה"ל למדתי להכיר אורחות חיים וגם להיות סובלן יותר כלפי אחרים. אני הכרתי אנשים שהיו זרים לעולמי, פליטי שואה ויוצאי מחנות הריכוז ויוצאי ארצות האסלאם ומדינות ערב, בצה"ל. וצה"ל איננו סתם צבא, צה"ל הוא בית-היצר של האומה מבחינה זו שהוא מפגיש אנשים ומחנך אותם.

אדם לא יכול לשמור על תורתו ולשרת בצה"ל מי שאומר זאת פוגע בתלמידי ישיבות-ההסדר, ולהם מגיע כל הכבוד. הם לומדים את תורתם ומביעים את נאמנותם למדינה כשירות בצה"ל, ולא רואים סתירה בין השתיים. אינני יכול להבין איך היהדות הדתית הלאומית, הציונית, היא עצמה ממלאה פיה מים ושוקת כאשר מעליבים בעצם את בניה, שהם היום מיעוט קטן מבני הישיבות, לדאכוני הרב — 3,500 מתוך 75,000 או מתוך 50,000. מי שאומר כך אומר בעצם, שתלמידי ישיבות-ההסדר פוגעים בנאמנותם, ואני אומר: מי שפוגע כאמונה היהודית ובחובתו הציונית הישראלית, כמובן העמוק ביותר של המלה, הם אלה התורכים את הפטור הזה, וגורעים מהם — אלה שנרתנים את הפטור הזה.

היו"ר מ' כהן אבידב:

תודה לחבר הכנסת אמנון רובינשטיין. רשות הדיבור לחבר הכנסת מנחם הכהן, ואחרי — לחברת הכנסת גאולה כהן.

מנחם הכהן (המערך):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, יישר כוח לראש הממשלה על דבריו האמיצים והכנים נגד תופעת ההשתמטות הממונית משירות בצה"ל במסווה של לימוד תורה. אין חילול השם ופגיעה גדולים יותר בתורת ישראל מתופעה מכישה זאת. שירות, כדברי ראש הממשלה, פילוג בעם וקרע מסוכן בין דתיים לדתיים ובין דתיים לחילונים.

אכן, דברים כדרכונות מפיו של ראש הממשלה, ואני מקווה כי לא הוא ולא אחרים משמו ינסו עתה לטיח אותם, להתחמק מהם ולהטביע אותם בק"ן טעמים של סטטוס-קוו, של הסדר הקיים מששת ימי בראשית, או בטענה ש"הדברים הזאזו מהקשרם" ועוד כאלה מיני דברים שהם בבחינת "טובל ושרץ ביד".

אומר ראש הממשלה: "השתמטות היוצרת קרע ופירוד בעם". אכן, נאה דורש. אך תפקידו כראש הממשלה וחובתו להיות נאה מקים, ולפעול ללא דוחיו וללא היסוס לשניר המצב המביש הזה. עליו לשרש מתוכו תופעה מסוכנת של קרע בעם ולגול מעלינו את החרפה הזאת.

יבואו ויאמרו: מה לך כי נזעקת? כל ראשי הממשלה בישראל סמכו ידם על חסד זה. ראש הממשלה ושר הביטחון, הראשון, דוד בן-גוריון, הוא שקבע את ההסדר לשחרורם של בני הישיבות משירות בצה"ל, ומה לכם כי תבואו לערער על מה שקבע ועומד וימיו כמי המדינה?

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, אין הטעיה ואין המייה חמורות מאלה. דוד בן-גוריון בגדל חזונו קיבל אז, שנים אחרות לאחר השואה, את נימוקי ראשי הישיבות. שאמר, כי חורבן קהילות ישראל ומרכזי התורה עלול להעמיד בסכנה חמורה את המשך לימוד התורה בעם, עלולות חס וחלילה

השר קורפו ישיב על כל הנושאים האלה תשובה אחת.

גאולה כהן (התחיה):

אדוני הישכ"ראש, כנסת נכבדה, אני רוצה לקבוע קודם כל חמש נקודות, ואנסה להרחיבן במקצת: 1. לפנינו לא השתמטות מצה"ל, אלא השתמטות מהמדינה; 2. בדיון הזה אין לשכוח ולהשכיח את תרומת רכבות תלמידי הישיבות הציוניות לביטחון המדינה; 3. יש גם השתמטות מצד המדינה, מצד כל הממשלות, מלחם את המעצות בגלל חשבוניות וחשבויות קואליציוניים; 4. אם לא תתוקן היום, בממשלת האחדות הלאומית, העוולה הזאת, היא לא תתוקן הרבה מאוד שנים, לא בממשלת המערך, שתהיה זקוקה לקולות של המפלגות הדתיות, ולא בממשלת הליכוד — אני פונה היום אל ראש הממשלה: מי שהתחיל במצווה אומרים לו גמור. ראש הממשלה שהחל כאל"ף, צריך להמשיך עד תי"ו. הלא מתברר היום, שהעונש יהיה עונש לשתי המפלגות. הוא יתחלק שווה כשווה בין שתי המפלגות. אם כן: מה הפתח הזה? מה החשש הזה? אם זה לא ייעשה היום — מה חזרת — זה לא ייעשה לא מחר ולא מחרתיים; 5. ההשתמטות מצה"ל, שהיא עיוות מוסרי עמוק, אין ספק שהיא נותנת את אותותיה גם בעיוותים אחרים, שאפשר למדוד, לשקול ולספור אותם. את העיוות הזה אי-אפשר למדוד, אבל הוא מחלחל לתוך שורשי חיינו.

אני רוצה להזכיר כאן מה שהוזכר על-ידי חבר הכנסת מנחם הכהן: לפני שנה וחצי, ב-9 ביולי 1986, הגשתי הצעה לסדר-היום גם בנושא חוק שירות לאומי לבנות וגם בנושא הזה. את חוק שירות לאומי לבנות עיבדתי, והוא יעלה בימים אלה, ואני רוצה לשוב ולומר — הוא לא יפגע באורח החיים של שום בת, אבל שום בת לא תחזור מלשרת ומלתרום לביטחון המדינה. הגשתי אז גם הצעה בנושא שקראתי לו "סרבני גיוס לצה"ל מהישיבות הלא-ציוניות". אמרו לי: למה את קוראת להם סרבנים? זו מלה חריפה מאוד. אבל היום, לאחר שעלה הרב בצרי לכותרות — ואני מקווה שלא יעלה על הדעת שמיניו יאושר בישיבה הבאה של בית-הדין הרבני — למלה "סרבני גיוס" יש משמעות אקטואלית ביותר.

את ההצעה העליתי לפני שנה ומחצה, שנה ומחצה היא נמצאת בוועדת משנה, ועד היום היא לא קודמה, ואני שואלת: למה? למה לא הונחו עד היום המסקנות? למה הדבר מתעכב ונדחה? אין לי ספק שהסיבה לכך נעוצה בחלקה גם בלחצים שהופעלו על הוועדה, אותם לחצים שכל החברים שעמדו פה לפני דיבור עליהם, לחצים של המפלגות הדתיות. אין לי הרבה מה להוסיף על מה שאמרתי אז, ועל כמה מהדברים שאמרתי אז אחזור היום. נכון שהמספר גדל, אבל בנושאים מוסריים גם עיוות אחד שקול כנגד העולם כולו, כנגד איך-סוף מספרים, ואת זאת היהדות לימדה אותנו. מלפני שנה וחצי ועד היום חל דרדור נוסף, והדרדור הזה היה צפוי.

אני מוכרחה להציר הצעה על משהו שזועזע אותי. לא אזכיר שמות, אך רבנים ששלחו את ילדיהם, את הבן הבכור שלהם ואת הבן השני שלהם, לצה"ל, היום אינם שולחים את השלישי והרביעי. אותם הם שולחים הישר לישיבה, ומדובר ברבנים ציונים — שמותיהם נמצאים כאן כידר — רבנים שהערצתי אותם. הסתף איננו רק בישיבות החרדיות. הסתף קיים גם אצל רבנים שלא היה עליהם על הדעת שהם ייגררו לכך. את הבנים הצעירים שלהם אין הם שולחים לצבא.

יאיר צכן (מפ"ם):

כי מעמדם בחברה מסוימת יהיה מכובד יותר אם יעשו כך, זו הצרה.

אדוני הישכ"ראש, חברי הכנסת, עוד רמייה והטעיה גדולה יש לפנינו — מטפחיהן נהנים מן העובדה המצערת, שראשי המדינה והביטחון משני המחנות בשנים האחרונות אינם יודעים להבחין בין דעת תורה לבין דעת העושים את התורה קדרום ולחפור בה, בין הלכה הנובעת מיסודות ההלכה וממקורותיה לבין "דעת תורה" העומדת על גלימה ולבוש שחורים. כי זאת לדעת, בקרב אנשי ההלכה לא שוררת חמימות דעים אשר לחובת תלמידי הישיבות לשרת בצבא. וכמו בכל שאלות החיים, גם כעניין זה יש להבחין בין אנשי תורה והלכה, גדולי תורה המודים עם המדינה ומוזיהם בעיני אחרים כציונים, לבין אלה שבעבורם המדינה היא ניסיון של חבלי משיח, ועל כן צריך להתחמק מנשיאה בעולה ומעול החובה לדאוג לקיימה.

יכולתי לעמוד כאן ולצטט פסקי הלכה של גדולי תורה, שאיש אינו מערער על גדולתם, בדבר חובת השירות של בני תורה בצה"ל, אך מקוצר הזמן אסתפק בדברים של גדולי ההלכה וגאון התורה הרב זצ"ל, שכבר בהחש"ח פנה בזעקה — — —

יעקב יוסף (התאחדות הספרדים שומרי תורה):
אבל הנכד שלו — — —

מנחם הכהן (המערך):
לצער, קלקלם את הבנים ואת הנכדים. הרבה בנים ונכדים התקלקלו בגלל התופעה המכבישה הזאת.

יעקב יוסף (התאחדות הספרדים שומרי תורה):
— — —

היור"ר מ' כהן אבידב:
מה הבעיה?

מנחם הכהן (המערך):
אני מצטט מדברים שנמצאים בכתביו של הרב זצ"ל: "כל הכבוד וכל ההערצה למרן ורבנו גאוני עיר הקודש. אבל, הרשות ניתנת להישאל: ילמדנו רבותינו, זו מנין לכם? זו מנין לכם, שבני תורה ותלמידי חכמים פטורים מלהשתתף במלחמת מצווה של עזרת ישראל? — זו מנין לכם, לפרסם בצורה של הלכה פסוקה 'דעת תורה' שבני ישיבות אין להם לא להירשם ולא להיפקד ולא להתייצב ולא כלום? וכי לא כך שנינו שבהצלת נפש ולא נפשות, אפילו נפש אחת מישראל אין עושים דברים הללו אלא על-ידי גדולי ישראל". אלה דברים כדרכונות של גאון ההלכה. על כן אני בא היום לתבוע את עלבונה של מדינת ישראל ואת עלבונה של תורה מידי אלה שהפכו אותה, לצער, למרמס.

לדעת המשנה של ועדת החוק והביטחון, ויש לי הכבוד לעמוד כראשה, יש הצעות שונות, וכימים הקרובים היא תפרסם בוודאי את מסקנותיה. הוועדה הוקמה בעקבות הצעה לסדר-היום של חברת הכנסת גאולה כהן. אבל, כדי שלא נכניס את המדינה למשבר — הרי אנחנו לא נאיכיים עד כדי כך שנחשוב שהדברים יעברו כפשוטם — אני מציע לחזור לממדים של 1967, היינו ש-2.5% מכלל המתגייסים שוחררו. מה יהיו הקריטריונים לשחרור, אין ישתחררו — זאת יקבעו ראשי הישיבות, אבל, בשום פנים ואופן לא ימשך השחרור הסיטוני.

היור"ר מ' כהן אבידב:

תודה לחבר הכנסת מנחם הכהן, רשות הדיבור לחברת הכנסת גאולה כהן, בנושא דומה — לחבר הכנסת מנחם פרוש.

ואת מי יקראו הישיבות להגן עליהן אם תוחקף ישיבה עלי-ידי מחבלים? הם יקראו לצה"ל לשמור על הישיבה, כי איש מבחורי הישיבה לא ידע לשאת נשק, וכל הקראות לשמור היהודים שלנו לא יעזרו. גם אלהים, אלוהי צבאות ישראל, לא יעזור להם.

אני רוצה לומר, שכפי שנעשו סידורים מיוחדים עם ישיבות ההסדר, כך צריך וגם אפשר להתייחס עניינית לכל ישיבה ישיבה. אני אפילו מוסיפה על זה: אפשר להתייחס עניינית לכל תלמיד בכל ישיבה, חוץ ניסיון לבוא לקראת כל דרישה לשמירה על אורח החיים הדתי: זה אפשרי. עשו רק ניסיון ותראו: זה אפשרי. אבל אחס לא עושים את הניסיון הזה: וכפי שאמרתי קודם: ההשתמטות איננה מצה"ל, אלא: לצערי הרב, מהמדינה הציונית.

המדינה הציונית: איננה יכולה לסבול בתוכה מקומות אקסטרא-טריטוריאליים. המדינה איננה יכולה לסבול שהיו בתוכה כאלה הנהנים משירותיה, המשפיעים ומעצבים את גורלה גם בכנסת: הואת; אבל, יחד עם זאת, הם חיים באיזון אקסטרא-טריטוריאליים, במדינת ישראל מבחינה מוסרית. לא יעלה על הדעת, כדבר הזה.

אם המערך הוא, עדיין מערך ציוני, ואם הליכוד הוא עדיין ליכוד ציוני, הם חייבים להתאחד, להתעלות, מעל כל השיקולים, מה גם, שהזכחתני שהשיקולים: הקואליציוניים לא עומדים במבחן ההיגיון; כי הם ענישו גם את המערך וגם את הליכוד.

ממה הפחד? אומנם, אשרי האדם המפחד תמיד; אבל אשרי המפחד מאלוהים: תמיד, ואלוהים, איננו עומד בניגוד ובכתיחה לכיסחון ישראל.

היוזמה: כהן אבידב.

תורה: לחברת הכנסת גאולה כהן.

ה הצעה לסדר היום:

הפרסומים על חברי ראש הממשלה והבטחת קיום הישיבות הקדושות

כואב לי עד מאוד, ותמהני עד מאוד, על שראש הממשלה איש העקרונות, שאיננו ח: מעקרונותיו, דווקא הוא יכול ויגיד דברים שנוגעים לנו, ליהדות התורה, והיא ציפור נפשנו, למרות כל ההסברים; ההבטחות וההבטחות שאמר בציבור ואמר לנו הבוקר בשיחתו; כשיבקרתי אותו יחד עם עמיתי הרב ורדיגני — כל זה, אינו מוריד מתומרת ואמירת הדברים, שחללנו ואת הסערה וליכוי את השנאה, ונצטוו לפעול הרבה מאוד: כבוד להשקט, אותה.

כלי התקשורת יצאו בתחילה בתופים ובמתולות כשל דברו של ראש הממשלה ביום ה' שעבר, כי מכון מאיר, כאלה השתמטות הדתים: מהצבא במסגרת שחורר בני ישיבות היא הגורם לפירוד בעם: אני לא האמנתי, למשמע: אחוזי הכביר את ראש הממשלה: בהערכתו, אותו ובידועי מכל השיחות: התפגשות אתי יחסו האהוד לנושא דת: אולם לצערי הגדול, הוא חזר אמש, בנשיבתו של סיעת הליכוד על הדברים האלה, שאני רוב מפלג יוחר: מאשה: אנשים המסרבים לשהת בצבא ישראל בגלל השקפות דתיות: בכיכול הוא פנה אל מנהיגי היהדות: החרדית: אם כאמת: כבוד: התורה יקר לכם: עליכם להגיד לאנשיכם ולצעיריכם: — לנו והתנינו, לצבא ישראל: המעשה הזה ירים את: את: קרן התורה: כך, אמר ראש הממשלה: יסלח לי אם אומר כאן מעל במת הכנסת: מה שאמרתי גם מל

יסי שרדי: (התנעה לזכויות האזרח ולשלום):
לא רק זה — אם לא יעשו זאת ירדפו אותם. היו מקרים שרדפו רבנים ששלחו את בניהם לצבא.

גאולה כהן (התחיה):

אני אומרת את זה לצורך החלוקה שאנחנו עושים בין ישיבות ציוניות לישיבות חרדיות, כי הנגע מתחיל לפשוט גם שם. וזה נגע, נגע מוסרי, נגע שהוא הכי קשה לתיקון.

אני רוצה לשאול, ואני קוראת קטעים מברכים, שאמרת: אז מה גרם למספר המחרד הזה של חרדים — ואז עוד לא היו 17,000, — החרדים בעיניהם לדבר השם? אפילו מי שתורתו אומנותו הוא, כשלעצמו דרוש בדיקה. אם נבדוק את הדברים: נראה, שהיום חלק ממי שממלאים את הישיבות הם אנשים הבורחים אל התורה, הם לא באים אל התורה, אלא בורחים אליה, כביכול, משום שהם בורחים מצה"ל. מפני שהם בורחים מן העבודה, יש, כמובן, חלק גדול לתורה: אל הצבא, אבל חלק זה קטן מ-50%. אלה חוזרים אחרי תקופה מסוימת של דחיות, חזרות ונשנות: החלק האחר מקבל דחיות עד שהוא עובר את גיל הגיוס, בורח את גיל גיוס: החובה, ואינו מגיע כלל לשרת בצה"ל.

אני רוחשת, כבוד גדול לתורה, ומי שמכיר גם אותה, גם את: סיעת התחיה — ואני מדברת פה גם בשם סיעת התחיה כולה — יודע שאני רוחשת, כבוד גדול לתורה: אבל אני שואלת גם: כאדם, גם כיהודי, המכבדת את מורשת ישראל וגם כאם: למות באוהלה של תורה, עליה שבנו: מי? אמרת: יש לי כל הכבוד לישיבות ההסדר, שבניהן יודעים, לשלב: עבודה עם תורה וביטחון, וכולנו יודעים, שבשירותם הם, אינם נותנים רק תרומה לשירות, בצה"ל אלא, לצעננו, גם תרומה: קורבנות. אבל, האם למות באוהלה של תורה זה כמו למות באוהל סקרים של צה"ל?

היוזמה: כהן אבידב.

ההצעה: הבאה לסדר היום: הצעה מס' 6560, בנושא: הפרסומים על דברי ראש הממשלה והבטחת קיום הישיבות הקדושות: יעלה אותה חבר הכנסת מנחם פרוש: כבקשה.

מנחם פרוש (אגודת ישראל):

כבוד היושב ראש, כנסת, וכבדה עם: כל הכבוד לראש הממשלה, מר יצחק שמיר: עם כל הערכתך הגדולה אליו על: חרותו לפילוג העם, ואפשר לי לשאול אותו ויגיד לי במלוא הכנות: האם עמדתו האזנה, שלא לזוז כמלוא הנימה: בנושא: כינוס ועידה בין לאומית, אינן הגורם הגדול והמשוער ביותר לפילוג העם? האם זה לא, הגורם, שהעולם כולו, כל אומות העולם, וועמות עליו? האם פריסת התחלחות: והתורה: למחוזות ערביים, היוצרות מחוזים: אינן הגורם המשוער ביותר לפילוג בעם? האם לא בגלל זה: וועמות עליו: כל אומות העולם?

אני לא מתכוון לנקוט עמדה, לא בנושא ההתחלחות ולא: בנושא הוועידה הבין לאומית: אף שיש לנו בנושאים אלה: עמדה משלנו, אבל, אף אחת לא, יעלה על דעתו שראש הממשלה יזוז כמלוא הנימה מהתנגדותו לוועידה בין לאומית: בגלל התבונה שזה גורם: המפלג את העם.

אני חוזר ואומר, הקשיבו: לצערנו, שליש מחברי הנהלת המרכז הארצי של אגודת ישראל איבדו את בניהם במלחמות ישראל, במלחמת התשי"ח, במלחמת ששת הימים, במלחמת יום הכיפורים ובלבנון. לא פעם אחת אני עומד מזועזע אצל קוראים אחרי אב ואם אומללים שאיבדו את יקירם במלחמות ישראל, כאילו הם משתמטים, הפסיקו את העלילה הזאת, מקורה בשנאה.

שמעתי את דברי המקטרגים, ורצוני לומר להם: שלו נעליכם מעל רגליכם כאשר אתם מזהירים עוד בנפשכם לדבר על אלה שתורתם אומנותם. לו זכיתם להימצא רק יום אחד, וכודאי שבוטע אחד או חורש אחד בישיבה, הייתם רואים מקרוב מה זה לימוד תורה, מה זה אומר שהם ממיתים עצמם באהלה של תורה, באיזו דרגה הם ומה גדול המרחק ביניכם לבנים, כאשר לצערנו השנאה לדת מעבירה אתכם על דעתכם, מכרסמת בקרבכם. לא אחת אני מרגיש כאילו אתם שונאים את עצמכם כאשר נולדתם כיהודים. לעומת זאת, אלה היושבים באהלה של תורה, הממיתים עצמם, קדושים וטהורים הם.

חבל, חבל מאוד שראש הממשלה אמר את אשר אמר, ואם הוא חוזר ואומר שאין לו כוונה לשנות את ההסדר ביחס לאלה שתורתם אומנותם, רוצה אני לומר מעל במת הכנסת, ואת דברי יאשרו כל הגורמים במשרד הביטחון המתמצאים בנושא דחיית הגיוס של בני הישיבות, הם יאשרו כי ועד הישיבות והממונה על חפיק זה, מזכיר ועד הישיבות, הרכ משה דוד טננבאום, כשלוחם של גדולי ישראל, כשלוחם של ראשי הישיבות, מקפיד הקפדה חמורה על כך שלא ינצלו את ההסדר של דחייה גיוס לצבא, כל עוד תורתם אומנותם.

אם רוצה ראש הממשלה לבחון מדוע גברה בשנים האחרונות השנאה לדתיים, אני כן במלוא הבהירות והאחריות: כאשר המערך, ראשי תנועת העבודה, היו בשלטון, הם הם, אנשי המערך, כקעו את אבני היסוד לדורקים והם הם שהסדירו דחיית שירות בצבא לבני ישיבות, הם הם שהסדירו הפטור לבנות דתיות, הם הם שנתנו את ההכרה לחינוך העצמאי, ואז לא התנהלה הסתה נגד הדברים האלה. אולם לאחר שאגודת ישראל נתנה ידה למהפך ולהעברת השלטון לליכוד החל המחול הזה של תנועת העבודה על כל שלוותיה וגורדותיה לנהל תעמולה והסתה על כל הסדר להסיר קיפוח של הדתיים. זה התחיל לפני עשר שנים והולך ומתפתח כל עוד אנחנו, הדתיים: נותנים ידנו שגם הליכוד יהיה בשלטון. זה מקור השנאה של החילונים לדתיים, כי הליכוד לא נתן אבני יסוד לקיומנו, המערך נתן, וכשהסיר הליכוד קיפוחים, כי אז היינו למי שלוקחים כספים שלא מגיעים לנו ואז נהיינו לסחטנים. זה הגורם.

יוסי שריד (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
מוחר לשאול אותך שאלה?

היור"ר מ' כהן אבידב:
יש לי בקשה אליך. חבר הכנסת יוסי שריד, חבר הכנסת פרוש כבר היה צריך לסיים לפני שתי דקות את דבריו, ואני רוצה שהוא יסיים. אנחנו מאריכים את הזמן.

מנחם פרוש (אגודת ישראל):

אני פונה לראש הממשלה, אף שדיברתי עמו הבוקר, ומעל במת הכנסת אני רוצה לשאול אותו, כדי שידע שהקל שלבנו לא שלם עם זה, לבנו לא שלם: אם היה לו חשד שההסדר הזה של דחיית השירות לבני ישיבות מנוצל על-ידי אחרים, למה לא שאל אותנו, למה לא הביא את זה לפנינו? למה גרם להסתה פורעה כזאת?

אישית הכוקר, ואני אומר זאת מעל במת הכנסת, כדי שהציבור ידע וכדי להשקט את הסערה והשנאה.

אני מלווה את מדינת ישראל מאז כינונה, כל ראשי הממשלות ושרי הביטחון תמכו בהסדר של בני הישיבות. הייתי כמגע הדוק עם כל אלה שכינה בכהונת ראש ממשלת ישראל. אף אחד, אף אחד, החל ממר בן-גוריון מקימו של הצבא, כך גם מר שרת, מר אשכול, מרת גולדה מאיר, מר רבין כשהיה ראש הממשלה ומר פרס כשהיה ראש הממשלה, ושניהם עד היום כך: כך גם שרי הביטחון, ממר משה דיין וגם לשבחו של שר הביטחון הנוכחי מר רבין יאמר — אף אחד, ואני חוזר ומדגיש: אף אחד לא אמר עוד את הדברים האלה, שראש הממשלה הרשה לעצמו, לצערי הגדול, לאומרם.

ראש הממשלה חוזר ומבהיר שלא התכוון לבני הישיבות שתורתם אומנותם, אלא לאותם דתיים המנצלים או המתכסים באצטלה של בני ישיבות כדי להשתחרר מהצבא. אבל הרי הדברים האלה הם הם אשר חוללו את הסערה בציבור, עד להעלאת הנושא בצורה כה בוטה על-ידי חברי הכנסת שדיברו: סלחו לי אם אומר, כשנאה לדת ולדתיים.

דברים אלה של ראש הממשלה נתנו עילה להפריח מספרים מופרכים, לא בדוקים, מצוצים מהאצבע, עד כדי כך שהגיעו למספר של 60,000 שניצלו שחוררם מהצבא כתור בני ישיבות. אני רוצה לקבוע כי המספרים האלה כשקר יסודם. הם הופרכו בציבור כדי להגביר את התסיסה נגד הדת והדתיים. אני חוזר ומדגיש: המספרים כשקר יסודם.

מה המצב לאמיתו? כיום יש כ-17,000 מקבלי דחייה של שירותם בצבא. הקשיבו: זה כולל את כל אלה שקיבלו דחיית גיוס במשך 40 שנות קיום המדינה. נכון, כאשר קבע מר בן-גוריון את התקנה כעת כינון המדינה, קיבלו דחיית שירות בצבא רק 400 בני ישיבות. אבל כל גודלו של היישוב היה אז 600,000 נפש. כיום יש, ברוך השם, במדינת ישראל כ-4 מיליונים, וידוע שהציבור החרדי, ברוך השם, ואני מכיר על כך, מתנגד לתכנון משפחה. ממוצע גודל המשפחה בחוגים החרדיים הוא שבעה ילדים, ואילו אצל החילונים הממוצע הוא שני ילדים. למרות זאת, כיום מקבלים מדי שנה דחיית שירות בצבא לא יותר מאלף וכמה מאות איש. כאמור, הסך הכול הוא לא יותר מ-17,000 מקבלי דחייה מהשירות בצבא, וזה, כפי שהדגשתי ואני חוזר ומדגיש, מספר שהצטבר מאז קום המדינה, והיינו במשך 40 שנה.

כקשו במשרד הביטחון את המספרים של משתמטים מהצבא שאינם דתיים כלל ותראו כמה עשרות אלפים משתמטים יש. הפרחתו באוויר של המספר המוגזם של 60,000 איש מהשתחררו, מהצבא כמסגרת בני הישיבות היא כמו קביעת גודל האוכלוסייה היהודית בישראל לפי הרישומים על מספר היהודים שנכנסו לארץ-ישראל מאז קום המדינה בלא להפחית ממנו את מספר היהודים אשר יצאו מהארץ.

אנשים מבקשים דחייה של השירות בצבא לתקופה קצרה ביותר מסיבות שונות, אבל מפרחי המספרים המוגזמים הכלילי במספרים שצינו את כל אלה שמסיבות כלשהן רחו את גיוסם לזמן מוגבל ביותר, כדי שיגמרו סדר לימוד.

אני רוחה את ההכללה שדתיים משתמטים מהצבא ומוחה עליה. זוהי עלילה. אני אומר כאן מעל במת הכנסת, שזוהי עלילת דם וזהו משחק בדם. אני מזהיר את עצמנו: נחונח על דעותינו, ואל נשחק בדם.

היו"ר מ' כהן אבידב:

היו"ר מ' כהן אבידב:

תודה לחבר הכנסת פרוש.

יוסי שריד (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

חבר הכנסת פרוש, אלה שהרביצו לך מכות רצח עשו זאת מתוך אהבה או מתוך שנאה?

היו"ר מ' כהן אבידב:

חבר הכנסת שריד, חבר הכנסת פרוש דיבר מתוך אמונתו, מתוך לבו, מתוך התרגשות. לכן, אנא, אולי בכל זאת, מפאת כבוד העניין, תדחה את השאלה שלך ליותר מאוחר? אני יכול לבקש?

יוסי שריד (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

אני מנצל את זכות קריאת הביניים.

היו"ר מ' כהן אבידב:

למה לך לשאול את השאלה הזאת?

יוסי שריד (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

אני שואל אם אלה שכמעט רצחו אותו עשו זאת מתוך אהבה או מתוך שנאה.

היו"ר מ' כהן אבידב:

השאלה מיותרת באמת, תאמין לי שהיא מיותרת.

ח. הצעה לסדר-היום

קריאה לממשלה להגן על בני הישיבות שתורתם אומנותם המקבלים דחיית שירות

היו"ר מ' כהן אבידב:

נמשך בנושא דומה, הצעה לסדר-היום מס' 6570: קריאה לממשלה להגן על בני הישיבות שתורתם אומנותם המקבלים דחיית שירות — מאת חבר הכנסת שמעון בן-שלמה. בבקשה.

שמעון בן-שלמה (התאחדות הספרדים שומרי תורה):

אדוני הישבי-ראש, כנסת נכבדה, ההישג הגדול והחשוב ביותר של מדינת ישראל ב־40 שנות קיומה הוא ההקמה מחדש של מרכזי התורה בארץ-ישראל, לאחר השואה האיומה שבה השמידו הנאצים, יימח שם, 6 מיליוני יהודים ופגעו פגיעה קשה ביותר במרכזי התורה כאירופה. הנאצים, יימח שם, שאפו להשמיד את העם היהודי לא רק מבחינה פיזית אלא בעיקר מבחינה רוחנית. לכן העובדה שבמרכז היהודי שקם בארץ-ישראל הצליח עם ישראל לבנות מחדש את הישיבות הקדושות ולהפוך את ארץ-ישראל למרכז הרוחני של העם היהודי כולו, כשכאן בארץ גדלים רוב תלמידי החכמים, הרבנים והרועים הרוחניים של העם כולו — עובדה זו היא כלי ספק ההישג החשוב ביותר של העם היהודי בארץ-ישראל.

בימים אלה התכנס בארץ הקונגרס הציוני, מנהיגיו בתוך לארץ, שחלקם יורדים וחלקם נשואים לגירות ואיש מהם לא שירת בצה"ל, מכתבים לראש המדינה מי היה יושב-ראש ההסתדרות הציונית ואילו החלטות תחילת הכנסת בנושא מיהו יהודי, כולם יודעים שמקונגרס זה לא תבוא ישועה לבעיה הדמוגרפית של העם היהודי, לא תצא כשורה שתמנע את המשך ההתבוללות של העם בגולה, לא תבוא עלייה לארץ, לא תהא תשועה לחינוך היהודי בגולה.

לעומת זאת הישיבות הקדושות, שהוקמו בעזרת השם בכל רחבי ארץ-ישראל, מבטיחות לנו שמהציבור הלומד בהן

תבוא התשועה למצב הדמוגרפי של עם ישראל ויבואו הרועים הרוחניים של העם שיעצרו את ההתבוללות של עם ישראל בגולה. תלמידי ישיבות עולים כל הזמן ללמוד בארץ ורבים מהם נשארים בה ואף מביאים לכאן אחר כך את הוריהם ואת כל משפחותיהם. הם גם משמשים טובי המחנכים ליהדות של עם ישראל כולו.

במקום לרומם את החשוב והמועיל ולבקר את המקום שבו יש מלל חסר ערך בלבד, עדים אנו לתופעה הפוכה. כאילו לא די בהפרה הגלויה של הסדר החיים המשותפים בארץ, הבאה לידי ביטוי ברמיסת כל ההסדרים בענייני דת, ובראש ובראשונה בנושא השבת, משתמשים החילונים גם בנשק "הקוץ הגדול" ומחפשים בנרות סיכות לטיעון נגד הדתים, ומה נוח יותר, מורי ורבותי חברי הכנסת, מאשר לפנות על ימים של אפליה בין דם לדם. בראש הצועקים אותו חלק של החילונים בארץ, שהוא שונא דת ודתים וכל חפצו מיסול מעמד התורה בארץ.

רבותי חברי הכנסת, הדבר לא יועיל להם, כבר רכנו סעדיה הגאון קבע: "אין אומתנו, אומה אלא בתורתיה" — התורה שככתב והתורה שבעל-פה, ואת קיום האומה מכתיבים בראש ובראשונה נושאי דגל התורה.

מפרחים באוויר נתונים שקריים על מספר תלמידי הישיבות המקבלים דחייה משירותם הצבאי מדברים על 17,000, מקבלי דחייה בשנה, ובמספר זה כלולים תלמידי השביעות והשמיתות של הישיבות התיכוניות, שרובם המכריע מתגייסים אחר כך לצה"ל או לישיבות ההסדר; כלולים בזה בגורי ישיבות תיכוניות הבאים לישיבות גבוהות למשך שנה או שנתיים; כמדין כלולים בזה אלפי בחורי

אלעזר גרנות (מפ"ם):

אלה דברי בלע. איך אתה לא מתבייש להגיד את הדברים האלה? חבר הכנסת פרש מגן על הזכות של לימוד התורה, אני מבין זאת, למה אתה — — — הציבור החילוני כעניין זה?

שמעון בן-שלמה (התאחדות הספרדים שומרי תורה):
אלה דברי אמת. מי יורד? בתורי הישיבות אינם יורדים מן הארץ. אם אני אומר לך דברים של טעם ושל היגיון, מדוע אתה צריך לצעוק? אני אומר לך דברים של טעם — תשיב עליהם. מי יורד מהארץ? מי ערב את המדינה? לא אותם בחורי הישיבות ולא לומדי התורה, אלא אותם חברי הקיבוצים שלומדים אצלך.

מפליא ומפתיע שחוגי השמאל ככנסת, שהסיתו את חיילי צה"ל שלא לצית לפקודות בעת מלחמת לבנון, שמסיתים תלמידי תיכון להצהיר היכן ישרתו והיכן לא, שמעודדים אנשים לסרב לשרת בצה"ל ומצדיקים אי-שירות בצה"ל מטעמי מצפון, נעשו פתאום דואגים לשירותם של בני הישיבות בצבא. איך זה אלא שהשנאה לדת ולדתיים מעבירה אותם על דעתם.

רבותי חברי הכנסת, אם מדינת ישראל רוצה להעביר את מרכזי התורה לחוץ-לארץ — תשנה את מדיניותה הנוכחית ביחס לדחיית השירות בצה"ל. זה יהיה העיזוד הגדול ביותר לירידה מן הארץ של משפחות שתוצינה להבטיח את לימוד התורה של בניהן. אולי יש מי שרוצה לגרש את הדתיים מן הארץ ולכן הוא מסית בנושא הנדון.

ברוב ארצות העולם משחררים תלמידי תיאלוגיה משירות צבאי, ובכלל זה גם תלמידי ישיבות, אך בעיקר זוהי גישתה היסודית של היהדות לנושא. כך פוסק הרמב"ם בהלכות שמיטה ויובל, פרק י"ג, הלכות י"ב וי"ג: ולמה לא זכה שבט לוי בנחלת ארץ-ישראל ובביתוה, מפני ההבדל שהבדיל את עצמו לעבוד את השם, לשרתו ולהורות דרכיו הישרים ומשפטיו הצדיקים לרבים — — — לפיכך הובדלו מדרכי העולם, לא עורכין מלחמה כשאר ישראל, ולא רק שבט לוי בלבד, אלא כל איש ואיש מכל באי העולם אשר נדבה אותו רוחו והביטו מדע להיכבד לעמוד בפני השם ולשרתו.

לכן אני מבקש, מורי ורבותי חברי הכנסת, תיפסק נא ההסתה נגד לומדי התורה, הבה נכיר כולנו במעלתם ובחשיבותם של אלה שמקיימים את עם-ישראל, תודה.

היור"ר מ' כהן אביב:

תודה לחבר הכנסת שמעון בן-שלמה.

הישיבות המשרתים אחר כך בצה"ל אם כשירות סדיר ואם במסגרת המילואים; כלולים בזה גם אלפי בחורי הישיבות שקיבלו פטור משירות מטעמי בריאות ומטעמים אחרים, אלא שאין הם מממשים זכותם זו ומקבלים את הפטור כבני ישיבה; כלולים בזה גם אנשים מבוגרים ובעלי משפחות גדולות, הפטורים משירות בצה"ל אך הם ממשיכים בקבלת הפטור ואינם דואגים לשינוי הסטטוס שלהם.

מישהו אף טרח וערך חשבון, שמאז קום המדינה לא שירתו בצה"ל 60,000 איש. המספר הזה הוא כנראה חסר כל יסוד, כי הרוב המכריע שירת בצה"ל לפחות במסגרת המילואים. אולם, גם אם המספר נכון — והוא איננו נכון — זהו טיפוס של כל מקבלי הדחיות במשך 40 שנה, אם באים להשוות זאת, צריך להשוות זאת עם מספר כל החיילים ששירתו אי-פעם בצה"ל — מיליונים של חיילים — ולראות מהו מספר זה יחסית למיליונים. כדי להמחיש את דברינו נציין, שלפי פרסום מאתמול, במשך 40 שנות קיום המדינה נפגעו לצערנו, בתאונות דרכים 600,000 איש, אם כן, להכדיל בין אלה לאלה, מספר מקבלי הדחיה כבחורי ישיבות מהווה 10% מהנפגעים בתאונות. כי זאת לדעת, צה"ל איננו משחרר רק בני ישיבות — הוא משחרר כל שנה גם מאות שחקני כדורגל ומאות מתגייסים ל"גלי צה"ל" או משוחררים כשחקנים בלהקות צבאיות, כזמרים, כנגנים וכדומה.

אלעזר גרנות (מפ"ם):

שמעון בן-שלמה (התאחדות הספרדים שומרי תורה):

מספר הנוספים על מקבלי הדחיות כל שנה בגלל לימוד בישיבה קטן ממספרם של כל אלה שאינם משרתים בצה"ל שירות צבאי של ממש מטעמי תרבות, ספורט וכדומה. אולם התועלת שבני הישיבות מביאים לעם ולמדינה עולה על התועלת של חוג אחר המקבל דחיה משירות או הקלות אחרות בשירות צבאי.

עלי להרגיש עוד, כי המשפחות הדתיות הן משפחות ברוכות ילדים, ובמסגרתן הרחבה אין כמעט משפחה שאין בה בנים המשרתים בצה"ל. לצערנו, מספר המשפחות השכולות בציבור הדתי, ובכלל זה הציבור החרדי, איננו נופל ממספרם היחסי בקרב החילונים, ולעומת זאת רבים מהחילונים מקיימים מטעמי נוחיות משפחות קטנות ביותר, וחלק ניכר מקרב יורד מן הארץ. לכן תרומתם היחסית לצה"ל ולקיום העם היהודי אפסית.

ט. הצעה לסדר-היום

דחיית גיוסם של בני הישיבות

צד לנו מאוד שהגענו למצב שאוחז קבעו חז"ל במאמרם — וגם הוא במסכת פסחים — "גדולה שנהא ששונאים עמי הארץ לתלמידי חכם יותר משנאה ששונאים יתגייס את ישראל". רבי עקיבא, התנא הגדול, אשר כידוע חזר בתשובה, אישר זאת באומרו כי בסרס' חזר בתשובה נהג לומר: "מי יתן לי תלמיד חכם ואנשכנו כחמור".

חברי הכנסת, המתקפה של שונאי תלמידי חכמים בנושא דחיית גיוסם של תלמידי ישיבות ושרשרת השקרים המופעים סביב נושא זה הן למעשה המשך של המתקפה הכללית נגד יהדות התורה, היהדות הדתית והחרדית, מתקפה חסרת רסן

היור"ר מ' כהן אביב:
ה" בנושא דומה: הצעה לסדר-היום מס' 6571: דחיית גיוסם של בני-הישיבות: חבר הכנסת אברהם ורדיגר, בבקשה, אברהם ורדיגר (מורשה-פא"י):

אדוני הישבר-ראש, חברי הכנסת, נפתח במאמר חז"ל במסכת פסחים: "אלמלא תורה — לא נתקיימו שמים וארץ, שנאמר: אם לא ברתי יומם ולילה חוקות שמים וארץ לא שמתו". קיומו של עם ישראל, קיומו של העולם, חלויים בתורת משה, מי שאינו מכבד, או איננו מאמין בכך, זוהי בעייתו, או יכולים רק להצטער על כך.

ובמפגשים עם נוער, חינוקות שנשבר, אותם אני פוגש גם בבניין הזה לעתים קרובות, כמעט מדי שבוע.

כוונתי היא לדיבורים על "חדירה רחית", על "התפשטות חרדית", לביטויים כמו אלה שכמאמרו של חגי אשד ב"דבר", במדור "בווית חד"ה", ואני מצטט: "מה לחרדים החשוכים והנכערים מן הדעת המודרנית ולכל הגילויים הללו של ציירה חילונית בכל תחומי התרבות והאמנות המתחדשים בארצנו? אין להם מושג בכל אלה, הם זרים בתוכנו. עיניים להם ולא יראו, אוזניים להם ולא ישמעו, ולב להם שאינו חש ואינו מבין ואינו יודע — — — מן הראוי, שיחזרו אל השוליים שמהם יצאו, ולא יחסמו את התנועה במרכזי חיינו הלאומיים, החומריים והרוחניים".

אבל, רבותי חברי הכנסת, הוא איננו היחיד בעיתון "דבר", יש המציעים "טרנספור" של יהודים דתיים, וכוחבים כי "הציבור הדתי הוא יסוד זר ועוין", וכי "עכשיו צריך להמשיך במערכה הגדולה נגד השלטון של כפייה דתית חרדית, לבלום ולהרוץ אותם במחוזות שליטתם", דברים אלה נכתבים כאן, במדינה היהודית, בשנת ה'40 לקיומה.

עיתון "הארץ", אשר עורכו יצא בזמנו במאמר על הצורך להתערב בגויים, לשאת נוכריות, ועל-ידי כך לפתור את בעיותינו, כלומר לחסל אחת ולתמיד את הבעיה היהודית, עיתון זה פרסם מאמר מערכת תחת הכותרת "גונבים לנו את המדינה", שזמו שמים. וכך כותב עיתונו של שוקן: "לעתים נוצר הרושם שהמיעוט הדתי מקווה להצליח במקום שהערבים נכשלו, לפגוע בעצמאותה ובריבונותה של המדינה, בשיטת דונם אחר דונם". כלומר, שני סוגי אויבים למדינה היהודית: הערבים והדתיים. שניהם אויבי ישראל המתקדמת, המודרנית והחילונית.

רבתי חברי הכנסת, האינזיבה החילונית נגד דחיית גיוסם של בני הישיבות היא חוליה כשרשרת השמצות וגידופים זו, בתגובה על הבדותות, על השקרים המופצים, על-ידי מספרים מפוררים, אשר מטרתם היא לשסות את הציבור בבני הישיבות, אמר הרב משה דוד טננבאום, מראשי "ועד הישיבות" ומי שהיה שותף לכל השיחות עם כל שרי הביטחון, מראשית המדינה וגם עם דוד בן-גוריון, בנושא הישיבות ובני הישיבות: מאז קום המדינה שוחררו משירות צבאי, אומרות הבדותות, בין 50 ל-60 אלף בני ישיבה. איזה שקר, הוא ערך חשבון פשוט, ולפיו אורח ישראלי משרת בצבא, בשירות חובה ובמילואים, מגיל 18 עד 50, היינו — כ-36 שנים בערך, ובכן, מאז קום המדינה ועד היום למדו בישיבות 17,000 תלמידים, זה מספר רשמי שאישר אותו אתמול שר הביטחון, הווי אומר, כל מי שהתייצבו בלשכת הגיוס ב-36 השנים האחרונות כלולים ב-17,000 אלה, ובכן, מה הבדותה הזאת? הרי ממה נפשך: או שבארבע השנים הראשונות למדינה, בת ה'40, השתחררו למעלה מ-40,000 בני ישיבה משירות סדיר, ולפי זה כיום יש נסיגה גדולה במספר מקבלי הדחייה; או, אם בראשית ימי המדינה דובר, לרבני המגוימים, ב-400 משוחררים, הרי המספר של 60,000 שמסר חבר הכנסת רובינשטיין מצוץ מן האצבע ונועד להסתה בלבד.

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת — — —

היו"ר מ' כהן אבידב:
חבר הכנסת ורדיגר, עכרת על הזמן המוקצב לך. עליך לסיים.

אברהם ורדיגר (מורשה-פא):
עוד שתי דקות, אדוני היושב-ראש.

וחרכות, המשתקפת בכית הזה בפי דוברים, וכן בעיתונות הכללית ובכלי התקשורת הממלכתיים.

מי שעובד אחרי המתפרסם בעיתונות — את המאמרים מלאי הארס והשנאה נגד היהדות שומרת הגחלת היהודית, נגד ריניים, רבנים, תלמידי חכמים, בני ישיבות, שרים, חברי כנסת דתיים, שופטים דתיים וכל מי שריח של תורה ואמונה נודף ממנו: כל מי שקורא את דברי השטנה האלה נוכח לדעת, כי יש כאן מין היסטריה כללית, כעין פחד, מהאינזיבה הדתית כביכול אשר מאיימת על המדינה. ניתן אולי לומר, כי יהודים שלנו אינם מודאגים מכל שונאינו מסביב, הרוצים בחיסולנו, כפי שהם מודאגים מההיזרות הדתית, כך מתארים לבלרי העיתונות החילונית את האיום ההולך ומתקרב על-ידי התפשטות הדתיים והחרדים — שזמו שמים.

מגדיל לעשות עיתון "הארץ", הכותב במאמרו הראשי בנושא דחיית גיוסם של בני הישיבות, כי הגיע הזמן לשים קץ להסכם בן עשרות השנים, הנותן לרבנות בחורים היתר לחיות בטפילים על גופו של העם ולכרסם בכוחו הביטחוני. אפשר אולי לחשוב, רבותי חברי הכנסת, שהמאמר הזה מטפל רק בנושא בני הישיבות שחורתם ואמנותם בשלמות — טעיתם. כוונת המאמר מיום ג', ב' באב תתשמ"ז, היא גם לתלמידי ישיבות ההסדר, אשר אחרי תקופת אימונים חוזרים לישיבה להמשיך לימודי התורה שלהם, ועל כך מתרעם "הארץ", ואני מצטט: "אין אנו יכולים להשלים עם ה'הסדר' הזה אשר כתוצאה ממנו, עלול צה"ל, לוותר על הכשרה לקצונה של חיילים המתאימים לכך. אם זהו כביכול המצב המשפטי — אומר "הארץ" — אזי ההסכם בין צה"ל לישיבות ההסדר טעון רביזיה יסודית".

אני אומר זאת, רבותי, לחברי ולידידי מהחוג הדתי-הלאומי החושבים שיש בתחום זה איזו הפרדה בין חרדים לבין דתיים לאומיים, שהיחס אל הדתיים הלאומיים הוא נוח יותר ומבין יותר, אנו כתימיותנו חשבנו, וגם רבים בקרב הציבור הדתי הלאומי חושבים כוודאי, ש"העליהם" הזה הוא רק על בני תורה בישיבות הגבוהות, בישיבות ש"המתקדמים" קוראים להם: ישיבות שחרות, ובכן, טעיתם. השנאה היא לתורה, לכל בן תורה, בבחינת: מי ייתן לי תלמיד חכם ואנשכנו כחמור.

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, לבושחנו הגענו למצב, שהפחד מפני התפשטות של ערבים בערי ישראל אינו מדאיג את שומרי החופש והדמוקרטיה. בנוגע לאוכלוסייה הערבית מדאיגים אותם הגזענות והמאבק למען חוק שוויון זכויות וחוקים דומים לו, הכוונה היא לשמור על זכויות של לא-יהודים, ובאותה נשימה ובאותו מעמד משמיצים שונאי הדת שבקרבתנו את היהודי הדתי ומתפשטים דרכים ורעיונות אין לצמצם את התפשטותו.

והי האמת המרה, בעשרות מאמרים בעיתונות, המרעילים את הכארות ומוסיפים שמן על מדרות החיסים המעורערים שבין החילונים לדתיים, אנו מוצאים ביטויים מעליבים, מכפישים ומשמיצים, שלא ידעו כמותם מעולם.

מובן שכל זה, הוא תוצאה החינוך של החברה "המתקדמת", שהוא נטול כל זיקה למסורת ישראל וליהודים שומרי תורה, התנכרות, זרות ושנאה כמעט מבצצים מתוך המאמרים המתפרסמים בכל העיתונות הכללית כמעט, את התוצאות, רבותי חברי הכנסת, אדוני היושב-ראש ואדוני השר, אני מרגיש בעשרות המפגשים שאני מקיים עם נוער חילוני, בהרצאותי בפניהם באוניברסיטאות, בכת-הספר התיכוניים

העיקר ואין בה די. ניתן לצפות שרכנים ומנהיגי היהדות התחרית בימינו יפנו לציבור שלהם ויקראו לו להתגייס לצבא מרצונו, ולא רק משום שקיים בישראל חוק שירות חובה.

אין לי ספק שאנשים אלה, עליידי הצטרפותם לצה"ל לא רק ישרתו את ביטחון המדינה אלא גם ירמאו את קרנן של תורת ישראל ויהדות התורה ויתרמו להיווצרות אווירה חדשה וחיוכית יותר ביחסים שבין דתיים ללא-דתיים במדינת ישראל.

זאת תוכל להיות גם תרומה רצינית מאוד לכלימת התפשטות של מגמות אנטי-דתיות, מגמות שהרוב הגדול של אלה בארץ הקרובים חילונים אינו תומך בהם.

בפגישה של ראש הממשלה עם ראשי הסיעות הדתיות בכנסת, שהתקיימה הבוקר, אמר ראש הממשלה: אין לכם מה לחשוש בכלל. אני האחרון שידבר על הפרת הסטטוס-קוו. אלהם בכל כוחי במי שיפר אותו.

צריך לדעת, כי יש גם בצבא אנשים שמאמינים בכל לבם. אלה שמשמטים מן הצבא במסווה של דתיות הם היוצרים שגאה לדת. הרוב בעם אומנם לא שומר מצוות אך מכבד את הדת.

לא חיפול ארצה אף שערה אחת מראשו של כחור ישיבה אחד שתורתו אומנתו.

לכם ולנו יש אינטרס משותף נגד הניצול לרעה של הדת לצורכי השתמטות. שמחתי לשמוע מהרב שך, כי הוא הוציא חוזר לראשי ישיבות, שיקפידו לתת פטורים רק למי שתורתו אומנתו. על אלה לא יחול שירות צבאי, כפי שהיה עד כה. נגד אנשים אלה לא דיברתי. אלה דבריו של ראש הממשלה בפגישתו הבוקר עם הסיעות הדתיות בכנסת.

הנושא נדון עכשיו בוועדת החוץ והביטחון. אני מציע להעביר גם את שמונה ההצעות הללו לוועדת החוץ והביטחון. כדי שידונו שם בשאלה הבסיסית של השירות בצה"ל.

היו"ר מ' כהן אבידב:
תודה.

היו"ר מ' כהן אבידב:
חברי הכנסת, רציתי לשאול את המציעים אם הם מסכימים להעביר את הנושא לוועדת החוץ והביטחון כהצעת השר. חבר הכנסת יוסי שריר, אתה מסכים?
יוסי שריר (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
כן.

היו"ר מ' כהן אבידב:
חברת הכנסת חייקה גרוסמן, את מסכימה להצעה? אני מניח שכן.

חבר הכנסת אמנון רובינשטיין — אני מניח שגם אתה מסכים.

חבר הכנסת מנחם הכהן? זה קצת לא מכובד שחברי הכנסת מעלים הצעות לסדר-היום ולא מחכים לשמוע תשובה של השר. חברת הכנסת גאולה כהן גם היא איננה כאלום. חבר הכנסת מנחם פרוש, אני מבין שהוא איננו כאלום. חבר הכנסת שמעון כ"ש-שלמה, אתה מסכים להעביר את הנושא לוועדה?

שמעון כ"ש-שלמה (התאחדות הספרדים שומרי תורה):
כן.

היו"ר מ' כהן אבידב:
חבר הכנסת ורדיגר, האם אתה מסכים?

במשך כל שנות קיום המדינה לא ערערו כל ראשי הממשלה וכל שרי הביטחון על ההסדר הקיים של דחיית גיוסם של בני ישיבות אשר תורתם אומנתם. כל עוד הם לומדים תורה באוהליהם, שוקדים עליה וממשיכים את השרשרת בת אלפי שנים, שלא תישכח חלילה תורה מישראל. מה לכם לערער על ההסדר ההיסטורי הזה? האם ביטחון המדינה מראיג אותם? שגר. כל מגמתכם היא לקטרג, לקנטר, לשטות ולגרום לריב ומדון. ללכות את האש בקרב העם, ולא יותר.

אין אנו באים. רבותי, להצטדק על לימוד תורה. יצטדקו המסיתים למיניהם: יצטדקו אלה אשר בחינוכם ובריאותם הביאו לכך שחלק מן הנוער התדרדר מוסרית; יצטדקו אלה אשר גרמו לכך שחלק מהנוער החילוני עוזב את הארץ, נשאר בגולה ומתנכר לעם ולמדינה. זה הדבר שצריך להדאיגכם, ולא לימוד תורה, ולא חזרה בתשובה, שנגרם אתם נלחמים כאריות.

אנו, היונקים את השראתנו מתורת משה ומחכמינו ז"ל, נעמוד בסיעתא דשמיא על נפשנו. לא ניתן לפגוע בציפור נפשה של האומה, בתורה ובכלומדיה, כי בלעדיהם אין עם ואין מדינה.

בסוף דברי אני רוצה לומר, שאני מעריך מאוד את דבריהם של ראש הממשלה, ממלא-מקומו ושר הביטחון, אשר בפגישותינו, חבר הכנסת הרב מנחם פרוש ואנוכי, עם כל אחד מהם בנפרד אתמלול והיום בביתו והודיעו, שלא יהיה שום שינוי בנושא הזה. על כך — תודתנו והוקרתנו.

כן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
האם הם עשו זאת מרצונם החופשי?

היו"ר מ' כהן אבידב:
תודה לחבר הכנסת ורדיגר. נשמע עכשיו את תשובתו של השר קורפו על כל ההצעות.

שר התחבורה ח' קורפו:
אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, עלי לפתוח ולומר, שבנושא שלפנינו יש עכשיו עתירה לבג"ץ, ומשרד הביטחון ופרקליטות המדינה מכינים את תשובתם עליה. מאחר שהנושא חלוי ועומד בפני בית-המשפט העליון, כרצוני להודיע כי כל עיסוק בו בפורום אחר צריך להביא זאת בחשבון, ועלינו לנהוג בזהירות המחויבת.

אשר לדברים שיוחסו לראש הממשלה: השאלה שראש הממשלה נשאל בעת ביקורו ב"מכון מאיר" בירושלים היתה — מה אפשר לעשות למען יתר אחדות ישראל בין דתיים ללא-דתיים? ראש הממשלה השיב על כך, שלא יכול להיות גורם מאחד יותר משירות יחדיו בצבא של דתיים ולא-דתיים, זאת כשם ששירות של חוגים דתיים לשרת בצבא הוא גורם מפלג.

לדברים הללו של ראש הממשלה אין שום קשר להסדרים שנבקעו לפני זמן רב על מנת לאפשר לאנשים שלימוד התורה הוא כל עיסוקם להשתחרר מן השירות בצבא. דברי ראש הממשלה כוונו לאלה שמנצלים את היותם שומרי מצוות כדי להשתמש מן הצבא, ולא אל אותם אנשים המקדישים ללימוד התורה את כל זמנם.

הרב קוק אמר: "הצדיקים הטהורים אינם קובלים על הרשעה אלא מוסיפים צדק; אינם קובלים על הכפירה אלא מוסיפים אמונה; אינם קובלים על הכערות אלא מוסיפים חוכמה".

מדברים אלה של הרב קוק למדנו, שמתחת ביקורת איננה

ראש הממשלה, לא לפתחו של שר הביטחון, לא לפתחה של מפלגת המערך ולא לפתחו של הליכוד, אלא הנושא יעגון בחקיקה כאן, בכנסת.

אני רוצה להודיע, אדוני היושב-ראש, שהכנתי הצעת חוק לחיקוק סעיף 37, ובה עיגון דברי בחוק כדת וכדין, בלי שבחוריי הישיבות יעמדו כעניים בפתח ובלי שאנשים יעמדו בשער וישמיצו אותם.

היו"ר ד' בן-מאיר:

תודה רבה. לחבר הכנסת יעקב יוסף יש הצעה אחרת להצעה של חברת הכנסת חייקה גרוסמן. אני מבקש להקפיד על מסגרת של שתי דקות.

יעקב יוסף (התאחדות הספרדים שומרי תורה):

אדוני היושב-ראש, בראשית דברי אשלה כרכת רפואה שלמה ללידינו חבר הכנסת הרב מנחם פרוש, שהוא קצת חלש כרגע זה.

צר לי לשמוע את דברי הבלע וההסתה של הרבנים, אך אני רוצה להזכיר להם כמה פרטים. גם חבר הכנסת חייב במלחמת חובה, לא פחות מחתן בחדרו וכלה בחופתה. אבל משום-מה החוק פוטר את חברי הכנסת לכל החיים, ועל זה לא שואלים מדוע.

חיים רמון (המערך):

שקר וכזב. אתה לא מכיר את החוק. לכן אין לשאול מדוע. אתה מוציא דיבה רעה. אין דבר כזה. אתה פשוט לא יודע.

יעקב יוסף (התאחדות הספרדים שומרי תורה):

עובדה היא שחבר הכנסת לא מוזמן לשרת. אף אחד מכאן לא יוצא לשירות מילואים.

חיים רמון (המערך):

אפילו לשירות מילואים יוצאים.

יעקב יוסף (התאחדות הספרדים שומרי תורה):

לא נכון.

היו"ר ד' בן-מאיר:

חבר הכנסת רמון, אתה אמרת שלוש פעמים שזה שקר וכזב. אחרים העירו. זה נרשם בפרוטוקול. בדרך כלל כל עיתונאי יודע שחברי הכנסת אינם משוחררים משירות בצבא.

גדעון גדות (הליכוד):

יש כאלה שמשחררים משירות מילואים בתקופת היותם חברי הכנסת. כאשר הם פורשים מהכנסת, הם חוזרים לשירות המילואים.

יעקב יוסף (התאחדות הספרדים שומרי תורה):

קיימת בצבא עתודה מיוחדת של צבא הקבע, ואי-אפשר לקיים את כל הצבא על החלק שבצבא הסדיר. כך חובה עלינו לקיים צבא קבע של לומרי תורה. אין שום אפשרות לשמור על רמה גבוהה ללא העתודה הקיימת בישיבות.

הרבנים הראשיים לא שירתו בצבא, כך גם בניהם, וזה מן הטעמים שהוזכרו. וזה פסק של הרבנות הממלכתית בעבר ובהווה. ראש הממשלה וממלא מקומו ושר הביטחון הסבירו והבהירו, שבדעתם להמשיך את ההסדר הקיים, שבני הישיבות ימשיכו בלימודם. הם עשו זאת כמו כל מנהיגי המדינה מכל המחנות שקיימו הסדר זה, גם בזמן שמפ"ם הייתה שותפת בהנהגת המדינה. אין הכדל בין שחקני כדורגל ונגנים כתומורת לאחרים.

אברהם ורדיגר (מורשה-פא"י):

כן.

היו"ר מ' כהן אבידב:

אני רוצה להניח, שכל המציעים מסכימים להעברת הנושא לוועדת החוץ והביטחון. כעת יש הצעות אחרות של חבר הכנסת.

צירלי ביטון (החיות הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

לחבר הכנסת מרדכי ורשובסקי יש הצעה אחרת.

היו"ר מ' כהן אבידב:

אין צורך להעיר את תשומת לבי. ראיתי הכול. לחבר הכנסת ורשובסקי יש יד כדי להרימה ופה כדי לבקש רשות דיבור! הוא לא זקוק לשתדלנות. שלן.

חבר הכנסת נחמיאס מציע הצעה אחרת — להסיר מסדר-היום את הנושא שהעלה חבר הכנסת אמנון רובינשטיין. בבקשה.

אחר נחמיאס (המערך):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, מטעמי חקנן אני רוצה להציע להסיר את הצעתו של חבר הכנסת אמנון רובינשטיין.

התפלאתי קצת על שצעלי ההצעות נתלו כאילו גדול, בראש הממשלה, כאילו הנושא הוא חדש שנבאר רק תמול-ששום ולפתע קמה מהומה ונערך פסטיבל סביבו. אני רוצה לומר לכם, שגם לאחר העלאת ההצעות לסדר-היום היום והעברתן לוועדת החוץ והביטחון לא יוסדר הנושא. הסיבה לדברי אלה היא, שוועדת המשנה של ועדת החוץ והביטחון דנה בסוגיה זאת זה למעלה משנה וחצי, אולי שנתיים: זה לא נושא חדש. מי שרוצה ברצינות להסדיר את הנושא לטובת העניין, לטיובתם של בחורי הישיבה, שהם לא יראו עצמם כספח, מגויסים או מנוהים עלי-יד הציבור החילוני, ואם הציבור החילוני לא ירצה להעמיק שגארה בין הלומדים בישיבה לכינו, הוא צריך להסדיר את העניין בחוק. כל ההצעות לסדר-היום לא יביאו לשום תוצאה. הן יכולות להיות הצעות טובות. גם חברי הכנסת שהעלו אותם עשו זאת בכשרון, מי יותר ומי פחות. כל אחד על-פי הבנתו, אבל תוצאות אמיתיות לא יהיו.

אני רוצה להציע לחברים מקרב הציבור התורני, המייצגים את הלומדים בישיבות, שמעמד בחורי הישיבות יהיה כמעמד הלומדים בעתודה האקדמית. פירוש הדבר, במשך חמש שנים, לאחר גיל 18, הם לא יגורו לצה"ל, כל עוד הם לומדים. אם הם מפסיקים ללמוד, הם יגורו לצה"ל. בתום חמש שנים, הרי כל אחד מהם יוסמן כרב, כך אני רוצה לקוות, כי בסופו של דבר בחור ישיבה לא הולך ללמוד בבית-אולפנה לרבנים כדי לבזבז את זמנו אלא כדי ללמוד ולהיות רב בישראל, ובהיותו רב בישראל, לאחר שקיבל תעודה וסמיכות, הוא יתגייס לצה"ל בדיוק כמו אותם בחורים שלמדו במסגרת העתודה האקדמית. זה ייתן הכשר כדת וכדין לבחורי הישיבות.

למה יסתכלו על בחורי הישיבות כעל אנשים שאינם מסוגלים להגן על עצמם, שמישהו אחר מגן עליהם? למה? האם אי-אפשר שאדם גם ילמד תורה וגם יגן על עצמו? מה נעשה אם כל העם היהודי ילך ללמוד בישיבות? לא יהיו חיילים בישראל? למה לא לשלב ספרא וסייפא? למה לא? מדרע צריכים בחורי הישיבה שיקומו ויגנו אותם? זה לא מגיע להם.

כרגע שניתן להם מעמד חוקי, אדוני היושב-ראש, לא תגולגל הבעיה הזאת לפתחו של מישהו אחר, לא לפתחו של

מרדכי וירשובסקי (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
אני מוכן לתקן. אומר אפילו 25 שנים, כדי להיות בטוח
ביטחון. גם במספר שנים זה די לי.

המפלגות החילונית נתנו יד כל השנים להסדר זה, ולא
היה להן העז לשנות אותו. חבר הכנסת נחמיאס, אלה שלא
רוצים להחליף תקנה, או לתקן אותה, גם לא ייתנו יד לשנינו
החוק. אין כל צורך בחוק.

אהרן נחמיאס (המערך):
ננסה.

מרדכי וירשובסקי (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
די בביטול תקנה הנוגדת את החוק. את רוח החוק. מי
שיבוא לכאן — — —

אהרן נחמיאס (המערך):
זו תקנה סוחפת, זו תקנה רחבה מאוד.

מרדכי וירשובסקי (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
חבר הכנסת נחמיאס, מי שיבוא לכאן עם הצעת חוק זו,
מובטח לו שהיד שלי תתרום בעדה, אבל אני מבטיח לך,
שכולנו נהיה במיעוט. אילו היה אומץ לראש הממשלה, שיום
אחד מגלה פתאום חושייה ולמחרת "מתקפל", היה העניין
שונה.

למה אני מבקש להוריד דווקא את הצעתו של חבר הכנסת
ורדיגר? כי אחרי הנאום הנלהב שלו הוא אמר: היום היינו אצל
ראש הממשלה והוא הבטיח לנו ששום דבר לא יקרה. ובאמת,
שום דבר לא יקרה. כנגד האילוצים של הדתיים, שום דבר לא
יקרה. כאן לא תעלה שום הצעה, ואם היא תועלה — היא
תיפול בבזבזת פנים.

היו"ר ד' בן-מאיר:
תודה. רשות לאחרון המציעים, חבר הכנסת עובדיה עלי,
להצעה אחרת להצעתו של חבר הכנסת שמעון בן-שלמה.

עובדיה עלי (הליכוד):
אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, ראשית אני רוצה לשלוח
מעל הבמה ברכת רפואה שלמה לחבר הכנסת פרוש.

שנית, אני רוצה להפריד ולהבחין בין שתי קבוצות של
בחורי ישיבות. יש בחורי ישיבות שתורחם אומנותם, ועלי
לפתח מוסכם, שלא להישלל לאפשר ללמוד בישיבות ולהקדיש
כל עתותיהם ללימוד תורה. יש לכבדם על כך, והם ראויים
לקבל את האפשרות ללמוד בזכות ולא בחסד.

אך יש קבוצה נוספת של בחורי ישיבות, שאני קורא להם
משתמטים בתראנה של לימוד תורה. יש לדאוג שאלה ישרתו
בצבא. צריך להיאבק בתופעה זאת עד חורמה, ולא רק משום
שהיא פוגעת במוטיבציה ובמורל של בני הנוער שלנו. חברים,
לשרת בצבא, ודווקא לעז כזאת כדאי לומר זאת. זו זכות
גדולה. לשרת בצבא-הגנה לישראל על מדינת ישראל
העצמאית — יש זכות גדולה מזו? להשתמש מהחובה הזאת
— אין דבר יותר חמור ממנה.

צריך לדאוג למנגנון פיקוח נאות, שידאג ויוודא שלא
תהיה השתמטות של מאן-דהוא מהחובה ומהזכות הקדושה
הזאת של שירות כזה-ל. אם נעשה זאת, לא רק נדאג
למוטיבציה, למורל הציבורי ולמורל של הנוער, אלא גם נדאג
לתת כבוד ראוי לאותם בני ישיבות שמקדישים עתותיהם
ללימוד תורה.

לכן אבקש להסיר מסדר-היום את הצעתה של חברת
הכנסת חייקה גרוטמן.

היו"ר ד' בן-מאיר:

תודה. חבר הכנסת חיים רמון רוצה להציע הצעה אחרת
להצעתו של חבר הכנסת מנחם פרוש. בבקשה.

חיים רמון (המערך):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, ראשית גם אני רוצה
לשלוח ברכת רפואה שלמה לחבר הכנסת פרוש. אני מבין
שמדובר בתרגומים קרה לו משהו. העניין מרגש בהחלט. אבל
הוא איננו מרגש רק את חבר הכנסת פרוש.

כדאי לכם, בעיקר חברי הכנסת הדתיים, שתדעו מה חשים
חברי הכנסת והציבור החופשי. אני יודע שזה לא "מזיד" לכם,
אני יודע שזה לא מרדאי אתכם, אבל אין דבר שמטריף את
דעתנו יותר מן ההשתמטות הסיטונית של מה שמוגדר "בחורי
ישיבה" מן הצבא. לכל מקום שאנחנו הולכים, עם כל ציבור
שאנחנו נפגשים, יותר מכל עניין אחר, של כסף, של חוקי דת,
של מיהו יהודי — העניין הזה, בזה אנחנו רואים את סירובכם
להכיר במדינת ישראל. כשאנחנו אומרים שאחם אנטי-ציונים,
או לא-ציונים, אנחנו טומכים זאת כראש וכראשונה על
סירובכם לשרת בצבא. זאת הבעיה.

משום-מה כולכם, גם אלה שדעתם איננה נוחה מן העניין
הזה, מפתחים להתייצב ולדרוש את התגייסותם של בני
הישיבות. אפילו המפד"ל, שעל-פי אמונתה צריך לשרת בצבא,
איננה מתייצבת כראש המכהנה. השתלטו עליכם
קיצוני-הקיצונים הרואים את המשטר במדינת ישראל בדיק
כפי שהם ראו לפני 100 שנים את משטר הצאר ברוסיה. כך
נראית בעיניכם מדינת ישראל.

כל הסיפורים על התורה, על שמירת הגחלת, אין להם
אחיזה. אין שום מניעה שיימצאו כל ההסדרים — על אחד
מהם הצביע חבר הכנסת אהרן נחמיאס — שאנשים ילכו
לישיבה וישרתו בצבא שירות חלקי. כיק הם ילכו לתודש
אימונים, כמו מהנדסים, כמו הלומדים בעתודה. זה רעיון נכון.
אבל אחם לא רוצים. אחם מסרבים לשאת בעול יחד אתנו, כי
אחם לא רוצים להיות חלק ממדינת ישראל.

היו"ר ד' בן-מאיר:

תודה. לחבר הכנסת וירשובסקי יש הצעה אחרת להצעת
חבר הכנסת אברהם ורדיגר.

מרדכי וירשובסקי (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, אין אנו עוסקים בבחורי
ישיבות שרוצים להיהרג באוהלה של תורה. אנחנו עוסקים
בעסקנים שרוצים להיהרג באצטלה של שררה. אין מדובר כאן
במאבק כלשהו נגד הדתיים, מפני שאי-אפשר לשכנע אותם
בלאו הכי. שום נימוק, שום ציטוט, שום אסמכתה לא יעזור.
בעניין הזה אנחנו והם מדברים כשפות שונות לחלוטין. אנחנו
חיים בפלטות נפרדות לחלוטין, בלקסיקון נפרדות לחלוטין,
ושמענו זאת היום בדיון.

הבעיה שלי היא עם שתי המפלגות הגדולות, המפלגות
החילוניות. האחת מהן, כה חשוב לה השירות כזה-ל, הגב
הזקוף, הקוממיות, הצבא, הביטחון — וכשזה נוגע להסכם
דתי-קואליציוני, הם נכנעים ומוכנים להמשיך את מה שעשה
המערך 30 שנה נכנעים לדתיים. הבעיה היא הוויכוח עם
המפלגות החילוניות.

היו"ר ד' בן-מאיר:

חבר הכנסת וירשובסקי, 29 שנים.

ה צ ב ע

בעד ההצעה להעביר את הנושא
שהעלתה חברת הכנסת ח' גרוסמן
לדיון בוועדת החוץ והביטחון — רוב
בעד ההצעה שלא לכלול את
הנושא בסדר-היום — מיעוט
ההצעה להעביר את הנושא שהעלתה חברת
הכנסת ח' גרוסמן לדיון בוועדת החוץ
והביטחון נתקבלה.
בעד ההצעה להעביר את הנושא
שהעלה חבר הכנסת א' רובינשטיין
לדיון בוועדת החוץ והביטחון — רוב
בעד ההצעה שלא לכלול
את הנושא בסדר-היום — מיעוט
ההצעה להעביר את הנושא שהעלה חבר
הכנסת א' רובינשטיין לדיון בוועדת החוץ
והביטחון נתקבלה.
בעד ההצעה להעביר את הנושא
שהעלה חבר הכנסת מ' פרוש
לדיון בוועדת החוץ והביטחון — רוב
בעד ההצעה שלא לכלול
את הנושא בסדר-היום — מיעוט
ההצעה להעביר את הנושא שהעלה חבר
הכנסת מ' פרוש לדיון בוועדת החוץ
והביטחון נתקבלה.
בעד ההצעה להעביר את הנושא
שהעלה חבר הכנסת ש' כן-שלמה
לדיון בוועדת החוץ והביטחון — רוב
בעד ההצעה שלא לכלול
את הנושא בסדר-היום — מיעוט
ההצעה להעביר את הנושא שהעלה חבר
הכנסת ש' כן-שלמה לדיון בוועדת החוץ
והביטחון נתקבלה.
בעד ההצעה להעביר את הנושא
שהעלה חבר הכנסת א' ורדיגר
לדיון בוועדת החוץ והביטחון — רוב
בעד ההצעה שלא לכלול
את הנושא בסדר-היום — מיעוט
ההצעה להעביר את הנושא שהעלה חבר
הכנסת א' ורדיגר לדיון בוועדת החוץ
והביטחון נתקבלה.

אני חושב שדווקא הציבור הדתי היושב כאן צריך לדאוג
לכן שלא תהיה השתמטות בתואנות שווא. אם נעשה זאת, אני
חושב שזה יוסיף גם כבוד לשיבות. תודה.

היו"ר ד' כן-מאיר:

תודה רבה. ובכן, חברי הכנסת, אנחנו ניגשים להצבעה.
אני רוצה לשאול את המציעים. חבר הכנסת יוסי שריד, האם
אתה מוכן שהצעתך תועבר לוועדה?

יוסי שריד (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
כן.

היו"ר ד' כן-מאיר:

חבר הכנסת רובינשטיין?

אמנון רובינשטיין (שינוי — מפלגת המרכז):
מסכים.

היו"ר ד' כן-מאיר:

חבר הכנסת-מנחם הכהן?

מנחם הכהן (המערך):
כן.

היו"ר ד' כן-מאיר:

חברת הכנסת גאולה כהן?

גאולה כהן (התחיה):
מסכימה.

היו"ר ד' כן-מאיר:

חבר הכנסת מנחם פרוש, בוודאי-מסכים, חבר הכנסת
שמעון כן-שלמה?

שמעון כן-שלמה (התאחדות הספרדים שומרי תורה):
מסכים.

היו"ר ד' כן-מאיר:

חבר הכנסת אברהם ורדיגר?

אברהם ורדיגר (מורשה פא"י):
מסכים.

היו"ר ד' כן-מאיר:

ובכן, יש הצעה להעביר את הנושא לדיון בוועדה ויש
הצעות להסרת חמש הצעות מסדר-היום. ההצעות של חברי
הכנסת יוסי שריד, מנחם הכהן וגאולה כהן, אין הצעה להסירן
מסדר-היום. אני מעמיד אותן להצבעה.

ה צ ב ע

ההצעה להעביר את הנושא שהעלה חברי

הכנסת י' שריד, מ' הכהן וג' כהן לוועדת החוץ

והביטחון נתקבלה.

היו"ר ד' כן-מאיר:

אני מעמיד להצבעה בנפרד כל אחת מההצעות
האחרות.

י. שאלות בעל-פה

להחליט על המשך ביצוע בדיקה זו והרחבתה על כלל אוכלוסיית הנשים בהיריון.

היו"ר ד' בן-מאיר:

רשות לשאלה נוספת, בבקשה, חברת הכנסת דורון.

שרה דורון (הליכוד):

תודה על תשובתה של שרת הבריות. ככל זאת אני רוצה להוסיף ולשאל את שרת הבריות: אוכלוסיית הנשים בהיריון עם סיכון גבוה מצאה גם רגיעה נפשית וגם ביטחון בריאות, שלא יהיה מומים מולדים, בבדיקה זו. לא נראה לי שיש להקשות על נשים בהיריון עם סיכון גבוה ולרכז בדיקה זו בכמה מרכזים, שהגיעה אליהם סבוכה וביורוקרטית. אין כל הצדקה לכך. הייתי רוצה לשאול את שרת הבריות: כמה כסף היה משתחרר למשרד הבריות אילו אוחדה גביית המס האחיד עם הביטוח הלאומי ובוטלה לשכת המס? מה העלות למשלם המסים של המשך הגבייה בדרך שבה היא נעשית זה שנים? מהי העלות האמיתית?

היו"ר ד' בן-מאיר:

בבקשה, גברתי שרת הבריות.

שרת הבריות ש' ארבל-אלמולעני:

ארוני היושב-ראש, קודם כול אני רוצה לומר, שנבדקות אפשרויות לטפל באוכלוסייה הזאת של נשים בהיריון בסיכון גבוה ובמניעת הולדת מומים מולדים, זאת אומרת להוריד גיל האשה לביצוע בדיקת מי שפיר. זה אחד הדברים שאנחנו בודקים. אנחנו רוצים שהבדיקה תיעשה גם בגילים נמוכים יותר.

שנית, אין קשר בין שאלה זו לבין השאלות בנוגע לגבייה ולמיוזג הגבייה של לשכת המס עם הגבייה של הביטוח הלאומי. אין שום קשר בין הדברים. חוק הביטוח הלאומי נמצא כהכנה. אנחנו בודקים את כל האפשרויות, גם אפשרויות של התייעלות וחיסכון. בנושא השאלת אתר שום עניין של חיסכון והתייעלות. הבדיקות מועברות לבדיקה במכוניס לבדיקות גנטיות. לא בכל מקום נמצא מכון כזה. באותם מרכזים שיש בהם מכונים כאלה הוחלט לבצע בהם את הבדיקה הזאת. זה לטובת הנשים, זה לטובת הנושא עצמו.

שרה דורון (הליכוד):

האם הבדיקה במכוניס האלה היא חילם או כתשלום?

שרת הבריות ש' ארבל-אלמולעני:

אמרת, לא אחזור על תשובתי. אם תעייני שוב בתשובתי תמצאי בה תשובה על שאלתך.

שרה דורון (הליכוד):

היא לא כדורה. זה היה בלבול ולא תשובה.

יא. שאלות ותשובות

מיכאל איתן. אני בטוח שחוך 20 דקות נגמור את כל הנושא, לרבות ההצעה לסדר-היום של חבר הכנסת יעקב יוסף.

מיכאל איתן (הליכוד):
אתה הטעת אותי, ארוני היושב-ראש. הייתי מסכים אילו אמרתם לי לא הייתם צריכים להציג כך את המצב.

היו"ר ד' בן-מאיר:

אני מצטער אם הוטעית, חבר הכנסת איתן. לא היתה שום כוונה כזאת. אם הוטעית, אני מתנצל. ביקשתי רשות לאפשר לשרת הבריות להופיע בפרק שלה. המזכירות אישרה זאת.

היו"ר ד' בן-מאיר:
חברי הכנסת, אנחנו עוברים עכשיו לסדרת שאלות בעל-פה שהוגשו לשרת הבריות. אני מזמין את חברת הכנסת שרה דורון.

עלי-פי בקשתה של שרת הבריות ובהסכמתי הקדמנו את סעיף השאלות בעל-פה לשרת הבריות.

חברת הכנסת שרה דורון תשאל את שרת הבריות בנושא: הנהגת תשלום בעד בדיקות מי שפיר. בבקשה.

354. הנהגת תשלום בעד בדיקות מי שפיר

שרה דורון (הליכוד):

ארוני היושב-ראש: גברתי, שרת הבריות, בעיתון "מעריב" מתאריך 2 בדצמבר 1987 פורסם, כי משרד הבריות החל לגבות 37 שקלים בעד בדיקות חלבון עוברי לנשים בהיריון.

אבקש מכבוד שרת הבריות להשיבני מעל במת הכנסת:

1. האם יש אמת בדיעה זו?

2. אם יש למשרד הבריות בעיות תקציב — מדוע "ההתייעלות" היא על חשבון אוכלוסיית הנשים, שזו ההזדמנות האחרונה שלהן למנוע סיכונים אשר ההיריון טומן לעתים בתוכו?

3. מדוע לא מתחילה "ההתייעלות" במשרד הבריות כביטול לשכת המס המרכזית, לדוגמה? תודה רבה.

היו"ר ד' בן-מאיר:

בבקשה, שרת הבריות.

שרת הבריות ש' ארבל-אלמולעני:

כבוד היושב-ראש, כנסת נכבדה, הידיעה אינה מדויקת. קיים בלבול בין שתי בדיקות, בדיקת מי שפיר ובדיקת חלבון עוברי. בדיקת מי שפיר מתבצעת כלא תשלום. זה המצב היום וכך יהיה גם בעתיד. הכתבה נוגעת בעניין בדיקת חלבון עוברי בלבד. בדיקה זו היא בדיקה נוספת לאיתור היריונות עם סיכון לעובר פגום. הבדיקה הזאת מתבצעת כארץ זה שנים מספר במעבדות שונות, פרטיות וציבוריות, ללא כל פיקוח. על בדיקה שלמי הנבדקות תמיר, והיא לא נכללה מעולם ב"תוכנית למניעת מומים מולדים שמממן משרד הבריות."

השינוי שהנהיג משרדנו לאחרונה הוא במסדר הבדיקה מהצדדים הרפואיים והמעבדתיים. נקבעו מרכזים מספר, ורק בהם מותר ביצוע הבדיקה, לאחר שנמצא שהם עונים על כל הקריטריונים הרפואיים הנדרשים. דרך זו תאפשר למערכת הבריות להסיק כתוך שנה את המסקנות הדרושות, כדי

היו"ר ד' בן-מאיר:

גברתי שרת הבריות, אני מזמין אותך עכשיו לעלות לדוכן ולענות על שאלות בכתב.

גאולה כהן (התחיה):

היו"ר ד' בן-מאיר:

אני מבין שרת הבריות ביקשה להקדים את הופעתה. אני וחברי נשיאות נענים בדרך כלל לבקשות של שרים, בעיקר כשאין שר אחר שאינו מסכים לכך. ביקשתי גם מחבר הכנסת

3. האם ידועה למשרד האפשרות להשתמש בטיפות האנונים המפרק חלב?

4. מדוע לא מפרסם המשרד אינפורמציה זו?

שרת הבריאות ש' ארבל-אלמולינו:

1. הוראות משרד הבריאות מקובצות בתקנות לרישום תכשירים רפואיים, שבהן, בא מתוקף פקודת הרוקחים.

2. משרד הבריאות אינו מונע מכל אדם ליבא ולשווק נוטרמיגן או מזון רפואי דומה לו, בתנאי שהוא עומד בדרישות החוק. עד היום לא פנה אף אחד למשרד בבקשה כזאת.

3. האנונים "לקט-איד" מוכר לנו זה כמה שנים. הוא מפרק לקטוזה — סוכר חלב — בלבד, ואילו השימוש בנוטרמיגן ובדומים לו, כוונתו להחליף בעיקר את חלבון החלב.

4. משרד הבריאות אינו נוהג לפרסם מוצרים. במקרה שלפנינו נחוצה הנחיה רפואית. על השימוש בנוטרמיגן או כמוזנות חלופיים אחרים יכול להחליט רק הצוות הרפואי המטפל. גם "לקט-איד" ניתן לשימוש לפי החלטת הצוות הרפואי המטפל.

היו"ר ד' בן-מאיר:

רשות לשאלה נוספת לחבר הכנסת דוד צוקר.

דוד צוקר: (התנועה לזכויות האזרח ולשלום).

אני מצטער, אבל בשאלה מס' 1 שאלתי מה הן ההוראות, ולא היכן הן מפורסמות. ביקשתי לדעת, מה הן ההוראות לגבי יבואן של תרופה מן הסוג הרגיש הזה, ולא אם ההוראות מפורסמות בחזר זה או אחר. אני מניח שהן מפורסמות, אך ביקשתי לדעת מהן.

שנית, אין זו תשובה, שאין מישהו אחר שביקש ליבא את התרופה הזאת. מה עושה משרד הבריאות כדי שלא להיות חלוי כמונופול על ייבוא של תרופה?

שרת הבריאות ש' ארבל-אלמולינו:

נוסף על התשובות שנתי, אני רוצה לומר לך, כי משרד הבריאות פועל על-פי החוק לגבי מתן רשיון ייבוא לתרופה זו או אחרת; משרד הבריאות פועל על-פי החוק הקיים גם במדינות אחרות, והוא אינו יוצא דופן בעניין זה.

3654. תוכנית הלימודים בבתי-ספר לרפואה

חבר הכנסת אמ' לין שאל את שרת הבריאות ביום כ' בחשוון התשמ"ח (12 בנובמבר 1987):

בגיליון האחרון של "הרפואה" נכתב, כי בסקר שנערך בקרב בוגרי בתי-ספר לרפואה נמצא, ש-80% מהם אינם יודעים לבצע פעולות החייאה בסיסיות מאחר שלא הודרכו לכך. בסקר התגלו ליקויים בתוכנית הלימודים של תלמידי בתי-הספר לרפואה.

ברצוני לשאול:

1. האם יש למשרד הבריאות השפעה על תוכנית הלימודים של בתי-הספר לרפואה?

2. האם יוזם משרד הבריאות פעולה בקרב כל בתי-הספר לרפואה לחיזוק הליקויים שהתגלו בסקר?

3. אילו השלכות יש, להערכת מערכת הבריאות, לליקויים האלה על טיפול במצבי חירום במדינה, והאם נעשית פעולה משותפת עם צה"ל ללימוד החומר?

תשובת שרת הבריאות ש' ארבל-אלמולינו:

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

מיכאל איתן (הליכוד): אמרו לי שתהיה הצעה ותשובה, ובכך זה ייגמר.

היו"ר ד' בן-מאיר:

גם אני לא הבנתי אחרת. גם אני, כשפניתי אליך, כך הבנתי: אחר-כך נאמר לי שיש עוד שני דברים הקשורים לשרת הבריאות. אני מבקש את סליחתך. זה יאריך כמה דקות בלבד.

3582. הטיפול בתופעות של תת-תזונה אצל ילדים

חבר הכנסת א"ח שאקי שאל את שרת הבריאות ביום י"א באב התשמ"ז (6 באוגוסט 1987):

פורסם כי עשרות ילדים בישראל הובאו לאחרונה לטיפול רפואי עקב תת-תזונה.

ברצוני לשאול את כבודך:

1. מה אמת בפרסום זה?

2. מה הם האמצעים שנוקט משרדך, או משרדים אחרים, כדי לקדם את פני הרעה?

שרת הבריאות ש' ארבל-אלמולינו:

1. פורסם כי בבית-חולים "סורוקה" בבאר-שבע אושפזו בשנה האחרונה כמה ילדים מבין "הכושים העבריים" ומבין הבדואים שנמצאו אצלם, סימנים היכולים להתפרש כתת-תזונה. זאת נוסף על המחלה שבגללה אושפזו. לא ידוע לנו על פרסומים אחרים בנושא זה.

2. למשרד הבריאות מערכת נרחבת של תחנות לבריאות המשפחה בכל חלקי המדינה, ובהן מטפלים בחניקות ובילדים בדרך של קידום הבריאות ומניעת תחלואה. בשנים האחרונות הושם דגש רב בנושא התזונה, וכל האחיות וחלק מן הרופאים בתחנות אלה השתלמו בנושא זה המהווה כיום חלק מן השגרה המבוזרת בפעילות תחנות אלה.

בסוף שנת 1985 נמצאו בעירייה דימונה, על-ידי משרד הרווחה, כמה משפחות עם בעיות כלכליות וחברתיות קשות. לגבי 15 מבין משפחות אלו, שהיו להן ילדים, הוצאו נתונים הנמצאים בתחנות לבריאות המשפחה שבאחריות משרד הבריאות על-ידי הצוותים במקום. הנתונים הועברו למחלקה לתזונה בירושלים, ובסיכום נמצא כי אחוז ניכר מן החניקות והילדים בעבר ובהווה היו במצב גרילה ותזונה לא-תקינה. ממצאים אלה הביאו לפעולה משותפת של משרד הרווחה ומשרד הבריאות. שיתוף הפעולה מתחיל עתה להיכנס כשיטת עבודה במערכת השגרתית, המאפשרת איתור משפחות כמצוקה כלכלית וטיפול מונע יחירי.

3653. מדיניות המשרד לגבי ייבוא תרופות ותחליפי מזון

חבר הכנסת ד' צוקר שאל את שרת הבריאות ביום כ' בחשוון התשמ"ח (12 בנובמבר 1987):

מבדיקה שערכתי עולה, כי תחליף החלב נוטרמיגן החסר בארץ מיובא על-ידי יבואן מתגופוליסט. מבדיקה נוספת עולה, כי יש אפשרות להשתמש בטיפות אנונים המפרק חלב פרה כשם "לקט-איד" (Lact Aid) שאינו יקר ועשוי לחסוך להורים את הצורך להשיג את החלב המיובא.

ברצוני לשאול:

1. מה הן הוראות משרד הבריאות המחייבות יבואני תרופות או תחליפי מזון?

2. האם שקל המשרד למנוע יבוא מונופוליסטי, לאחר שהוכח במקרה זה שעוכבו מהווה סכנה לילדים?

לרפואה בחוץ-לארץ שהמנהל מכיר בהם, ניתנה לו דיפלומה והוא סיים את תקופת ההתמחות, הסטו, שמשכה ותנאיה הוכרו על-ידי המנהל.

3658. בעיות תקציב במוסד "אילנית"

חבר הכנסת ח' רמון, שאל את שרת הבריאות ביום כ' בחשוון התשמ"ח (12 בנובמבר 1987):

התקציב היומי למוסד "אילנית" לשיקום ילדים נוער בפרס-חנה הוא 24 ש"ח. תקציב זה כולל את ההוצאות הגבוהות הקשורות בטיפול בילדים אלו ואת מימון העובדים המקצועיים ואנשי האחזקה. כמצב התקציב הנוכחי של המוסד מאיימת עליו סכנת סגירה.

ברצוני לשאול:

1. כיצד נעשה חישוב העלות היומית?

2. האם אפשר להפעיל בתקציב זה מוסד לילדים בעייתיים ולהעניק להם תנאי חיים מכובדים וטיפול רפואי נאות?

שרת הבריאות ש' ארבל-אלמזלני:

1. מחיר יום אשפוז במוסד זה הוא 26.67 שקל החל מתאריך 1 ביוני 1987. 60% מתעריף זה הם עלות כוח אדם ו-40% הם עלות של קניות יומי בחוספת אלמנט רווח בשיעור 10%. יש להדגיש כי המחיר אינו כולל ברכיב כוח האדם את 17 משרות ההוראה, הקיימות במוסד במסגרת בית-הספר שבו משכורותיהם של המורים הללו משולמות ישירות על-ידי משרד החינוך ואילו הוצאות כוח אדם, נוספות משופות דרך התעריף.

2. כעת המשאומתן, שהתנהל בתחילת 1987 בין משרד הבריאות לארגון בתי-הספר הפסיכיאטריים הפרטיים, דרש הארגון להעלות את מחיר יום האשפוז ב"אילנית" ל-28 שקל. אחרי משאומתן ארוך הושג הסכם בין הצדדים, וחתם עליו כל בית-חולים בנפרד, כי לנו אין הסכם עם הארגון אלא עם כל בית-חולים בנפרד. בהסכם זה חתמה הנהלת המוסד על הסכמתה לספק שירותי אשפוז למשרד במחיר של 24 שקל. קביעת התעריף בשיעור של 24 שקל ליום אשפוז — במחירי פברואר 1987 — גילמה בחוכה העלאה ריאלית בשיעור של כ-17% בתעריף, וזאת אחרי בחינה מדוקדקת של כלכלת המוסד והארגון את מרכיבי ההוצאות במוסד זה וביתר המוסדות.

3660. דליפת גזים ממפעלים כימיים

חברת הכנסת נ' ארד שאלה את שרת הבריאות ביום כ' בחשוון התשמ"ח (12 בנובמבר 1987):

ב-26 באוקטובר 1987 אושפזו חמישה כבאים בבאר-שבע, ולטענתם נפגעו מדליפת גזים רעילים. אנשי היחידה לבריאות הציבור, שבדקו את האזור, מסרו שלא מצאו חריגה כריכה הגזים באוויר. לעומתם, מפקד שירותי הכבאות בדרום טוען, שהדליפה נפלטת מאחד המפעלים הכימיים ואנשי משרד הבריאות לא הגיעו לשטח בזמן.

ברצוני לשאול:

1. האם ידוע עתה למשרד הבריאות מה היתה הסיבה להרעלת הכבאים?

2. האם אין מקום להיערכות בעזרת מתקני קבע, שתאפשר בדיקת דליפות גזים ממפעלים כימיים בזמן אמת?

שרת הבריאות ש' ארבל-אלמזלני:

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. למשרד הבריאות אין השפעה ישירה על תוכניות הלימודים של בתי-הספר לרפואה. משרד הבריאות יכול להמליץ בפני דקני בתי-הספר לרפואה על שינוי בתוכנית הלימודים או על הוספה עליה.

2. בעקבות ממצאי הסקר פנה מנכ"ל משרד הבריאות ליושב-ראש איגוד דקני בתי-הספר לרפואה בבקשה, לשקול הוספה והרחבה של נושאי הטראומטולוגיה בתוכניות הלימודים.

במקביל פונה עתה מנכ"ל משרד הבריאות ליושב-ראש המועצה המדעית של ההסתדרות הרפואית בבקשה, להתקין תקנה שלפיה יהיה כל מתמחה חייב לעבוד חודש ימים בתחום ההחייאה לשם קבלת תואר מומחה בכל מקצוע שהוא. קבלת תקנה זו תוכל לפתור גם את בעיית הנט"ן — נידת טיפול נמרץ — המהירה לאחרונה.

3. אנו נערכים לשיפור הנושא לפי המפורט לעיל.

3655. התנאים לקבלת רשיון רופא מוסמך

חבר הכנסת מ' ותר שאל את שרת הבריאות ביום כ' בחשוון התשמ"ח (12 בנובמבר 1987):

מר סמ"ו (שמו המלא מופיע במקור) סיים את לימודי הרפואה באוניברסיטת מברוג באפריל 1984, ואת הסטו בבית-החולים של מברוג במרס 1985. מסיום הסטו ועד מרס 1987 הוא עבד בבית-חולים "ויגנן". אחר כך הוא חזר לישראל ועבד בבית-החולים "הלל יפה" כמתנדב מחודש מאי 1987 ועד סוף ספטמבר 1987 וזכה להערכת מנהלו הישיר, אשר המליץ עליו כמי שראוי לקבל רשיון רופא מוסמך.

הרופא המחזי, ד"ר מ' משיח, ממלא-מקום מנהל המחלקה למקצועות רפואיים, דחה ללא נימוק את בקשתו לקבל את הרשיון המיוחל, הוציע לו לעשות סטו בישראל לפני קבלת הרשיון.

ברצוני לשאול:

1. על מה הסתמך ד"ר משיח במתן התשובה הזאת?

2. האם אין תקדימים לקבלת רשיון רופא מוסמך על סמך סטו בחוץ-לארץ?

3. מה הם הקריטריונים לקבלת רשיון רופא בישראל?

תשובת שרת הבריאות ש' ארבל-אלמזלני:

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. במתן תשובתו לרופא באמצעות הרופא הנפחי בלשכת הבריאות בחדרה הסתמך ד"ר משיח על העובדה שד"ר ותר לא עשה סטו שהוכר על-ידי המנהל כתואר את דרישות החוק. עבודתו בחוץ-לארץ אינה מקבילה ואינה יכולה להמיר סטו בארץ. בדצמבר 1985 הוא קיבל הרשאה לכיצוע סטו במדינת ישראל, אך לא ניצל אותה.

2. יש רופאים שקיבלו רשיון לעסוק ברפואה בארץ על-סמך סטו שעשו בחוץ-לארץ כתנאי ששנת הסטו היתה אחרי קבלת הדיפלומה ומשך הזמן שלה וחוכנה היו מקבילים לשנת סטו הנעשית בארץ.

3. לפי סעיף 4 לפקודת הרופאים, תשל"ז—1976:

הקריטריונים לקבלת רשיון לעסוק ברפואה בישראל הם אלה:

1. המועמד הוא אדם הגון;
2. המועמד הוא בעל השכלה רפואית;
3. המועמד הוא אזרח ישראל או בעל רשיון לישיבת קבע בישראל;
4. המועמד למד באוניברסיטה או בבית-הספר

בקובלנה, שהוגשה בגין מתן חוות דעת רפואית על גברת מאיה קוק, אשר חשפה מעשי שחיתות ב"תנובה", כלי לראותה ובהתבסס על מסמכים בלתי מזהים.

ברצוני לשאול:

1. האם הדיון בקובלנה הסתיים, ואם כן — מה הן תוצאותיו?

2. אם הדיון בקובלנה לא הסתיים, מה נעשה כעניין כחמשת החודשים מאז הוגשה הקובלנה ובאיזה שלב נמצא ההיין?

3. מתי, להערכתך, יסתיים הדיון בקובלנה ויוגשו מסקנות?

4. האם הפסיכיאטר, שהקובלנה הוגשה נגדו, ממשיך למלא את תפקידו הבכיר, הכולל גם מתן חוות דעת רפואיות?

5. האם יש הצדקה לסחבת של כשנה וארבעה חודשים במקרים מסוג זה?

תשובת שרת הבריאות ש' ארבל-אלמולינו:
(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. לא.

2. נקבע מועד לדיון, אך הוא בוטל. הסיבות: העדים לא יכלו להופיע במועד זה; מכבת ההזמנה למתלוננת חזר ועליו חותמת הדואר "עזב"; הטלפון שלה חסוי; עד נוסף לא יכול היה להופיע.

3. בתוך חודשים מספר.

4. כן.

5. יש במשרד קבוצת קובלנות, המקבלות טיפול לפי הסדר, וקובלנה זו מטופלת. כמו יתר הקובלנות, להערכתנו, בתוך זמן קצר לאחר תיאום המועד לדיון יסתיים הטיפול בחיק.

3768. שביית רופאי בתי-החולים של קופת-חולים

חבר הכנסת ב' בן-אליעזר שאל את שרת הבריאות ביום כ"ז בחשוון התשמ"ח (19 בנובמבר 1987):

רופאי בתי-החולים של קופת-חולים ממשיכים בעיצומים ומזייקים לעשרות אלפי חולים. רק בתודש האחרון נדחו עקב ההשכחות היומיות כ-300 ניתוחים לשבוע.

ברצוני לשאול:

1. עד מתי ימשך סכלם של אזרחים, המשלמים בקביעות את מסייהם לקופת-חולים?

2. מה היא עמדת גברתי השרה כלפי הוראת האוצר להנהלת קופת-חולים שלא לחתום על הסכם להפעלת משמרת שנייה?

3. האם פרשת ההשכחות היא בין האוצר להסתדרות, ומה מעמדו של משרד הבריאות בנדון?

שרת הבריאות ש' ארבל-אלמולינו:

1. כדי להביא להפסקת השיבושים סוכם ביני לבין הנהלת קופת-חולים על הקמת צוות משותף לבדיקה מעמיקה של הנושא ולגיבוש המלצות לפתרונו, הצוות אמור לסיים את עבודתו בימים הקרובים.

2. בין שאר המטלות מוטל על הצוות לבדוק את האפשרויות לקיצור תורו הניתוחים, המלצות אלה יבאו לדיון

1. למשרד הבריאות לא ידועה הסיבה המדויקת. יש להניח שמדובר בפליטה כלשהי מאחד המפעלים הקרובים לתחנת הכיכור. הבדיקות שנערכו במקום האירוע בזמן, הקצר ביותר שאפשר היה להגיע למקום לא הראו דבר.

2. אכן, יש מקום להיערכות בעזרת מכשירי ניטור קבועים, והם נדרשים על-ידי משרדנו כתנאי לקבלת רשיון העסק של המפעלים.

עלינו לציין, שרק בימים אלה הונפק רשיון עסק ל"מכתשים", וניתנה למפעל ארכה של שישה חודשים להתקין את המכשור הנדרש.

בינתיים צייד משרדנו את הכבאים במכשור נייד לדיגום אוויר לצורך נטילת דגימות אוויר לאנליזה כמעבדה בעת אירועים דומים.

3665. מדידות זיהום האוויר והסביבה

חברת הכנסת נ' ארד שאלה את שרת הבריאות ביום כ' בחשוון התשמ"ח (12 בנובמבר 1987):

נמסר לי שאנשי משרד הבריאות התחילו למדוד את איכות האוויר בגוש-תפן שבגליל.

ברצוני לשאול:

1. מה הוא האזור שנבדק?

2. האם יש כבר ממצאים ראשוניים?

3. האם בדעת משרדך לבדוק גם זיהומים אחרים, כגון כיוב ופסולת מוצקה?

תשובת שרת הבריאות ש' ארבל-אלמולינו:
(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. משרד הבריאות החל בביצוע מדידות באזור תפן בנקודות האלה: כפר-זרדים, ניוח, כפר-סמיע וכסרא. שני הכפרים האחרונים נמצאים במורד הרוח השכיחה המגיעה מאזור התעשייה, בעיקר ממפעל "יולקן".

2. בארבעה הכפרים הנוכחים לעיל נערכו מדידות של אבק שוקע. משך כל דגימה הוא 30 יום, כבר נאספו דגימות משלוש הנקודות האחרונות, ובעוד כמה ימים יסתיימו הדגימה בכפר-זרדים. טרם נסתיימו הבדיקות המעבדתיות של הדוגמאות שנאספו, וצפוי שגם האנליזות המעבדתיות יסתיימו תוך זמן קצר. גם יערכו דגימות של אבק מרחף שיבוצעו כמשך כל עונות השנה, ורק אחרי-כך תהיה תמונה ברורה וחד-משמעית של המצב.

3. העבודה הזאת נעשית בשיתוף פעולה של המכון לחקר בריאות הסביבה ולשכת הבריאות המחוזית. של משרד הבריאות כדי לבדוק עניין מסוים, אם קיים זיהום הסביבה בעופרת, שמקורה באזור התעשייה תפן.

שני הנושאים האחרים שהשאלתך מתייחסת אליהם, דהיינו כיוב ופסולת מוצקה, מצויים כמעקב מתמיד של לשכת הבריאות המחוזית.

3763. הטיפול בקובלנה של מאיה קוק

חבר הכנסת י' שמאי שאל את שרת הבריאות ביום כ"ז בחשוון התשמ"ח (19 בנובמבר 1987):

בתחילת חודש יוני 1987 הוגשה קובלנה נגד מנהל בית-החולים "שער מנשה" וסגן הפסיכיאטר של מחוז חיפה, אף שהחלטתה לא נעשתה. התקבלה כבר ב-27 ביוני 1986. מדובר

את פתרונם, ונחתם הסכם בין רופאי קופת-חולים ובין ההנהלה. אני רוצה להוסיף ולומר, שאנחנו דורשים, שהסכם זה יחול על רופאי המדינה ועל בתי-חולים ציבוריים אחרים.

הי"ר ד' בן-מאיר:
תודה לשרת הבריאות.

עם הרופאים, כדי להביא לפתרון הבעיה ולהפסקת הסכסוך. אכן, מדובר בקיצור התורים מעבר לשעות העבודה המקובלות במערכת.

3. כשלב זה מצאו ההשבתות והעיצומים, שנקטו על-ידי רופאי בתי-החולים של קופת-חולים של ההסתדרות הכללית,

יב. הצעה לסדר-היום

הצורך הרחוק לבצע את המלצות ועדת-שנקר

ובין הגשים המבקשות לבצע הפלה. אגודת "אפרת" הוכיחה, כי ניתן גם ניתן להקטין את ממדי ההפלות הלא-מחויבות באמצעי הסברה, ואין חולק שהפלות רבות כיום אינן מחויבות לא מבחינה רפואית ולא מבחינה סוציאלית, והן מתבצעות מחמת אי-ידיעה וחשש שאינו מבוסס.

המדינה עושה מאמצים רבים כדי להעלות עולים חדשים, והיא משקיעה בזה הון עתק, ובצדק. אך לצערנו התוצאות הן דלות. והנה, בעניין ההפלות אנו עוזרים לשונאנו ומכחידיה ומפחיתים את מספרנו. איננו מדבר על הסכנה לאם ולהמשך ההיריון. כולנו מסכימים שההפלה מותרת כאשר נשקפת סכנה לחיי האשה. כרם, כאשר אין סכנה לאם — ואכ"א דוגמה כולטת: היריון של אשה פנויה, וכידוע ילד זה אינו נחשב לממזר, התורה הכשירה לבוא בקהל, ואלפי אנשים ישמחו לאמץ תינוק זה, מדוע אפוא יש לרצות אותו?

פרופסור שנקר מתאר את הנזקים שגורמת ההפלה. דבר ראשון כמעלה הוא עקרות שבאה אחרי ההפלה, נוסף על הסכנה בשעת ההפלה עצמה — מדוע נעלים כל זאת מהאשה?

זאת ועוד, ידוע לכול על אלפי הפלות המבוצעות במחתרת ונגד החוק, המפילות חללים רבים, אך היועץ המשפטי אינו אוכף את החוק. מדוע היועץ המשפטי מנקה את מצפוניו בהשתקת חמורה זו?

כבוד השרה, ועדה חשובה מאוד פרסמה החלטות חשובות, ואני מצפה משרת הבריאות, שמהות עיסוקה אינו רק סכסוכי עבודה במשרד הבריאות אלא בעיקר דברים כאלה, שתפעל למימוש ההחלטות הללו, שהן לטובת האשה ולטובת עם ישראל.

הי"ר ד' בן-מאיר:
תודה. אני מבקש משרת הבריאות לענות על ההצעה לסדר-היום.

שרת הבריאות ש' ארבל-אלמחלני:

אדוני הוועד-ראש, כנסת נכבדה, המלצות ועדת-שנקר ליישום כמה עקרונות לייעול העבודה של הוועדות להפסקת היריון לפי חוק העונשין, התשל"ז-1977, הן: 1. הוועדות תפעלנה אך ורק במסגרת בתי-חולים כלליים ציבוריים; 2. לעניין הזה סווגו 24 בתי-חולים, והומלץ כי רק בתי-חולים אלה ימונו ועדות להפסקת היריון. המלצה זו מחייבת שינוי בחקיקה.

מאז פרסום ההמלצות פעל משרד הבריאות לשינוי החוק על-פיהן. בימים אלה תועבר ההצעה לשינוי החוק לאישור הממשלה, לאחר שקיבלה את אישורם של משרדי הממשלה השונים, ומשרד המשפטים. הליכי החקיקה דרשו מאתנו פרוצדורה די ארוכה, שנמשכה חודשים מספר, ואני הייתי זאת שהכריעה, שהצעת חוק תוגש, כדי שיתוקן המצב על-פי המלצת ועדת-שנקר.

הי"ר ד' בן-מאיר:

אני מזמין את חבר הכנסת יעקב יוסף להגיש את הצעתו לסדר-היום מס' 6473. בנושא: הצורך הרחוק לבצע את המלצות ועדת-שנקר.

יעקב יוסף (התאחדות הספרדים שומרי תורה):

אדוני הוועד-ראש, בעקבות דיונים שנערכו בשנת 1982 בוועדת העבודה והרווחה של הכנסת, מינה שר הבריאות דאז ועדת מומחים בראשות פרופסור שנקר, שתפקידה היה לקבוע כללים בדבר כל מה שקשור להפסקות היריון על-ידי הוועדות הממשלתיות.

בתודש אפריל 1984 פרסמה הוועדה את מסקנותיה. ואני אצטט מהן ואומר כי "הוועדה לא התייחסה כלל להיבט הדתי, אלא בעיקר להיבט הרפואי".

חברי הוועדה היו אישים נודעים בתחום הרפואה, כפרופסור שנקר ואחרים.

בין החלטותיה היו החלטות האלה: "הוועדות להפסקת היריון תפעלנה אך ורק במסגרת של בתי-חולים כלליים". כאן מופיעה רשימה ארוכה ומפורטת של בתי-חולים, שרק הם מוסמכים לבצע את ההפלה. כוונת החלטה זו הייתה למנוע ניהול אינטרסים ולמנוע מצב שבו חמליץ ועדה בבתי-חולים פרטי על ביצוע הפלה, וכעבור זמן מה יבצעו הרופא הממליץ עצמו או חבריו הקרובים את ההפלה.

היתה גם החלטה למסור לאשה חומר הסברה רפואי, המסביר גם את הצד השני של המטבע ואת הסיכונים הכרוכים בכיצוע הפלה. שהם כפולים לעומת אלה שבלידה רגילה. היתה גם החלטה להפיק חומר בין חברי הוועדה עצמם, שגם הם לא יודעים תמיד את כל הנושאים הרפואיים הקשורים לתחום זה.

קיצורו של דבר: ההחלטות נועדו למנוע פגיעה באשה וכעובר, והן מחייבות לממש כמה חקנות חשובות לטובת האם והעובר ומיועדות למנוע הפלות מיותרות. יש מקרים שבהם גם האם ואולי גם הוועדה אינם בעד ההפלה, אך מחוסר ידע ומתוך ספק ממליצים או אף דוחפים את האם לבצע את ההפלה, והיא מחוסר ידיעה ומתוך כאב לב, נעתרת. לוי יבוצעו ההחלטות של ועדת-שנקר, ייתכן בהחלט שהפלות מיותרות רבות לא יתבצעו.

חשוב להדגיש שהנושא אינו רק דתי, אלא גם לאומי, גם לטובת האם וגם לטובת העובר והמדינה.

מסקנות הוועדה נתקבלו פה-אחד: אין צורך בפעולה של חקיקה, ואין צורך בהקצאת משאבים כספיים גדולים. מדובר בעיקר בחומר הסברה.

דרך אגב, כדי להוכיח עד כמה קל הדבר, אציין שאגודת "אפרת" לעידוד הילודה פרסמה חוברת כזאת, וחלק משרי חבריאות הביעו הערכה לחוברת והם בעד הפצתה בין הרופאים

מיכאל איתן (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, אני אשתמש בסגנונו של סגן יושב-ראש הכנסת, חבר הכנסת אהרן נחמיאס, שאמר: אני מבקש להסיר חקנונית את ההצעה, משום שבדעתי לנצל את ההודמנות הקצרה הזו ולהעלות סוגיה. שרת הבריאות העלתה את נושא המשאבים, אך הבוקר שמענו מפי שר האוצר הערות די נוקבות על חוסר הארגון במשרד הבריאות בכל הנוגע לבתי-החולים.

שרת הבריאות ש' ארבל-אלמולוני:
איזה חוסר-ארגון?

מיכאל איתן (הליכוד):

לפי דברי שר האוצר הושקעו משאבים גדולים מאוד בבתי-החולים, בחדרי ניתוח ובציוד של חדרי ניתוח, בחדרים רבים בבתי-חולים שהם חדרי ניתוח, ובכל החדרים האלה עובדים עד השעה 14:00 בלכוד. כפי ששמענו בכלי התקשורת גורם שר האוצר, כי משרד הבריאות הוא הגורם שצריך לנסות לתכנן ולארגן ניצול טוב יותר של חדרי ניתוח אלה, אולי עלי-די. ניצול טוב יותר יחסכו משאבים ואפשר יהיה למלא חלק מהפונקציות הנוספות כיעילות רבה יותר.

הי"ד ד' בן-מאיר:

תודה. גברתי שרת הבריאות, אין צורך לענות.

שרת הבריאות ש' ארבל-אלמולוני:
אני מבקשת.

מיכאל איתן (הליכוד):

יש לה זכות לענות.

הי"ד ד' בן-מאיר:

בבקשה. אמרתי שאין צורך. זכות — יש.

שרת הבריאות ש' ארבל-אלמולוני:

זכותו של חבר הכנסת איתן לומר מה שאמר, והוא ציטט את דברי שר האוצר. אני עדיין לא שמעתי את דברי שר האוצר, אבל אני רוצה להתייחס לדברים שאמרת אתה. כל הזמן אנחנו מוחקים על כך שחורי הניתוח אינם מופעלים אחרי הצהריים, לכן, עיבדנו הצעה ותוכנית. היום ממחינים בחדר 37,000 אנשים לניתוחים בינוניים וקטנים. עיבדנו הצעה כדי להפעיל את חדרי הניתוח, המכונים וכו' בשעות אחר הצהריים, ולאפשר למנתחים ולצוות לעשות את מלאכתם.

ההסכם שנחתם בין רפואי קופת-חולים, לבין קופת-חולים מתייחס לעבודה נוספת בהפעלת המשמרת אחר הצהריים, כדי לקצר את התורים. בתשובה על שאלתא הודעת היום, שאנחנו דורשים שגם על רפואי המדינה בבתי-החולים הממשלתיים יחול אותו הסכם, כדי שנוכל להפעיל את כל המתקנים הללו בשעות אחר הצהריים עם תום המשמרת הרגילה.

אם שר האוצר יעזור לנו, נוכל לעשות זאת. חבר הכנסת איתן, זה עולה פסך. ההצעה שהוגשה, והיא משוערכת, לקיצור התור של 37,000 ממתינים תעלה כ-45 מיליון שקל. יואל בטובו שר האוצר לתת את האמצעים, ומצד אני מבטיחה לך שמשרד הבריאות יתארגן בדרך הטובה ביותר לביצוע המשימה.

הי"ד ד' בן-מאיר:

תודה. חבר הכנסת יעקב יוסף, האם אתה מסכים להעביר את הצעתך לוועדת העבודה והרווחה?

ועדת-שנקר עיברה הצעה לנוהל עבודתן של הוועדות ולהרכבן הקבוע. הנוהל המוצע היה אמור להאחיד את סדרי העבודה של כל הוועדות. ההרכב הקבוע של חברי הוועדה, שיחמנו על-פי ההצעה לתקופה של שנתיים לפחות, חייב תוספת כוח-אדם של רופאים, עובדים סוציאליים ומוכירות לוועדות. התוספת שהומלץ עליה היתה בשיעור של 35 תקנים.

מטרת המחוקק והנהלים שהוצעו הם לאפשר לנשים לעבור ביעילות, במהירות ובסודיות את תהליך הפסקת ההיריון. עם זה, ההתלבטות חייבות להתבסס על כדיקה מעמיקה של כל מקרה ומקרה, ועל הוועדה לתת לאשה הסבר מתאים, כדי למנוע היריונות בלתי מתוכננים בעתיד, וכדי להבהיר לה את מהות הפרוצדורה הצפויה לה.

כאמור, על-מנת שוועדות להפסקת היריון תוכלנה לפעול כראוי לפי החוק הנוהל המומלץ, יש צורך בהקצאת משאבים מתאימים למטרה זו. המשאבים וגם התקנים אינם מצויים כל כך כדיו. אף-על-פי-כן גם בנושא זה פעלנו כמיטב יכולתנו, כדי שנהלים אכן יופצו לבתי-החולים וכדי שהוועדות הללו יפעלו כמיטב יכולתן.

הוועדה המליצה גם להקים צוות מחקר רפואי כדי לבדוק פרמטרים אלה: 1. תחן דמוגרפי של הפונות להפסקת היריון בישראל; 2. הסיבות המביאות את האשה לבקש הפסקת היריון; 3. השלכות רפואיות מיידיות ומאונותיות כתוצאה מהפסקת היריון; 4. גורל ההיריונות של נשים, שפנו לוועדה והפסקת ההיריון לא אושרה להן; 5. השלכות ההסברה שניתנה לפונות לוועדה להפסקת היריון; 6. ההשלכות של הסברה כללית והשפעתן על תכנון המשפחה; 7. היבטים כלכליים בביצוע חוק ההפלות.

לעניין כל הסעיפים הללו יש לציין כי: 1. משרד הבריאות הגביר את הפיקוח על הוועדות לאישור הפסקת היריון בבתי-החולים השונים, ובעיקר בבתי-החולים הפרטיים; 2. הוצא חזר נוסף עלי-די שירותי האשפה, המחייב הקפדה על קיום החוק; 3. גובש והוכן טופס אחיד לכל בתי-החולים. טופס זה נמצא עתה בהדפסה סופית, והנתונים שבו יענו על מרבית הנקודות שהועמדו לבדיקה צוות המחקר הרפואי שהוזכר. בנושא זה הסתייענו בלשכה המרכזית לסטטיסטיקה ובמרכז קופת-חולים, כי בידו כבר היה טופס מעובד שעל-פיו הוא פעל; 4. משרד הבריאות העלה את הנושא גם בוועדה הבין-משרדית לעניין הדמוגרפיה, והומלץ גם על הקצאת משאבים לקידומו.

אם יוכל חבר הכנסת יעקב יוסף לסייע בידי משרד הבריאות לקבל את האמצעים הדורשים לו מהמרכז לדמוגרפיה, נוכל בהחלט למלא אחרי כל ההמלצות של ועדת-שנקר.

אני רוצה להוסיף משפט אחד. בנאומיך אתה אומר תמיד, שמתבצעות הפלות נגד החוק ומשרד הבריאות אינו עושה כביכול דבר. למשרד הבריאות לא ידוע על ביצוע הפלות בניגוד לחוק, אם לחבר הכנסת הנכבד יש מידע ופרטים על כך, יגיש בבקשה תלונה למשרד הבריאות ואנחנו נטפל בה. עד היום לא הוגשה למשרד הבריאות שום תלונה בנושא זה. אם תוגש תלונה, היא תטופל כראוי.

אדוני היושב-ראש, אני מציעה להעביר את ההצעה לוועדת העבודה והרווחה. הנושא נדון בה כבר, ואני מציעה שהוועדה תדון גם בהצעה זו. תודה רבה.

הי"ד ד' בן-מאיר:

תודה. הצעה אחרת לחבר הכנסת מיכאל איתן.

יעקב יוסף (התאחדות הספרדים שומרי תורה):
כן.

הי"ר ד' בן-מאיר:

אם כן, לפנינו שתי הצעות: להעביר את הנושא לוועדה, ולהסיר אותו מעל סדר-היום. מי בעד העברת ההצעה לוועדה? מי בעד הסרת ההצעה מסדר-היום?

ה צ ב ע

בעד ההצעה להעביר את הנושא

לדיון בוועדת העבודה והרווחה — רוב

בעד ההצעה שלא לכלול את

הנושא בסדר-היום של הכנסת — מיעוט

ההצעה להעביר את הנושא לדיון בוועדת

העבודה והרווחה נחקבלה.

יג. מסמכים שהונחו על שולחן הכנסת

לוועדה הכספית ולוועדת החקיקה והביטחון בנושא: "מצבם ומעמדם של הכדואים בישראל".

הי"ר ד' בן-מאיר:

תודה.

הי"ר ד' בן-מאיר:
הודעה לסגנית מזכיר הכנסת.

סגנית מזכיר הכנסת ש' כום:

ברשות היושב-ראש, הריני מתכבדת להודיע, כי הונחו היום על שולחן הכנסת מסקנות בנינים של הוועדה המשותפת

יד. חילופי גברי בוועדות הכנסת

הוועדה בדבר צירופו של חבר הכנסת מגן? על זה כבר הודעתם?

דוד מגן (הליכוד):

כן.

הי"ר ד' בן-מאיר:

תודה רבה.

מיכאל איתן (הליכוד):

כתוב בנוסח "הריני מבקש את אישורה של הכנסת" ואני חושב שצריך להצביע על כך.

הי"ר ד' בן-מאיר:

לא. אם אין ערעור על ההודעה, הרי שהיא נמסרה ועם זאת היא מתקבלת.

הי"ר ד' בן-מאיר:

הודעה מטעם ועדת הכנסת יביא חבר הכנסת מיכאל איתן.

מיכאל איתן (בשם ועדת הכנסת):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, אני מבקש את אישורה של הכנסת לחילופי גברי בוועדות מטעם סיעות שינוי ור"צ: בוועדת הפנים ואיכות הסביבה — חבר הכנסת מרדכי וירשובסקי יישאר חבר מטעם סיעת ר"צ; חבר הכנסת אמנון רובינשטיין ייכנס לוועדה מטעם סיעת שינוי; חבר הכנסת מיכאל רייסר ייכנס לוועדה מטעם סיעת הליכוד. נציג סיעת שינוי בוועדת החינוך והתרבות יחולל להיות חבר בה.

הודעה שנייה: הריני מתכבד להודיע לכנסת, שחבר הכנסת רפאל איתן חולל להיות חבר בוועדת החקיקה והביטחון.

הי"ר ד' בן-מאיר:

ההודעה על צירופו של חבר הכנסת מיכאל רייסר נוספת על

טו. הצעה לסדר-היום

יידיש אבנים עליידי יהודים בקריית-ארבע

אני רוצה לומר, שמיד לאחר האירוע התפרסמו בכלי התקשורת הדעות שלפיהן יחס המעשה לתנועת "כך" ולאנשיה. זהותו של מיידי האבן לא ידועה לי, ואיני סבור שהיא ידועה לגורמים המוסמכים המפקדים על שלטון החוק. עם זה, אני רוצה לציין, שאתמול קיבלתי מסיעת "כך" מכתב ואליי צורף גילוי-דעת שהופץ בקריית-ארבע ונקבע בו שלא איש מתנועת "כך" הוא שידה את האבן. הם אומרים, שלאחר שביררו את העובדות, יש בידם לקבוע שלא איש תנועת "כך" עשה זאת, "למרות שאין כזה כדי לטשטש את הניגודים החריפים שבין תפיסת עולמנו לבין הדעות שמשמיע חבר הכנסת ולדמן".

ובכן, לטובת העניין אני מוכן לקבל את הגרסה של אנשי "כך", שלפיה לא הם והאחרים ישירות לידיי האבן, אבל אין ספק שפעילותה של תנועת "כך" מביאה, בסופו של דבר, לידיי אבנים, או לפגיעות לא רק בערכים אלא גם ביהודים, לא רק כשמאלנים אלא גם כלאומיים, ולא רק בלאומיים אלא אפילו בתושבי קריית-ארבע, כמו הרב ולדמן. יכול להיות

הי"ר ד' בן-מאיר:

אני מזמין את חבר הכנסת מיכאל איתן להציג את ההצעה הבאה לסדר-היום, מס' 6553, בנושא: "ידיי אבנים עליידי יהודים בקריית-ארבע". אני מודה לך שנית על הרוח הגיטלמנית שהפנתה בכך שורתת לשרת הבריאות ואפשרת לה להגיש את הצעותיה לפניך.

מיכאל איתן (הליכוד):

העיקר שלכולנו זה יהיה לבריאות.

הי"ר ד' בן-מאיר:

שלכולנו יהיה לבריאות, נכון.

מיכאל איתן (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, לפני ימים מספר נזרקה אבן על חלולו של חבר הכנסת ולדמן בקריית-ארבע. האבן נעדרה, כנראה, לפגוע בחבר הכנסת ולדמן ובאלוף מצנוע, שהיה באותה עת בתדרום.

— "רבי מאיר כהנא כך אומר: לא להיתפס, אסור להיתפס, או לא להיתפס, אם הגיעה משטרה רק לכרוח ישי, רק לכרוח ישי, רק לכרוח ישי. אם הגעת לחוקרים, אין לי מה לומר, אין לי מה לומר, אין לי מה לומר". ואותה תנועת נוער מתגאה בפרסומים שלה — — —

היו"ר ד' בן-מאיר:

חבר הכנסת איתן, מעניין שיש היום רבנים המעזים להשוות את עצמם לרבי נחמן מברסלב. זוהי "מידת ענווה" בלתי רגילה.

מיכאל איתן (הליכוד):

בשל קוצר הזמן אינני מביא את כל החומר שיש בידי ואת כל המכתמים שהגיעו אלי. אבל, אם כבר הערת, ה"צדיקים" האלה מפרסמים גם שירו של זאב זיבוטנסקי "שתי גדות לירדן". התעניינתי לדעת איך הם שרים את הבית המפורסם: "שם ירוחו לו משפע ואושר בן ערב, בן נצרת ובני". עינתי בקטע הזה, ומה גיליתי? הם סידסו אותו וכתבו כך: "בלי ערב, בלי נצרת ובני". האבסורד: הגדול ביותר הוא, שהשורה הבאה היא: "כי דגלי דגל טוהר ויושר יטהר שתי גדות ירדן". אם כך, דגל הטוהר והיושר שלהם הוא סירוס וסילוף והדרכה של דור חדש, של נוער לשיר את המנונו של זיבוטנסקי בצורה מסולפת כל כך.

יש כל מיני שיטות, יש כל מיני דרכים, יש כל מיני סוגים של יושר והיגיון, חו הדרך שלהם. אין לי טענה אליהם: אני רק שואל: כיצד אנחנו מגיבים?

אני רוצה לקרוא לפניכם את אחד הדיווחים מהביטאון של תנועת הנוער: "כיום שני י"ח בסבת, 19 לינואר 1987, יצאו סיורים, מוזינים לעיר העתיקה בירושלים ולמרכז חברון למשימות ביטחון, שוטפות שם". בקיץ קראנו על הקייטנות, על אימונים בנשק, וכאן אנחנו קוראים על סיורים מוזינים, עשרות רבות על הפרות חוק, ואני חושב שאין שום התמודדות רצינית עם התופעה הזאת.

אם אנשי "כך" באמת מסתייגים וכאמת נאמנים למה שהם אומרים — ואני שכ ואומר זאת בהסתיונות, ואני מרגיש מאוד לא נוח כשאני מדבר על יחס שונה ליהודים ולערבים — אבל אם הם באים ואומרים שהם לא פוגעים ביהודים, כפי שהם מציינים זאת: "אין דרכה של תנועת כך לפגוע ביהודים" — יכולה להיות אחת מן השתיים: או שהם אחראים לפגיעות ביהודים בעקבות הסתה ובעקבות פעולותיהם הגוררות פעילים רבים למעשים כאלה, או שכל מי שנפגעו על-ידיהם אינם יהודים בעיניהם. גם זה יכול להיות, הרי לפי הפילוסופיה העמוקה יותר של כהנא, ליהודים שאנחנו חושבים אותם ליהודים הוא קורא: "גויים דוברי עברית". לפי הדיאלקטיקה שלו מותר לו לומר, שאין דרכה של תנועת "כך" לפגוע ביהודים, אבל השאלה היא מיהו יהודי בעיניו. אם כך, ייתכן שמכאל איתן הוא לא-יהודי. ייתכן שמדרכי וירשובסקי הוא לא-יהודי, ואני אומר הכול עם אלף ואחת הסתייגויות, כדי שלא ישתמע, מדברי שאני חושב שיש היתר לפגוע בערבים על-פי הקריטריונים של חבר הכנסת כהנא.

יש מאות תקלימים של מעשי חוליגניות והתפרעויות חברים דומים, אבל מטירתי כאן היא להתמקד בעשרות הפגיעות ביהודים. אם נחריע ונזהיר את היהודים מפני פגיעות של אנשי תנועת "כך", יצטרכו היהודים כלום אותם, ואף יצליחו לכלום אותם. כך נפתור גם את הבעיה של פגיעה גזענית ולא-מצדקת בערבים באשר הם ערבים.

שתנועת "כך" לא היתה שוחפה בפועל ליידיו האכן, אבל תנועת "כך" היא שגרמה לכך שהאכן הזאת נורקה.

כמסגרת ההצעה הזאת אינני רוצה לדבר על המצע של התנועה הזאת ועל פעולותיה נגד הערבים במדינת ישראל ובארץ-ישראל. גם אינני רוצה להבחין ואיני חושב שיכולה להיות הבחנה בין ההתייחסות ליהודים ובין ההתייחסות לערבים. אבל יש לי הרושם, שעל-מנת להציג את תנועת "כך" באור הנכון, אנחנו חייבים להדגיש ולהעלות על סדר-היום הציבורי את התנועה הזאת, ולא רק את היבטיה הגלויים יותר, את ההתייחסות לציבור הערבי, אלא בעיקר — את ההתייחסות לציבור היהודי.

הרקוד של תנועת "כך" מצביע על ההתייחסות ליהודים לפי כמה קטגוריות. הם מגדירים את היהודים כך: יש שמאלנים ויש מתחיינים. כל יהודי, שאינו נמנה עם הציבור החתרני, הוא בעיניהם מתחיינו. שאלתי פעם אחת את חבר הכנסת כהנא בקריאת ביניים על המונח "מתחיינו", והוא השיב: כן, שמר מתחיינו. הוא קורא "מתחיינו" למיכאל איתן, והוא קורא "מתחיינו" לרוני מילוא. אנשיו כבר זרקו אבנים על מיכאל איתן ועל רוני מילוא. מובן שהוא מכנה בכינויים גרועים יותר את יוסי שריד, שולמית אלוני, וירשובסקי, ואנשים הקשורים במחנות שלהם.

אני רוצה להזכיר לכולנו, שעל פעיל "כך" נגזרו ארבעה חדשים מאסר בפועל וארבעה חודשים על תנאי לאחר שהורשע כאיומים על חבר הכנסת וירשובסקי ובהשמעת דברים מעליבים בפניו, ובכן, אין מדובר רק על אבן שהושלכה על ולדמן. אני רוצה להזכיר לכולנו, שכמה מאנשי "כך" נעצרו בהתפרעות בכנס הרבנים שהתקיים ב"מכון מאיר". אני רוצה להזכיר לכולנו, ששני אנשים מתנועת "כך" הורשעו בדין על העלבת נשיא המדינה כנאומיהם. אני רוצה להזכיר, שהיו מקרים רבים של איומים על חברת הכנסת שולמית אלוני, על חבר הכנסת יוסי שריד, ועל פעיל "כך" לשעבר שהודיע, שמאז פרש מתנועת "כך" מאיימים עליו עד כדי כך שהוא חושש לחייו. כל הדברים האלה אינם נעשים במסגרת של מעשה נגד אדם זה או אחר, הבעיה אינה מעשה חוליגניות או התקפה בודדת ואח או אחרת: הבעיה המרכזית היא, שהכול חוסה תחת פעולה מאורגנת, ואני לא שומע שמישהו מטפל בנושא הזה.

אם בכל הדברים האלה לא הצלחתי להרשים אתכם או לגרום לפעולה של משהו, אני יכול להוסיף: תנועת "כך" הפיצה חוזר לגבי המתחיינים — אנחנו מתקבלים עכשיו לחג התנוכה — ואחר הגימיקים שלה היה תחרות חיבורים בין חלמדי בתי-הספר: מה היה עושה מתחיהו החשמונאי יוקסי שריד? אני שאלתי: מה הוא היה עושה? אמרו לי אנשי "כך": מה שהיה מתחיהו עושה למתחיינים. ומה עשה מתחיהו למתחיינים? — מתחיהו השמיד אותם פיסית: על בסיס הרעיונות האלה מפצים חוכרות ומחנכים אנשים ויוצרים תנועת נוער, שהיה את הרעיונות האלה. כך מגיעים לידיו אבנים בחבר הכנסת ולדמן, אף שתנועת "כך", הבעיה את הסתייגותה ממעשה זה, ואני שואל: אנה אנחנו באים?

אני שואל עכשיו גם את המשטרה: הגיע אלי שידון שהופץ בתנועת הנוער של "כך" — אנשים הקלו ראש בתופעה הזאת ואני לא הבנתי למה. מה עושים שם בתנועה הזאת? — מלמדים את הילדים שיר: "רבי נחמן מברסלב כך אומר: לא להתחיש, אסור להתחיש, או לא להתחיש ואם מגיע זמן קשה — רק לשמוח ישי, רק לשמוח ישי, רק לשמוח ישי". זה הבית הראשון של השיר. אבל, מהן מלותיו של הבית השני?

היו"ר ד' בן-מאיר:

אם יש הצעה אחרת, נשמע. אם לא — נצטרך לקיים דיון במליאה.

בבקשה; חברת הכנסת עדנה סולודר:

עדנה סולודר (המערך):

כבוד היושב-ראש, חברי הכנסת, למרות חילוקי הדעות שיש לי עם חבר הכנסת מיכאל איתן בתחומים רבים, אני משבחת אותו על מאבקו העקבי בסכנה של התופעה הכהניסטית.

נרמה לי, ואני מדגישה זאת מן ההתחלה, שהסכנה הזאת גדולה ליהודים יותר מלערבים.

למיטב ידיעתי מגורמים מוסמכים, עד היום לא הוגשה בנושא זה תלונה למשטרה.

חבר הכנסת איתן אמר, שיש להציג באור הנכון את תנועת "כך". אני אומרת, שיש להציג נכון את המשמעות ואת הסכנה — כי "אור" אין בתופעה הזאת.

היות שהדברים משיגים כאמת שיאים בתופעות האלה, מחשבות בקרבנו לעתים מחשבה אמביוולנטית בנושא: מחד גיסא זוהי תופעה שמוכרחים לשרש אותה; מאידך גיסא, כל דיון שלנו בה מוסיף לה פרסומת. אף-על-פי-כן, אני חושבת שלעת כזאת דיון בוועדה בנושא הזה הוא חשוב — ואנחנו לא עושים זאת כל יום — כדי שנשוב להראות את הבעיה ולהתריע עליה.

אני מציעה אפוא להעביר את הנושא לדיון בוועדת הפנים.

היו"ר ד' בן-מאיר:

חבר הכנסת מיכאל איתן, האם אתה מסכים שהנושא יועבר לדיון בוועדת הפנים?

מיכאל איתן (הליכוד):
מסכים.

היו"ר ד' בן-מאיר:

אם כן, לפנינו הצעה אחת בלבד, ואני מעמיד אותה להצבעה. מי בעד העברת הנושא לדיון בוועדת הפנים? מי נגד?

ה צ ב ע ה

ההצעה להעביר את הנושא לדיון בוועדת הפנים ואיכות הסביבה נתקבלה.

טו. הצעות לסדר היום

תנאי החזר הלוואות של משפחות ברוכות ילדים ובניית דירות להשכרה

היו"ר ד' בן-מאיר:

ארבעה ילדים ויותר, שהן כ-8% מכלל המשפחות בישראל, הן אחד האוצרות החשובים והיקרים של מדינת ישראל, והן ראיות להוקרתה של החברה ולעזרתה ולתמיכתה המוסרית והחומרית של המדינה.

צר מאוד כי עד עצם היום הזה, 40 שנה אחרי הקמת המדינה, טרם הוכר כחוק מעמדן הראוי והמיוחד של המשפחות ברוכות הילדים, טרם הוערכו כראוי צורכיהן המיוחדים ותורמתן לחברה הישראלית בתחומי חיים כה רבים וכה חשובים, וטרם עוגנו בחוק וכויותיהן בחינוך, במיסי ואף

אני אומר את הדברים האלה, כי אני עולה על כמה זו פעם אחר פעם ומטיף למדיניות ביטחונית של יד קשה נגד פורעים ולגירוש מחבלים. אני תומך נלהב של המדיניות הזאת, אבל מוכן שאין בכך כדי להצדיק פגיעה בערכי באשר הוא ערכי. כפי שמטיפים לעשות אנשי "כך".

כדי לבלום את התופעה הזאת עלינו, היהודים, ליצור את הפחד אצל מי שלא מפתחים די מהפגיעה בערכים, אולי יפחדו די הצורך מפגיעה ביהודים.

יעקב ז'אק אמיר (המערך):
האם אני יכול לשאול אותך שאלה, חבר הכנסת איתן?

מיכאל איתן (הליכוד):
אדוני היושב-ראש, האם אתה מוכן לאפשר זאת?

היו"ר ד' בן-מאיר:
בבקשה.

יעקב ז'אק אמיר (המערך):
אולי בעקבות הדברים החשובים שאמרת עכשיו, חבר הכנסת מיכאל איתן, צריך להגיע למסקנה, שיש להוציא את תנועת "כך" מהחוק, כי היא מסכנת את מדינת ישראל?

מיכאל איתן (הליכוד):

אין ספק שתנועת כהנא אינה יכולה ולא תוכל, על-פי עניית דעתי, ועל-פי מה שקבענו כאן כמחוקקים, להתמודד בבחירות הקרובות לכנסת. אנחנו חוקקנו חוק השולל רשימות, שבמעשיהן או במטרותיהן יש במפורש או במשתמע משום הסתה לגזענות, או פגיעה באופיה הדמוקרטי של המדינה, או שלילת קיומה של המדינה כמדינה יהודית. הרשימה הזאת תעבור את המבחן של בג"ץ, ואני מקווה מאוד שאחרי שהכנסת אמרה את דברה וקבעה שהיא שוללת רשימות כאלה, לא יחפש בג"ץ פרשנות שתסתור את כוונת המחוקק. בקרנציה הקודמת לא היה חוק, ולכן אפשר הכני"ץ את השתתפותה בבחירות של רשימה כזאת.

היו"ר ד' בן-מאיר:

תודה רבה. אני מבין שבהעדר תשובת שר המשטרה, אנחנו מקבלים למעשה את הצעת המציע. אתה רוצה בוודאי להציע דיון במליאה?

עדנה סולודר (המערך):

אני מבקשת להציע הצעה אחרת.

מיכאל איתן (הליכוד):

אם יש הצעה אחרת, היא אולי תחלף אותי מהמבוכ והציע להעביר לוועדה.

היו"ר ד' בן-מאיר:

אנחנו עוברים להצעות לסדר-היום מס' 6455, 6472 ו-6503. אני מוזמן את חבר הכנסת אבנר חי שאקי להעלות הצעה לסדר-היום בדבר תנאי החזר הלוואות של משפחות ברוכות ילדים ובניית דירות להשכרה. אחריו ידבר חבר הכנסת שמעון בן-שלמה, ובהיעדרו — חבר הכנסת אברהם שפירא.

אבנר חי שאקי (הסיעה הרחית-לאומית):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, המשפחות ברוכות הילדים בישראל, לפי ההגדרה המקובלת המשפחות שיש להן

אדוני סגן ראש הממשלה, המשימה הזו יאה לך, ואתה יאה לה.

הי"ר ד' בן-מאיר:
תודה רבה. אני מזמין את חבר הכנסת שמעון בן-שלמה להעלות את הצעתו באותו נושא.

שמעון בן-שלמה (התאחדות הספרדים שומרי תורה):
אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, נושא השיכון והמשכנתאות וכל הקשור בו דומה שלא ירד מעולם מסדר-יומנו הציבורי. משרד הבינוי והשיכון משתדל להרחיק את קצב עליות המחירים ושינוי התנאים בשוק הבנייה, ומנסה לעשות את המשכנתה כלי עזר לזוג הצעיר ולמשפחה המתגוררת בצפיפות, כדי למצוא דירה הולמת וקורת גג לבני המשפחה כולה, ובכל זאת, ככל פעם שבדקים את סכומי המשכנתאות ותנאי החשלושים מתברר, כי למרות הכול קשה לומר שהמשכנתה עונה על הציפיות ופותרת את המצוקות.

בעיה אחת היא סך המשכנתה, שאינו גבוה כלל ועיקר. בעיה נוספת היא העובדה, שבכל פעם קובעים אזורים בעלי עדיפות, ולא תמיד הם תואמים את רצון הכלל ואת צרכיו. מה יעשה זוג צעיר, שמסיבות אישיות או אחרות מעוניין לגור בראשון-לציון או בפתח-תקווה? מדוע יקבל משכנתה שלא תסייע לו כלל? הרי מן המשכנתה כוונתו גם לסייע ולא רק לצאת יד חובת.

הבעיה השנייה חמורה מהראשונה: תנאי החוזר של המשכנתאות — וכבר הצביע עליה ידידי פרופסור שאקי. תנאי החוזר קשים מנושא. זוגות צעירים מתקשים להחזיר את הכספים שהם לווים, והם נכנסים ל"פלונטר". שקשה לצאת ממנו. הם לוקחים את ההלוואה המשלימה, שאם לא כן, לא יוכלו לקנות חצי דירה, אבל אין ביכולתם לשלם את ההחזרים שלה. רק אלה המרוויחים הון עתק יכולים לשלם תשלומים אלה, ואלו אינם צריכים כלל את המשכנתה.

ברותי חברי הכנסת, אדוני ומכוברי סגן ראש הממשלה וממלא-מקומו ושר הבינוי והשיכון, אני מבקש לעבור לנושא אחר, חשוב לא פחות, ובנינו העליתי את ההצעה הזו, ואני מבקש ששר הבינוי והשיכון — ואני מעריך את פעילותו ומכבד את פועלו במשרד, שהוצעד קדימה תחתיו — יתייחס אליה. אני מבקש להזכיר את נושא הדירות להשכרה: דובר על נושא זה יותר מפעם אחת, והוא נדון בוועדת הכנסת, במשרד האוצר ובמשרד.

אדוני השר, כבר פורסם כי משרד מתחיל בבניית דירות להשכרה: אולם אין הבנייה מתממשת בשטח, והייתי מבקש לשמוע את דבריו בנושא זה, שכן בטוהר שבניית דירות להשכרה יש בה משום פתרון בעיות ומצוקות רבות, וחובתנו לבצע זאת לכל הפחות באותו ניסוי. ייעשה הדבר בחל-אביב, בטבריה, באשדוד, בבאר-יעקב, בבני-ברק או בראש-העין, וכלכד שיעשה, ונמיק ממנו את הלקחים והמסקנות. ככל הידוע לי, בעבר פעל בנושא ועד, והוא גייס את תמיכתו של רוב הבית הזה.

נושא אחרון: שכר-צונו להעלותו הוא הפרויקט הלא-גמור בעיר עמנואל. אני מבקש בפירוש שלא להיכנס כאן לשאלות של מדיניות והשקפה לאומית, כי הבעיה שאני מעלה כרגע היא ספציפית, ואיש אינו מדבר על נושא ההתיישבות; אני מקווה שתהיה היענות לבקשתי מצד כל חברי הבית.

הבעיה היא של אנשים שקנו דירות בעיר עמנואל במיטב כספם, אחרי שמשכנו את כל שהיה להם. החברה המשכנת

בדיו. מתברר, כי הצעות חוק בנושא זה הוגשו בכנסת העשירית וזכו לתמיכתם של חברי כנסת רבים מכל הסיעות, אלא שמסיבות שונות, כלכליות בעיקרן כנראה, הן לא זכו להיעשות לחוק, והרעיון המוסרי והצודק הגלום בהן לא זכה להתממש, לצערנו.

מטעמים של צדק סוציאלי ושל טובת החברה הישראלית כולה אין מנוס, אלא לנסות ולהיאבק לאט לאט לשיפור מצבן של המשפחות ברוכות הילדים, עד שיתקבל חוק מיוחד בנדר. אני מקווה שזוכה לו. עלינו לאמץ מדיניות אזהרת ותומכת, שתנסה להשיג את המטרות הרצויות, לפחות בחלקן, בדרך מינהלית. כוונתי הפעם היא, כמובן, להדגיש את הצורך לברא לקראת המשפחות ברוכות הילדים ולתת להן מעמד מועדף בתחום הדיור, בתחום הצד אך החשוב של החזר ההלוואות שחברות למשכנתאות למיניהן העניקו ומעניקות לרוכשי דירות למגורים. הנמנים עם המשפחות הללו.

אני מדע לכך, כי מר דוד לוי, סגן ראש הממשלה ושר הבינוי והשיכון ידוע ברגישותו החברתית, באהבתו לילדים ובערונותו הרבה לצרכיה ולמצוקותיה של המשפחה ברוכת הילדים. וחזקה עליו שהוא ומשרדו מודעים לסוגיה זו, וכי משרדו מתמרד עמה כמיטב יכולתו ובמיטב אמצעיו.

אדוני היושב-ראש, אדוני סגן ראש הממשלה ושר הבינוי והשיכון, מטרת הצעתי היא להדגיש את הצורך בהטבת תנאי החזר ההלוואות לרוכשי דירות למגורים שהם משפחות ברוכות ילדים, כשל העובדה שעול התשלומים וההחזרים הקיים כיום, כפי שטרענת תנועת זכ"י — זכויות המשפחה ברוכת הילדים — כבד מד על כתפיה ומכביר על חקציבהן השוטפים. הנטל של תשלומי חובות משכנתה לדיור, הרובץ על רכבות משפחות אלו, הוא נטל קשה, הגורם קשיים עצומים וסבל רב.

כוונתי לכך, שאולי יש צורך לבדוק את האפשרות, שהריכתי בגין הלוואת דיור, גם בגין הלוואות שטרם סולקו, תתפן במידה ראויה ותהיה בשיעור של אחוזים מעטים לשנה — לפי ההצעה, 2% — 4% — וכי ההצמדה למדד תהיה בשיעור של 50% — 60% מעלית המדד, כאשר השינוי תקף שלושה חודשים לאחר פרסום המדד החדש. אני מציע לבדוק אפשרות, שכשום נסיבות לא יעלה התשלום החדשי לסילוק הלוואת דיור על סכום השווה ל-15% — 20% מן השכר הממוצע במשק.

אדוני היושב-ראש, אדוני שר הבינוי והשיכון, חברי הכנסת, משיחות שקיימתי בנושא עם העוסקים בדבר כקרב הפעילים בתנועת זכ"י — התנועה העוסקת במשפחות ברוכות ילדים ומשפחת אותן — עולה בבירור, כי רבים מהלוים לצורכי דיור נמצאים במצב של אין אונים ואין מוצא. יש אף הסבורים כי המשך המצב הקיים והנשיאה בנטל הכבד שהוא מטיל הם למעלה מכוחם.

הצעתי לבדוק את רמת החזר ההלוואות לסילוק משכנתאות הקיימת כיום, כדי לחפש ולמצוא דרכים להקל בצורה ניכרת את תנאי החזר ההלוואות כמוצע לעיל. דרכים אלו יקלו במידה ראויה את סבלן של משפחות אלה, ויובטח להן ולנו כי המדינה מכבדת אותן, מעוניינת ברווחתן ומושיטה להן את עזרתה, כראוי למדינה הומנית ונאורה כמדינתנו, הרואה במשפחות ברוכות ילדים נכס ולא נטל, חלילה, ברכה ולא חקלה, חס ושלום. שנת ה-40 למדינה היא הזדמנות נאה תאונה לנקוט צעדים מתאימים בכיוון המוצע על ידינו, ומובן שהזכאות להקלות המוצעות תינתן למשפחות הראויות לה לאחר בדיקה מדוקדקת של משרד הבינוי והשיכון.

ההצעה שחברי חבר הכנסת פרופסור שאקי, ציין והזכיר אותה כאן, אף שזו טרם נתקבלה בכנסת כחוק.

אבנר חי שאקי (הסיעה הדתית-לאומית):
ישר כחוק.

שר הבינוי והשיכון ד' לוי:
תודה רבה. העדפת האוכלוסייה החדשה עליידי הגדלת סכום הסיוע ושיעור הסכסוד באה על כטויה גם בנוגע למשפחות ברוכות ילדים, שיש להן דירה, אך הן מתגוררות בה בצפיפות וזכאיות להטבת תנאי הדיור. משפחה כזאת תחזיר כ־130 שקל לחודש על הלוואה ששיעורה גדול מ־21,000 שקל.

הסיוע להטבת תנאי דיור פתר בעיה חברתית ראשונה כמעלה, על-ידי חיטול המוחלט כמעט של תופעת הצפיפות המציקה. תופעה זו הקיפה בעשור הקודם יותר מ־3,000 משפחות ברוכות ילדים, ובהן יותר מ־20,000 נפש. אני מתכוון לבעיה של שלוש נפשות לחדר, שפתרנו אותה כמעט כליל, למעט מקרים בודדים. בסיוע ישיר, מועדף, מסוכסד וללא ריבית, ולפעמים גם על-ידי רכישת דירה על חשבון המדינה והעמדתה לרשות המשפחה.

לא קיימת אפוא תופעה של קושי בהחזרי ההלוואות למשפחות ברוכות ילדים ושיעור הפיגורים בתשלומים הוא מבוטל לחלוטין.

עם זאת, משרד הבינוי והשיכון מקיים מוסד קבע של ועדת חריגים לטיפול במקרים של משפחות, שנקלצו לקשיים בשל ירידה בכוחר ההשתכרות או מסיבות אחרות.

אף-על-פי-כן, אני מכרז על היוזמה של חברי הכנסת בתחום הזה, כי בזמן האחרון פחתה בתחומים רבים הרגישות שאנחנו מחריבים בה כלפי המשפחות ברוכות הילדים והשכבות החלשות. משום כן, אני חושב שכל שהכנסת תתייחס לנושאים האלה ותגביר את המודעות להם, תהיה בכך שליחות קדושה ומקדשת.

אשר לעניין הבנייה להשכרה — משרד הבינוי והשיכון רואה בסיוע לרכישת דירה מסלול עיקרי לזכאיו. עם זאת, רואה המשרד את הבנייה להשכרה כמסלול סיוע נוסף, הנועד לענות על צרכים ספציפיים.

סוגיית הבנייה להשכרה נדונה מעל כמה זו כמה וכמה פעמים, אבל נראה שהיא עדיין טעונה הסברה גם בבית הזה. הבעיה בבנייה להשכרה היא, שאין היא משתלמת ליום מבחינה כלכלית, והאיל הוא אינו יכול לקבל כאמצעותה תמורה נאותה להשקעתו. יום המבקש לקבל תשואה של 10% בשנה על עלות בניית דירה בגושדן וככל בעיר גדולה אחרת, יאלץ לגבות כ־500 דולר שכו דירה לחודש. כדי לעשות את השכיחות לאפשרות, יהיה צורך כסכסוד ממשלתי גבוה מאוד באחת מן הדרכים הכאות או בשילובן: סכסוד הדייר על-ידי השתתפות בשכר הדירה, או סכסוד הכונה על-ידי מתן הלוואות גדולות ומוזלות, כיטול אגרות וכדומה. התחשיבים העלו, כי עלות הסובסידיה לבנייה להשכרה תעלה על עלות הסובסידיה הגלומה בהלוואה הניתנת על-ידי המדינה לזוג צעיר ולמשפחות ברוכות ילדים.

עם זאת, כאמור, תמיד ראה המשרד בבנייה להשכרה מסלול סיוע נוסף המיועד לצרכים ספציפיים, והוא עודד אותה על-ידי החוק לעיבוד השקעות הון, שבמסגרתו ניתנו לבונים הנחות בתחום המיסוי, בעקבות המלצות שהמליצה ועדה

בעיר הקפאה את כל הבנייה, ואותם זוגות צעירים שרוכס חסרי כול והם באים ממשפחות מצוקה וממשפחות ברוכות ילדים, לא נכנסו לדיורוהיהם, כי הן לא גמורות. יש שם טרגדיות של ממש. הכול רוצים בטובתם, אולם את הבנייה לא משלים.

אני חושב שאם יש מקום, שהוא ראוי להתחשבות וליחס מיוחד, הרי זהו המקום, למעשה לא צריך יחס מיוחד, ודי כחידוש האמון של בני העיר במשרד הבינוי והשיכון, שהוא רואה להמשך הבנייה, לפחות של הפרויקט. המשרד מחויב לעשות זאת, ואני בטוח שכבוד השר יעשה זאת.

יש לי מלוא הזכות לבקש מכם לשוכ ולראות בעמנואל את העיר היהודית המתפתחת, שכן יש בה, ביון השם, אוירה חיובית ויוצרת, הכול רוצים בבנייה, וודאי שהכול רוצים שאותם זוגות צעירים לא יאכזרו את כל רכושם.

זה אולי המקום לשבח אדם, שאם עדיין יש צדיקים שהם ציונים במובן האמיתי של המלה ואם עדיין יש אנשי רוח וחזון — הרי הוא אחד מהם, אם לא הראשון שבהם. כוונתי למר זלמן מרגוליס מאנגליה, שהשקיע הרבה מהונו וממרוצו, מישותו ומכוחותיו למען העיר הזו, וראה בזה שליחות של קודש ושליחות של צדקה. אכן הוא הצליח כמעשה דיו. הוא נתן מעל ומעבר למה שחייב לתת כל יום שהוא, ועד היום הוא עומד בראש מי שעושים למען העיר ובראש בני התורה שבעיר. הוא ראוי, שכולנו כאן נביע הערכה והוקרה לפועלו בכרכה שיזכה ויצליח עוד רבות בשנים לפעול גדולות ונצורות בפרויקט זה ובפרויקטים אחרים, בעזרת השם.

לסיום דברי, אדוני השר, אני מבקש לחזק את ידיך. אני מאמין שאני מבין את עמדתם של רבים, כאשר אני מעלה על נס את שורת הצלחותיך במשרד הבינוי והשיכון, ועל כן אני מבקש גם שתקבל ברוח אוהדת את בקשתי לעשות מאמץ נוסף; לא למעני. לא למען סיעתי ולא למען הכנסת, אלא למען אותם זוגות צעירים, שמגיע להם שניסיע להם.

אני מבקש שהכנסת תדון על הנושא במליאתה. תודה רבה.

היו"ר ד' בן-מאיר:

תודה. חבר הכנסת אברהם שפירא איננו נוכח. אני מזמין את סגן ראש הממשלה ושר הבינוי והשיכון לענות למציעים.

שר הבינוי והשיכון ד' לוי:

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, ההנחה כי החזרי ההלוואות לצורך רכישת דירה, המוטלים על משפחות ברוכות ילדים, גבוהים בשל הריבית הגבוהה המוטלת עליהם — מוטעית ביסודה. תנועה זוהי אינה יודעת, כנראה, כי ההלוואות הניתנות למשפחות ברוכות ילדים חסרות דירה אינן נושאות ריבית כלשהי. יתר על כן, כרבע עד שליש מן ההלוואה אף אינו צמוד למדד והוא נשחק והולך לטובת הזכאי כשיעור האינפלציה.

הסיוע למשפחות ברוכות ילדים הוא מסיבי, וההחזרים הללו נוחים ביותר, הוא מתיישב עם הגישה הפרוגרסיבית המנחה אותי, שעיקרה הוא: ככל שהמשפחה נוקטת יותר, כן גדל הסיוע הניתן לה וכן קטן וקטן שיעור החזר החודשי שהיא נתבעת לו. לדוגמה, משפחה שיש בה שישה ילדים יותר נהנית כיום ממשכנתה של 57,000 שקל, וסכומי החזר החודשיים נעים בין 149 ל־184 שקל לחודש. סכומי החזר אלה הם 10% — 12% בלבד מן השכר הממוצע במשק.

כאמור, מדיניות זו מושתתת על העיקרון המנחה את

אדוני היושב-ראש, אני חושב שהוועדה המתאימה לדון בנושא היא ועדת הכספים של הכנסת, כי שם בעצם נקבעים האמצעים וסדר חלוקתם ליעדים לאומיים וחברתיים כאחד. אני מציע אפוא להעביר את שתי ההצעות לוועדת הכספים של הכנסת.

היו"ר ד' בן-מאיר:

חודה. חבר הכנסת אבנר חי שאקי, האם אתה מסכים שהצעתך תועבר לוועדת הכספים?

אבנר חי שאקי (הסיעה הרחית-לאומית):
כן.

היו"ר ד' בן-מאיר:

חבר הכנסת שמעון בן-שלמה, האם אתה מסכים להעברת הצעתך לוועדת הכספים?

שמעון בן-שלמה (התאחדות הספרדים שומרי תורה):
כן.

היו"ר ד' בן-מאיר:

לפנינו אפוא הצעה אחת בלבד — להעביר את שתי ההצעות לסדר-היום לוועדת הכספים. אני מעמיד זאת להצבעה.

ה צ ב ע ה

ההצעה להעביר את הנושא לדיון בוועדת הכספים נתקבלה.

יז. הצעה לסדר-היום

פיטורי עובדים בגנב

היו"ר ד' בן-מאיר:

רשות הדיבור לחבר הכנסת יעקב זאק אמיר להעלות את הצעתו לסדר-היום, מס' 6402, בנושא: פיטורי עובדים בגנב.

עדנה סולודר (המערך):

אדוני היושב-ראש, יש לי שאלה. אומנם אין חובה על השר להיות נוכח במליאה בעת הדיון, אבל עומדים כאן עכשיו על הפרק נושאים כל כך חשובים, והכנסת ממש ריקה —

היו"ר ד' בן-מאיר:

תשובתי היא: א. השר נמצא בדרכו לכאן. כיוון שנמחקו הרבה סעיפים מסדר-היום — למעשה התכוננו להעלות עכשיו הצעה לסדר-היום בנושא יום זכויות האדם — ברור שאי אפשר לדקדק עם השרים כחוט השערה, אי אפשר לחכות להם עם סטופר ביד. ב. העובדה שהכנסת ריקה מוכיחה רק שחברי הכנסת עצמם אינם מייחסים חשיבות להצעות שמעלים חכריהם אלא רק להצעות שהם עצמם מעלים. משום כך הכנסת הריקה היום.

חבר הכנסת זאק אמיר, בבקשה.

יעקב זאק אמיר (המערך):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, אני מקווה ששר התעשייה והמסחר אכן יגיע כאמצע דברי או לקראת סיומם, כי הוא אחד משני היושבים-ראש של מועצה הגנב הסטטוטורית, בהתאם לחוק הגנב שהתקבל בכנסת הזאת.

רבים מחברי בארץ ובגנב שואלים אותי: מה מריץ אותך. חבר הכנסת זאק אמיר, להעלות בעקביות לסדר-היום את נושא בעיות הגנב, ולא להישבר כאשר אתה רואה שוועדות של הכנסת מקבלות החלטות על קביעת מדיניות שתמנע את ההידרדרות בגנב וממליצות עליהן בפני הממשלה; ועקות SOS נשמעות מעל כמה זו; נציגי הגנב, ראשי הרשויות, המועצות המקומיות והמועצות האזוריות ומוכירי מוצעות הפועלים וכן אישי ציבור מופיעים בפני ועדות הכנסת, מעלים את כאבם ומשמיעים את זעקותיהם, מזהירים מפני הידלדלות האוכלוסייה שם, מתרעעים על הבריחה ההמונית, על הסטגנציה הקיימת ועל הנסיגה המאיימת — ולמרות כל זאת הדברים זויס בצעדי צב?

לצערי, האנשים הרחוקים מן העין אכן רחוקים גם מן הלב. אנחנו עדים להגירה שלילית שם — אני מכרך את כבוד שר התעשייה והמסחר שהצליח להגיע בזמן, אף ששני חברי כנסת ביטלו את הצעתם, וההצעה שלי קדמה.

שר התעשייה והמסחר א' שרון:
אני מתנצל על האיחור.

היו"ר ד' בן-מאיר:

אדוני השר, הרדענו שצומצם מספר הנושאים שיועלו על סדר-היום וקשה לתאם עם השרים את בואם בזמן הסביריזיזאת במקומך הסבר היטב.

שר התעשייה והמסחר א' שרון:
ובכל זאת אני מתנצל.

בעשר דקות. לא צריך יותר מזה. העובדה שאומרים אותם כעשרים דקות אינה מגדילה את חשיבותם. יש היום עוד הרבה הצעות לסדר-היום.

יעקב ז'אק אמיר (המעריך):

אנחנו 'שומעים' היום שעומדים לפטר מעבודתם מאות אנשים מיישובי הנגב. לצערי, מדובר על פיטוריהם של 250 עובדים מקמ"ג — קריה למחקר גרעיני. אני רוצה להרחיב את הדיבור על חשיבותה של קמ"ג לביטחון מדינת ישראל ולנגב כולו. לכוא היום ולפטר 250 איש בקריה, וזהי מכה קשה ביותר שיש למנוע אותה. עומדים לפטר 60 איש במפעלי תובלה. אני יודע ששר התעשייה והמסחר התערב בנושא. לפי בקשתי, ועצר את גל הפיטורים. והנה, עניין הפיטורים: שוב חוזר על עצמו. המפעל 'ביט"א' הוא בסכנת סגירה שתביא לפיטוריהם של עשרות עובדים. עומדים לפטר 200 עובדים — במכתשים; 25 עובדים — בחסין-אש; 40 עובדים — בחרסה. עומדים אפילו לפטר 40 עובדים בחווה הניסיונית גילת, והרשימה ארוכה.

השאלה הנשאלת היא: האם מדינת ישראל, האם ממשלת ישראל רוצה לרוקן את הנגב מתושביו? אם התשובה היא חיובית, מוטב שיאמר לנו זאת מראש. חבל על המאמצים המושקעים. הרי אנחנו על סף התמרדות, וזה תבוא לידי ביטוי כסגירת כל הנגב בפני כל פעילות. כאשר אנשים ממורמרים ואינם מאמינים, אין להם ברירה אלא לזעוק כדי להראות את כוחם. לא הייתי רוצה לראות את היום הזה. את היום השחור הזה, בנגב. לכן: העליתי את הנושא מעל במה זו בקול ועקה. צריך להשקיע בנגב תוך קביעת סדר עדיפויות לאומיות ולרעת שהנגב הוא אחד האזורים שיש לאכלסם ולפתחם. להביא אליו תעשייה, מפני שבכור אחד הצלחנן — בהקניית השכלה גבוהה לילדים שלנו. ואולם, אין להם לאן לחזור, כי אין בנגב מקומות עבודה.

נשאלת השאלה: מה גורלה של ועדת השרים לפיתוח הנגב? גם מועצת הנגב, שבראשה עומדים שני שרים כלכליים בכירים, איילל שרון וגר יעקבי, ואני משמש להם ממלא-מקום, חייבת לפרוץ את הסכרים העוצרים את מעבר המים, כי אם לאו, הם יגישו דפדפון.

בישיבתי אתמול עם שר האוצר במשרדו שכירושלים קיבלתי ניצור ראשון של תקווה: השר אמר לי, שהוא מוכן לראות את את אזור הנגב כולו-זאת היישובים שבתוכו כאזור פיתוח א', כפי שנקבע בחוק הנגב, כאזור שיש להשקיע בו את מה שיש לעם ישראל להשקיע.

אני שמח ששר התעשייה והמסחר נמצא כאן. כאחד מהיושבים-ראש של מועצת הנגב אני רוצה שהוא יהיה לנו היום איש בשורה, יסיר תחילה את גרן הפיטורין המונע על עובדים יקרים וחוקים בנגב וגם יציע תוכנית להקמת מפעל אחד, או שני מפעלים, בכל יישוב ויישוב, כדי שנושוב ונהיה חזרי תקווה בענין פיתוחו של הנגב, שהוא עתידה של מדינת ישראל.

הי"ר ד' בן-מאיר:

תודה. שר התעשייה והמסחר, בבקשה.

שר התעשייה והמסחר א' שרון:
אדוני הישיבה-ראש, כנסת, נכבדה, בתחילת דברי בירצוני להודות לחבר הכנסת ז'אק אמיר על שהעלה את הנושא על סדר-היום של הכנסת. סבורני ששינוי, חבר הכנסת ז'אק אמיר ואנוכי, כחבר מועצת הנגב, נאבקים שם אל שכם למען

יעקב ז'אק אמיר (המעריך):
אני שמח כאמת שהגעת, אדוני השר, ובתחילת דברי על הנגב.

תשובתי לחברים השואלים אותי מה מרץ אותי היא אחת: כשאחזק משקיע 30 שנה מחייך בפיתוח. אזור צחיח ושומם ומאמץ כי זו התשובה הנחרצת על בעיות פיתוחה של מדינת ישראל וביטחונה וגם המפתח לשגשוגה הכלכלי. מריצה אותך עקשנות ואמונה שהנגב יכול להוות לא רק עוגן הצלה למדינת ישראל כעורף ביטחוני חשוב, שבו ערוך ומוכן צבא-ההגנה לישראל. הסיבה היא גם הרצון להצדיע לחושבים החיים בנגב, מגדלים שם את ילדיהם ומפריחים את השממה.

לכן, עם כל האדישות התולנית הקיימת, לצערי, גם בכנסת וגם בממשלה כיום, לא אפול ברוחי ואמשיך להיאבק, כדי להביא לתודעת הממשלה והציבור הרחב את ההבנה, שהנגב הוא חלק בלתי נפרד ממדינת ישראל, ומה שקורה בו צריך להדאג את קובעי המדיניות בממשלת ישראל.

זה שנים רבות אני לוחם בכנסת כדי להביא לידיעת הציבור, באמצעות חוק, את כעיותיו המיוחדות של הנגב, והכעיות הן גדולות כאמת.

ב-1948 מעטים היו היהודים שישבו בנגב. היום יושבים שם מאות אלפים, ואנו ממשיכים לצפות קדימה. אבל מה שקורה, לצערי, בשנים האחרונות אינו מעודד, למרות כל ההצהרות הכנות הנשמעות מפי כל שר ושר בנפרד, ואולי מפי כולם ביחד, ואף שהממשלה בחרה את ועדת השרים לפיתוח הנגב, בראשותו של שמעון פרס — דברים שנטעו תקווה בלב האנשים הגרים שם אשר קבעו את עתידם כמרחבים הגדולים והיפים האלה שהם עוצרים נשימה ממש, ומי שמכיר את מרחבי הנגב יודה בזאת.

אדוני השר, בשנת 1986 — ואחת, כתושב הנגב, יודע עד כמה חיוני הוא הנגב למדינה — נטשו את הנגב 14,350 איש, עזבו אותו והלכו לרעות בשדות זרים. אני מקווה שהם לא הלכו לשדות זרים בחוץ-לארץ, אבל הם נמצאים בשדות זרים במרכז הארץ, שבה מרוכזים כל כך הרבה תושבים יהודים, בצפיפות גדולה כשהם סובלים מרעש ומחנק.

שמענו שגם את בירת הנגב, גם את באר-שבע, תקוות האזור כולו, עזבו למעלה מ-5,000 אנשים. האנשים שעוזבים אינם, בהכרח, אנשים לא-מבוססים. אלה הם אנשים מבוססים שיש להם פוטנציאל אנושי כביר לתרום לקהילה, לאוכלוסייה שגרה בעיר הזו. ככל זאת, הם איבדו את אמונתם בעתיד הנגב, ולכן הם נוטשים אותו. אם תימשך הנטישה בקצב הזה, אנחנו עלולים 'למצוא' את עצמנו בשנות האלפיים עם נגב ריק מתושבים, שנשמע בו דק רעש שרשראות הטנקים והמכונות הצבאיות.

נוסף על כל זה, ולמרות הרצון הקיים, ואני עוד אספר על כמה שיחות שהיו לי עם כמה שרים — — —

הי"ר ד' בן-מאיר:

חבר הכנסת ז'אק אמיר, יש לך עוד שלוש דקות.

יעקב ז'אק אמיר (המעריך):

הרי אתה יודע ששני חברי כנסת ביטלו את הופעתם היום כמליאה ואין חברי כנסת באולם. אני לפחות מדבר כדי להציל את כבודם של אלה שאינם נוכחים פה.

הי"ר ד' בן-מאיר:

חבר הכנסת ז'אק אמיר, אפשר, לומר דברים חשובים

נאבק עליה עם הנהלת כי"ל. יש לזכור, שהצלחתי לחייב את העברת משרדי חברת הפוספטים לירוחם אחרי שהעליתי את הנושא בממשלה כמה וכמה פעמים, ואני מקווה שגם כזה נצליח. בצד העברת מרכזי הניהול אמורה כי"ל להרחיב מפעלים קיימים, כמו מפעל הדשנים מישור-רותם, ולהקים מפעלים נוספים במישור-רותם ובברמת-חובב. אנחנו עומדים להקים קריה של כי"ל למוצרים בתחום הכימיה בבקעת-ירוחם. הנחיתי עכשיו את המנכ"ל החדש של כי"ל לאמץ יישובים בנגב על-ידי פתיחת כתי-ספר ומתן מלגות וכן הלאה, לקירוב אנשים מגיל צעיר, עוד טרם הליכתם לצבא, למפעלים קיימים, כדי שמה שנעשה בהם יקסום להם עם סיימם את השירות הצבאי ועם שובם הביתה.

בהצעתו לסדר-היום ציין חבר הכנסת אמיר נתניהו מספרים על עובדים העתידים להיות מפותרים בעתיד הקרוב. אף שבבדיקה שערכתי עם הנהלות המפעלים נמסרו לי מספרים קטנים יותר, אני מסכים כי קיימת מגמה המסכנת את כל הקשור להיקף התעסוקה בנגב. אינני רוצה להשמיט אף מלה אחת מדרבין. אני יכול להחמיר את הדברים, ייתכן אף שהמספרים הם קצת שונים — כל אחד מונה כפי שהוא מונה — אך כללית המצב חמור יותר מזה שתיארתי.

על-פי הנתונים שברשותי, והם מעודכנים עד חודש אוקטובר 1987, מספר דורשי העבודה בנגב הוא 5,240 איש, מהם כ-3,000 בנגב המרכזי, כ-1,070 בנגב המערבי וכ-1,180 בנגב המזרחי. מספר המובטלים שישנה ימים ויותר הוא כ-3,720 איש, מהם כ-2,000 בעיר באר-שבע.

סבורני שאין חולק על כך, שהצעדים שנקט משרדנו בעבר ואלה שהוא נוקט היום מכוננים, בין השאר, לצמצום את היקף המובטלים בנגב.

בהקשר זה ברצוני להזכיר, כי גם בתחום התחזוקתי פועל משרדנו לשיפור המצב. על שולחן הממשלה מונחת הצעתי להענקת מעמד אזור פיתוח א', למפעלים עתידי ידע בבאר-שבע. הבקשה הזאת מונחת על שולחן הממשלה חודשים על גבי חודשים. על שולחן הממשלה מונחות זה חודשים הצעות תרומות של השר גר יעקב ושל, עד היום לא הצלחתי להביא את הנושא הזה לדיון.

יעקב ואק אמיר (המערך):

אני מקווה שעזרתך לך בשיחתך עם שר האוצר.

שר התעשייה והמסחר א' שרון:

אני אוהב תמיד אנשים שמאמינים.

אני מקווה שהממשלה כולה תראה בטובת הנגב. ותאשר את הצעתי בהקדם. כאזכור הנגב הגני קורא לכל הגורמים בממשלה ובכנסת לנקוט את כל האמצעים התחזוקתיים והאופרטיביים לחיזוק היישוב היהודי ולמניעת תופעות חמורות כגון אבטלה והגירה שלילית מחבלה הדרומי של מדינת ישראל.

אני מציע להעביר את ההצעה לדיון בוועדה.

יעקב ואק אמיר (המערך):

אני רוצה להציע ועדה משותפת של ועדת העבודה ועדת הכספים. דנים עכשיו בתקציב המדינה, וחיוני שעניין הנגב יעלה בדיונים אלה.

שר התעשייה והמסחר א' שרון:

זה מקובל עלי. עבודה וכספים.

קידמו ושגשוגו של הנגב. שנינו, כתורשתי של חבל ארץ נפלא זה, צופים בחומרה רבה ופועלים למניעת תופעות שונות הפוקדות לאחרונה את הנגב, ביניהן משבר בתחום התעסוקה. שהוא פועל יוצא של ניצני משבר בתחום התעשייה, וכבר עתה ברצוני לציין שאפשר למנוע משבר זה.

אזור הנגב נמצא בחלקו העליון של סולם העדיפויות שקבע לו משרד התעשייה והמסחר. בשנים 1984 — 1987 אישר מרכז ההשקעות של משרדנו 160 פרויקטים תעשייתיים בנגב בהשקעה כוללת של 467 מיליון דולר. השקעות אלה, שחלקן כבר בוצע, אמורות להגדיל את היצוא ב-445 מיליון דולר וליצור כ-4,950 מקומות עבודה חדשים.

משרדי פועל בכל הדרכים האפשריות להמשיך ולהרחיב את התשתית התעשייתית בנגב. הדבר בא לידי ביטוי במאמץ בלתי פוסק לאתר משקיעים, מלבד בעלי מפעלים קיימים, והמעוניינים להעביר את מפעליהם ממרכז הארץ לנגב.

מגמת המשרד היא לשכנע לפחות מפעל עתיר ידע אחד בכל אחד מיישובי הנגב, נוסח מפעל "מוטורולה" בערד, שהוא המפעל השני של "מוטורולה" בארץ. גם בעניין זה פעלתי — הזמנתי ארצה את סגן הנושא של "מוטורולה" ושכנעתי אותו להקים מפעל נוסף. עמדתו על כך שהמפעל יהיה בנגב, בערד.

מפעל "דייל" בדימונה גם הוא מפעל שני של חברה הפועלת בארץ זה 20 שנה, והיא הקימה בדימונה מפעל יפה מאוד. עכשיו אנחנו מקיימים משאומתן עם בעלי החברה להקמת מפעל נוסף באותן חקורה ותשתית הקלימות כבר באותו מקום, בדימונה.

עשיתי דברים כאלה גם בשדרות ובמקומות אחרים. יש מקומות שהצלחתי בהם יותר ויש מקומות שהצלחתי בהם פחות, אבל המגמה היא להכניס בשלב הראשון לכל הפחות מפעל אחד גדול ועתיד ידע לכל אחת מערי הפיתוח בנגב.

לקיים מפעלים יש השפעות חיוביות הן בתחום הכלכלי והן בתחום החברתי. חבר הכנסת ז'אק אמיר ציין בצדק את עניין הבנים. היום אנחנו יכולים להבחין בהחלט כמהפכה שקרתה במקומות הללו בשנים האחרונות. היום יש שם סטודנטים רבים יותר. בני ערי הפיתוח הם השלה של היחידות הלוואות בצה"ל — זה מה הרבה יותר מפקדים, הרבה יותר קצינים מהעבר — והם חוזרים הביתה, וצריך לדאוג להם למקומות תעסוקה, שיהיה להם עניין לעבוד בהם. זוהי המגמה שלנו.

משרד התעשייה והמסחר סייע ויהיה מוכן לסייע גם בעתיד לכל מפעל היוצר מקורות תעסוקה בנגב. סייענו בהקמתם של מרכזי התיירות במצפה-רמון ובמדרשת שדה בוקר, והיינו מעורבים גם בפרויקטים שהיו על הגבול שבין מפעלי תעשייה למפעלים חקלאיים. אין אנו כוררים. כבר סייענו למפעלים בערבה, שקשה להגדיר אם הם בתחום משרד החקלאות או בתחום המשרד שלנו. אנו מוכנים לסייע למפעלים בעלי היקף רחב, העוסקים בתיירות ופואות, או לסייע בבניית תשתית לבתי-מלון על-ידי הפעלת כי"ל כאזורים אלה. יש לה אמצעים וגם יכולת לעשות זאת.

חברת "כימיקלים לישראל" הקשורה במשרדנו היא גורם מרכזי בפיתוח הנגב. הדבר יבוא לידי ביטוי בעתיד, בהעברת משרדי חברת הפוספטים לירוחם, תהליך שכבר החל ואמור להיות מושלם במרס 1988, ובהעברת משרדי החברה מתל-אביב לבאר-שבע. זו החלטה שאני קיבלתי, ואני עדיין

ה צ ב ע ה

ההצעה להעביר את הנושא לדיון בוועדה
משותפת של ועדות הכספים והעבודה
והרווחה נתקבלה.

היו"ר א' נחמיאס:

תודה. ההצעה התקבלה והיא תעבור לוועדה משותפת
לוועדת הכספים ולוועדת העבודה, שהרכבה יקבע עלי-ידי
ועדת הכנסת.

יח. הצעה לסדר-היום

תנאי העסקתם של נערים עובדים במפעל "זן-לכל" בבית-שאן

עובדים צעירים רבים, ביניהם כסאם נמר בן 14, ג'עפר סלימאן
מבעינה בן 15, וליד מחמר עזאם וחיר פאלח מכפר-מנדא בני
16 ורבים אחרים כמותם.

הפועלים מתחלפים כדי שלא יישארו וימשכו תשומת לב
לשיטת העסקתם ותשלום משכורותיהם. במקום אין מבקרים
מפקחי משרד העבודה, ואין ביקורת על העסקת קטינים או על
תשלום משכורת ששיעורה פחות משכר מינימום.

תנאי העבודה קשים במיוחד. עבודת קילוף האשכוליות
נעשית בידי הפועלים באוויר מחת, תחת לחץ כבד, כדי לאלץ
את העובד, ללא הבדל גיל, לקלף בין 150 עד 200 קילוגרם
ליום. העבודה נעשית בתנאים סניטריים ירודים. כתוצאה
משיטת עבודה נצלנית ביותר ותנאי עבודה לא-היגייניים
סובלים הפועלים ממחלות עור כידהים, מפצעים ומנפוחויות
באצבעות עד כדי הצורך בעקירת ציפורניים בשל דלקת
באצבעות. חלק מהעובדים נשלח באמצעות לשכת העבודה
בנצרת, ולאחרונה היא שלחה למפעל 47 פועלים. אחרי 20 ימי
עבודה היה צורך לנחם חמישה פועלים ולעקור את ציפורני
אצבעותיהם שהתנפחו כתוצאה מעבודת קילוף האשכוליות
בידיים. ללא כפפות וללא ניקוי האשכוליות מחומר ההרכבה.
התנאים הסניטריים במפעל ירודים. הפועלים נאלצים לעבוד
ליד בחי-השימוש, וכמקום מצטברות ערימות פסולת שנודפים
מהן ריחות מחניקים.

לאחרונה בתרו הפועלים כוועד, וזה העלה את תביעותיהם
בפני ההנהלה. הפועלים מאוור נצרת הגיעו למועצת פועלי
נצרת וביקשו את הגנת ההסתדרות כעניין תנאי עבודתם.

אם כן, מדובר בהעסקת קטינים באמצעות קבלנים,
"ראיסים", במשכורות שהן מתחת לרמת שכר המינימום,
ובהכנסת התנאים ההיגייניים. הנושאים האלה הם באחריותו
של משרד העבודה והרווחה הם מחייבים את טיפולו, כדי
לאנוף את חוקי העבודה הקיימים, לקיים מינימום של תנאי
עבודה אנושיים, ולכבד את הזכויות המינימליות של העובדים
הזועקים חסם על תנאי העבודה שהם מכנים אותם תנאי משטר
עבדים.

על כן, הגני מבקש לדון בנושא כדי לברר את התלונות
האלה, לשנות את המציאות הקשה הזאת ולהתאימה לקבוצת
בחוק. תודה.

היו"ר א' נחמיאס:

תודה לחבר הכנסת תופיק טובי. אני מכין שדכרי תשובה
יתן סגן שר העבודה והרווחה. בבקשה, אדוני.

היו"ר א' נחמיאס:

תודה לאדוני שר התעשייה והמסחר. חבר הכנסת ז'אק
אמיר, אתה מסכים להעברת הנושא לוועדה?

יעקב ז'אק אמיר (המערך):

לוועדה משותפת, כן.

היו"ר א' נחמיאס:

חברי הכנסת, מי בעד העברת הנושא לוועדה —
ציביע.

היו"ר א' נחמיאס:

חבר הכנסת, אנחנו עוברים לסעיף הבא. הצעה לסדר
היום מס' 6531 בנושא: תנאי העסקתם של נערים עובדים
במפעל "זן-לכל" בבית-שאן. חבר הכנסת תופיק טובי,
בבקשה.

תופיק טובי (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
על ידי עפולה.

היו"ר א' נחמיאס:

כן כתוב בכתב ידך והצעתך, כך אומרים לי.

תופיק טובי (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
מי שכתב את זה, טעה.

היו"ר א' נחמיאס:

זה אנשי לגמרי, לטעות.

תופיק טובי (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

כבוד היושב-ראש, כנסת נכבדה, אין אני מתכוון לבקש
דיון בכנסת על יחסי העבודה בין המעביד לעובדים במפעל
"זן-לכל" שבקרבת עפולה, כי לא הכנסת תסדיר יחסי עבודה.
הצעתי לסדר-היום מתייחסת להעסקת עובדים, ובמיוחד
להעסקת קטינים, בניגוד לחוק, כתנאי שכן שהם בניגוד לחוק
שכן מינימום ובהעדר כל פיקוח של משרד העבודה על אכיפת
החוקים שמטרתם להגן על הפועל.

מפעל השימורים לאשכוליות "זן-לכל" נפתח בשנת
1985, ומועסקים בו כ-400 עובדים, כמעט כולם ערבים —
שליש מהם מהשטחים הכבושים והיתר מנצרת ומהסביבה. רוב
הפועלים מגויסים לתעסוקה במפעל הזה על-ידי "ראיסים",
קבלני עבודה, וכל קבלן מביא בדרך כלל קבוצה של 50 עד 60
פועלים, שחלקם הגדול מתחת לגיל 16. נודע לי, שהקטינים
נרשמים בשמות אחרים, לפעמים בשמות אבותיהם, ומרעסקים
על בסיס יומי. קבוצות העובדים מתחלפות כל תקופה קצרה
וככל פעם מביאים למפעל עובדים חדשים.

בתום כמה ימי עבודה משלמת הנהלת המפעל את שכר
העבודה כשיקים, ולפיהם שכר העבודה הנקוב הוא 40 שקל
חדש, אך הפועל לא מקבל את השיק, אלא חותם עליו. ההנהלה
היא הפורצת את השיקים, מקבלת את תמורתם ככסף מזומן
ומשלמת 15 שקל ליום לפועל. את יתרת הסכום היא מחלקת
בין ה"ראיס", הקבלן שמביא את הפועלים, ובין ההנהלה או
מישהו מהנהלה.

יש במפעל פועלים-ששכרם החדושי לא עולה על 250
שקל. כתב העיתון "אל-אתאחד", אשר ביקר במקום, פגש

מנהל העבודה. בשל התקרית הפסיק המפעל את עבודתם של העובדים מנצרת לפני כשכוע. נראה שיש כוונה להחזירם בחן יום-יומיים.

אגב, זה המקום להעיר, כי לפי הסדר מיוחד שנעשה לפי בקשת בית-הספר "אורט" עפולה, וכדי להקל את העול הכלכלי הרוכז על המשפחות, יחלו לעבוד במפעל מדי שבוע קבוצות של 20 נערים, כל קבוצה שבוע אחד, ובסך הכול כ-800 תלמידים, בתנאי העסקה זהים לאלה של הנערים העובדים במפעל.

לסיכום, אין בידי משרדי ממצאים המלמדים על סטייה נורמטיבית מכללי ההעסקה המינימליים, המחייבים במפעל הנדון, היינו: מכלול תנאי העבודה אינם נופלים מהנורמות המקובלות בסוג זה של עבודה, אף כשמוסב הדבר על בני הנוער.

שר העבודה והרווחה ביקש ממחלקת הפיקוח על העבודה במשרדנו לבדוק את הטענה בדבר פצעים ומחלות בידיהם של העובדים, כפי שפירט המציע, חבר הכנסת תופיק טובי.

מאחר שהנושא מתייחס ספציפית למפעל זה, אני מציע לחבר הכנסת תופיק טובי להסתפק בדברי החשובה שלי. אם עומד המציע על זכותו שהנושא יועבר לדיון בוועדה, לא אתנגר לכך.

היו"ר א' נחמיאס:

אדוני סגן השר, אני מציע שתסכים להעביר את הנושא לוועדה, כי יש להניח שגם חבר הכנסת תופיק טובי יסכים לכך. גם עקב הדברים שאמר כבודו, ראוי שהנושא יועבר לוועדה.

סגן שר העבודה והרווחה ר' פנחס:

אני מסכים שהנושא יועבר לוועדה.

היו"ר א' נחמיאס:

תודה לסגן השר. חבר הכנסת תופיק טובי, אתה מסכים שהנושא יועבר לוועדה?

תופיק טובי (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון): מסכים.

היו"ר א' נחמיאס:

תודה רבה. אנחנו עוברים להצבעה.

ה צ ב ע ה

בעד ההצעה להעביר את הנושא

לדיון בוועדת העבודה והרווחה — רוב

נגד — אין

ההצעה להעביר את הנושא לדיון בוועדת

העבודה והרווחה נתקבלה.

היו"ר א' נחמיאס:

הצעתו של חבר הכנסת תופיק טובי, "תנאי העסקתם של נערים עובדים במפעל 'זן-לכל', תועבר לדיון בוועדת העבודה והרווחה של הכנסת.

סגן שר העבודה והרווחה ר' פנחס:

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, על-פי חוק, שכר מינימום הותקן על-ידי שר העבודה והרווחה תקנות, הקובעות שכר מינימום לנוער עובד ומבוססות על הסכם קיבוצי שנעשה בין לשכת התיאום של הארגונים הכלכליים לבין ההסתדרות הכללית.

לפי תקנות אלה נקבע שכר המינימום לנוער עובד כשיעורים שבין 377 ש"ח ל-482 ש"ח לחודש, לפי גיל הנער ותנאים מסוימים נוספים. על סכומים אלה יש להוסיף את כל התוספות הנהוגות במפעל, כגון פרמיות ותוספות מפעליות.

סכומים אלה אומנם נמוכים משכר המינימום הקיים כיום לעובדים מבוגרים, שהוא 581 ש"ח לחודש, ברם, מקובל וידוע כי שכרם של נערים עובדים נמוך משכרם של עובדים מבוגרים מאחר שהתפרקה של נער צעיר קטנה מזו של עובד מבוגר, ונער עובד מתנסק פחות שעות — כ-40 שעות שבועיות לעומת מבוגר העובד 45 — 47 שעות בשבוע.

כאמור, על כך יש להוסיף גם את הפרמיות והתוספות הקבועות האחרות אשר משולמות במפעל, והן כבר כלולות בשכר המינימום של העובד המבוגר.

מפעל "זן-לכל" לפלחי אשכוליות הועבר לפני כשנתיים מאזור חיפה לאזור אלוך-חבור בעפולה. חלק מן העובדים הוותיקים מסביבות חיפה עברו לעבוד במפעל החדש. למפעל הוקצה מבנה חדש והוא מצויד בחדר אוכל בעל רמה.

העבודה במפעל, קרי: קילוף אשכוליות, היא עונתית ומשתרעת על פני החודשים נובמבר עד אפריל, מדי עונה מעסיק המפעל כ-170 עד 400 עובדים, על-פי הצרכים. העבודה במפעל נעשית על-פי נורמה, ביסודה נחשבת העבודה לעבודה קלה ונוחה, המתבצעת בישיבה. העבודה נמצאת מתאימה אף לבני נוער.

בעתה זו מעסיק המפעל עובדים מנצרת, בעיקר תובעי הבטחת הכנסה, אף שהשכר משולם במפעל על-פי נורמות, קיבלו עובדים אלה משכורת מלאה, אפילו עבדו למטה מהנורמה, כדי להגביר בהם את המוטיבציה לעבודה.

ראוי לציין, שאשחקר, הועסקו במפעל כ-100 עולים מאתחזיה, ולא נשמעה כל תלונה על תנאי עבודה מחפירים.

בכלל מצבת העובדים המקיפה כ-370 איש, בהם 150 עובדים קבועים, מועסקים במפעל כ-80 נערים, גילאי 15 ויותר, ששכרם משולם על-פי הערף שנקבע על-ידי ההסתדרות.

להשלמת התמונה ברצוני להטעים, כי לא מן הנמנע הוא כי ברקע הפנייה קיימת מתיחות שנשתררה במפעל בימים אלה לנוכח חקירת שאירעה במפעל ובח החוקר, כפי שנמסר לנו, אחת ממנהלי העבודה על-ידי עובד מנצרת, כאמור, במפעל מועסקים כ-40 עובדים, מנצרת, שהופנו על-ידי לשכת התעסוקה במסגרת הבטחת הכנסה, כפי שדווח לנו, לדברי המחלונן, התואנה לתוקפנות הייתה התנהגות בלתי נאותה של

יט. הצעה לסדר-היום מקרה רעב באשקלון

כשלה כדירה עלוכה באחת השכונות באשקלון. היא ואנשים טובים אחרים נודעו והוציקו, ואומנם כ"ח בנובמבר אושמו ציון יעקב, וזכרנו לברכה, במרכז הרפואי "ברזילי" באשקלון כשהוא סובל חרפת רעב ועומד על סף נסיסה. לא עברו ימים אחדים והאיש נפטר רעב, ערירי ומחוסר כול.

אני יודע מהי התייחסות משרד הבריאות לפרשה טרגית זו. המשרד יאמר כי מדובר בחולה נפש שמת ממחלה ממארת. כאשר היה לאחרונה מחולל ביטחוני האשימו את השי"ג. כאשר נפטר אורח בגלל מחולים ביוזקוטיים של משרד הבריאות, אומרים: הוא היה סתם משוגע. דווקא בשל מצבו המיוחד של המנוח, ועל רקע אטימות החושים והרגשות של הממסד והחוצפה שבהשמעת התירוצים עליידי הרשויות האחראיות, מלבד הטיפול הענייני של משרד העבודה והרווחה, צריכה הכנסת לחקור את הפרשה לעומקה ולהפיק ממנה לקחים אמיתיים.

ציון יעקב, וזכרנו לברכה, אשר בימי חייו הקצרים התגרש ונותר ערירי וחסר כול, הותר צוואה הורעת לשמים. הוא ציוה על רשויות מדינת ישראל לחקור את פרשת חייו האומללים והקצרים.

אדוני היושב-ראש, נניח שנתוני משרד הבריאות נכונים. אפילו מדובר באדם שלקח בנפשו, נשאלת השאלה: האם התבררה יכולה להניח לו למות חרפת רעב? אפילו מדובר במקרה הנופל בין הכיסאות, בין כיסאות עיריית אשקלון, משרד הבריאות ומשרד העבודה והרווחה, נשאלת השאלה: מהו האחראי למחוללים שהולידו את חרפת הרעב שהמנוח סבל ממנה? וזעקת השאלה: מה יהיה גורלם של תושבים אחרים הסובלים מתת-תזונה, והרשויות המוניציפליות והבריאותית מתעלמות מהם? הרשויות הללו יושבות מנגד בחיבוק ידיים, כשזו סומכת על זו. הרשויות צריכות לסמוך את הנפלים ולא לסמוך זו על זו.

בטרם ישיב סגן שר העבודה והרווחה על ההצעה, אני מבקש להבהיר כי אני מוכן לוותר על הדרישה לקיים דיון על הנושא במליאה, ובלבד שהכנסת תצביע ותסמך את ועדת העבודה והרווחה לחקור את הפרשה הטרגית הזאת.

היורר א' נחמיאס:

חדה לחבר הכנסת דוד מגן. אדוני סגן שר העבודה והרווחה, בבקשה.

סגן שר העבודה והרווחה ר' פנחס:

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, ממשלת ישראל קבעה בחוק הסדרים המבטיחים את קיומו של כל אדם, אשר אין לו מקורות הכנסה מסכנות של מחלה, זיקנה, נכות וכדומה, במסגרת חוק הביטוח הלאומי מובטחות גמלאות וקצבאות, אשר מטרתן לאפשר את הקיום הבסיסי של כל אדם. לאור זאת לא ייתכן שיהיו בישראל אנשים הסובלים מרעב או מתת-תזונה. גם במקרה הקיצוני שהוצג כאן, של אדם חולה ומנותק מהחברה, מחבר שהוגא קיבל קצבת נכות שאפשרה לו קיום בסיסי. כל זאת, כמובן, נוסף על הסדרים אחרים הקיימים להבטחת תחומים אחרים של החיים, כגון תחום השיכון ותחום הבריאות. הסדרים אלה מחייבים תיאום רב ושיתפות בין גורמים שונים להשגת התוצאות הנדרשות.

למקרה הפרטי של מר ציון יעקב, וזכרנו לברכה, שהועלה על-ידי חבר הכנסת דוד מגן — האיש, יליד 1932, עלה מעיר

היורר א' נחמיאס:

אנחנו עוברים לסעיף הבא, הצעה לסדר-היום מס' 6436 בנושא: מקרה רעב באשקלון — מאת חבר הכנסת דוד מגן. בבקשה.

דוד מגן (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, נכבדי סגן שר העבודה והרווחה, חברי כנסת נכבדים, בבירור שנערך בוועדת הכנסת בתביעתי לערוך דיון דחוף בגורמי הידרדרות בריאותו ונסיבות מותו של תושב העיר אשקלון, ציון יעקב, וזכרנו לברכה, נחשפה תמונה עגומה ומראיגה. בדיקת הפרשה מביכה לחלוטין את הממשלה. משרד הבריאות הטיל את כוור הבז למגרשה של עיריית אשקלון, ועיריית אשקלון מיהרה לחמוק ולהעביר את הנושא אל מגרשו של משרד העבודה והרווחה.

אדוני סגן השר, אני משבח את משרד העבודה והרווחה, שהתנדב להשיב בשם הממשלה על ההצעה, אם כי מתוך הפרטים שלמדת על המקרה הטרגי הזה, היה נכון יותר לו הטילה הממשלה את חובת התשובה על שרת הבריאות דווקא.

כבוד הרב פנחס, המייצג את משרד העבודה והרווחה, אני רוצה שתדע כי ידידי ושכני שר העבודה והרווחה מר משה קצב יכול היה לקרוא על מקרהו של יעקב ציון, וזכרנו לברכה, בשכונת "כאן דרום" המופץ באזור המגורים של השר ושל.

כ"ח בנובמבר השנה פורסמה בעיתון "כאן דרום" תמונה מזעזעת, המתארת את מראהו החיצוני של תושב אשקלון, אשר לא זכה בחמש השנים האחרונות לטעום ולו ארוחה חמה אחת. העברתי את התמונה הזאת למשרד, המראה מזעזע ומעורר —

יעקב ואק אמיר (המערך):

דוד מגן (הליכוד):

מייד אפרט.

שבח וייס (המערך):

דוד מגן (הליכוד):

בריוק. חבר הכנסת וייס צודק, לא היתה לו יכולת לממש את זה.

המראה מזעזע ומעורר אסוציאציה מרגשת מתקופת השואה.

אדוני היושב-ראש, לו היה תקנון הכנסת ליברלי יותר, הייתי מוותר על נאומי זה ומסתפק בהעברת התמונה, שאני מחזיק ביד, לפרוטוקול. המראה אומר את הכול. המראה ידוע כל מי שלב אנוש פועם בקרבו. התמונה הזאת אינה אלא תעודת עניות לחברה הישראלית וראות הצטיינות למטפחי הביורוקרטיה בשירותי הבריאות.

גם אם אין הפרט מעיד על הכלל אסור לכם, אסור לנו, חברי הכנסת, לעבור לסדר-היום נוכח המציאות שנחשפה באשקלון על-ידי העיתונאים אריה לוי ומוטי כהן מהעיתון האזורי "כאן דרום".

במה מדובר? לפני כחודש ימים גילתה במקרה אחת מעובדות ארגון מט"ב — מפללות בית — יהודי כבן 58 מוטל

ציון זיכרונו לברכה נפטר ממחלה ממארת בדרכי העיכול והקיבה ולא מתחזקתה. כל השנים נעשו ניסיונות לעזור ולסייע לו בתחומים שונים, אך הוא לא שיתף פעולה עם המטפלים.

מאחר שקוצר הזמן לא אפשר קבלת התייחסות ממשד הכריאות, על מעורבותו, במקרה, אנו מציעים להעביר את הנושא לדיון בוועדת העבודה והרווחה לשם כריקה מעמיקה יותר שלו.

היו"ר א' נחמיאס:

תודה רבה. חבר הכנסת דוד מגן, אתה מסכים שהצעתך תועבר לוועדת העבודה והרווחה? בעצם כבר בנאומך הסכמת.

דוד מגן (הליכוד):

כן.

היו"ר א' נחמיאס:

תודה. חברי הכנסת, הצעה אחת בפנינו — להעביר את הצעתו לסדר-היום של חבר הכנסת דוד מגן בנושא "מקרה רעב באשקלון" לוועדת העבודה והרווחה. אני מעמיד להצבעה הצעה זו.

ה צ ב ע ה

ההצעה להעביר את הנושא לוועדת העבודה

והרווחה נתקבלה.

היו"ר א' נחמיאס:

ההצעה הועברה לוועדת העבודה והרווחה.

כ. הצעת חוק-יסוד: שיווי זכויות הזרמים בדת היהודית*

(הצעת חבר הכנסת מ' וירשובסקי)

מדרכי וירשובסקי (התנועה לזכויות האזרח ולשלום): זוהי בקשה של המציע, ואינני חושב שחבר כנסת אחר רשאי להתערב בכך. אני מבקש שהיושב-ראש יעתר לבקשתי.

רפאל פנחסי (התאחדות הספרדים שומרי תורה):

אדוני היושב-ראש — — —

היו"ר א' נחמיאס:

אחד אחד ירכרו, וכל אחד ידבר.

חיים דרוקמן (הסיעה הדתית-לאומית):

אדוני היושב-ראש, בבוקר נתבקש חבר הכנסת וירשובסקי לדחות את העלאת הצעתו בגלל הקונגרס הציוני ומפני שחברי הכנסת לא נמצאים בכנסת, והוא לא הסכים לכך. אינני חושב, שעכשיו צריך לדחות את הצעתו. יש החלטה של היושב-ראש שהצעת חוק שהעלאתה נדחתה. נדחתה ל-60 יום.

היו"ר א' נחמיאס:

תודה. אדוני סגן השר פנחסי, בבקשה.

רפאל פנחסי (התאחדות הספרדים שומרי תורה):

אדוני היושב-ראש, מאחר שסדר-היום היה היום עמוס, נעשו ניסיונות לפנות לכמה חברי כנסת, כדי שיסכימו להסיר את הצעותיהם. לא ייתכן, שברגע שחבר כנסת יראה שאין להצעתו רוב, הוא יבקש להסיר אותה מסדר-היום. אנחנו מבקשים לנהוג לפי התקנון: יעלה חבר הכנסת וירשובסקי את הצעתו עכשיו, או שידחה זאת ב-60 יום.

בשנת 1951, היה נשוי ואב לשלושה ילדים. בשנים 1969 — 1971 הוא היה מאושפז בבית-חולים לחולי נפש, ושוחרר עם חוות דעת שצוין בה שהוא סובל מהתקפים פסיכיאטריים, ממחשבות שוא ומזויות. הוא הוזכר כנכה לצמיתות וקיבל קצבת נכות של 100% משנת 1971. עם שחרורו ושיבתו הביתה הידרדר המצב בכית, ובשנת 1972 הוא התגרש מאשתו. אשתו וילדיו נשארו לגור בדירתם, והוא עבר לגור עם אמו הקשישה עד לפטירתה בשנת 1982. אחרי מותה הוא נשאר לגור בביתה. משנת 1971 הוא היה מוכר לשירותי הרווחה, ונעשו ניסיונות מתמידים לסייע לו ולאמו בציוד ביתי, בעזרה ביתית, בארוחות חמות, כשירותי כביסה ובטיפול על-ידי מט"כ. רוב ניסיונות העזרה נתקלו בסירוב ובא-שיתוף פעולה.

ציון, זיכרונו לברכה, היה מבולבל ולא דיבר לעניין. הוא לא היה תוקפני ומזיק, הוא נהג לשבת באופן קבוע, מדי יום ביומו, בבית-הקפה ברחוב הראשי של מגדל, ובו סיפקו לו ארוחות, אלוהול וסיגריות. כאשר קיבל את קצבת הנכות, סילק את חובו לבית-הקפה.

ביתו בקומת הקרקע היה פרוץ, ונהגו לבוא אליו ולהתגורר בו טיפוסים שליליים. בשנת 1982 שופצה הדירה שיפוץ יסודי על-ידי חברת "עמיגור", ולשכת הרווחה צידדה אותו במקרה, במיטה, במזון, בשולחן, בכיסאות, בגו ובכלי מיטה. הדירה והציוד לא החזיקו מעמד זמן רב, ונותר בה ציד מנימלי. במשך השנים תיקנה חברת "עמיגור" תיקונים שונים, אך תמיד חזר המצב לקדמותו.

היו"ר א' נחמיאס:

חברי הכנסת, אנו עוברים לנושא הבא, הצעת חוק כ"ז, חוק-יסוד: שיווי זכויות הזרמים בדת היהודית. איפה שר הדתות?

קריאה:

כדרך.

היו"ר א' נחמיאס:

כאיזו דרך? חבר הכנסת וירשובסקי, אתה רשאי לעלות על הדוכן ולהביא את הצעתך.

מדרכי וירשובסקי (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

אדוני היושב-ראש, ביקשתי לדחות את העלאת הנושא לשבוע הבא, וגם שוחחתי על כך עם כמה מחברי הכנסת, והם ביקשו ממני לדחות זאת, הוואל ועכשיו מתקיימת ישיבת הקונגרס הציוני וחלקם הגדול של חברי הכנסת יושבים בה, וחלקם האחר יושב עכשיו בוועדת החוקה, חוק ומשפט בהיתר, ועל כן קשה לקיים את הדיון בנושא הכבד הזה במצב זה. אני חושב ששום דבר לא יגרע, אם יעלה הנושא בצורה מוכתרת בשבוע הבא.

ביקשתי זאת בצורה מכובדת, לפי המקובל ולפי הנהוג. אני מבקש מאוד, שאדוני היושב-ראש יסכים לכך.

חיים דרוקמן (הסיעה הדתית-לאומית):

אדוני היושב-ראש — — —

חבר הכנסת וירשובסקי, אבל הייתי רוצה להסיר אותה. כתנאים הוגנים, בזמן ובמקום שחבר הכנסת וירשובסקי יבחר לעשות זאת.

הי"ר א' נחמיאס:

חודה. מורי ורבותי, כל אחד מכם שרצה לדבר דיבר כאוות נפשו. נתחיל אחד לאחר. חבר הכנסת ז'אק אמיר, אין בתקנון רשות לשום חבר כנסת לבקש להוריד הצעת חוק כרגע שעלתה על סדר-היום. בתקנון כתוב ההיפך ממה שאדוני אמר.

חבר הכנסת דרוקמן, אפילו היית עושה עסקה עם חבר הכנסת וירשובסקי, היא לא היתה עוזרת לא לך ולא לחבר הכנסת וירשובסקי, כשם שבקשת הרחיבה הנכחית של חבר הכנסת וירשובסקי אינה עוזרת לו עכשיו.

אשר לתנאים הוגנים, חבר הכנסת דוד מגן, אם כל אחד מאתנו יקבע בבית הזה את התנאים ההוגנים להעלאת חוק ולהורדתו, לא יעלה שום חוק ולא ירד שום חוק.

מורי ורבותי, אנחנו דנים בנושא הזה לפי פסיקת, ואני מזמין את חבר הכנסת מרדכי וירשובסקי להעלות את הצעתו.

מרדכי וירשובסקי (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
האם אני יכול לבקש עשר דקות, כדי להביא את החומר?

הי"ר א' נחמיאס:

בהחלט כן.

כא. הצעה לסדר-היום

הסוכנות היהודית

בעסקים שהתחמו במאבקי כוח וחלוקת שלל. השר היה אמור לנאום בנושא ההגשמה הציונית, אך נוכח הקונגרס הסורר הוא העדיף, מחוסר כריזה, לקטוע את נאומו ולרדת מן הכמה תוך תשחת דברים בוטים, שצריכים לזעזע גם את הכנסת: "מסתבר ששום דבר לא משתנה. אנו עדים למלחמות קטנות של פוליטיקאים ישראלים ולמלל חסר כיסוי, שיש בו מסר שלילי וציניות. אחרי הצגה כזו במהלך הדיון על ההגשמה הציונית, אולי מוטב באמת שזה יהיה הקונגרס הציוני האחרון" — רכרי השר לקליטת העלייה. אדוני היושב-ראש, אני מזדהה ככאב לב עם דברי השר.

אמש השלים השר את התמונה כשהתראין ככלי התקשורת והגדיר את הפעילות הפוליטית בהסתדרות הציונית כפעילות של ליגת המילואים בפוליטיקה הישראלית. עם דברים אלה איני מוכן להזדהות, ודאי שלא להסכים. על ההסתדרות הציונית להיות מנוהלת על-ידי מיטב המנהיגות שיש לעם היהודי, והפוטנציאל הזה אומנם קיים בה היום, במיוחד בהרכב החדש של הקונגרס הציוני הלאומי.

כנסת ישראל יכולה לתרום תרומה של ממש לעצירת ההידרדרות של ההסתדרות הציונית והסוכנות היהודית. אסור לה, לכנסת, להחריש מול "הציונות ברברס", ואני מבקש מכם, חברי הכנסת, לתמוך בהצעתי לכלול נושא חשוב זה בסדר-היום של מליאת הכנסת.

הכנסת גם לא יכולה לעבור לסדר-היום עקב בחירתו של אחד מחבריה הטיובים, שמחה דיניץ, לתפקיד יושב-ראש ההסתדרות הציונית, בלי לכרך אותו בחום ובלי לתמוך בתוכניתו כפי שהוצהרה השבוע: צמצום המנגנון, צמצום

הי"ר א' נחמיאס:

חודה. חבר הכנסת ורדיגר, בבקשה.

אברהם ורדיגר (מורשה-פא"י):

התירץ הוא, שהשבוע מתקיים הקונגרס הציוני וגם יושבת ועדה. בשבוע הבא יתקיים קונגרס אחר, של משפחות ברוכות ילדים, וחברים אחרים ישתתפו בו, וכן כל הדתיים וכל בני עדות המזרח. לכן, אני חושב שאי-אפשר להתחשב בנימוק הזה, ואני מציע שחבר הכנסת וירשובסקי יעלה את הצעת החוק עכשיו. שר הדתות נמצא בדרכו לכאן מהקונגרס, ואני מציע שנסכם היום את הדיון.

הי"ר א' נחמיאס:

חודה. חבר הכנסת ז'אק אמיר, בבקשה.

יעקב ז'אק אמיר (המערך):

אדוני היושב-ראש, אומנם הקואליציה החליטה להסיר את הצעת החוק מסדר-היום, ואני מקבל את הכרעתה, אבל חברי הכנסת יכולים להגיש בסך-הכול שתי הצעות כמשוב: הצעת חוק או הצעה לסדר-היום. היות שחבר הכנסת וירשובסקי, לפי פניית חברי כנסת שאינם פה, מבקש לדחות את העלאת הצעתו, אני חושב שלפי התקנון ולפי הסדר הטוב יש לאפשר לו לדחות את העלאת הצעתו לשבוע הבא.

הי"ר א' נחמיאס:

חודה רבה. חבר הכנסת דוד מגן, בבקשה.

דוד מגן (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, אני מתנגד חריפות להצעת החוק של

הי"ר א' נחמיאס:

אם כן, נעבור כעת להצעה לסדר-היום מס' 4752 בנושא: הסוכנות היהודית. רשות הדיבור לחבר הכנסת דוד מגן.

דוד מגן (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, את ההצעה לסדר-היום תחת הכותרת "תרומותיה ומחלליה של הסוכנות היהודית" הנחתי על שולחן הכנסת ב-1 בדצמבר 1986. יותר משנה חלפה מאז כתבתי: "הסוכנות היהודית עתירת הממון והגכסים רושמת לעצמה בשנים האחרונות כישלונות ואכזבות. המשבר הפוקד את הסוכנות היהודית צריך להיות עניינה של הכנסת. אנו צריכים לתת דעתנו על יחסי הגומלין בין הסוכנות היהודית לבין ממשלת ישראל, על תקציבי העתק מול הבזבוז המשוער ועל הפיכתה מערך חיובי בעל חזון למוסד בעל תרמית שלילית, המציבה סימן שאלה על זכות המשך קיומה של הסוכנות".

אודה ולא אבוש, לשמע תגובותיהם של כמה מחברי הקשורים למסד הסוכנותי, חשבתי לגנוז את ההצעה, טיפחתי אשליה, כי עם כינוס הקונגרס הציוני, המחכנס בעצם ימים אלו בירושלים, תאבד ההצעה לסדר-היום את הרלבנטיות שלה והתנועה הציונית תשדר את מערכותיה ותחיצב כריאה ומלוכרת מול האתגרים האמיתיים. עליה להיות ערוכה להוביל את פתרון הבקעה הדמוגרפית ולהעלות המוני עולים אל ארץ-ישראל.

שלשום אמורים היו להיפתח הדיונים הרעיוניים באולם הקונגרס הציוני הלאומי. נציג ממשלת ישראל, השר לקליטת העלייה יעקב צור, נחבקש לנאום בפני צירי הקונגרס. האולם היה כמעט ריק לחלוטין, ואילו המסדרונות היו גרושים

הציונית, ולעקור מן השורש את זכותם של קומץ אנשים לפסול מפעילות בהסתדרות הציונית יהודי ישראל כלשהו, יחא זה יורם ארידור, אריק שרון או עקיבא ליונסקי. את המחזה הזה של ישיבה בחדר חדרים והימנעות משימוש בשפה העברית כדי לפסול, כלשונם, אנשים מהמנהיגות הפוליטית הישראלית מלהתערב בענייני הסוכנות היהודית — את המחזה הזה יש לשרש.

אדוני היושב-ראש, דיוני הקונגרס הציוני הלא-טרם נעללו. אני מקווה כי דברי נופלים על אוזניים קשובות, וכי ההסתדרות הציונית בהנהגתו הרעננה של ידידי שמחה דיניץ תרע לצאת מהמסגר הקשה ולעלות מהתהום העמוקה שהיא מצויה בה.

אני מבקש, כי הכנסת תיעתר להצעתי לערוך דיון במליאה על ההסתדרות הציונית בכלל ועל הסוכנות היהודית בפרט. אם תחקבל הצעתי זו, ארצה להמתין חודשיים-שלושה שלושה בחקירה להבראתן של ההסתדרות הציונית והסוכנות היהודית, אך אם חסי-חלילה תתברר תקווה זאת, אעמוד במלוא התוקף על חובתה של הכנסת לאלץ את הממשלה להתעלם משבר הכלי ולהפעיל את החלופות שיש בידה. נכוחים דבריו של נשיא המדינה בפתיחת הקונגרס הציוני הנוכחי. הוא אמר: "הקונגרס הזה יכול להיות עוד אחד מהקונגרסים שלא הותירו את רישומם בדפי ההיסטוריה, משום שלא גילו אומץ ותושייה ולא הבינו את אתגרי השעה" — — — אך יש גם אלטרנטיבה. את האזהרה הזאת, כי יש גם אלטרנטיבה, צריכה מנהיגות ההסתדרות לדעת ולזכור, והממשלה מצדה צריכה להשכיל להפעילה, אם חסי-חלילה לא תתזוו ההסתדרות הציונית לדרך הנכונה.

אדוני היושב-ראש, אני מודה לך על נדיבותך, ועל ההקשבה.

הי"ר א' נחמיאס:

תודה רבה לאדוני, חבר הכנסת דוד מגן. לפי הרשום אצלי היה סגן השר רוני מילוא צריך להשיב, אם אין חשוכה — האם רוצה אחד מחברי הכנסת להתבטא בנושא?

יעקב זיאק אמיר (המערך):
כן, אדוני.

הי"ר א' נחמיאס:
מה, רצונך, כדי שאבין.

יעקב זיאק אמיר (המערך):
אני רוצה לדבר על הסוכנות.

הי"ר א' נחמיאס:
לא, לא.

הרשע מצא (הליכוד):
אתה יכול להציע להעביר את הנושא לוועדה או להסיר אותו מסדרהיום.

יעקב זיאק אמיר (המערך):
בסדר.

הי"ר א' נחמיאס:
בבקשה.

יעקב זיאק אמיר (המערך):
אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, מטבע הדברים הוא, שחבר הכנסת שאינו מעורה תמיד בענייני העם היהודי ובמורכבות ענייני הסוכנות היהודית ותפקידיה בארץ-ישראל.

הביורוקרטיה והצלת התרמית על-ידי דה-פוליטיזציה של ההסתדרות הציונית. אכן, יש לראות בהצלת התרמית את הצלת הציונות.

90 שנה חלפו מיזם כינוסו של הקונגרס הציוני הראשון. שבו הניח חתה המדינה בנימין זאב הרצל את הורע שממנו צמחה מדינת ישראל. במגבלות הזמן שהקצב לי היושב-ראש, לא אוכל להפליג ולספר על התפתחות הציונות במרוצת 90 השנים האחרונות, ולהזכיר את תרומתם של אבות הציונות המדינה. כרם, נוכח ההצהרות הנשמעות כימים אלו בזכות הטלת גורלנו בידי ועידה בין-לאומית, בזכות פירוש שטחים מארץ-ישראל ובזכות ריתורים על שטחי ארץ-ישראל, לא אצא ידי חובה, אם לא אצטט דברים שנאמרו בקונגרס הציוני כבול בשנת 1937, לפני יובל שנים בדיוק: "אילו הועמדה לפני השאלה: מדינה יהודית בכל מערב ארץ-ישראל תמורת הסתלקות מכותנו ההיסטורית על ארץ-ישראל כולה — הייתי דוחה את המדינה. אין רשות לשום יהודי לוותר על זכות העם היהודי בארץ. אין זו סמכות של שום יהודי, אין זו סמכות של שום גוף יהודי, אין זו אפילו סמכותו של העם היהודי כולו, החי אתנו היום, לוותר על איזה חלק שהוא בארץ. זוהי זכות האומה היהודית לדורותיה, זכות שאינה ניתנת להפקעה בשום תנאי. אילו גם היו יהודים באיזה זמן שהוא המכריזים על הסתלקותם מכות זאת, אין בכוחם ובסמכותם להפקיע זכות זו מהדורות הבאים". אני, הרואה עצמי כתלמידו של זאב-זיבוטנסקי, ציטטתי בגאווה את דבריו של דוד בן-גוריון.

כן, הקטע שצוטט כרגע הוא קטע מדברי דוד בן-גוריון זיכרוננו לברכה, וראו מה מעוללים לתורתו, אלו המכנים עצמם תלמידיו. ההחלטות המדיניות בקונגרס הציוני הלא-הן היפוכה של תורת זיבוטנסקי ותורת בן-גוריון כאחת, וההסתדרות הציונית, כקבלה החלטות המדיניות תורה זו, מתרחקת למעשה מן הציונות האמיתית.

ההסתדרות הציונית חייבת לעצמה עריכת ניתוח רעיוני וניתוח ארגוני, אם רוצה היא לשמור על עקרונות האמנה שנחתמה ב-1952 בין הסוכנות היהודית לבין ממשלת ישראל. ממשלת ישראל צריכה לדרוש שינוי בתנאי האמנה, כך שתתאמת יחדיו העולם תושקעה בכל חלקי ארץ-ישראל ללא שום הגבלה וללא קיפוח מרגיז של הגולן, השומרון, יהודה וחבל-עזה. עם השינויים ההכרחיים באמנה, על הממשלה לדרוש מעורבות גדולה יותר וזכות לניווט הסוכנות היהודית לפי צורכי העם החי בארץ-ישראל ולא לפי לחצים פוליטיים של גוף זה או אחר.

כימים אלה של חשבון הנפש צריכה הסוכנות היהודית למלא בקפידה אחר המלצות המבקר הפנימי שלה, לקיים באמונה את התחייבותיה כלפי עם ישראל וממשלת ישראל ולהטות גם ארזן קשבת לביקורת הציבורית המוצדקת על הכוזבו ועל ההחמצה. אכן, האם אפשר לעבור לסדרהיום מול תופעת הפיכת שליחי העלייה ליורדים? האם אפשר להיוותר שלווים ושאנים מול הקיפאון בעלייה והתגברות הירידה? הרי עניין זה הוא בנפשו.

על ההסתדרות הציונית לשחרר את עצמה מהשתעבדותה לגבירים, והיא חייבת לסלק את החומה החוצצת בינה לבין היהודי המצוי ברחבי העולם, אותה חומה שהיא בדמות הנדבנים אשר חלקם סוכרים כי תרומותיהם הופכות אותם אוטומטית למנהיגי הקהילה. יש למצוא את הדרך ללבו של כל יהודי ללא מתווכי ביניים.

יש לפעול במלוא הכוח לדה-פוליטיזציה של ההסתדרות

הכוללים: תקציב הסוכנות היהודית הוא 394 מיליון שקל חדש, ותקציב ההסתדרות הציונית העולמית — 101 מיליון ו-475,000 שקל חדש. מדובר אפוא בסכומים עצומים — כחצי מיליארד שקל חדש — מדובר במגנטונים אדירים עם אלפי עובדים, ללא הגומה, ומדובר בגוף שהצורך בו מוטל בספק וסימני שאלה רבים מלווים את דרך תפקודו ואת הפתרונות להבראתו.

על כן, אני רוצה להציע, אדוני היושב-ראש, שהכנסת תעביר את ההצעה לוועדת העלייה והקליטה של הכנסת. אין ספק שהנושא הזה חשוב, והוא מצדיק דיון יסודי בוועדת העלייה והקליטה. אפשר יהיה להזמין אליה את נציגי הסוכנות, כדי שיביאו את הנתונים ואת כל הפרטים הנוגעים להצעה הזאת, ובדיון יסודי ומעמיק אפשר יהיה להגיע להמלצות מתאימות, שישנינו את התוצאות שחבר הכנסת מגן רוצה בהן, ואף אני שותף לרצונו. תודה רבה.

הי"ר א' נחמיאס:

תודה לאדוני סגן השר. חבר הכנסת מגן, אתה מסכים?

דוד מגן (הליכוד):

כן.

הי"ר א' נחמיאס:

חבר הכנסת, לפנינו הצעה אחת: להעביר את ההצעה לסדר-היום של חבר הכנסת דוד מגן בנושא הסוכנות היהודית לוועדת העלייה והקליטה. מי בעד ההצעה להעביר את הנושא לוועדה? מי נגד?

ה צ כ ה

ההצעה להעביר את הנושא לדיון בוועדת העלייה והקליטה נתקבלה.

כב. הצעה לסדר-היום

מסר השלום של הפדרציה הספרדית העולמית כפי שקיבל ביטוי בקונגרס בירושלים

הי"ר א' נחמיאס:

האם אנחנו יכולים לומר לכל שר בכל דקה: בוא מייד? לך מייד? האם יש לנו מערכת כזאת?

השר לענייני דתות ז' המר: זה לא עניין של דקה, זה היה עניין של שעות.

הי"ר א' נחמיאס:

בבקשה, חבר הכנסת ז'אק אמיר.

יעקב ז'אק אמיר (המערך):

אני יושב פה שעות, ואין לי שום טענות.

הי"ר א' נחמיאס:

אנחנו ממשיכים בסדר-היום כפי שאמרתי. בבקשה, חבר הכנסת אמיר.

יעקב ז'אק אמיר (המערך):

אדוני היושב-ראש, יעמית חברי הכנסת, בבואי היום להעלות מעל בימת הכנסת את הצעות לסדר-היום בדבר מציאת נתיבים חדשים ומתפתחים ויצירת מגעים ממשיים בין ישראל לשכנותיה הערביות לקידום השלום באזורנו — אדוני, סגן השר פנחסי, אני מבקש ממך לאפשר לי לדבר — אני מציע לעצמנו ולממשלת ישראל להיעזר בכל גורם, שיש לו השפעה גדולה על מדינות ערב, ולהפעילו בשמנו.

יקום ויציע לרון בנושא זה במליאת הכנסת: אבל, היות שסגן השר רוני מילוא הגיע לכאן, אני יורד מהבמה ונותן לו את הזכות להשיב בשם הממשלה.

הרשע מצא (הליכוד):

אני מבין שאתה גם מחליף את היושב-ראש. על זה אומרים: מידידי אזהר.

הי"ר א' נחמיאס:

קודם כול, הוא עשה מעשה יפה. הוא היה יכול שלא לוותר, ובמקרה זה לא היינו נותנים את רשות הדיבור לסגן השר רוני מילוא. היות שהוא עשה מעשה יפה, אנחנו נותנים את רשות הדיבור לסגן השר.

סגן שר במשרד ראש הממשלה ר' מילוא:

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, ראשית אני רוצה להודות לחבר הכנסת ז'אק אמיר על המחווה היפה שעשה בנותנו לי אפשרות להשיב לחבר הכנסת דוד מגן. אני רוצה גם להתנצל בפני חבר הכנסת מגן, בפני היושב-ראש ובפני חברי הבית על שלא נכחתי כאן, שלא ברצוני, כאשר העלה חבר הכנסת מגן את הצעתו. עם זה, אני רוצה להעיר כמה הערות אינפורמטיביות, הנוגעות להצעה לסדר-היום.

על-פי נוסח ההצעה, שהגיש חבר הכנסת מגן לנשיאות הכנסת, אין לי אלא לומר, שניתן להוזהות במידה רבה עם קווי המחשבה שלה ועם הקו הכללי של הצגתה.

אין ספק שהמתכונת שעל-פיה פועלות הסוכנות היהודית וההסתדרות הציונית העולמית מחייבת רפורמה יסודית מאוד ובדק-בית יסודי ביותר. אם אסתפק בנתונים הידועים לי, ואני מקווה שהם נתונים מלאים, הרי זה המצב במחלקות המרכזיות של הסוכנות: במחלקת העלייה יש למעלה מ-700 עובדים; במחלקת עליית הנוער יש כ-859 משרות; במחלקת להתיישבות — 420, בכספים ומינהל — 549. התקציבים

הי"ר א' נחמיאס:

אנחנו עובדים להצעה הכאה לסדר-היום. מס' 6565 בנושא: מסר השלום של הפדרציה הספרדית העולמית כפי שקיבל ביטוי בקונגרס בירושלים. בבקשה, חבר הכנסת יעקב ז'אק אמיר.

דפאל פנחסי (התאחדות הספרדים שומרי תורה):

לא, עכשיו צריך לבוא חוק-יסוד: שיווי זכויות הזרמים בדת היהודית.

הי"ר א' נחמיאס:

לא, אני מצטער מאוד. אנחנו חיינו 20 דקות לכבוד השר. לו בא כבוד השר במועד, היה הנושא עולה במועד.

השר לענייני דתות ז' המר:

אבל, אדוני היושב-ראש, לא נותנים מועד, ואני מחכה פה מהבוקר.

הי"ר א' נחמיאס:

מה זאת אומרת צריך לתת מועד? יש סדר-יום. יש לך עוזרים, ישימו הם לב לסדר-היום.

השר לענייני דתות ז' המר:

אבל כיטלתם הצעות.

שבמאמצים משותפים ותוך יישוב כל חילוקי הדעות בינינו והסרת החשדות הפוליטיים ההדדיים בתוכנו, יהיה אפשר לקבל את הצהרת הכוונות של הפרדציה הספרדית ולבקש ממנה להגיש לממשלת ישראל תוכנית בנושא קירוב השלום בין ישראל לשכנותיה בלי לפגוע בעמדותיהן של שתי המפלגות הגדולות בארץ-ישראל.

כתבר הכנסת, אני חושש שמדינת ישראל תיקלע למבוי סתום, וזה לא יאפשר לה לתמרן בשום דרך כדי לקדם את השלום בינינו לבין שכנינו. אם מישוה בעל יוקרה בין לאומית דוגמת הפרדציה הספרדית מציע את שירותיו לממשלת ישראל, לדעתי יש להיענות בחיוב לאתגר מיוחד זה לטובת השלום, שכולנו כמיהים ומתפללים לו.

רבותי, חברי הכנסת, אסיים בדבריו של הרב הראשי הספרדי בן-ציון חי עזריאל, שנאמר לפני יותר מחצי מאה שנה וצוטטו על-ידי מר נסים גאון: "במהלך התפרצות אלימה בין יהודים לערבים כיפו צעד הרב לשדה הקרב ואמר: 'אנחנו רודפי שלום, גם אתם וגם אנחנו בעלי זכויות, הבה נחמשיך ונשכין שלום בינינו.' יחד הבה ניהנה מטובו ומברכתו של הקדוש ברוך הוא." אחר כך המשיך בקריאתו ואמר: 'יודנים יקרים, הרי בני אותו אב אנחנו, אברהם, וכולנו צאצאי בניו. יצחק וישמעאל. קשר דם מאחד בינינו. אם כן, הבה נשים קץ לריב אשר בינינו. הבה נחיה יחד בשלום, וניהנה מטובו ומברכתו של הקדוש ברוך הוא.' בתום מלים אלה נדמה האש ושכח האלימות והשלום שב לשורר בשכנתה."

רבותי חברי הכנסת, אין ככוחה של קריאה זו להביא היום שלום, אבל יש בכוחם של תוכנית מקורית ורעיונות חדשים לעורר תקווה לשלום. על כן, על ממשלת ישראל להיענות בחיוב להושטת היר של הפרדציה הספרדית העולמית, המוכנה להעמיד את שירותיה למען השלום והשגשוג הכלכלי במדינה וכאזור כולו. תודה רבה, אדוני הישבר-ראש.

הי"ר א' נחמיאס:

תודה לחבר הכנסת ז'אק אמיר. אני מומין את סגן השר רוני מילוא לתת דברי תשובה, בבקשה.

סגן שר במשרד ראש הממשלה ר' מילוא:

אדוני הישבר-ראש, חברי הכנסת, ראשית, אני רוצה להודות ולברך את חבר הכנסת ז'אק אמיר על יוזמתו, ולומר בשם הממשלה, שכל יוזמה וכל מאמץ לפרוץ דרך לשלום בין ישראל לשכנותיה, תבוא עליהם הברכה. יש לעודדם בכל דרך אפשרית.

אני חייב גם לומר, שנשיא הפרדציה הספרדית העולמית, מר נסים גאון, היה שותף לנסיעתו למצרים של ראש הממשלה דאז, מר מנחם בגין, לפגישתו עם הנשיא סאדאת. הוא היה בין האישים היחידים בעולם, שהוזמנו לקחת חלק במסע ההיסטורי הזה. אפשר אפוא לומר עליו בהחלט, שהוא אחד האנשים התורמים בגלוי ובהסתר תרומה חשובה למדינת ישראל גם בנושא השלום וגם בנושאים בין-לאומיים אחרים.

אנו מברכים על כל פעולה של הפרדציה הספרדית העולמית ושל ארגונים אחרים, הן בנושא השלום והן בנושאים הכרתיים, כדי להסיר מחיצות בעם ולבטל את הפערים. כל עוד יהיו בעיות בחברה בישראל, כל עוד יהיו פערים בחברתנו, לא נהיה חזקים כפי שאנחנו יכולים להיות, ולא נמלא כראוי את המשימה האמיתית של תקומת מדינת ישראל.

יש בישראל יהודים רבים, ללא הכדל מוצא ועדה, היכולים לשמש גשר לעולם הערבי. ממשלת ישראל מנסה תמיד

גורם עיקרי כזה הוא המנהיגות העומדת היום בראש הפרדציה הספרדית העולמית. לפני כשבוע השתתפתי בקונגרס הספרדי העולמי בירושלים, והתפעלתי מהצהרת כוונותיו של נשיא הפרדציה הספרדית העולמית, מר נסים גאון, המוכן להעמיד את שירותי הפרדציה ושירותיו הוא למען ממשלת ישראל וקידום השלום.

לדעתי, יש לנצל את שעת הרצון הזאת המוצעת לנו על-ידי הפרדציה, כדי לפרוץ דרך חדשה לדרושיה עם שכנותינו. אני משוכנע שיש לראשי הפרדציה יכולת והשפעה דיוקא בשל הרקע התרבותי המזרחי המשותף להם ולעורבים, וכן בזכות השפה המשותפת וההבנה ההדדית, המבוססת על מנהגים והרגלים משותפים זהים. כל אלה מסוגלים לפרוץ את כל החומות הפסיכולוגיות וליצור אווירה של שיפור ביחסים ובהבנה בין ישראל לשכנותיה.

אדוני סגן השר פנחס, אני פשוט כועס עליך, לא ייתכן דבר כזה.

רפאל פנחסי (התאחדות הספרדים שומרי תורה):
סליחה.

יעקב ז'אק אמיר (המערך):

תושבי ישראל, שעלו ארצה מארצות מוסלמיות, יכולים לשמש גשר אנושי בעל ערך להתקרבות ולמצאת פתרון לקידום השלום באזורנו. אני כופר בדעה, שכני עדות המזרח קשוחים יותר ביחסם לעולם הערבי מאוחרים אחרים במדינת ישראל. ההיפך הוא הנכון, הם דוחים את הפחד וסיוט המלחמה, ומטבעם הם כעד השלום והחיים המשותפים.

רבותי חברי הכנסת, הרשו לי לצטט מדברי נשיא הפרדציה הספרדית, מר נסים גאון, שנאמרו בקונגרס בירושלים, והם מדברים בעד עצמם: "בהזדמנויות רבות בעבר הצהרתי ברש גלי, ששומה על ממשלת ישראל לנצל את ההזדמנות בפרצת הדרך לדרושיה עם שכנותיה בעת הצורך" — — בשל הרקע המשותף שלנו. נקודה זו מביאה אותנו אל הנושא העדין מאוד, אשר לא יד מכותרות העיתונים ולא חדר מלעניין את התקשורת העולמית, נושא שלא חוללים לרוב בו כהוגים רבים בעולם — — סאדאת המנות היה אמין דיו, כדי לשבור את כל חוקי האתיקה הדיפלומטית הרשומים בכל הפרוטוקולים, לבוא לישראל ולחתום על הסכם שלום. אנו זקוקים עתה לאיש אמין כמוהו, אשר יפעל לשבירת הקרח ויגלה כוונה רצינית להשכין שלום באזורנו — — "מוסיף מר גאון ואומר, כי הוא מאמין, שישראל חייבת לנצל את המנהיגות הספרדית ולעשותה גשר של הבנה שבעזרתה תתגבר על האי-אמון השורר בין ערבים ליהודים. אי-לזאת מומין נסים גאון את ממשלת ישראל להשתמש בשירותי הפרדציה הספרדית העולמית למען השלום: "הפרדציה שלנו מוכנה לצאת ביוזמה נועזת. הפרדציה הספרדית העולמית מוכנה לשלוח נציגות לעמאן, למרוקו ולכל מקום שתידרש, כדי לחפש את הדרך להבנה הדדית וליצירת כסיס למשא-ומתן דיפלומטי. הפרדציה הספרדית מוכנה להגיש תוכנית 'דלת פתוחה' בין ישראל לבין שכנותיה, ולעבד תוכנית כלכלית חדשה בעבור כל האזור כולו למען שנשגשג בשלום יחירי. הפרדציה העולמית הספרדית ונשיאה אינם מבקשים ליטול את מקומן של ממשלות, המבקשות לשאת ולתת על תנאי השלום. הפרדציה מוכנה ביכולתה להיות גשר שיעזור לפתוח את הדרושיה ויוביל למשא-ומתן."

אדוני הישבר-ראש, עמיתי חברי הכנסת, מצאתי לנכון להעלות את הדברים האלה מעל כמת הכנסת, כי אני מאמין

את ההצעה הזאת לדיון בוועדת החוק והביטחון — על-פי רצונו של המציע.

יעקב ז'אק אמיר (המערך):

אני מסכים להעברת הנושא לוועדת החוק והביטחון.

היו"ר א' נחמיאס:

תודה. אם כן, יש לנו רק הצעה אחת. מי להעברת הנושא לוועדה?

ה צ ב ע ה

ההצעה להעביר את הנושא לדיון בוועדת

החוק והביטחון נתקבלה.

היו"ר א' נחמיאס:

אין מתנגדים. הנושא הועבר לוועדת החוק והביטחון.

ותמשיך לנסות לנצל את מיטב הכשרונות האלה כדי להעביר למדינות ערב את המסר שלה שהוא מסר של שלום. אין זו בעיה של ארגון או של אדם אחד. זוהי בעיה של כל אדם בישראל.

כשל כך ובשל הדברים שנאמרו כאן אני רוצה לשלוח מעל במה זו את ברכת הממשלה וברכתו שלי לנשיא הפדרציה הספרדית העולמית ולהנהגתה, לרבות חבר הכנסת ז'אק אמיר, הנמנה עמה, התורמים ומתאמצים לקדם את השלום בין ישראל לבין שכנותיה ולקדם את פתרון הבעיות החשובות שמדינת ישראל ניצבת בפניהן. תודה רבה.

היו"ר א' נחמיאס:

זו הצעה לסדר?

סגן שר במשרד ראש הממשלה ר' מילוא:

סתפק חבר הכנסת ז'אק אמיר בהודעתי כאן, או שנעביר

כג. הצעת חוק-יסוד: שיווי זכויות הזרמים בדת היהודית

(הצעת חבר הכנסת מ' וירשובסקי)

פעולה כדי לקדם את בעיותיו של עם ישראל בארץ ובחוץ-לארץ. הם יושבים כדי לטכס עצה, איך לכונן יחד חיים יהודיים וחיים במדינת ישראל, ומחפשים את המשותף ביניהם. בחוק המאבק על כיסאות ועל נושאים פוליטיים אחרים הם גם מנסים למצוא דרך לקירוב לבבות.

באותה עת יושבת כאן בבניין 'ב' קומת הקרקע, ועדת החוקה, חוק ומשפט של הכנסת ודנה בניסיון רציני מאוד לגבש — אינני יודע אם היא תצליח, אבל אני מאחל לה שתצליח, ואני משתתף במאמץ שלה — לכל הפחות את מגילת זכויות האדם במדינת ישראל כפרק בחוקתה של המדינה לקראת שנת ה-40 לקיומה, וזאת באיחור של שנים רבות. כבר שנים רבות אנו זקוקים לחוקה הזאת.

ואילו כאן, נראה שיש מי שמתגוררים להפיל הצעת חוק זו, הבאה לתקן עיוות ברור, אם כי אין היא מהפכנית.

המעניין הוא, שבקונגרס אנחנו מחפשים את האיחוד; בוועדת החוקה, חוק ומשפט אנחנו מחפשים את החוקה השוויונית, הנותנת זכויות כולל; ואילו כאן במליאה, אדוני היושב-ראש, חברי כנסת נכבדים, אני מעלה חוק שמטרתו אינה לפגוע בהלכה היהודית או לשנות משהו באמונה היהודית, אלא לתת מעמד שווה לכל הזרמים ביהדות, אבל יש מי שמתגוררים כדי להסיר אותו מסדר-היום.

מדובר במתן מעמד שווה לכל הזרמים ביהדות. בהצעת החוק מוזכרים שלושה זרמים: הזרם האורתודוקסי, הזרם הקונסרבטיבי והזרם הרפורמי, אם כי יש לפחות עוד שני זרמים, ואם יעבור החוק הזה לוועדה והיא תטפל בו, יהיה צורך להתמודד אתם: הזרם הקונסרבטיבי, שהוא זרם חדש ביהדות בארצות-הברית, והזרם של היהדות החילונית, לכל הזרמים האלה יש הזכות לקבל מהאוצר של מדינת ישראל, ממשאביה, את התנאים לקיומם, וכולם זכאים להתקיים תחת השמש.

אין החוק בא להציע שינויים כלשהם בהלכה או להקנות מעמד לנישואין אזרחיים. החוק לא בא להפריד את הדת מהמדינה. החוק בא ליומר, אם יש יהודים הרוצים לחיות לפי אמונתם במדינת ישראל ולהתארגן כעדה דתית לאו דווקא לפי הזרם האורתודוקסי, זכותם לעשות זאת, לחיות במסגרת

היו"ר א' נחמיאס:

אנחנו ניגשים לסעיף האחרון בסדר-היום, הצעת חוק כ"ז, הצעת חוק-יסוד: שיווי זכויות הזרמים בדת היהודית. חבר הכנסת מרדכי וירשובסקי, בבקשה.

היכן האיומים, שאתם תגייסו חברים? אינני רואה חברים באולם. שני הצדדים לא מימשו את האיום שלהם, לא חבר הכנסת וירשובסקי ולא חבר הכנסת פנחס. אני סופר, בינתיים, אנחנו ארבעה-חמישה באולם.

מרדכי וירשובסקי (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

היו"ר א' נחמיאס:

כן, בבקשה, להיפך, הלוואי שהייתם מגשימים את האיום היו יושבים כאן עכשיו כ-40 חברי כנסת ולא ארבעה-חמישה. בבקשה, אדוני.

מרדכי וירשובסקי (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, ראשית לא אימתו, לא אעז ולא אהין לאיים, ולו בצחוק, על יושב-ראש הישיבה, סגן יושב-ראש הכנסת, להיפך, בגלל מיעוט המשתתפים ביקשתי שלא לקיים את הדיון בהצעת חוק זו, שנראה לי כי היא חשובה למדינת ישראל, וחשוב שנדון בה ונתמודד עם הבעיה שהיא מתייחסת אליה.

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, אנחנו מדברים על נושא שאינו עולה-כפעם הראשונה בבית הזה. הוא עלה כבר פעמיים: פעם ראשונה ב-1980 ופעם השנייה ב-1983. הוא הועלה פעם אחת על-ידי חבר הכנסת רובינשטיין, ופעם אחת על-ידי, כשהיינו יחד במפלגה אחת, שינוי. כפעם הזאת אני מעלה אותו בשם סיעת ר"צ. אני מניח שגם סיעת שינוי תצטרף להצעה הזאת.

אדוני היושב-ראש, אני חושב שהנושא שאנחנו דנים בו מבלית את מצבה המעניין של החברה הישראלית, ואולי אף את מצבו של עם ישראל.

היום, ברגע זה, יושבים בקונגרס היהודי יהודים מכל חלקי העולם, המייצגים את כל דרכי המחשבה, כל זרמי המחשבה החילוניים, הדתיים והאחרים. — ומנסים לגבש שיתוף

הדתות האחרות, חוץ מהיהודים, להתארגן לפי רצונם, אמונתם ואורחות חייהם השונות.

השר י"ח פרץ:

אבל הם יושבים באמריקה על סור הבשר, שיבואו.

מרדכי וירשובסקי (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

הם יושבים באמריקה, ואתה לא בו לא לכספם ולא לחמיכתם. כאשר מדינת ישראל מבקשת את הכסף מהדת העולם, אתה לא כדוק אם הדולר הוא דולר רפורמי, אורתודוקסי או קונסרבטיבי. אתה לוקח את הדולרים ואת המרקים ואת הלירות שטרלינג מכל יהודי, ואתה לא כדוק בציציותיו. תן לו לכל הפחות את הזכות להתארגן ולחיות פה לפי אמונתו.

אדוני היושב-ראש, העלינו את הצעת החוק הזאת פעמים מספר, ואני מעלה אותה כאדם שלמעשה יכול לבוא ולומר: אני, כאזרח חילוני במדינת ישראל, לא זקוק לא לעזרה זו ולא לעזרה אחרת, מה לי ולכן? ברם, כאזרח מדינת ישראל, כאיש ציבור, כמחוקק בכית הזה, אינני יכול לראות את העוול, שאנשים הרוצים לקיים פה חיי דת ואמונה לפי דרכם בדת היהודית, שהיא שונה מדרכם של אחרים, לא יכולים לעשות זאת והם מופלים לרעה.

ראש הממשלה לשעבר ושר החוץ דההיום, מבטיח יפה לקונסרבטיבים ולרפורמים שבאו לקונגרס, לדאוג לשוויונם, אך כאשר מגיע הדבר להצבעה, אין כאן אפילו נציג אחד של מפלגתו, שידאג לממש את הבטחותיו.

כאשר שאלו את השר גרעין פת — ואני מוכרח להזכיר זאת — מי יהיו המצביעים שלך בהתמודדות שלך עם חבר הכנסת, שמחה ריניץ? הוא אמר: אני עומד בקשר עם הרפורמים, מה הקשר שלו עם הרפורמים? הוא יתמוך בחוק הזה? אנשיו תומכים בחוק הזה? מה הוא רוצה מהם? הוא רוצה מהם רק שיתמכו בו, ואילו הוא יירק כפרצופם?

אדוני היושב-ראש, אני מבקש שהחוק הזה יעבור לבחינה בועדה שתבקע — אני מציע את ועדת החוקה, חוק ומשפט כדור שיראו את הצורך המשוער בו, בייחוד כאשר אנחנו עובדים על חוקה; כאשר יש אפליה בורה, וכאשר, אדוני היושב-ראש, אני מודיע, ויכולים לאשר זאת גם מומחי המשפט הדתיים היושבים כאן, שאין בהצעת החוק הזאת כדי לפגוע בהאזיה לא בהלכה ולא באורחות החיים האורתודוקסיים, אנחנו מרחיבים פשוט את הזכות לחיות לפי אמונה, לקיים חיי קהילה ולקבל מענקים מהמדינה גם לזהמים כיהדות, שעד היום הפנתה להם מדינת ישראל כתף והתייחסה אליהם בקרירות.

אדוני היושב-ראש, חבר כנסת נכבדים, אני מבקש מאוד שהעניין הזה ייבחן בועדה בצורה מעמיקה, כדי לראות מה אנחנו עושים לעצמנו כשאנחנו מדברים על אהבת ישראל ונוהגים כדיוק להיפך.

היו"ר א' נחמיאס:

תודה לחבר הכנסת מרדכי וירשובסקי, אדוני שר הדתות, בבקשה. בעניין זה לא נזכרים רבים, לא מהחלק הדתי וכלל לא מהחלק החילוני.

יעקב יוסף (התאחדות הספרדים שומרי תורה):

אנחנו לא דתיים?

היו"ר א' נחמיאס:

כן, וראי, לו היו פה רק חברי סיעת — אני לא רוצה להגיד שמות — לא הייתם יכולים להתנגד לחוק הזה, כדאי שתרשמו

קהילה רפורמית או במסגרת קהילה קונסרבטיבית, ולקבל מענקים מאוצר המדינה בדיוק כמו כל זרם אחר. הם זכאים לקיים את חיי הקהילה שלהם או לקבל הכרה מהמדינה לפעולותיהם בדיוק כמו כל זרם אחר, אין בחוק זה כדי לגרוע מאחרים, אלא הוא בא לתת למי שהזכרתי את המגיע להם לפי מגילת העצמאות ולפי העקרונות של חוק-יסוד: זכויות האדם, שמכניס אותו עכשיו לקריאה שנייה ולקריאה שלישית בועדת החוקה, חוק ומשפט.

מה רע בדבר הזה? למה לא להקנות את המעמד הזה? אדוני היושב-ראש, אני יכול להגיד לך, שנושא זה של מתן מעמד שווה לזרמים השונים ביהדות הוא נושא שמפלגתך — אם כי אסור לערר פה עניינים מפלגתיים — תומכת בו. רוצה לומר, חלקים גדולים של הבית, הייתי אומר רוב חברי הכנסת —

היו"ר א' נחמיאס:

אילו חלקים גדולים בבית? הם פה? אלה שתומכים הם פה?

מרדכי וירשובסקי (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
אדוני היושב-ראש, כשאני מדבר על החלקים הגדולים של הבית, אני מדבר כפי שהגיואוגרפים מדברים על מפה. המפה היא השכלה של המדינה הזאת.

אותו דבר כאן, כאשר אני מדבר על המדינה, אדוני היושב-ראש, כאשר אני מדבר על החלקים הגדולים של הבית, אני מדבר על מי שדווקא לא יושבים פה עכשיו — הם יושבים בקונגרס, בועדת החוקה, חוק ומשפט ובמקומות אחרים — אבל הם קיימים כגופים פוליטיים והם התחייבו ליהדות העולם, לפחות אלה מהם שאינם מתיימרים להיות מפלגות לא-דתיות, לתת לה מעמד שווה.

שולמית אלזי (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
אולי חצטט את דברי מר שמעון פרס בקונגרס הזה?

היו"ר א' נחמיאס:

למי הוא יצטט?

שולמית אלזי (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
לפחות לפרוטוקול.

מרדכי וירשובסקי (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

אדוני היושב-ראש, אתה צודק: כשאתה מושיט את ידך לעבר הספסלים הריקים אתה צובט את לבי, כי אני ביקשתי ככל לכ, אדוני היושב-ראש, לרדות את הדיון בחוק הזה, שסיכריו להתקבל, אפילו היו הספסלים מלאים, אינם גדולים כל כך. על כן, רציתי, שלכל הפחות הדיון יתקיים כשהבית מלא, כאשר נוכחים פה חברי כנסת מסיעות רבות שיוכלו לשמוע את הדיון ולהתרשם.

בסך הכול אנחנו מציעים שינוי אדמיניסטרטיבי, מינהלי, שאינו פוגע לא בהלכה ולא בדת, הוא רוצה פשוט להקנות אפשרות לבני-אדם, שיש להם אמונה או דרך, התנהגות נורמטיבית כתחום האמונה והדת, להתקיים במדינת ישראל בדיוק כשם שהאורתודוקסים יכולים להתקיים בה.

אדוני היושב-ראש, אני מבקש לציין: לפי החוק במדינת ישראל היהודים הם המופלים היחידים בתחום הזה, לא העדה המוסלמית ולא העדה הנוצרית ולא שום עדה אחרת והשמו כסד כמו זה שהושמה בו היהדות, וזאת לפי חוקי מדינת ישראל הנאורים. לפי חוקי מדינת ישראל רשאים כל בני העדות

מבקש, שכל החברים שבאו עכשיו להצביע על החוק בלי לשמוע את ההצעה כפי שניסחתי אותה — אדוני היושב-ראש, אני פונה גם אליך בבקשה — יקראו את הצעת החוק שבה ניסיתי להסביר שאין בהצעה כל מטרה לפגוע בדת ובהלכה בשום צורה. הייתי רוצה מאוד שכל חברי הכנסת יוכלו לקרוא את הצעת החוק ואת ההנמקה שלי לפני שיצביעו. לכן, אני מבקש, אדוני היושב-ראש, שההצעה תידחה לשבוע הבא. אני יודע שחייח כזאת כבר נעשתה בעבר, ולא ייגרם בכך שום עול.

אני פונה אל חברי הכנסת הדתיים ואומר להם: אל תוהגו במסחה ובה כל כך. אל יתהלל חוגו כמפתח. אתם מיעוט. יבוא יום ויעשו לכם אותו דבר. אל תחגגו כל כך.

אני פונה אליך, אדוני היושב-ראש — — —

אברהם ורדיג (מורשה-פא"י):

— — — היית צריך להתבייש להציע — — — זה לא נאה לך.

יהושע מצא (הליכוד):
להצביע.

מרדכי וירשובסקי (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

אדוני היושב-ראש, אני פונה אליך, הדבר בידך. אני מבקש שההצעה תידחה כדי שחברי הכנסת שאינם פה, והם רבים מאוד, יוכלו לקרוא ולהתרשם מהיקפה וממשמעותה של ההצעה. אני מבקש ככל לשון של בקשה לדחות את ההצעה לשבוע הבא. שום דבר לא יקרה אם בנושא רציני זה ובשבוע שבו מתקיים הקונגרס יעבדו חברי הכנסת את העם במקום לקטר — — —

קריאות:

— — —

היור' א' נחמיאס:

אני מבקש מכם לאפשר לחבר הכנסת וירשובסקי לסיים את דבריו.

מרדכי וירשובסקי (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

חוסר הסבלנות הזה אינו מעיד על עוצמה, אלא על חולשה ופחד.

קריאות:

— — —

היור' א' נחמיאס:

תודה לחבר הכנסת וירשובסקי. רבותי, מה קרה לכם? אני מבקש שלא להפריע.

חברי הכנסת, אנחנו עוברים להצבעה.

ה צ ב ע

בעד ההצעה להעביר את הצעת

החוק לדיון מוקדם בוועדה — מיעוט

בעד ההצעה להסיר את הצעת

החוק מסדר-היום — רוב

ההצעה להסיר את הצעת חוק-יסוד: שיור

זכויות הזרמים בדת היהודית מסדר-היום

נתקבלה.

היור' א' נחמיאס:

חברי הכנסת, הישיבה הבאה — כיום שני כמעודה. ישיבה זו נעולה.

ואח לפניכם, כשם שירשום לפניו גם חבר הכנסת מרדכי וירשובסקי, שהעלה את החוק הזה, כמה נוכחים יש באלום. אני עושה זאת רק בגלל הנוכחות ולא מתערב בשיקול הרעת שלכם.

בבקשה, אדוני השר.

השר לענייני דתות ז' המר:

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת — — —

רפאל פנחסי (התאחדות הספרדים שומרי תורה):

אדוני היושב-ראש, זה מפני שהשארות את הסעיף לסוף היום.

השר לענייני דתות ז' המר:

— — — אני מתנגד להצעת החוק ומבקש מהכנסת כשם הממשלה להסירה מסדר-היום.

הסיבה להתנגדות היא, שאף שקיימים ויכוחים בענייני דת שונים, הרי אשר לנישואין וגירושין, שהם הטעם להשוואת הזרמים, אני בטוח שרוב הבית הזה ורוב העם סבורים, שאין לפלג את העם על-ידי חלוקה לזרמים, על-ידי פילוג שאין לו תקנה ואחריתו מי ישרנה.

עוד לפני קום המדינה הוקמה בארץ-ישראל מסגרת חוקית של עם יהודי אחד, דת יהודית אחת עם רכנות ראשית אחת העומדת בראשה. מסגרת זו אושרה מחדש וחוזקה בחוק הרכנות הראשית. ערעור המסגרת הזאת טומן בחובו סכנות גדולות.

מאחר שאין אנו רוצים שרבים לא יוכלו לחיות איש עם רעהו, להינשא זה לזה; מאחר שאין אנו רוצים להפריד בין קהילות, ולהביא ליאוש מוחלט מבחינת הרצון והיכולת לחיות יחד — גם בקרב מי שרואים עצמם גשר של יהדות וציונות — חשוב שלא נשנה בניגוד לרצונו של רוב העם, הרוצה לנהוג בנושאים אלה כנהוג דת משה וישראל זה דורי דורות.

הממשלות השונות וממשלת האחדות הלאומית ככללן הבטיחו, שלא לשנות בנושאים האלה ולא לפגוע באחדות העם, לא לחתוך ולא לפלג.

על ההשקפה שמאחורי ההצעה הנוכחית אמר השופט לנדוי שהיא "מעין אפיקורסות מיליטנטית קנאית בהתנגדותה לדת לא פחות מהקנאות הדתית עצמה".

חברי הכנסת, אין לדעתי יסוד לטענות המציע, שהרוב רוצה כשינויים. להיפך, הרוב יודע שהטרגדיות בעם תרכינה אם חלקים ממנו ימנעו מעצמם ומבניהם אחריהם כל יכולת שהיא להתחתן עם חלקים אחרים של העם.

אני מציע אפוא להוריד את הצעת החוק.

היור' א' נחמיאס:

תודה לאדוני שר הדתות. בבקשה, חבר הכנסת וירשובסקי.

מרדכי וירשובסקי (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

אדוני היושב-ראש, לצערי הרב, לא שמעתי הנמקה עניינית וממשית משר הדתות. אם יטיב שר הדתות לקרוא את הדיונים שהיו בשנת 1980 ובשנת 1983, הוא ייווכח לדעת, שהשרים שהשיבו בעבר נתנו לכל הפחות כבוד להצעה בנמקם את התנגדותם נימוק מפורט. אכן, החוקים הורדו, אבל במיעוט מכובד ביותר.

אדוני היושב-ראש, אני מבקש לדחות את ההצעה. אני

נספחות

א. סדר-היום לשיבות שע"ד — שע"ו

- א. שאלות בעל-פה.
- ב. שאלות וחשובות.
- ג. הצעת חוק לתיקון ולהארכת תוקף של תקנות שעת-חירום (יהודה והשומרון וחבל-עזה — שיפוט בעבירות ועזרה משפטית), התשמ"ח-1987 (קריאה ראשונה).
- ד. הצעת חוק הסדרת העיסוק בייעוץ השקעות ובניהול תיקי השקעות, התשמ"ח-1987 (קריאה ראשונה).
- ה. הצעת חוק שירותי התעסוקה (תיקון מס' 8), התשמ"ח-1987 (קריאה ראשונה).
- ו. הצעת חוק רשות שדות התעופה (תיקון מס' 3), התשמ"ח-1987 (קריאה ראשונה).
- ז. הצעת חוק לתיקון פקודת זכות יוצרים (מס' 5), התשמ"ח-1987 (קריאה ראשונה).
- ח. הצעת חוק הפיקוח על המטבע (תיקון מס' 2), התשמ"ח-1987 (קריאה שנייה וקריאה שלישית).
- ט. מצבה הדמוגרפית של יהדות העולם — הצעת חבר הכנסת א' ולרמן.
- י. הצעת חוק הבחירות לכנסת (תיקון מס' 18), התשמ"ז-1987 (קריאה ראשונה).
- יא. הצעות לסדר-היום.
- יב. הצעת חוק לתיקון פקודת הדיג (מס' 2), התשמ"ח-1987 (קריאה ראשונה).
- יג. הצעת חוק פיצויי פטורין (תיקון מס' 13), התשמ"ח-1987 (קריאה ראשונה).
- יד. הרפואה המשפחתית כמנוף לחיסול משבר הרפואה — הצעת חבר הכנסת ד' בן-מאיר.
- טו. הצעת חוק מבקר המדינה (תיקון מס' 14), התשמ"ח-1987 (קריאה ראשונה).
- טז. הצעת חוק-יסוד: הכנסת (תיקון מס' 15) (קריאה ראשונה).
- יז. הצעת חוק רשות השידור (תיקון מס' 7), התשמ"ח-1987 (קריאה ראשונה).
- יח. הצעת חוק לשכת עורכי-הדין (תיקון מס' 15), התשמ"ז-1986 (קריאה ראשונה).
- יט. הצעת חוק הנוזקים האזרחיים (אחריות-המדינה) (תיקון מס' 3), התשמ"ה-1985 (קריאה ראשונה).
- כ. המשמעות האנושית היהודית והישראלית של פסק-הדין במשפט בארבי — הצעת חבר הכנסת ש' חיס.
- כא. פיתורי מורים והשיבושים בעקבותם במערכת החינוך — הצעת חבר הכנסת מ' פלד, ד' ריינו, ד' מן ור' איתן.
- כב. עיצומים והשבתות במערכת החינוך — הצעת חבר הכנסת ר' איתן.
- כג. הצעת חוק היטל על נסיעה לחוץ-לארץ (תיקון מס' 3), התשמ"ו-1986 (קריאה ראשונה).
- כד. הצעת חוק תגורות בטיחות ברכב, התשמ"ו-1986 (קריאה ראשונה).
- כה. הצעת חוק רישום קבלנים לעבודות הנדסה בנאיות, התשמ"ו-1986 (קריאה ראשונה).
- כו. הצעת חוק המכר (דירות) (תיקון מס' 2), התשמ"ה-1985 (קריאה ראשונה).
- כז. הצעת חוק פנקס הבוחרים (הוראות שעה), התשמ"ו-1985 (קריאה ראשונה).
- כח. הצעת חוק לתיקון פקודת זכויות החשמל, התשמ"ה-1985 (קריאה ראשונה).
- כט. עיבוד שירות קבע של קצינים וזוטרים בצבא — הצעת חבר הכנסת י' שריד.
- ל. הודעת ראש הממשלה בדבר הסדרים חדשים לניהול חיי התושבים בשטחים — הצעות חברי הכנסת ז' עטשי, ש' אלוני, א' גרנות, ב' בן-אליעזר, מ' איתן וג' כהן.
- לא. נאום חוסיין ומשמעויותיו — הצעות חברי הכנסת אמ' לין, ר' כהן, י' צבן, מ' מעארי וי' נאמן.
- לב. הקמת מנזר הכרמליטים באושכין — הצעות חברי הכנסת ד' שילנסקי וחי' גרוסמן.
- לג. העלאת מחירי הדלק לחעשייה — הצעת חבר הכנסת א' גרנות.
- לד. הצהרת ישראל בעצרת האו"ם על הפסקת אש בלבנון ועל נסיגה הדרגתית מדרום-לבנון — הצעת חבר הכנסת א' גרנות.
- לה. הפסקת זרם המים לעיר אוס-אל-פחם — הצעת חבר הכנסת ת' טובי.
- לו. בקשה מארצות-הברית לבטל מעמד של פליטים ליהודים הוצאים מכרת-המועצות — הצעות חברי הכנסת א' גרנות וש' בן-שלמה.
- לז. מאוזן הגירה שלילי בגליל — הצעת חבר הכנסת א' נחמיאס.
- לח. התבטאויות של הרב פרדס בעיתון "כותרת ראשית" — הצעת חברת הכנסת ש' אלוני.
- לט. לימודי מדעים מורקנים בבתי-הספר — הצעת חברי הכנסת י' צבן וי' ארצי.
- מ. שיתוים באמנה בין הסוכנות היהודית לממשלת ישראל — הצעת חבר הכנסת חי' המון.

מו. הצעת סיעת חז"ש וסיעת הרשימה המתקדמת לשלום להביע אי-אמון לממשלה בשל פגיעה בזיכיון חברת החשמל הירושלמית וסכנת פיטורי העובדים.

מז. הצעת סיעת תנועת "כך" להביע אי-אמון לממשלה בשל הידרדרות המצב הביטחוני בדרכים וחוסר התגובה של הממשלה על האירועים האחרונים.

מח. הצעת חוק רשות שדות התעופה (תיקון מס' 3). התשמ"ח—1987 (קריאה ראשונה).

מט. הצעות חוק של חברי הכנסת.

מא. לקראת כינוס הקונגרס הציוני — הסוכנות היהודית; עתידה ומטרותיה — הצעת חבר הכנסת מ' שטרית.

מב. כ"ט בנובמבר — 40 שנה — הצעת חבר הכנסת ד' מגן.

מג. ועדת הפסגה הבין-ערבית בעמאן, תוצאותיה והשלכותיה — הצעת חברי הכנסת ש' דיניץ, י' צבן, ת' טובי ו' שריד.

מד. עשור לביקורו של אנואר סאדאת — הצעות חברי הכנסת א' הראל, א' ורדיגר, מ' איתן ו' נאמן.

מה. הצעת סיעת התחיה להביע אי-אמון לממשלה בשל טיפולה בהצטברות פעילות הטרור ובהתגברותה.

ב. הצעות לסדר-היום לישיבה שני

112. הצורך הדחוף לבצע את המלצות ועדת-שנקר — הצעת חבר הכנסת י' יוסף.

113. יידוי אבנים עלי-ידי יהודים בקריית-ארבע — הצעת חבר הכנסת מ' איתן.

114 — 115. תנאי החזר הלוואות של משפחות ברוכות ילדים ובניית דירות להשכרה — הצעות חברי הכנסת א"ח שאקי ו' בן-שלמה.

116. פיטורי עובדים בנגב — הצעת חבר הכנסת י"ן אמיר.

117. תנאי העסקתם של גזרים ערבים במפעל "זן-לכל" בבית-שאן — הצעת חבר הכנסת ת' טובי.

118. מקרה רעב באשקלון — הצעת חבר הכנסת ד' מגן.

119. הסוכנות היהודית — הצעת חבר הכנסת ד' מגן.

120. מסר השלום של הפורציה הספרדית העולמית כפי שקיבל ביטור בקונגרס בירושלים — הצעת חבר הכנסת י"ז אמיר.

99. דברי ד"ר חיים גורדון מאוניברסיטת באר-שבע ב"ערב חדש" — הצעת חברת הכנסת מ' גלורית-עסה.

100 — 101. מוסד "יד ושם" — רשות הזיכרון לשואה ולגבורה — הצעות חברי הכנסת א' ורדיגר ו' וייס.

102 — 103. דיוור ומלגות לסטודנטים ערבים באוניברסיטאות בארץ — הצעות חברי הכנסת ת' טובי ו' וראושה.

104 — 108. רביזיה בשחרור בחורי ישיבה בעקבות דבריו של ראש הממשלה בנושא זה — הצעות חברי הכנסת י' שריד, ח' גרוסמן, א' רובינשטיין, מ' הכהן ו' כהן.

109. הפרסומים עלי-ידי ראש הממשלה והבטחת קיום הישיבות הקדושות — הצעת חבר הכנסת מ' פרוש.

110. קריאה לממשלה להגן על בני הישיבות שתורתם אומנותם המקבלים דחיית שירות — הצעת חבר הכנסת ש' בן-שלמה.

111. דחיית גיוסם של בני הישיבות — הצעת חבר הכנסת א' ורדיגר.

ג. הצעת חוק יסוד: שיווי זכויות הזרמים בדת היהודית

(הצעת חבר הכנסת מ' ירושובסקי)

3. פרשנות ותוקף חוקים

(א) כל דין הניתן לפירושים שונים, הפירוש שיש בו כדי לקיים יותר את השוויון בין הזרמים בדת היהודית — עדיף.

(ב) כל הוראת דין שנחקקה אחרי תחילתו של חוק יסוד זה והיא סותרת או משנה הוראה שבו — בטלה, וזאת אם החקקה כרוכה של שמונים חברי כנסת בכל שלב משלבי החקיקה.

4. תיקון חוק הרבנות הראשית לישראל

בסעיף 2 לחוק הרבנות הראשית לישראל, התשמ"ח—1980, פסקאות (2), (3) ו(6) — בטלות.

1. הגדרות

בחוק יסוד זה —

"זרם בדת היהודית" — כל אחד מאלה:

(א) הזרם הרבני — אורתודוקסי;

(ב) הזרם המסורתי — קונסרבטיבי;

(ג) זרם היהדות המתקדמת — הרפורמית.

2. שוויון בין הזרמים

(א) אין מפלים בין זרם לזרם בדת היהודית.

(ב) פרטים כאשר להבטחת השוויון בין הזרמים בדת היהודית ייקבעו בחוק.

דברי הסברה.

ככל הנוגע לרישום נישואין, באופן שרק רב שקיבל כשירות ממועצת הרבנות הראשית ייחשב לרשות רשומת. כדרך זו פוגע החוק באפשרות הקיימת כיום להכיר ברכנים מהורמים הקונסרבטיביים והפורמייים לכהן כרשמי נישואין. חוק-היסוד אמור למנוע פגיעות אלה בחופש הדת של הזרמים הלא-אורתודוקסיים.

מכיון שחוק-יסוד מעצם מהותו עוסק בעקרונות חוקתיים-כלליים, יהא צורך לקבוע פרטים שונים לאכיפת עקרון השוויון בין הזרמים בחוק שבמסגרתו יוכנסו תיקונים בכמה חיקוקים נוספים.

חוק-היסוד המוצע מבטיח היבט חשוב של חופש הדת ואוסר אפליה פסולה מטעמי דת ברוח עקרונותיה של הכרזת העצמאות.

הצורך בחוק-היסוד המוצע נובע מאפלייתם לרעה של הזרמים הלא-אורתודוקסיים בדת היהודית בכל הנוגע להקצאת משאבים לשירותי דת ולהכרה במוסדותיהם הדתיים. החמרה באפליה פסולה זו חלה לאחרונה עם כניסתו לתוקף של חוק הרבנות הראשית לישראל, התש"ם-1980, המעניק לרבנות הראשית האורתודוקסית מעמד של מוסד הלכתי עליון כאשר לכל היהודים במדינת ישראל, ומכנים שינויים במצב הקיים גם

ד. מסקנות ביניים של הוועדה המשותפת (כספים-חוק וביטחון)

בנושא: מצבם ומעמדם של הכדואים בישראל

בישיבתה ביום י"ז בכסליו התשמ"ח (8 בדצמבר 1987) החליטה הוועדה להמליץ:

א. להכפיל את הסכומים שמקבלים כיום השיח"ים הכדואים ממשרד הפנים.

ב. להשוות את התנאים לרכישת מגורים באזורי התעשייה של העיירות הכדואיות לאלה הקיימים באזורי התעשייה של היישובים הסמוכים להן לפי המחיר הנמוך יותר.

ביום כ' בטבת התשמ"ז (21 בינואר 1987) העבירה הכנסת את ההצעה לסדר-היום של חבר הכנסת י"ז אמיר בנושא "מצבם ומעמדם של הכדואים בישראל" לוועדה משותפת של ועדת הכספים ועדת החוץ והביטחון.

הוועדה קיימה חמש ישיבות, ובהן שמעה טקירות מפי סגן השר במשרד ראש הממשלה, חבר הכנסת רוני מילוא, יועץ ראש הממשלה לענייני ערכים תא"ל (מל) עמוס גלבער, יועצי ראש הממשלה לענייני הכדואים בצפון הארץ ובדרומה ונציגי הכדואים ומשרדי הממשלה הנוגעים לעניין.

ה. הודעת שר החינוך והתרבות בעקבות מסקנות ועדת החינוך והתרבות בנושא:

הצורך בשיפור הוראת התנ"ך והלשון העברית במערכת החינוך*

ומנחה אותם ככל הנוגע למדיניות משרד החינוך והתרבות בהוראת התנ"ך.

ב. הוראת הלשון העברית:

לסעיף 1 — מפקחים במקצועות עבריים נתבקשו על-ידי המפקח-המרכז על הוראת הלשון העברית להציע ניסיון שלפיו תיבחן אפשרות הקניית הלשון העברית והשימוש בה גם תוך לימוד מקצועות עבריים אחרים.

לסעיף 2 — הנושא ייבדק על-ידי האגף לחינוך על-יסודי, אם כי יש להביא בחשבון את הלחץ שיווצר על התלמידים בעקבות הצתקת הכחינה לכיתה י"א או י"ב.

לסעיף 3 — הפיקוח על הלשון העברית בודק את האפשרות לביצוע ההמלצה.

לסעיף 4 — הכרחי על טיפוח הלשון העברית כעל משימה ראשונה כמעלה. עובדה תוכנית מפורטת לטיפוח הלשון העברית בשלבי הגיל השונים. היא נדונה במוכיות הפרגונית, ותובא בפני מוסדות אחרים במשרד החינוך והתרבות לחיזוי דעה במגמה לאשרה לביצוע.

בברכה,
יצחק נבון
שר החינוך והתרבות

לכבוד
מר שלמה הלל
יושב-ראש הכנסת

נכבדי,

על-פי סעיף 111(ד) לתקנון הכנסת הריני לפרט להלן את הפעולות שנעשו במשרדנו בעקבות מסקנות ועדת החינוך והתרבות בנושא: "הצורך בשיפור הוראת התנ"ך והלשון העברית במערכת החינוך".

א. הוראת התנ"ך:

לסעיפים 1-2 — הרעיונות מקובלים על משרדנו. המפקחים על הוראת התנ"ך שוקדים על הנחלתם למורי התנ"ך במערכת החינוך.

לסעיף 3 — התנ"ך כלול ברשימת המקצועות המקנות לנבחנים בהם נקודות זכרי בעת הרשמתם לאוניברסיטאות. עובדה זו משמשת מניע חשוב לבחירת התנ"ך כמקצוע לבחינת בגרות ברמה גבוהה.

לסעיף 4 — המלצה זו תובא בפני ועדת המקצוע בתנ"ך, במגמה למצוא דרך להגשמתה.

לסעיף 5 — המפקח המרכז על הוראת התנ"ך מקים קשר עם המחלקות להכשרת מורים בבתי-המדרש ובאוניברסיטאות,

העחק: חבר הכנסת נ' רז, יושב-ראש ועדת החינוך והתרבות.

* הנתון על שולחן הכנסת ביום " באב התשמ"ז — 5 באוגוסט 1987.